

Europos Sąjungos oficialusis leidinys

C 195

49 tomas

Leidimas
lietuvių kalba

Informacija ir pranešimai

2006 m. rugpjūčio 18 d.

Pranešimo Nr.

Turinys

Puslapis

I Informacija

.....

II Parengiamieji aktai

Europos Ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas

427-ojoje plenarinėje sesijoje, įvykusioje 2006 m. gegužės 17–18 d.

2006/C 195/01	Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Komisijos komunikato Tarybai, Europos Parlamentui, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui ir Regionų komitetui, kuriuo atsakoma į nepriklausomų aukštos kvalifikacijos ekspertų atliktą Bendrijos mokslinių tyrimų penkerių metų (1999-2003) įvertinimą COM(2005)387 final	1
2006/C 195/02	Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Pasiūlymo priimti Europos Parlamento ir Tarybos direktyvą dėl pirotechnikos gaminių pateikimo į rinką COM(2005) 457 final — 2005/0194 (COD)	7
2006/C 195/03	Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Pasiūlymo dėl Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos dėl perfluoroktano sulfonatų pardavimo ir naudojimo apribojimų (Tarybos direktyvos 76/769/EEB dalinis pakeitimas) COM(2005) 618 final — 2005/0244 (COD)	10
2006/C 195/04	Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Pasiūlymo priimti Europos Parlamento ir Tarybos direktyvą, iš dalies keičiančią Tarybos direktyvas 90/385/EEB ir 93/42/EEB bei Europos Parlamento ir Tarybos direktyvą 98/8/EB dėl medicinos prietaisų direktyvų peržiūros COM(2005) 681 final — 2005/0263 (COD)	14

LT

Kaina:
22 EUR

(Tęsinys kitame puslapyje)

2006/C 195/05	Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Pasiūlymo priimti Tarybos direktyvą dėl nekomercinio pobūdžio nedidelių prekių siuntų įvežimo iš trečiųjų šalių atleidimo nuo mokesčių (kodifikuota redakcija) COM (2006) 12 <i>final</i> — 2006/0007 CNS	19
2006/C 195/06	Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Tarybos ir Europos Parlamento reglamento dėl keleivių vežimo keliais ir geležinkeliais viešųjų paslaugų persvarstyto pasiūlymo COM(2005) 319 <i>final</i> — 2000/0212 (COD)	20
2006/C 195/07	Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Pasiūlymo priimti Europos Parlamento ir Tarybos direktyvą dėl skatinimo naudoti ekologiškas kelių transporto priemones COM(2005) 634 <i>final</i> — 2005/0283 (COD)	26
2006/C 195/08	Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Komisijos komunikato Tarybai ir Europos Parlamentui dėl tvaraus vystymosi strategijos peržiūros. Veiksmų programa COM(2005) 658 <i>final</i>	29
2006/C 195/09	Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Pasiūlymo priimti Europos Parlamento ir Tarybos direktyvą dėl potvynių vertinimo ir rizikos valdymo COM(2006) 15 <i>final</i> — 2006/0005 (COD)	37
2006/C 195/10	Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Pasiūlymo priimti Tarybos sprendimą, nustatantį Bendrijos civilinės saugos mechanizmą (išdėstyta nauja redakcija) COM(2006) 29 <i>final</i> — 2006/0009(CNS)	40
2006/C 195/11	Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Žaliosios knygos Gyventojų psichikos sveikatos gerinimas. Europos Sąjungos psichikos sveikatos strategijos kūrimas COM(2005) 484 <i>final</i>	42
2006/C 195/12	Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Lankstumo ir užimtumo saugumo — Danijos modelis	48
2006/C 195/13	Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Pakeisto pasiūlymo dėl Tarybos direktyvos, iš dalies keičiančios Direktyvą 77/388/EEB dėl paslaugų teikimo vietos COM(2005) 334 <i>final</i> — 2003/0329 (CNS)	54
2006/C 195/14	Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Kliūčių, susijusių su mažoms ir vidutinėms įmonėms taikomu pelno mokesčiu, mažinimo vidaus rinkoje — numatomo bandomojo projekto dėl apmokestinimo pagal buveinės valstybės reikalavimus metmenys COM(2005) 702 <i>final</i>	58
2006/C 195/15	Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Pasiūlymo priimti Tarybos reglamentą, įsteigiantį Sanglaudos fondą (kodifikuota redakcija) COM(2006) 5 <i>final</i> — 2003/0129 (AVC)	61
2006/C 195/16	Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Europos Sąjungos išorės veiklos: organizuotos pilietinės visuomenės vaidmuo	62
2006/C 195/17	Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl rekomendacijų 2006 m. birželio 15–16 d. Europos Vadovų Tarybai — apmąstymų laikotarpis	64
2006/C 195/18	Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Pasiūlymo priimti Tarybos sprendimą dėl valstybių narių užimtumo politikos gairių COM(2006) 32 <i>final</i> — 2006/0010 (CNS)	66

2006/C 195/19	Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Komisijos komunikato dėl Biomasės naudojimo veiksmų plano COM(2005) 628 <i>final</i>	69
2006/C 195/20	Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Alternatyvių kelių transporto degalų plėtojimo ir skatinimo Europos Sąjungoje	75
2006/C 195/21	Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Pasiūlymo priimti Tarybos direktyvą dėl lengviesiems automobiliams taikomų mokesčių COM(2005) 261 <i>final</i> — 2005/0130 (CNS)	80
2006/C 195/22	Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Pasiūlymo priimti Europos Parlamento ir Tarybos direktyvą dėl aplinkos oro kokybės ir švaresnio oro Europoje COM(2005) 447 <i>final</i> — 2005/0183 (COD)	84
2006/C 195/23	Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Pilietinės visuomenės padėties Vakarų Balkanuose	88
2006/C 195/24	Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Biologinei įvairovei išsaugoti skirtos ES kampanijos — pilietinės visuomenės vaidmuo ir indėlis	96
2006/C 195/25	Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Pirmenybės Afrikai: Europos pilietinės visuomenės požiūris	104
2006/C 195/26	Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Pasiūlymo priimti Europos Parlamento ir Tarybos rekomendaciją dėl bendrųjų visą gyvenimą trunkančio mokymosi gebėjimų COM(2005) 548 <i>final</i> — 2005/0221 (COD)	109

II

(Parengiamieji aktai)

EUROPOS EKONOMIKOS IR SOCIALINIŲ REIKALŲ
KOMITETAS

427-OJOJE PLENARINĖJE SESIJOJE, ĮVYKUSIOJE 2006 M. GEGUŽĖS 17–18 D.

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Komisijos komunikato Tarybai, Europos Parlamentui, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui ir Regionų komitetui, kuriuo atsakoma į nepriklausomų aukštos kvalifikacijos ekspertų atliktą Bendrijos mokslinių tyrimų penkerių metų (1999–2003) įvertinimą

COM(2005)387 final

(2006/C 195/01)

Europos Komisija, vadovaudamasi Europos bendrijos steigimo sutarties 262 straipsniu, 2006 m. rugpjūčio 24 d. nusprendė pasikonsultuoti su Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetu dėl *Komisijos komunikato Tarybai, Europos Parlamentui, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui ir Regionų komitetui, kuriuo atsakoma į nepriklausomų aukštos kvalifikacijos ekspertų atliktą Bendrijos mokslinių tyrimų penkerių metų (1999–2003 m.) įvertinimą*.

Bendrosios rinkos, gamybos ir vartojimo skyrius, kuris buvo atsakingas už Komiteto darbo šiuo klausimu organizavimą, 2006 m. balandžio 25 d. priėmė savo nuomonę. Pranešėjas Paulo Braghin.

427-ojoje plenarinėje sesijoje, įvykusioje 2006 m. gegužės 17 d., Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas priėmė šią nuomonę 108 nariams balsavus už, 1 — prieš ir 1 susilaikius.

1. Nuomonės santrauka

1.1 EESRK vertina ir palaiko į trečiąjį penkerių metų veiklos vertinimą įdėtas pastangas ir plataus masto tokio aukšto lygio intelektualų dalyvavimą jame. Jis tikisi, kad įvairių darbo grupių, konkrečiai — ekspertų grupės, kuriai buvo pavesta atlikti bendrąjį vertinimą, suformuluotos rekomendacijos ⁽¹⁾ taps nuolatiniu pagrindų programų vykdymo, ateities mokslinių tyrimų ir naujovių diegimo politikos kūrimo ir, žvelgiant plačiau, Lisabonos strategijos įgyvendinimo politikos kryptį atskaitos tašku.

1.2 EESRK keletą kartų pasisakė už tai, kad gerokai būtų padidinta Europos moksliniams tyrimams ir technologijų plėtrai (MTTP) skirta biudžeto dalis, todėl apgailestauja dėl numatomo šio biudžeto mažinimo, nes mano, kad mažinimas prieštarauja plėtros prioritetui, kurį iškėlė pasaulyje stiprėjanti konkurencija ir kurio reikalauja Lisabonos strategija.

1.3 EESRK pabrėžia platesnio pramonės sektoriaus dalyvavimo ir įsitraukimo į mokslinių tyrimų ir pažangaus vystymo veiklą svarbą kaip Barselonos Europos Vadovų Tarybos tikslų

realizavimo išankstinę sąlygą. Jis kviečia tikslingiau bendrauti su įmonėmis, organizacijomis ir gamintojų asociacijomis ir jas įtraukti į procesą, kuriuo siekiama nustatyti strategines temines sritis, kuriose galėtų pasireikšti aukšta Europos mokslinių tyrimų kokybė.

1.4 EESRK prašo plėtoti priemones, kurios skatintų privačius asmenis finansuoti MTTP — pradedant rizikos kapitalu arba investiciniu kapitalu ir baigiant EIB teikiamu finansavimu bei moksliniams tyrimams teikiamomis kreditų lengvatomis — kad būtų palengvintas mokslinių tyrimų rezultatų kelias iki konkrečių įmonių iniciatyvų.

1.5 EESRK palaiko ekspertų grupės poziciją, jog būtina tyrėjams suteikti daugiau savarankiškumo ir skatinti atsakomybę (laikantis etikos principų), gerinti mokslininkų karjeros sąlygas, užtikrinti tarpdisciplininį ir geografinį judumą ir integruoti Marijos Kiuri stipendijų sistemą į nacionalines bei regionines programas naudojant jas konkrečiai judumui tarp valstybinių ir privačių mokslinių tyrimų sektorių didinti.

⁽¹⁾ Five-Year Assessment of the EU Research Framework Programmes 1999–2003, Europos Komisija, Mokslinių tyrimų generalinis direktoratas, 2004 m. gruodžio 15 d.

1.6 EESRK prašo pirmumo tvarka parengti politikos kryptis, kuriomis siekiama universitetinio mokymo plėtros tikslų mokslų ir inžinerijos srityje, kad padidėtų moterų mokslininkų skaičius, būtų patrauklesnė mokslinė karjera ir užsienyje dirbantys mokslininkai būtų skatinami grįžti į Europos Sąjungą. Taip pat reikėtų plačiau dėstyti gamtos ir tikslųjų mokslų disciplinas vidurinėse mokyklose ir gimnazijose, skleisti kuo daugiau informacijos apie gamtos ir tikslųjų mokslų studijas universitetuose.

1.7 Supaprastinimo sumetimais EESRK pageidauja tokios paraiškų konkursui teikimo tvarkos, kurioje būtų aiškiau išskirti sistemų ir veiklos tipai bei dalyvių kategorijos, taip pat norėtų didesnio lankstumo ir didesnių pasirinkimo galimybių konkursų dalyviams ir paprastų administravimo ir finansų valdymo gairių, ypač susijusių su dalyvių sutartiniais santykiais.

1.8 EESRK rekomenduoja imtis tęstinio vertinimo, leisiančio nustatyti naudojamų procedūrų ir oficialios kontrolės bei vertinimo procesų efektyvumą; ragina įvesti konkrečių vystymo projektų veiklos ir laukiamų rezultatų tikrinimo etapus, kurių metu būtų vertinami tiksliai iš anksto numatyti projekto kontroliniai punktai, pagal tai skiriamas finansavimas ir tęsiamas pats projektas.

1.9 EESRK siūlo dėti ypatingas pastangas ir nustatyti rodiklius, padėsiančius tinkamai įvertinti konkurencijos ir vystymo rezultatus. Gauti mokslinių tyrimų rezultatų rodikliai turėtų padėti įvertinti finansuojamos veiklos naudą tolesnei mokslinei raidai bei ES bendram vystymuisi ir nustatyti prioritetus imantis naujų veiksmų.

2. Iššūkiai Europos moksliniams tyrimams

2.1 Dėl savo apimties ir išsamaus turinio trečiasis pagrindų programų penkerių metų (1999–2003) įvertinimas yra didelės svarbos analitinis darbas⁽²⁾. EESRK pritaria daugumai ekspertų grupės atliktų ir Komisijos patvirtintų tyrimų bei rekomendacijų. Atsižvelgdamas į pasaulinę konkurenciją ir į Lisabonos strategijos bei Barselonos Europos Vadovų Tarybos tikslus, EESRK pabrėžia būtinybę skubiai atidžiai apsvarstyti Bendrijos atliekamų mokslinių tyrimų prioritetus ir pagrindinius tikslus, visų pirma siekiant sustiprinti gamybos sektorių dalyvavimą.

2.2 Šiandien mokslo ir technikos pažanga vyksta ir naujovės vis dažniau diegiamos „sukryžminant“ skirtingas sritis,

tiksliau tariant, vystant plačią tarpdisciplininę universitetų, įmonių ir išorinės aplinkos sąveiką, o ne vien pagal linijinį modelį, kuriuo remiantis naujovės tarnauja pagrindiniams moksliniams tyrimams (dažniausiai akademinio lygmeniu), tuo tarpu vystymas ir taikymas priklauso pramoninių tyrimų sričiai — toks mokslo plėtros modelis vyravo iki pastarųjų metų⁽³⁾. Nuo šiol mokslinių tyrimų veiklai daugiausia būdingas bendradarbiavimas ir sąveikūs mokymasis, neapibrėžtumas ir rizika.

2.3 Sąveikūs modelis leidžia suprasti regioninių grupių sėkmės priežastis. Tos grupės sudaro „sistemą“, galinčią pozityviai paveikti įmonių ir universitetų elgesį ir sukurti tinkamą socialinį ir kultūrinį kontekstą, veiksmingą organizacinę ir institucinę aplinką, infrastruktūros objektų ir reguliavimo sistemų, galinčių priimti konkurencijos iššūkius, tinklą.

2.4 Pasaulinis konkurencijos kontekstas

2.4.1 Šiuo metu Europa susiduria su beprecedenčiais pasaulinės konkurencijos ir augimo potencialo iššūkiais. Atrodo, kad jos veiksmams šioje srityje ne tokie efektyvūs palyginti ne tik su jos tradiciniais konkurentais, bet ir su pagrindinėmis kylančiomis šalimis. Indijoje ir Kinijoje MTTP išlaidų augimo tempai yra ypač dideli: Kinijoje — šalyje, kurios MTTP skiriama procentinė BVP dalis 2010 metais turėtų prilygti atitinkamai ES biudžeto daliai, kasmet skiriama apie 20 %. Daugelis Europos įmonių Kinijoje investuoja ne tik dėl to, kad ten mažesnės sąnaudos, bet ir dėl joje susiklosčiusios palankios labai kvalifikuotų žmogiškųjų išteklių ir plačių bei dinamiškų technologijų ir naujų technologijų produktų rinkų santykio⁽⁴⁾. Turint omenyje, kad moksliniai tyrimai ir naujovės yra lemiami veiksniai norint atremti šiuos iššūkius⁽⁵⁾, Europa turi mobilizuoti pakankamus finansinius išteklius ir visus savo intelektualinius gebėjimus, kad paremtų mokslą, technologijas ir naujoves⁽⁶⁾.

2.4.2 Deja, naujausi duomenys kelia nerimą: nuo 2001 m. išlaidų moksliniams tyrimams dydis išliko santykinai stabilus ir yra lygus maždaug 1,9 proc. BVP, tačiau, išlaikant nekintamą kasmetinį lėšų didinimo tempą, kuris 2000–2003 m. buvo 0,7 proc., iki 2010 būtų galima pasiekti vos 2,2 proc. BVP. Vis dėlto reikia nepamiršti, kad pagal BVP dydį Jungtinėse Valstijose moksliniai tyrimai apskritai užima kur kas svarbesnę vietą, todėl būtina kritinė masė pasiekama lengviau. ES ir jos pagrindinių konkurentų moksliniams tyrimams skiriamų lėšų

⁽²⁾ Vertinimo procesas tapo akstinu paskelbti daug dokumentų ir ataskaitų, kurie pateikti plačiosios visuomenės dėmesiui interneto svetainėje: <http://forum.europa.eu.int/Public/irc/rtd/fiveyearasskb/library>.

⁽³⁾ EESRK nuomonėje dėl *Europos mokslo, visuomenės ir piliečių* (CESE 724/2001, 4.2.2 ir tolesniuose punktuose) teigiama, kad dauguma didžiųjų atradimų, pavyzdžiui, elektromagnetinės jėgos ir indukcijos, elektromagnetinių bangų, Rentgeno spindulių, elektroninio vamzdžio, tranzistoriaus ir lazerio fizikoje arba DNR struktūros (dviguba spiralė) biologijoje, buvo fundamentalių, konkrečių taikomųjų tikslų neturinčių mokslinių tyrimų rezultatas. Kartais pakanka vienos naujos idėjos, kad būtų sukurta naujovių lavina įvairiuose ekonomikos sektoriuose ir technikos srityse. Naujausi tokio pobūdžio pavyzdžiai yra informacinės, komunikacijos ir genų inžinerijos technologijos. Tikslingas ir suplanuotas procesas bei būtini politiniai sprendimai gali būti įgyvendinami tik tuo atveju, jei, remiantis nauja koncepcija, galima suformuluoti tikslą ir yra pakankamai aišku, kaip jo siekti.

⁽⁴⁾ J. Potočnik įžanga leidiniui *Key figures 2005. Towards a European Research Area: Science, Technology and Innovation*, Europos Komisija, Mokslinių tyrimų generalinis direktoratas, 2005, p. 5.

⁽⁵⁾ EESRK šią temą plačiai aptarė daugelyje nuomonių. Naujausia – INT 269 – CESE 1484/2005, *Nuomonė dėl 7-osios MTTP pagrindų programos*, 2005 m. gruodžio 14 d., pranešėjas Gerd Wolf, 2.2, 2.3, 2.4 dalys. OL C 65, 2006 3 17.

⁽⁶⁾ Žr. Erkki Ormala įžangą į *Five-Year Assessment of the EU Research Framework Programmes 1999–2003*.

skirtumą iš esmės lemia mažas privataus sektoriaus indėlis, kuris 2002 m. ES sudarė 55,6 proc., Jungtinėse Valstijose — 63,1 proc., o Japonijoje — 73,9 proc. visų išlaidų. Dar didesnę nerimą kelia tai, kad privačios išlaidos mokslinių tyrimų srityje per tą patį laikotarpį sumažėjo, o europiečių privačios investicijos, regis, kreipiamos į kitus pasaulio regionus, kuriuose sudaromos palankesnės sąlygos: 1997–2002 m. Europos įmonės 54 proc. padidino savo realias išlaidas moksliniams tyrimams Jungtinėse Valstijose, o privačių investicijų iš Jungtinių Valstijų į ES tepadaugėjo 38 proc. (7).

2.5 Pagrindiniai tikslai

2.5.1 EESRK pritaria analizei, kurios metu buvo nustatyti keturi pagrindiniai tikslai:

- pritraukti geriausius talentus ir jiems atlyginti,
- kurti moksliniams tyrimams ir technologijų plėtrai (MTTP) pramonės srityje labai palankią aplinką,
- mobilizuoti išteklius naujovėms ir tvariam augimui,
- skatinti pasitikėjimą mokslu ir technologijomis.

2.5.2 Pagrindinis Barselonos Europos Vadovų Tarybos paskelbtas iššūkis (nuo dabar iki 2010 m. padidinti moksliniams tyrimams skiriamą biudžetą iki 3 proc. BVP didinant privataus sektoriaus finansuojamą mokslinių tyrimų dalį (iki dviejų trečdalių bendros sumos) verčia lyginti ir koordinuoti Bendrijos ir valstybių narių mokslinių tyrimų politiką. Šis tikslas gali būti pasiektas tik padarius Europą patrauklesnę investicijoms į mokslinius tyrimus, sudarius tinkamas pamatines sąlygas ir taip pagerinus mokslinių tyrimų efektyvumą, sustiprinus valstybės investicijų poveikį privatiems moksliniams tyrimams ir padidinus mokslinių tyrimų politikos poveikumą ir nuoseklumą tiek Bendrijos, tiek nacionaliniu lygmeniu (8).

2.5.3 Remdamasis vertinimo laikotarpiu atlikta analize ir daugelio suinteresuotų veikėjų išreikštomis pozicijomis, EESRK mano, kad būtina ryžtingiau keisti pamatines sąlygas, kurios yra nepakankamai palankios mokslinių tyrimų veiklai. Tam reikia koordinuoti Komisijos ir valstybių narių veiksmus. Reikia sukurti visumą priemonių, galinčių tiesiogiai stimuliuoti sistemos inovacijas ir konkurencingumą Europos lygmeniu, nes

susiskaidymas ir prastas pastangų koordinavimas neleidžia pasiekti būtinos kritinės masės ir koncentracijos. Be to, reikia gerokai keisti požiūrį ne tik į nacionalinę mokslinių tyrimų politiką ir jos koordinavimą, bet ir švietimą ir žmogiškųjų išteklių vystymą, intelektinės nuosavybės apsaugą ir naujovių vystymą mokestinėmis priemonėmis, konstruktyvų ir sąveikų universitetų ir įmonių bendradarbiavimą ir t. t.

2.6 Nurodymai dėl būsimos europinės mokslinių tyrimų politikos

2.6.1 EESRK daug kartų palankiai pasisakė dėl Europos MTTP biudžeto padidinimo iš esmės. Dėl to jis dar kartą patvirtino remias Komisijos pasiūlymą didinti šios programos ilgalaikį finansavimą (9). Tačiau jis neigiamai vertina Tarybos minėtą galimybę gerokai sumažinti šį indėlį — skirti apie 5 proc., o ne Komisijos numatytus 8 proc. bendrojo ES biudžeto, nes mano, jog toks mažinimas prieštarauja plėtros prioritetui, kurį lemia pasaulinės konkurencijos stiprėjimas ir kurio reikalauja Lisabonos strategija.

2.6.2 EESRK visuomet palaikė Europos mokslinių tyrimų erdvės (EMTE) kūrimą (10) ir pritarė, kad derėtų įsteigti Europos mokslinių tyrimų tarybą (EMTT), kuri galėtų tapti pagrindine priemone, skatinsiančia siekti geriausių mokslinių tyrimų rezultatų atliekant „pažangius mokslinius tyrimus“, kurie vyktų „iš apačios į viršų“. EESRK reiškia pasitenkinimą tuo, kad jo rekomendacijų buvo laikomasi, ypač kalbant apie EMTT savarankiškumą ir jos mokslinio komiteto sudėtį, ir primena, jog svarbu į darbą įtraukti ir aukščiausios kvalifikacijos ekspertus, taip pat ir iš pramoninių mokslinių tyrimų sektoriaus (11).

2.6.3 EESRK sutinka, kad būtina pradėti įgyvendinti seką koordinuotų veiksmų siekiant užtikrinti optimalią naujųjų valstybių narių integraciją, tačiau mano, kad šiam tikslui parengtų priemonių nepakanka. Per minėtą vertinimo laikotarpį šių šalių išgyventas pereinamasis procesas trukdo nustatyti veiksmus, tinkamiausius kurti žiniomis ir moksliniais tyrimais tvirtai pagrįstą ekonomiką. Požiūris, kuriuo siekiama „sustiprinti mokslinius tyrimus“ šiose valstybėse, įgauna ypatingą svarbą, tačiau jis turi būti paremtas „naujųjų kūrimu“ siekiant priversti veikti joms reikalingus vystymo svetus.

(7) CESE 1484/2005, 1.4 dalies 2 punktą ir 4.1–4.6 dalių 9 ir 10 punktai. OL C 65, 2006 3 17.

(10) Konkrečiai žr. dokumentą CESE 1647/2004, 2005 6 28 OL C 156, Nuomonė dėl Komisijos komunikato: mokslas ir technologija – raktas į Europos ateitį (pranešėjas Gerd Wolf), bei papildomą nuomonę ta pačia tema (CCMI/015-CESE 1353/2004, pranešėjas Joost Van Iersel, antrasis pranešėjas E. Gibellieri).

(11) INT/269-CESE 1484/2005, 4.11 dalis. OL C 65, 2006 3 17 OL C 65, 2006 3 17.

(7) Visi šioje dalyje minimi duomenys paimti iš leidinio *Key figures* 2005, p. 9–10.

(8) Žr. įžangą *Key figures* 2005, p. 3.

3. Pastabos dėl pagrindų programoje įrašytų rekomendacijų

3.1 Privataus sektoriaus dalyvavimas

3.1.1 EESRK pritaria ekspertų grupės rekomendacijoms ir ypač pabrėžia aktyvesnio pramonės sektoriaus dalyvavimo ir didesnių įsipareigojimų svarbą kaip Barselonos Europos Vadovų Tarybos tikslų įgyvendinimo išankstinę sąlygą. Tikslus gali padėti įgyvendinti ir aktyvesnis ekonomikos sektoriaus dalyvavimas priimant strateginius sprendimus bei nustatant temines sritis, kuriose galėtų pasireikšti aukšta Europos mokslinių tyrimų kokybė.

3.1.2 Norint užtikrinti minėtą dalyvavimą bei palengvinti MVĮ įsitraukimą ir taip padidinti menką dabartinę 13 % dalį, EESRK mano esant būtina daugiau ir kryptingiau bendradarbiauti su įmonėmis, organizacijomis bei gamintojų asociacijomis ir daugiau jas įtraukti į šią veiklą. Savo pobūdžiu Septintoji pagrindų programa ir Konkurencingumo bei inovacijų pagrindų programa turi būti suvokiamos ne kaip alternatyvios, o kaip viena kitą papildančios ir sąveikaujančios.

3.1.3 Siekiant išvengti nevalingo naujų prieigos kliūčių kūrimo (kaip nustatė ekspertai Šeštosios pagrindų programos įgyvendinimo metu), EESRK mano, jog tradicinės finansavimo priemonės ir naujos Šeštojoje pagrindų programoje numatytos priemonės ⁽¹²⁾ turi būti ne iš esmės keičiamos, o adaptuojamos remiantis įgyta patirtimi siekiant supaprastinti jų naudojimą.

3.1.4 Integruoti projektai (*Integrated Projects*, IPs) ir specifinės paskirties mokslinių tyrimų projektai (*Specific Targeted Research Projects*, STREPS) yra MVĮ dažniausiai pasirenkamos priemonės, todėl turi būti tobulinamos siekiant dar labiau palengvinti MVĮ dalyvavimą. Technologijų platformos ir bendros technologijų iniciatyvos (*Joint Technology Initiatives*), be jokios abejonės, yra priemonės, galinčios padėti įgyvendinti šį tikslą. Kompetencijos tinklai, vertinami ir plačiai naudojami universitetų ir valstybinių mokslinių tyrimų centrų, galėtų būti plėtojami taip, kad dar labiau paskatintų pramonės įsitraukimą ir mokslininkų judumą didinant daug žadančius mainus tarp privataus ir valstybinio sektoriaus.

3.2 Valdymo ir procedūrų paprastinimas

3.2.1 Valdymo ir procedūrų paprastinimas yra kiekvienos naujos pagrindų programos aktuali tema. Metams bėgant padaryta daug patobulinimų, nes parengta įvairių paprastinimo

dokumentų, o Komisijos narys Janez Potočnik sukūrė konsultacinę grupę (*sounding board*), sudarytą iš mažų mokslinių grupių atstovų, tačiau, atrodo, kad konkretūs pasiūlymai dalyviams kylančių sunkumų ir problemų neišsprendė.

3.2.2 Remdamasis ekspertų ir tiesiogiai suinteresuotų šalių patirtimi, EESRK siūlo, kad dabartinės pagrindų programos dalyviams kylantys sunkumai būtų sistemškai registruojami ir analizuojami siekiant pasiūlyti prie esamos tikrovės labiau pritaikytų mechanizmų. Taip būtų sukurtos palankios sąlygos vykdyti tęstinį vertinimą, leisiantį nustatyti naudojamų procedūrų ir formalios kontrolės bei vertinimo procesų efektyvumą.

3.2.3 Derėtų nustatyti labai konkrečių vystymo projektų reguliarius veiklos ir laukiamų rezultatų tikrinimo etapus. Šie tiksliai ir iš anksto numatytų projekto kontrolinių punktų vertinimo etapai turėtų lemti finansavimo skyrimą ir paties projekto tolesnį vykdymą.

3.2.4 Kalbant apie dalyvavimo ir administracinio bei finansų valdymo nuostatas, būtų naudinga turėti geriau suformuluotas ir tikslesnes dalyvių sutartinius ryšius reglamentuojančias gaires, suteikti daugiau lankstumo ir didesnę pasirinkimo laisvę konkursų dalyviams tiksliau apibrėžiant sistemų tipus, veiklos tipus ir dalyvių kategorijas.

3.2.5 Paaiškėjo, kad santykinai ribota organizacijų grupė daug kartų dalyvavo (dažnai kaip pagrindinė sutarties šalis) paraiškų teikimo procedūrose bei daugelyje programų ir apima apie penktadalį projektų ⁽¹³⁾. Tokia koncentracija kelia tam tikrą susirūpinimą: viena vertus — ji atskleidžia, jog paraiškas teikiantys asmenys susiduria su sunkumais, ypač dalyvaujantys pirmą kartą, kita vertus — tai trukdo įgyvendinti naujus projektus, susijusius su radikalesnėmis naujovėmis ir keliančius didesnę riziką (kurią prašoma antroje rekomendacijoje).

3.3 Skatinti mokslinius tyrimus

3.3.1 Priemonės, kuriomis siekiama skatinti privatų MTTP finansavimą, vis dar nepakankamai apibrėžtos. Beje, rinkos svertai, galintys įsukti tikrą sąveikumo ratą, atrodo, yra blogai suderinti, taigi, kitaip nei turėtų būti, yra neveiksmingi trumpą laikotarpį. Skatinimas mokesčių priemonėmis, intelektinės nuosavybės teisių stiprinimas, rizikos kapitalo intervencijos lengvatos turi būti laikomi daugiau tikslais, o ne veiklos priemonėmis.

⁽¹²⁾ Žr. Komiteto rengiamą nuomonę INT/309.

⁽¹³⁾ Penkerių metų įvertinimas, p. 7.

3.3.2 EESRK ypač pageidauja, kad būtų vystomos priemonės, galinčios stiprinti Europos mokslininkų verslumą, ir kad būtų imtasi kitų priemonių (pradedant rizikos kapitalu arba investiciniu kapitalu ir baigiant EIB teikiamu finansavimu bei moksliniams teikiamomis kreditų lengvatomis), palengvinančių mokslinių tyrimų rezultatų kelių iki konkrečių įmonių iniciatyvų.

3.3.3 Rekomendacija, kuria siekiama pagerinti naujų technologijų MVĮ dalyvavimą, kurią EESRK plačiai palaikė daugelyje ankstesnių nuomonių, turi remtis naujomis specialiomis priemonėmis ir bendromis technologijų iniciatyvomis, technologijų platformomis ir galimybėmis, kurių teikia programa „Idėjos“. EESRK pageidauja, kad tai taptų prioritetiniu tikslu ir kad, taikant atvirą koordinavimo metodą, tam būtų skiriamas ypatingas dėmesys.

3.3.4 Siekiant skatinti novatoriškesnius mokslinius tyrimus, duodančius konkurencingų rezultatų, EESRK mano, kad reikia skubiai nagrinėti dar neišspręstus intelektinės nuosavybės teisių aspektus, būtent — Europos patentą, išradimų, įgyvendintų informatikos priemonėmis naujose pažinimo srityse, patentavimą bei visavertį direktyvos dėl biotechnologinių išradimų patentavimo taikymą.

3.4 Žmogiškieji ištekliai

3.4.1 EESRK mano, kad mokslinės ir techninės karjeros patrauklumo didinimas turėtų būti prioritetinis iškeltas mokslininko profesijos vertę tiek socialine, tiek ekonomine prasme. Stiprėjanti tendencija tęsti trečiojo universitetinio ciklo studijas ir vykdyti mokslinių tyrimų veiklą kitose šalyse, akademiniame arba ne akademiniame kontekste, be jokios abejonės, yra pozityvi judumo forma rengiant mokslininkus, nes keitimasis žiniomis ir darbo metodais yra nepakeičiamas jų tobulinimo procesas. Vis dėlto ši tendencija tampa problemiška, kai judumas įgyvendinamas tik viena kryptimi, kai kilmės šalis neatitinka adekvačių darbo, karjeros, socialinio prestižo ir ekonominio atlygio sąlygų, kad paskatintų mokslininkus grįžti⁽¹⁴⁾. Visos Europos Sąjungos valstybės narės turi būti patrauklios mokslininko karjerą pradedančiam jaunimui. Patekimą į ES turėtų ypač palengvinti valdomos mainų formos, kurios turėtų padėti įsileisti naujų mokslininkų iš kylančios ekonomikos šalių, ypač Kinijos ir Indijos.

3.4.2 Programų, susijusių su žmogiškaisiais ištekliais ir judumu, regis, nepakanka padaryti kokybiniam šuoliui (kuris „pritrauktų geriausius talentus ir jiems atlygintų“), numatytam

pirmajame iš pagrindinių tikslų. „Europos mokslininko“ statusas, kuris turėtų būti tokio veiksmo centre, neturi aiškių perspektyvų.

3.4.3 Norint rasti išeitį iš šios kritiškos padėties, reikia įgyvendinti tam tikrą naujovių politiką. Būtina investuoti į tikslinių mokslų ir inžinerijos universitetinio mokymo vystymą. Taip pat reikėtų plačiau dėstyti gamtos ir tikslinių mokslų disciplinas vidurinėse mokyklose ir gimnazijose, skleisti kuo daugiau informacijos apie gamtos ir tikslinių mokslų studijas universitetuose. Todėl reikia sumažinti dalį darbuotojų, kurie turi šių disciplinų diplomus, tačiau jų užimamos pareigos neatitinka studijuojamos specialybės (tokia apgailėtina padėtis šiuo metu yra susiklosčiusi naujosiose valstybėse narėse bei Italijoje, Portugalijoje ir Austrijoje), didinant moterų mokslininkų skaičių (moterys sudaro truputį daugiau kaip trečdalį visų darbuotojų, tačiau daugiau kaip 63 proc. tikslinių mokslų bei inžinerijos specialistų yra moterys)⁽¹⁵⁾ ir didinant mokslinės karjeros patrauklumą.

3.4.4 EESRK nuomone, šiai politikai, kurios našta visų pirma tenka valstybėms narėms, turėtų būti skiriamas ypatingas dėmesys atviro koordinavimo metodo taikymo srityje. Beje, šio metodo taikymas gali būti naudingas aukštojo ir universitetinio mokslo sistemoms bei mokslinių tyrimų sistemoms siekiant nustatyti geriausią praktiką, tinkamas porinių apžvalgų nuostatas, suderintus valstybių narių ir regionų veiksmus bei prioritetines tarptautinių tyrimų temas.

3.4.5 Mokslininkų dalis iš visų dirbančiųjų ES yra kur kas mažesnė negu šalyse konkurentėse (ES 5,4 proc. palyginti su 9 proc. Jungtinėse Valstijose, 10,1 proc. Japonijoje; naujosiose valstybėse narėse ir Pietų Europos šalyse šis skaičius neviršija 5 proc.), o mokslo ir technologijų sektoriuose dirbančių asmenų amžius pradeda kelti nerimą (35 proc. priklauso 45–64 metų amžiaus grupei, o kai kuriose valstybėse narėse šis skaičius didesnis kaip 40 proc., tuo tarpu 25–34 metų amžiaus mokslininkų yra 31 proc.)⁽¹⁶⁾. Žinoma, kad apie 150 000 Europos mokslininkų šiuo metu dirba Jungtinėse Valstijose, o tai, kad Barcelonoje nustatytiems tikslams pasiekti ateinančių dešimtmetį prireiks dar 500 000–700 000 mokslininkų⁽¹⁷⁾ taip pat kelia susirūpinimą.

3.4.6 EESRK palaiko ekspertų grupės poziciją, jog būtina mokslininkams suteikti daugiau savarankiškumo ir skatinti atsakomybę (laikantis etikos principų), gerinti mokslininkų karjeros sąlygas, užtikrinti tarpdisciplininį ir geografinį judumą ir integruoti Marijos Kiuri stipendijų sistemą į nacionalines bei regionines programas naudojant jas judumui tarp valstybinių ir privačių mokslinių tyrimų sektorių didinti.

⁽¹⁴⁾ EESRK keletą kartų išreiškė savo poziciją šia tema daugelyje nuomonių. Naujausioji – INT 269 – CESE 1484/2005, 4.12 ir kitos dalys. OL C 65, 2006 3 17.

⁽¹⁵⁾ Key figures 2005, p. 53–57.

⁽¹⁶⁾ Key figures 2005, p. 47–51.

⁽¹⁷⁾ Key figures 2005, p. 12.

3.4.7 EESRK palaiko ir Komisijos pastangas sukurti Europos mokslininkų chartiją⁽¹⁸⁾, kuri yra pirmasis žingsnis teigiama kryptimi. Vis dėlto jis mano, kad valstybių narių įsipareigojimais turi būti sustiprinti ir geriau koordinuojami, kad būtų įgyvendintos paveikesnės ir darnesnės profesinio mokymo, karjeros, atlyginimų sistemos (įskaitant draudimo, pensijų ir mokesčių sistemas)⁽¹⁹⁾.

3.4.8 Reikia spręsti pasitikėjimo mokslu ir technologijomis problemą ir jų teisėtumo Europoje problemą, kuriai EESRK teikia didelę reikšmę, nes tai yra viena iš sąlygų, leidžiančių įteisingai mokslininką ir pripažinti jo veiklą ekonominiu požiūriu. Siekiant bent jau šio tikslo, reikia skubiai parengti aktyvią ir koordinuotą Komisijos ir valstybių narių politiką, aprūpinant tinkamomis priemonėmis ir ištekliais.

3.5 Vertinimo procesas

3.5.1 EESRK konstatuoja, kad Komisija įdėjo daug pastangų siekdama pagerinti vertinimo procesą konkrečiai pateikusi

vertinimo reglamentavimo dokumentų. Tikroji problema vis dėlto glūdi *ex post* vertinimo logikoje. Jei toks vertinimas apsiriboja formalios nusistatytų tikslų atitikties tikrinimu, gali likti nepasiektas tikrasis strateginis tikslas — įvertinti pagrindų programų struktūrinį poveikį ES ekonomikai ir moksliniams tyrimams, siektinus prioritetus ir su jais susijusį finansų skirstymą.

3.5.2 EESRK siūlo nustatyti rodiklius, padėsiančius tinkamai įvertinti konkurencijos ir vystymo rezultatus. Gauti mokslinių tyrimų rezultatų rodikliai turėtų padėti įvertinti finansuojamos veiklos naudą tolesniam bendrajam ES vystymuisi, o imantis naujų veiksmų — atsižvelgti į nustatytus prioritetus. EESRK aiškiai suvokia, kad automatinis įvertinimas negali pakeisti išsamaus ir kiekvienu konkrečiu atveju atitinkamos srities ekspertų atlikto vertinimo.

2006 m. gegužės 17 d., Briuselis

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto
pirmininkė
Anne-Marie SIGMUND

⁽¹⁸⁾ 2005 m. kovo 11 d. Komisijos rekomendacija dėl Europos mokslininkų chartijos ir Priėmimo į darbą elgesio kodekso, 2005 3 22 OL L 75/67.

⁽¹⁹⁾ Žr. CESE 305/2004, Nuomonė dėl komunikato *Mokslininkai Europos mokslinių tyrimų erdvėje*, pranešėjas Gerd Wolf, 2004 4 30 OL C 110.

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Pasiūlymo priimti Europos Parlamento ir Tarybos direktyvą dėl pirotechnikos gaminių pateikimo į rinką

COM(2005) 457 final — 2005/0194 (COD)

(2006/C 195/02)

Taryba, vadovaudamasi Europos bendrijos steigimo sutarties 95 straipsniu, 2005 m. lapkričio 25 d. nusprendė pasikonsultuoti su Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetu dėl *Pasiūlymo priimti Europos Parlamento ir Tarybos direktyvą dėl pirotechnikos gaminių pateikimo į rinką*

Bendrosios rinkos, gamybos ir vartojimo skyrius, kuris buvo atsakingas už Komiteto darbo šiuo klausimu organizavimą, 2006 m. balandžio 25 d. priėmė savo nuomonę. Pranešėjas Bryan Cassidy.

427-ojoje plenarinėje sesijoje, įvykusioje 2006 m. gegužės 17–18 d. (gegužės 17 d. posėdis), Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas priėmė šią nuomonę 117 nariams balsavus už, 1 - prieš ir 2 susilaikius.

1. EESRK išvadų ir rekomendacijų santrauka

1.1 Direktyvos projekto tikslas:

- užtikrinti laisvą pirotechnikos gaminių judėjimą ES,
- užtikrinti geresnę vartotojų ir šios srities specialistų apsaugą,
- suderinti visose valstybėse narėse taikomus saugos reikalavimus.

1.2 EESRK iš esmės pritaria Komisijos direktyvos projektui, tačiau pateikia šias rekomendacijas.

1.2.1 Komisija turėtų apsvarstyti galimybę nustatyti ilgesnį direktyvos perkėlimo į nacionalinę teisę laikotarpį nei šiuo metu nustatyta pagal dabartinę 20 straipsnio redakciją. Fejerverkams nustatytas laikotarpis yra tik 24 mėnesiai nuo šios direktyvos paskelbimo, o kitiems pirotechnikos gaminiams — 5 metai. Atsižvelgdamas į tai, kad fejerverkų iš Kinijos ir kitų šaltinių importuotojams taikomi ilgi užsakymų įvykdymo terminai, kurie pagal ES platintojų apskaičiavimus siekia ne mažiau nei 3 metus, EESRK rekomenduoja, kad fejerverkams būtų nustatytas toks pats direktyvos perkėlimo į nacionalinę teisę laikotarpis kaip ir kitiems pirotechnikos gaminiams, t. y. 5 metai.

1.2.2 Komitetas atkreipia dėmesį į tai, kad atsakomybė už fejerverkų bandymus ir Europos standartizacijos komiteto (CEN) standartų atitikties reikalavimų vykdymą tenka importuotojams ir platintojams. Todėl jis rekomenduoja direktyvoje aiškiai nustatyti, kad importuotojai, teikdami užsakymus gamintojams bet kuriame pasaulio krašte, privalo nurodyti standartus, kuriuos reikia įvykdyti CE ženklui gauti. Už bandymus ir CE ženklinimą ir toliau turėtų būti atsakingas gamintojas, o importuotojui tektų antrinė atsakomybė užtikrinti, kad CE ženklu pažymėti gaminiai tikrai atitinka CEN standartus siekiant išvengti suklastotų gaminių pateikimo į rinką.

1.2.3 Komitetas mano, kad valstybių narių muitinių ir kitos tarnybos taip pat turėtų padėti kontroliuoti, ar CE ženklu pažymėti produktai tikrai atitinka standartus.

1.2.4 Europos Komisijai valstybių narių pateikti duomenys apie nelaimingus atsitikimus yra neišsamūs. Komisija tai žino.

Komitetas ragina valstybes nares gerinti vartotojams įvykusių nelaimingų atsitikimų stebėseną.

1.2.5 14 straipsnyje išdėstytos nuostatos dėl skubios informacijos apie didelį pavojų keliančius produktus. Taip pat būtų galima naudotis RAPEX sistema kaip laikina priemonė, kol įsigalios ši direktyva.

1.2.6 Pagal 12 straipsnio 1 dalį gamintojai privalo užtikrinti, kad automobilių pramonėje naudojami pirotechnikos gaminiai „būtų tinkamai paženklininti etiketėmis, kuriose tekstas rašomas oficialiaja (-iosiomis) šalies, kurioje gaminiai parduodami vartotojui, kalba (-omis)“. Komitetas mano, kad tokia nuoroda į vartotoją yra klaidinanti, kadangi dauguma pirotechnikos gaminių sumontuojama į variklines transporto priemones gamybos metu. Todėl originalios įrangos informaciniai duomenys gali ir toliau būti pateikiami šiuo metu vartojama kalba, t. y. anglų kalba. Vis dėlto, gamintojams kelia nerimą įpareigojimas spausdinti instrukcijas visomis 25 šalių oficialiomis kalbomis, kadangi jie negali iš anksto žinoti, kurioje šalyje gaminius bus naudojami. Komitetas mano, kad gamintojų saugos duomenų lapų turėtų pakakti, kadangi juose nurodyta informacija dažniausiai yra grafinė ir statistinė.

— Reikalavimas ženklininti gaminius etiketėmis, „kuriose tekstas rašomas oficialiaja (-siomis) šalies, kurioje gaminiai parduodami vartotojui, kalba (-omis)“ prieštarauja pagrindiniams bendrosios rinkos principams, kadangi etiketės skirtingomis kalbomis būtų kliūtis prekybai. Komitetas taip pat mano, kad oro pagalvės ir pan. gaminiai labai retai parduodami galutiniam vartotojui kaip atsarginės dalys; jas įmontuoja specialistai automobilių remonto dirbtuvėse.

1.2.7 Direktyvos projekto 8 straipsnio 4 dalimi valstybės narės įpareigojamos pranešti Komisijai, jeigu jos mano, kad gaminiai nevisiškai atitinka esminius saugos reikalavimus, minimus 4 straipsnio 1 dalyje, kuri bus laikomas teisiniu pagrindu. Tačiau kol kas Komitetas rekomenduoja naudotis RAPEX sistema perduodant Komisijai duomenis apie nelaimingus atsitikimus ir keliamus pavojus, kad informacija pasiektų ir kitas valstybes nares.

1.2.8 Komitetas sužinojo, kad kai kuriose valstybėse narėse keletas labai mažų įmonių gamina fejerverkus ypatingoms vietinėms progoms. Valstybės narės privalo užtikrinti, kad tokios įmonės taip pat laikytųsi direktyvoje nustatytų saugos reikalavimų.

1.2.9 Automobilių pirotechnikos gaminiams turėtų būti taikomas JTO ir EEK reglamentas pagal 1958 m. sutartį (WP 29, Ženeva), o ne nustatytas standartas.

1.2.10 Komitetas mano, kad Komisija turėtų būti pasirengusi pritarti tam tikroms automobilių pirotechnikos gaminių tipo patvirtinimo formoms.

2. Svarbiausios Komisijos pasiūlymo nuostatos

2.1 „Fejerverkai“ dažnai naudojami pramogoms arba ypatingų renginių, pavyzdžiui, religinių švenčių, proga. Jie yra daugelio ES valstybių narių kultūros istorijos dalis. Direktyvoje fejerverkai nagrinėjami atskirai nuo „pirotechnikos gaminių“, kuriems šioje direktyvoje priskiriami sprogstamieji įtaisai, naudojami oro pagalvėms ir saugos diržų įtempimo įtaisams aktyvuoti.

2.2 Kategorijos

Direktyvos projekto 3 straipsnyje nustatytos 4 fejerverkų kategorijos:

a) fejerverkai

- 1 kategorija: fejerverkai, kurie kelia labai nedidelį pavojų ir yra skirti naudoti uždaroje teritorijoje arba gyvenamosiose patalpose;
- 2 kategorija: fejerverkai, kurie kelia nedidelį pavojų ir yra skirti naudoti uždaroje teritorijoje lauke;
- 3 kategorija: fejerverkai, kurie kelia nedidelį pavojų ir yra skirti naudoti didelėse atvirose teritorijose lauke;
- 4 kategorija: fejerverkai, kurie kelia didelį pavojų ir yra skirti naudoti tik specialių žinių turintiems asmenims;

b) kiti pirotechnikos gaminiai

- 1 kategorija: pirotechnikos gaminiai, išskyrus fejerverkus, keliantys nedidelį pavojų;
- 2 kategorija: pirotechnikos gaminiai, išskyrus fejerverkus, skirti laikyti ar naudoti tik specialių žinių turintiems asmenims.

2.3 Amžiaus apribojimai

2.3.1 Pagal direktyvos 7 straipsnį draudžiama parduoti:

- 1 kategorijos fejerverkus asmenims iki 12 metų;
- 2 kategorijos fejerverkus asmenims iki 16 metų;
- 3 kategorijos fejerverkus asmenims iki 18 metų.

Kitų pirotechnikos gaminių negalima parduoti ar kitaip sudaryti galimybę jais naudotis asmenims iki 18 metų, jeigu jie neturi atitinkamo profesinio išsilavinimo.

2.4 Pirotechnikos gaminių pateikimo į rinką taisyklės 25 valstybėse narėse labai skiriasi, kaip ir nelaimingų atsitikimų statistika ir jos rinkimo metodika. Šiuo metu valstybių narių turimi duomenys yra susiję tik su fejerverkais ir neapima kitų pirotechnikos gaminių, pavyzdžiui, automobilių pramonei skirtų pirotechnikos gaminių, scenos pirotechnikos ir signalinių raketų.

2.5 Iš dviejų nagrinėjamų sektorių automobilių pirotechnikos gaminių rinka yra didesnė ir jos vertė per metus siekia 5,5 milijardų eurų (3,5 milijardai eurų — oro pagalvių sistemos ir 2 milijardai eurų — saugos diržų įtempimo įtaisai). (2004 m. eksporto vertė sudarė 223 438 297 eurus, o importo vertė siekė 16 090 411 eurų).

2.6 Didžioji dalis ES rinkoje parduodamų fejerverkų importuojama iš Kinijos; šio sektoriaus ES darbuotojai daugiausiai dirba MVĮ. Apskaičiuota, kad vartotojų rinka sudaro apie 700 milijonų eurų per metus ir maždaug tiek pat „profesionali“ rinka. Komisijos poveikio vertinime nurodoma, kad šiame sektoriuje dirba apie 3 000 žmonių, kurie dažniausiai atsako už prekybą, sandėliavimą, platinimą ir profesionalius fejerverkų renginius. Malta yra išimtis, nes joje vyksta daug religinių švenčių, kurių metu rodomi rankų darbo fejerverkai, kurie vartotojams neparduodami.

2.7 Nelaimingų atsitikimų skaičius skiriasi priklausomai nuo nacionalinės statistikos tikslumo ir svyruoja nuo 1,36 įvykio milijonui gyventojų Estijoje iki 60,1 nelaimių milijonui gyventojų Jungtinėje Karalystėje. Ekstrapoliavusi šiuos duomenis, Komisija nustatė, kad bendras nelaimingų atsitikimų dėl fejerverkų skaičius 455 milijonams ES gyventojų sudarytų nuo 7 000 iki 45 000.

2.8 Pasirodo, nėra atskiros nelaimingų atsitikimų dėl automobilių pirotechnikos gaminių statistikos ir ji lyginama su eismo įvykiais apskritai.

2.9 Žymėjimas CE ženklu

2.9.1 Šiuo metu žymėti fejerverkus CE ženklu nereikalaujama, nors 2003 m. gegužės mėn. buvo paskelbtas CEN standartas. 9 ir 10 straipsniuose siūloma neleisti fejerverkams patekti į rinką, jeigu jie neatitinka šiuose straipsniuose nustatytų procedūrų.

2.9.2 Valstybės narės privalės pranešti Komisijai, kokius asmenis jos paskyrė procedūroms savo teritorijoje įgyvendinti.

2.9.3 Fejerverkai bus uždrausti, jeigu jų gamintojas nebus atlikęs įvertinimo procedūros.

2.10 Automobilių pirotechnikos gaminiai

2.10.1 Pripučiamų įrenginių, modulių ir kitų automobilių saugos įtaisų pateikimui į rinką nėra nustatytos vienodos patvirtinimo tvarkos.

2.11 Poveikio įvertinimas

2.11.1 Komisija prognozuoja, kad suderinimas leis labai sumažinti išlaidas, susijusias tiek su fejerverkais, tiek ir su automobilių pirotechnikos gaminiais. Manoma, kad šiuo metu ES naudojama net 50 000 patvirtintų skirtingų fejerverkų tipų, o fejerverkų patvirtinimas gali kainuoti nuo 500 iki 3 000 eurų už vieną fejerverkų tipą kiekvienoje šalyje atskirai. Komisijos apskaičiavimu, vieną procedūrą visoms 25 valstybėms narėms taikant šios sistemos išlaidos bus mažesnės.

2.11.2 Kalbant apie automobilių gaminius, vienos oro pagalvės patvirtinimo išlaidos gali sudaryti 25 000 eurų vienoje šalyje (Vokietijoje). Komisija tikisi, kad bandymus atliekančių tarnybų konkurencija leis sumažinti kainą.

3. Bendrosios pastabos

3.1 Nors Komitetas pritaria direktyvos tikslams — laisvam pirotechnikos gaminių judėjimui, aukšto lygio vartotojų apsaugai ir esminioms saugos reikalavimams, — jam kyla tam tikrų abejonių, ypač dėl fejerverkų.

3.2 Turint omenyje, kad didžioji fejerverkų dalis pagaminama Kinijoje ir kad šios šalies gamintojai gali neturėti lėšų, kad laikytųsi ES standartų, kas bus atsakingas už bandymus — importuotojas, gamintojo agentas ar mažmenininkas?

3.3 Kas užtikrins, kad CE ženklas ant importuotų fejerverkų yra autentiškas ir kad šiuo ženklu pažymėtas įtaisas nėra suklas-totas?

3.4 Kaip galėtų bendradarbiauti ES vartotojų apsaugos tarnybos ir kilmės šalies valdžios institucijos?

3.5 EESRK yra gana skeptiškos nuomonės dėl Komisijos poveikio įvertinime pateikiamos statistikos, ypač dėl didelio nelaimingų atsitikimų skaičiaus skirtumo (nuo 7 000 iki 45 000). Jis sutinka su Komisijos nuomone, kad „į visus bandymus įvertinti visų nelaimingų atsitikimų ES skaičių reikėtų žiūrėti labai atsargiai“.

3.6 Panašių abejonių kyla ir dėl ekonominio poveikio įvertinimo ir, automobilių pirotechnikos gaminių atveju, dėl gana optimistinio pasitikėjimo „... bandymus atliekančių tarnybų konkurencijos didėjimu“ sumažinant gaminio patvirtinimo išlaidas.

3.7 EESRK pabrėžia, kad socialinio poveikio įvertinimas yra teigiamas (siekiama sumažinti su fejerverkais susijusių nelaimingų atsitikimų skaičių) ir neutralus užimtumo požiūriu tiek fejerverkų, tiek ir automobilių pramonės sektoriuose.

3.8 Poveikio aplinkai įvertinime atkreipiamas dėmesys į 1996 m. gruodžio 9 d. Tarybos direktyvą 96/82/EB (vadinamą „Seveso II direktyva“), kurios taikymo sritis išplėsta 2003 m. gruodžio 16 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2003/105/EB įtraukiant objektus, kuriuose pirotechnika laikoma.

3.9 Nepaisant minėtų abejonių, EESRK pritaria šiam poveikio įvertinimui.

4. Konkrečios pastabos

4.1 Automobilių sektorius ekonomiškai yra daug svarbesnis už fejerverkų sektorių. Tai vienas didžiausių sektorių pagal eksporto ir užimtumo rodiklius. EESRK teigiamai vertina bet kokią priemonę, galinčią padėti ES gamintojams išsilaikyti šiame sektoriuje, kuriame vis stiprėja konkurencija iš „užjūrio“.

4.2 Komitetas norėtų tikėtis, kad vienodų saugių fejerverkų pateikimo į rinką standartų įvedimas gali sudaryti sąlygas ES gamybos atgaivinimui sukurdamas masto ekonomijas 1,4 milijardų eurų vertės rinkoje (vartotojams parduodama gaminių už 700 milijonų eurų, profesionalams — taip pat už tokią pačią sumą), kurios šiuo metu neįmanomos dėl pernelyg didelio skaičiaus nacionalinių standartų, kurie dažnai vienas kitam prieštarauja.

2006 m. gegužės 17 d., Briuselis

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto

pirmininkė

Anne-Marie SIGMUND

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Pasiūlymo dėl Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos dėl perfluoroktano sulfonatų pardavimo ir naudojimo apribojimų (Tarybos direktyvos 76/769/EEB dalinis pakeitimas)

COM(2005) 618 final — 2005/0244 (COD)

(2006/C 195/03)

Taryba, vadovaudamasi Europos Bendrijos steigimo sutarties 95 straipsniu, 2006 m. sausio 17 d. nusprendė pasikonsultuoti su Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetu dėl *Pasiūlymo dėl Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos dėl perfluoroktano sulfonatų pardavimo ir naudojimo apribojimų (Tarybos Direktyvos 76/769/EEB dalinis pakeitimas)*

Bendrosios rinkos, gamybos ir vartojimo skyrius, kuris buvo atsakingas už Komiteto darbo šiuo klausimu organizavimą, 2006 m. balandžio 25 d. priėmė savo nuomonę. Pranešėjas David Sears.

427-ojoje plenarinėje sesijoje, įvykusioje 2006 m. gegužės 17–18 d. (2006 m. gegužės 17 d. posėdis), Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas priėmė šią nuomonę 126 nariams balsavus už ir 2 susilaikius.

1. Išvados ir rekomendacijos

1.1 Pasiūlymas teikiamas vienam iš didžiausių perfluoroktano sulfonatų (PFOS) gamintojui paskelbus, kad plataus vartojimo prekės, kurioms gaminti buvo naudojamos šios medžiagos, nebus daugiau gaminamos ir pateikiamos į rinką. Gamintojas savo sprendimą pagrindė nustačius galimą pavojų žmogaus sveikatai ir aplinkai. Šiuo metu jau nustatyti kiekybiniai šios rizikos rodikliai ir patvirtintas sprendimo teisingumas dėl galutinio naudojimo. Pašalinus pagrindinį pavojų, direktyvos pasiūlyme siekiama užtikrinti, kad tokie atvejai nepasikartotų. Tuo tarpu reikia apsaugoti kitų vartotojų poreikius, kol bus rasta alternatyvių medžiagų ar gamybos procesų ir (arba) bus atliktas išsamus poveikio vertinimas.

1.2 EESRK remia pasiūlymą, ypač atkreipdamas dėmesį į PFOS turinčių medžiagų pateikimo į rinką ir naudojimo ribojimą, tam tikram likučių galutiniam panaudojimui taikomas leidžiančias nukrypti nuostatas ir būtinumą tęsti tyrimus.

1.3 EESRK pažymi, kad galutiniai produktai, kuriems turi būti taikomos leidžiančios nukrypti nuostatos, gerokai skiriasi pagal kiekius, medžiagų sąlyčio su žmonėmis ir aplinka tikimybę ir apimtį bei laiką, reikalingą nustatyti, sukurti ir gauti leidimus tinkamoms ir saugesnėms medžiagoms ar gamybos būdams. Todėl EESRK yra įsitikinęs, kad Pavojų sveikatai ir aplinkai mokslinio komiteto (*Scientific Committee on Health and Environmental Risks* — SCHER) teikimu Komisija privalo persvarstyti leidžiančias nukrypti nuostatas kiekvienu atskiru atveju. Persvarstymui turinčių įtakos veiksnių požymiai pateikti atitinkamose pastabose. Bet kokį rizikos ar poveikio vertinimo grafiką reikia pasirinkti atsižvelgiant į augantį cheminės rizikos įvertinimo poreikį pagal cheminių medžiagų registravimo, vertinimo, leidimų suteikimo ir ribojimo (REACH) reglamento reikalavimus. Labai svarbu, kad Komisija turėtų pakankamai vidinių išteklių, leidžiančių laiku ir kompetentingai vykdyti šiuos įsipareigojimus.

1.4 EESRK pažymi, kad čia aprašyti veiksmai reaguojant į nelauktą išorinių aplinkybių pasikeitimą skiriasi nuo įprasto

rizikos valdymo proceso, kai priemonės apibrėžiamos valstybių narių kompetentingoms institucijoms atlikus iš anksto nustatytų prioritetinių medžiagų rizikos įvertinimą. Tačiau šis metodas labiau tikėtinas ir iš tiesų specialiai numatytas dažniau taikyti pagal REACH. Proporcingi, priimtini ir efektyvūs PFOS tyrimų rezultatai turėtų tapti būsimo REACH taikymo modelio pavyzdžiu.

2. Komisijos pasiūlymo santrauka

2.1 Komisija grindžia savo pasiūlymą 2002 m. lapkričio mėnesį paskelbtu EBPO pavojaus vertinimu ir 2005 m. liepos mėnesį parengta Jungtinės Karalystės rizikos įvertinimo ataskaita. Šie ir kiti, visų pirma JAV tyrimai, parengti po to, kai 2000 m. gegužės 16 d. bendrovė 3M paskelbė apie savanorišką atsisakymą naudoti PFOS turinčias medžiagas apdorojant medžiagas, pvz., tekstilę, kilimus, popierių ir įvairias dangas, kad jos taptų atsparios riebalams, tepalams ir vandeniui.

2.2 Komisija pritarė 2005 m. kovo 18 d. SCHER nuomonei, kad, nepaisant turimos šių medžiagų bandymų metodikos trūkumų, iki šiol gauti duomenys rodo, kad PFOS yra patvarūs, kaupiasi gyvuose organizmuose ir yra toksiški ir kad priemonės, skirtos bet kokiam masiniam naudojimui stabdyti ir rizikai mažinti, yra pagrįstos.

2.3 Komisija ir SCHER taip pat sutinka, kad yra tam tikrų nedidelės apimties technologijų ir gaminių, kurie dar neturi efektyvių pakaitalų. Atsižvelgiant į tai, kad tolesnis PFOS turinčių produktų naudojimas greičiausiai nekelia papildomos rizikos žmogaus sveikatai ir aplinkai, turėtų būti leista nukrypti nuo bendrųjų pardavimo ir naudojimo apribojimų. Galutinio naudojimo produktai, kuriems turi būti leista taikyti leidžiančias nukrypti nuostatas, išvardyti ir aptariami pasiūlyme.

2.4 Reikia toliau pagal bendrąją mokslinių tyrimų programą (PERFORCE) tirti šių PFOS turinčių medžiagų poveikį, šaltinius, naudojimo būdus bei fizines ir chemines charakteristikas.

2.5 Šiuo pasiūlymu siekiama užtikrinti aukšto lygio sveikatos ir aplinkos apsaugą. Bus apsaugota tokių produktų vidaus rinka. Manoma, kad tam tikriems sektoriams tenkančios išlaidos bus nedidelės. Dėl to surengta daug konsultacijų.

3. Bendros pastabos

3.1 Fluorinti chemikalai sukurti XX a. penktojo dešimtmečio pabaigoje ir vis didesniais kiekiais naudoti gaminti inertinius mažos paviršiaus įtempties (labai sklidžius) skysčius arba kietus, pasižyminčius specifinėmis savybėmis (paprastai — nelipnius) paviršius. Tokios bendrovės kaip 3M sukūrė šių PFOS turinčių produktų pogrupį siekiant užtikrinti pramonėje ir buityje naudojamų produktų atsparumą riebalams, tepalams ir vandeniui. Iki 2000 m. pasaulyje kasmet buvo gaminama ir pateikiama į rinką maždaug 4 500 tonų tokių produktų kaip kilimų ir tekstilės kondicionavimo priemonė 3M *Scotchgard*TM. Atsisakius PFOS turinčių medžiagų, šie produktai pakeisti kitomis fluorintomis, panašių paviršinio aktyvumo savybių cheminėmis medžiagomis, kurios vis dėlto daro mažesnę poveikį sveikatai ir aplinkai.

3.2 Pats pavadinimas (PFOS) rodo, kad tai produktai, kuriuose visi (*per*) vandenilio atomai aštuonianarėje (*oktan*) anglies grandinėje pakeisti fluoro (*fluor*) atomais ir viena SO_3^- (*sulfonato*) grupe, kad sudarytų patvarų neigiamo krūvio junginį (anijoną), kuris savo ruožtu gali sudaryti tirpią vandenyje kristalinę druską su tokiais metalais kaip litis, natrias ar kalis arba kitomis teigiamo krūvio grupėmis (katijonais), tokiomis kaip NH_4^+ (amonis). Pagal ES teisės aktus medžiagos ir preparatai, kurių sudėtyje yra PFOS, nėra viena medžiaga, bet medžiagų dalys (visas junginys arba jo dalis). PFOS turinčios medžiagos gaunamos cheminės reakcijos, vadinamos elektrocheminiu fluorinimu, metu.

3.3 Turėdamos ir organinių (anglies junginiai, tirpūs alyvoje), ir neorganinių (metalo druskos, tirpios vandenyje) savybių, PFOS turinčios medžiagos yra ypač efektyvios kaip paviršinio aktyvumo medžiagos (plovikliai). Sudedamosios dalys atsparios oksidacijai (inertiškos ir nedega) ir nesuyra natūralioje aplinkoje (yra patvarios ir dėl to ilgaamžės). Dėl tirpumo tiek alyvoje, tiek vandenyje jie gali kauptis gyvuose organizmuose. Ar įvairioms gyvų organizmų rūšims jie toksiški — priklauso tik nuo poveikio sąlygų. SCHER laboratoriniais tyrimais įrodyta, kad dėl jų neįprastų fizinių ir cheminių savybių gali būti sunku nustatyti jų poveikį aplinkai apskritai.

3.4 Panašių paviršinio aktyvumo savybių medžiagos, kaip ir PFOS turinčios medžiagos, bet mažiau pavojingos žmogaus sveikatai ir aplinkai — tai visiškai fluoruoti trumpagrandžiai polimerai, gaunami vadinamosios telomerizacijos reakcijos metu. Šie produktai (telomerai) pasiūlyme nenagrinėjami.

3.5 2004 m. pateiktu EBPO vertinimu, kurį vėliau cituoja SCHER, bendras metinis PFOS turinčių medžiagų sunaudojimas ES 2000 m. apytiksliai sudarė 500 tonų, iš jų 98 proc. panaudoti apdorojant tekstilės medžiagas, popierių arba dangas. Spėjama metinė tarša sudarė apie 174 tonas. Iki 2004 m. jų naudojimas pasaulyje smarkiai sumažėjo. Iki to laiko įvertinta metinė tarša ES blogiausiu atveju sudarė 10 tonų, tariant, kad 9 tonas sudarė nerecuperuotos metalų dengimo nuotekos. Remiantis vėlesniais, Vokietijoje paskelbtais duomenimis, didžioji jų dalis taip pat gali būti rekuperuota.

3.6 SCHER taip pat pažymėjo, kad tik pastaraisiais metais analizės metodai tapo pakankamai modernūs, kad būtų galima aptikti ir patikimai nustatyti PFOS koncentraciją aplinkoje. Todėl dėl minėto sumažėjimo sunku atsekti pokyčių eigą. Tačiau SCHER galėjo padaryti išvadą, kad išlakos, atsiradusios ir toliau naudojant tokius produktus, kuriems siūloma leisti taikyti leidžiančias nukrypti nuostatas, paveiks PFOS koncentracijas tik vietos lygmeniu ir tik nežymiai paveiks bendrą koncentraciją aplinkoje. Konkrečiau — SCHER priėjo prie išvados, kad dėl tolesnio naudojimo fotografijos, puslaidininkių ir aviacijos pramonėje bendra rizika aplinkai ir žmonėms būtų nežymi. Tačiau naudojimas dengimo pramonėje kelia susirūpinimą ir turėtų būti apribotas.

3.7 Reikia atskirai įvertinti, kokia rizika darbo vietoje kyla kiekviename iš šių sektorių. Vis dėlto fotografijos, puslaidininkių ir aviacijos pramonėje dėl esamo gamybos pobūdžio ir aukšto sveikatos apsaugos lygio sunku nustatyti, kokią papildomą riziką darbo vietoje sukeltų PFOS turinčių medžiagų naudojimas. Tačiau šių medžiagų naudojimas chromavimo pramonėje kelia susirūpinimą. Prieš priimant bet kokią sprendimą dėl gaisrinių putų turi būti įvertintas galimas siūlomų pakaitalų pavojus sveikatai ir aplinkai. Taip pat turi būti suderinti tinkami esamų atsargų ir didelių gaisrų gesinimui naudotų putų šalinimo būdai.

3.8 EESRK pritaria čia išdėstytiems dalykams ir tikisi, kad būtini veiksmai bus įtraukti į Komisijos darbo planus.

4. Konkrečios pastabos

4.1 EESRK pritaria dviem pasiūlyme apibrėžtiems apribojimams, taikomiems PFOS turinčioms medžiagoms, t.y. 1) negalima jų pateikti į rinką arba naudoti kaip medžiagą ar jos sudedamąją dalį preparatuose, jei medžiagos koncentracija lygi arba viršija 0,1 % masės, ir 2) negalima jų pateikti į rinką produktuose ar jų dalyse, jei medžiagos koncentracija lygi arba viršija 0,1 % masės.

4.2 EESRK taip pat pritaria 3 dalies leidžiančiai nukrypti nuostatai, kad minėti 1 ir 2 punktai netaikomi šešiais konkrečiais pasiūlyme išvardytais atvejais, kurie aptariami toliau.

4.2.1 Fotolitografija: tai plačiai paplitęs procesas, kuriuo formuojami kompiuterių lustai. Naujiems puslaidininkų gamybos projektams reikia specialių apdorojimo skysčių, kuriuos naudojant būtų užtikrinamas labai patikimas, atitinkamo tankio ir vieningos struktūros formavimas. PFOS turinčios medžiagos pasižymi unikaliomis elektrocheminio ir paviršinio aktyvumo savybėmis ir yra ypač svarbios puslaidininkų pramonei. Apdorojimo skysčiams, kurių nelieta gatavuose gaminiuose, kiekvienas gamintojas savo gamykloje atsižvelgdamas į pavienės technologijas taiko griežtas technines sąlygas ir atlieka bandymus. Gamybinėje aplinkoje, kur neturi būti jokių teršalų, darbo vietoje nekyla pavojaus. Pagal bendrą 2002 m. pramonės balansą visų emisijų kiekis sudarė mažiau nei 45 kg per metus. Gaminio kūrimo ciklas trunka iki 10 metų. Nepaisant intensyvių pasaulyje atliekamų tyrimo ir plėtros darbų, šių medžiagų pakaitalų nerasta. Tikėtinausia raidos kryptis — atsisakyti PFOS turinčių medžiagų — galėtų būti naujas, dar neišrastas, lustų gamybos metodas. Nesant šios leidžiančios nukrypti nuostatos, gamyba negalėtų vykti ES, nors galėtų būti be kliūčių tęsiama visur kitur. Atsižvelgiant į visa tai, kas paminėta, ir į tai, kad nėra jokių susirūpinimą keliančių įrodymų, EESRK rekomenduoja nenustatyti termino, po kurio ši leidžianti nukrypti nuostata būtų panaikinta.

4.2.2 Fotografija: PFOS turinčios medžiagos išsijojamos kaip koncentruoti tirpalai, kurie po to smarkiai skiedžiami, kad būtų gautos atitinkamos savybės, svarbios tiek darbuotojų saugai ir sveikatos apsaugai, tiek bendrai produkto savybių kontrolei, naudojant fotomedžiagas. Šios reikalingos savybės — tai elektrostatinio krūvio kontrolė, trinties ir adhezijos kontrolė, nešvarumų atstūmimas ir kitos aukštos kokybės fotomedžiagoms reikalingos paviršinio aktyvumo savybės. Pagal gamybos technologiją būtina, kad greitai judantis juostos pagrindas būtų padengtas net 18 šviesai jautrių sluoksnių, siekiant gauti vienodą, paprastai plonesnį nei 0,11 mm sluoksnį. Naudojami skysčiai neturi būti jautrūs šviesai, tačiau turi užtikrinti tolygų pasiskirstymą ir gerą sukibimą su likusiais sluoksniais. Antistatinės savybės yra labai svarbios, kad būtų sumažinta gaisro ar sprogdimo rizika ir dėl to nebūtų sužalojami darbuotojai ar sugadinama įranga. PFOS turinčių medžiagų naudojimas pastaraisiais metais sumažintas iki 60 %, keičiant jas kitomis menkesnės svarbos procesuose ir mažėjant bendram fotojuostų naudojimui, taip pat daugeliui vartotojų, medicinai ir pramonei pereinant prie skaitmeninės fotografijos. Kitokiais būdais panaudotos medžiagos, kurios patenka į aplinką, sudaro mažiau nei 8 kg per metus. Gali būti, kad tolesnis perėjimas prie skaitmeninės fotografijos dar labiau mažins juostų gamybai reikalingą medžiagų kiekį, nors yra manoma, kad fotopopieriaus, skirto, pavyzdžiui, skaitmeninėms nuotraukoms spausdinti, paklausa išliks. Nepaisant intensyvių tyrimų, nerasta PFOS turinčių medžiagų pakaitalų. Naujiems, dar neišrastiems procesams kurti, diegti, bandyti ir priimti reikės 10 ar daugiau metų. Nesant šios leidžiančios nukrypti nuostatos, gamyba negalėtų vykti ES, nors galėtų būti be kliūčių tęsiama visur kitur. Atsižvelgiant į visa tai, kas paminėta, ir į tai, kad nėra jokių susirūpinimą keliančių įrodymų, EESRK rekomenduoja nenusta-

tyti termino, po kurio ši leidžianti nukrypti nuostata būtų panaikinta.

4.2.3 Chromavimo procesų aerozolių slopintuvai: PFOS turinčių medžiagų praskiestas tirpalas apsaugo darbininkų, atliekančių dekoratyvinį ir apsauginį metalo ar plastiko chromavimą automobilių ir kitose vartotojams skirtose pramonės šakose, sveikatą ir užtikrina saugą. Jie taip pat naudojami kaip mažinančios paviršiaus įtempčių medžiagos ir drėkikliai, ypač — plastikų ęsdinimo procesuose. Chromavimas vyksta sunkiomis ir gana pavojingomis sąlygomis, ypač tai pasakytina apie procesus, kuriems naudojamas Cr(VI) — žinomas kancerogenas. Todėl esminis dalykas yra aerozolių slopinimas ir žmogaus sąlyčio su medžiaga mažinimas. Padėtis gali būti pagerinta naudojant Cr(III) paremtus procesus, tačiau jų dar nėra pakankamai. Tik PFOS turinčios paviršinio aktyvumo medžiagos pasirodė esančios patvarios bet kuriomis sąlygomis. SCHER duomenimis, metinis sunaudojimas Europoje 2000 m. buvo apie 10 tonų. Bendros metinės aplinkos taršos vertinimai labai skiriasi, priklausomai nuo naudojamų procesų ir jiems taikomos išlakų kontrolės, antrinio perdirbimo ir atliekų sudeginimo laipsnio. Vokietijos pramonės vertinimu, remiantis vietiniais geriausios praktikos pavyzdžiais, teigiama, kad ekstrapoliuotas visai Europai bendras emisijų kiekis galėtų būti ne didesnis kaip 500 kg per metus. Jei naudojama mažiau gerų technologijų ir kontrolės priemonių, teršalų gali būti daugiau. Atsižvelgiant į tai, kad chromavimo proceso metu naudojama daugiausia PFOS turinčių medžiagų, o technologijos jau pateikia alternatyvų, atrodo tinkama, kad šiai siūlomai nukrypti leidžiančiai nuostatai būtų nustatytas terminas; be to, SCHER siūlo nedelsiant atlikti poveikio darbo vietai analizę ir ilgesnio laikotarpio aplinkai keliamo pavojaus vertinimus. Jų turėtų būti imtasi bendradarbiaujant su pramone, siekiant ir toliau išlaikyti gamybą ES. Nėra jokių paskatų atsisakyti vieno kurio svarbaus automobilių gamybos etapo, jei esama akivaizdaus pavojaus, kad galiausiai gamyba vyks toliau. Taip pat negalima per anksti atsisakyti PFOS turinčių aerozolių slopintuvų, tai padidintų pavojų darbuotojų sveikatai. EESRK rekomenduoja, kad ši leidžianti nukrypti nuostata būtų taikoma tik penkerius metus, po to Komisija ir SCHER turi atlikti persvarstymą.

4.2.4 Aviaciniai hidrauliniai skysčiai: tai skysčiai, naudojami judinti komercinių, karinių ir bendrosios aviacijos lėktuvų valdymo paviršius ir kitas dalis. Jie naudojami ir turi veikti kiekvieną dieną pagal aukščiausius galimus techninio naudojimo standartus, kad būtų užtikrintas lėktuvo ir keleivių saugumas ekstremaliomis temperatūros ir slėgio sąlygomis. Šis verslas yra globalus, o produktams, komponentams bei sistemoms taikomi visapusiai bandymai ir sertifikavimas, atliekami lėktuvų gamintojų ir atitinkamų nacionalinių ir tarptautinių institucijų. Įprastinis naujos formulės patvirtinimo ciklas gali trukti iki 20 metų. PFOS turinčios medžiagos naudojamos mažais kiekiais (apytiksliai 0,1 % masės), kad mechaninės dalys, vožtuvai, vamzdeliai ir jungės įgautų atsparumą erozijai. Nepaisant gausių bandymų, jokių pakaitalų ar bent jau galimų pakaitalų požymių nenustatyta. Medžiagos yra naudojamos uždaroje

sistemose griežtos kontrolės sąlygomis. Bendras išleidimas į gruntą ir vandenį, SCHER vertinimu, neviršija 15 kg per metus. Atsižvelgiant į visa tai, kas paminėta, ir į tai, kad nėra jokių susirūpinimą keliančių įrodymų, EESRK rekomenduoja nenustatyti termino, po kurio ši leidžianti nukrypti nuostata būtų panaikinta.

4.2.5 Gaisrinės putos: fluorintos paviršinio aktyvumo medžiagos jau daug metų naudojamos gerų techninių savybių gaisrinėms putoms. PFOS turinčios medžiagos daug kur pakeistos naujomis putomis, gaminamomis siekiant pakeisti atsargas, naudojamas gesinti tikriems gaisrams, arba aprūpinti naujų statinių, oro uostų, naftos perdirbimo ir chemijos įmonių, jūrų laivų ir rezervuarų kompleksų saugyklas. Tačiau šių alternatyvių produktų poveikis sveikatai ir aplinkai dar nėra visapusiškai įvertintas. Visos putos turi būti parduodamos užtikrinant 15–20 metų garantiją, nes teoriškai jų panaudoti nereikia. Todėl vis dar yra didelės PFOS turinčių putų atsargos, ir šių atsargų šalinimas šiuo metu yra svarbiausias klausimas. Dėl paviršinio aktyvumo medžiagų vandens pagrindu sudarytos putos gali greitai pasklisti degančių angliavandenilių paviršiuje ir nenugrimzti po jais, kad neprasisiskverbtų deguonis ir gaisras neišsiliepsnotų iš naujo. Ir paviršinio aktyvumo medžiagos, ir putos turi būti patvarios intensyvaus naudojimo sąlygomis, taip pat atsparios oksidacijai. Įvairiems gaisrams gesinti skirtoms putoms techninio naudojimo standartus nustato nacionalinės ir tarptautinės institucijos. 3 arba 6 proc. koncentratų atsargos, skirtos paskirstyti ir skiesti vietose kilus gaisrui, saugomos centrinėse saugyklose. Jų gali prireikti didelių kiekių, o užgesinus gaisrą gali kilti nemažų išlietų putų atliekų šalinimo sunkumų. Išlietos putos neišvengiamai būna užterštos degusiais produktais, nevaldomo žemos temperatūros anglies degimo šalutiniais produktais (poliaromatiniais angliavandeniliais (PAH) ir dioksinais) ir putų komponentais. Pavyzdžiui, po neseniai Buncefield (Jungtinė Karalystė) sandėlyje kilusio gaisro liko 20 milijonų litrų užterštų atliekų. Deginimas aukštoje temperatūroje yra vienintelė garantuota priemonė, tačiau ji neefektyvi ir brangi, o pagrindinę medžiagos masę sudaro vanduo. Todėl sunku nusta-

tyti metinę aplinkos taršą, nes ją lemia gaisrų skaičius, jų mastas ir aplinkybės, taip pat plotas, kuriame išlietos putos gali būti sulaikytos sankasų. SCHER metinę taršą ES įvertino iki 600 kg ir pažymėjo, kad šis skaičius gali būti daug mažesnis už tikrąjį. EESRK pritaria SCHER nuostatai, kad esamos PFOS pagrindu pagamintų putų koncentrato atsargos neturėtų būti deginamos, kol nėra visapusiškai įvertintos kitos galimybės. Todėl EESRK rekomenduoja, kad kaip galima greičiau būtų imtasi būtinų poveikio ir rizikos įvertinimų ir kad likusios PFOS pagrindu pagamintos putos būtų naudojamos tik ten, kur tai svarbu efektyvumo požiūriu ir kur išlietos putos gali būti sulaikytos sankasų. Komisija turi bendradarbiauti su pramone ir su nacionalinėmis kompetentingomis institucijomis ir užtikrinti tinkamus būdus dideliame kiekiui atliekų šalinti. Atsižvelgdamas į daugelį neapibrėžtumų, EESRK mano, kad nėra prasmės nustatyti šios leidžiančios nukrypti nuostatos panaikinimo termino, tačiau kiekvienas iškilęs klausimas turi būti sprendžiamas kaip galima greičiau.

4.2.6 Kitos kontroliuojamos uždaros sistemos: tai yra (arba turėtų būti) įprasta leidžianti nukrypti nuostata, apimanti daug medžiagų, kurioms taikomi ES pardavimo ir pateikimo į rinką apribojimai. Jei žaliavos bus saugiai pateiktos į sistemą, o produktai ir atliekos saugiai pašalinami, tokiu atveju naudojant labai mažos taršos sistemas bus galima tęsti būtinų tarpinių gaminių gamybą, o rizika žmogaus sveikatai ar aplinkai bus minimali. Darbo vietų sąlygos turi būti tikrinamos atliekant įprastinius sveikatos ir saugumo patikrinimus. Nesant jokių susirūpinimą keliančių naujų įrodymų, EESRK rekomenduoja nenustatyti termino, po kurio ši leidžianti nukrypti nuostata būtų panaikinta.

4.3 Komisija ir toliau dės visas pastangas, kad būtų užtikrinti patenkinami visų minėtų sektorių sprendimai. Minėtuose sektoriuose ir ne tik juose reikės taikyti tęstinę tyrimų programą, kad būtų sukurti alternatyvūs produktai ir procesai. Su šiais sektoriais susijusios direktyvos prireikus turės būti keičiamos, kad atspindėtų esamos ar siūlomos pasaulinės praktikos pokyčius.

2006 m. gegužės 17 d., Briuselis.

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto
pirmininkė
Anne-Marie SIGMUND

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Pasiūlymo priimti Europos Parlamento ir Tarybos direktyvą, iš dalies keičiančią Tarybos direktyvas 90/385/EEB ir 93/42/EEB bei Europos Parlamento ir Tarybos direktyvą 98/8/EB dėl medicinos prietaisų direktyvų peržiūros

COM(2005) 681 final — 2005/0263 (COD)

(2006/C 195/04)

Europos Taryba, vadovaudamasi Europos bendrijos steigimo sutarties 95 straipsniu, 2006 m. vasario 2 d. nusprendė pasikonsultuoti su Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetu dėl *Pasiūlymo priimti Europos Parlamento ir Tarybos direktyvą, iš dalies keičiančią Tarybos direktyvas 90/385/EEB ir 93/42/EEB bei Europos Parlamento ir Tarybos direktyvą 98/8/EB dėl medicinos prietaisų direktyvų peržiūros*

Bendrosios rinkos, gamybos ir vartojimo skyrius, kuris buvo atsakingas už Komiteto darbo šiuo klausimu organizavimą, 2006 m. balandžio 25 d. priėmė savo nuomonę. Pranešėjas Paolo Braghin.

427-ojoje plenarinėje sesijoje, įvykusioje 2006 m. gegužės 17 d., Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas priėmė šią nuomonę 128 nariams balsavus už ir 1 susilaikius.

1. Nuomonės santrauka

1.1 EESRK palankiai vertina Komisijos pasiūlymą, kurio jau seniai laukė valstybės narės ir šio sektoriaus dalyviai. Komitetas palaiko jame numatytus tikslus ir visus jame pateikiamus pasiūlymus laiko adekvačiais. Vis dėlto Komitetas pateikė keletą konkrečių patarimų kaip palengvinti teisinio saugumo, aiškumo, supaprastinimo ir sveikatos apsaugos tikslų įgyvendinimą.

1.2 EESRK pageidauja, kad būtų tiksliau įvardyta kompetentinga institucija, atsakinga už bendrąjį vertinimą tais atvejais, kai tarp medicinos prietaisų sudedamųjų dalių yra vaistų, žmogaus kraujo preparatų ir kūno audinių. Taip pat jis pageidauja, kad būtų nustatytas kompetentingų institucijų atliekamo vertinimo terminas ir būtų parengtas specialių įgaliojimų ir vertinimo būdų vadovas.

1.3 EESRK mano, kad turėtų būti privaloma siųsti tam tikrą svarbią informaciją, susijusią su registracija, klinikiniais duomenimis, sertifikatais ir stebėjimu, į Europos duomenų banką, kuris turi būti papildytas. Be to, Komitetas prašo ištirti priemonės, galinčias užtikrinti nekonfidencialios informacijos išplatšinimą ne tik notifikuotosioms įstaigoms ir kompetentingoms institucijoms, bet ir suinteresuotiems dalyviams.

1.4 Priežiūros po patekimo į rinką sistema turėtų būti sudaryta taip, kad būtų aiškus sveikatos apsaugos dalyvių vaidmuo ir atsakomybė, užtikrintas tinkamas priežiūros veiklos informacijos ir rezultatų platinimas.

1.5 EESRK pritaria pasiūlymams dėl klinikinių tyrimų, susijusių su medicinos prietaisų saugumu ir eksploatacinėmis savybėmis. Jis siūlo padaryti keletą dalinių pakeitimų, kad šie pasiūlymai taptų dar aiškesni, ypač klinikinių tyrimų pradžioje, atsižvelgiant į prietaisų klasifikaciją gavus kompetentingo etikos komiteto leidimą.

1.6 EESRK nesutinka su Komisijos sprendimu neliesti pakartotinio perdirbimo temos, nes vienkartiniam naudojimui sukurtų ir pagamintų medicinos prietaisų pakartotinis naudojimas iš tiesų kelia pavojų paciento sveikatai. Dėl to jis prašo bent suformuluoti principą, kad įstaiga, ketinanti pakartotinai naudoti medicinos prietaisą, turėtų pateikti tam tikrus duomenis apie atliktos intervencijos tipą, suteiktą kokybę ir saugumo garantijas, tolygias toms, kurios suteikiamos originaliam produktui, ir apie tai informuoti vartotojus ir pacientus.

2. Komisijos pasiūlymo esmė

2.1 Direktyvos 90/385/EEB ⁽¹⁾ dėl aktyviųjų implantuojamų medicinos prietaisų ir Direktyvos 93/42/EEB ⁽²⁾ dėl medicinos prietaisų įgyvendinimas apskritai davė teigiamų rezultatų. Vis dėlto atrodo, kad būtina iš dalies pakeisti teisės aktus siekiant pagerinti jų įgyvendinimą, kad būtų paaiškinti tam tikri esami reikalavimai ir numatomoms iniciatyvoms suteiktas teisinis pagrindas.

2.2 Direktyva 93/42/EEB ragina Komisiją vėliausiai po penkerių metų nuo taikymo pradžios pateikti Tarybai kai kurių jos nuostatų įgyvendinimo ataskaitą. Atlikus pakartotinę peržiūrą, 2002 m. birželio mėnesį buvo paskelbta medicinos prietaisams taikomų direktyvų įgyvendinimo ataskaita. Šios ataskaitos išvadas Komisija pateikė savo komunikate COM(2003) 386 ⁽³⁾, kuriam Taryba pritarė savo išvadose, paskelbtose 2003 m. gruodžio mėnesį ir kurį palankiai įvertino Europos Parlamentas.

2.3 Šiame komunikate nurodomos svarbiausios sritys, kurios turėtų būti patobulintos, susijusios su:

- atitikties įvertinimu, konkrečiai susijusiu su projekto analize, kurią atliks notifikuotosios įstaigos ⁽⁴⁾;
- klinikinių duomenų tinkamumu visoms prietaisų klasėms;

⁽¹⁾ OL L 189, 1990 7 20.

⁽²⁾ OL L 169, 1993 7 12, su paskutiniaisiais pakeitimais, padarytais Reglamentu (EB) Nr. 1882/2003, OL L 284, 2003 10 31.

⁽³⁾ COM(2003) 386, OL C 96, 2004 4 21.

⁽⁴⁾ „Notifikuotosios įstaigos“ – įstaigos, kurioms gamintojai turi pateikti dokumentus, kad numatytais atvejais gautų direktyvose numatytą atitikties sertifikatą arba leidimą prekiauti. Tokių įstaigų valstybėse narėse gali būti po vieną ir daugiau. Jų specializacija gali skirtis.

- priežiūra, gavus leidimą prekiauti, ypač siekiant geriau koordinuoti veiklą;
- notifikuotosiomis įstaigomis — dėl jų gebėjimų vykdyti užduotis, kurios joms yra skirtos, nustatytų aiškinimų skirčių tarp jų, ir jų veiklos vykdymo bei kontrolės skaičdrumo stokos;
- skaidrumo prietaisų patvirtinimo klausimais didinimu plačiojoje visuomenėje.

2003 m. Komisija pradėjo konsultacijas, daugiausia per Komisijos tarnybų medicinos prietaisų ekspertų grupę, o po jų prasidėjo viešos konsultacijos internete ⁽⁵⁾.

2.4 Kadangi pasiūlymas susijęs veikiau su išaiškinimu, nei su daliniu teisės aktų keitimu, jis neturės jokios reikšmingos ekonominės įtakos. Nebuvo nustatyta ir jokio poveikio aplinkai. Savo pasiūlymu Komisija siekia:

- suteikti daugiau aiškumo, kad būtų užtikrintas aukštas visuomenės sveikatos apsaugos lygis;
- padidinti skaidrumą ir sustiprinti visų rinkos dalyvių, ypač plačiosios visuomenės, saugumo jausmą;
- pagerinti teisinę aplinką siekiant sudaryti palankias sąlygas sparčiai technikos pažangai ir suteikti piliečiams daugiau saugumo ir pasitikėjimo.

2.5 Pasiūlymo teisinis pagrindas yra EB steigimo sutarties 95 straipsnis (buvęs 100A straipsnis), kuriuo remiasi Direktyva 93/42/EEB. Siekiant panaikinti prekybos technines kliūtis ir išaiškinti esamas Direktyvų 93/42/EEB ir 90/385/EEB nuostatas, būtina ir tikslinga suderinti valstybių narių įstatymus, teisės aktus ir administracines nuostatas, susijusias su tam tikrais medicinos prietaisų pateikimo į rinką ar naudojimo aspektais.

3. Bendrosios pastabos

3.1 EESRK palankiai vertina Komisijos pasiūlymą, kurio jau seniai laukė valstybės narės ir šio sektoriaus dalyviai. Komitetas visiškai palaiko siekiamus tikslus ir mano (su toliau suformuluotomis išlygomis), kad pateikti konkretūs pasiūlymai visiškai atitinka siekį labiau suderinti tokį sudėtingą ir diversifikuotą sektorių įvedus aiškesnes ir paprastesnes taisykles.

3.2 Sveikatos apsaugos sektoriuje medicinos prietaisų įgauna vis didesnę svarbą ir daro didžiulį poveikį tiek sveikatai, tiek išlaidoms visuomenės sveikatos reikmėms. Pirmiau minėtų

direktyvų nuostatos apima daugiau kaip 10 000 produktų tipų — nuo paprasčiausių priemonių (marlės, švirkštų ar akinių) iki ypač išobulintų ir sudėtingų instrumentų (implantuojamų gyvybę palaikančių prietaisų ir vaizdinės diagnostikos aparatūros).

3.3 Tai aukšto technologinio lygio veikla, nes tiek piliečiai, tiek sveikatos apsaugos institucijos pageidauja vis tobulesnių ir patikimesnių gaminių. Negalima pamiršti ir jos ekonominio masto. Europos rinka užima antrą vietą po Amerikos rinkos: jos apyvarta yra apie 55 mlrd. eurų, ji apima daugiau kaip 8 000 įmonių ir apie 450 000 darbuotojų.

3.4 Pažymėtina, kad į ES importuojama daug prietaisų, ir šis importas vis didėja. Aiškesnė ir veiksmingesnė teisinė sistema, atviresnis kompetentingų institucijų bendradarbiavimas galėtų paskatinti naują sektoriaus pakilimą ir kiek galima sumažinti rinkos dalies ir darbo vietų praradimo grėsmę.

3.5 EESRK pritaria Komisijos atliktam įvertinimui, pagal kurį padariniai makroekonomikai bus nereikšmingi, tačiau laikosi nuomonės, kad suformuluoti papildomi reikalavimai kartu gali padidinti sąnaudas, o tai turėtų neigiamos įtakos tam tikriems darbo procesams arba gaminių linijoms.

3.6 Teisinis saugumas

3.6.1 Pasiūlyme apibrėžti atliktini daliniai minėtų direktyvų pakeitimai ir išaiškinamas jų taikymas kitų direktyvų ar reglamentų atžvilgiu tais atvejais, kai sudėtinga nustatyti taikytinas taisykles (į prietaisų sudėtį įeina vaistas ⁽⁶⁾, žmogaus kraujo preparatai ⁽⁷⁾ arba iš žmogaus audinių pagaminti produktai ⁽⁸⁾). Be to, jame nurodoma, kad diagnostikos *in vitro* medicinos prietaisai ⁽⁹⁾ neįeina į Direktyvos dėl biocidų taikymo sritį ⁽¹⁰⁾, todėl ji turi būti iš dalies keičiama.

3.6.2 EESRK sutinka su principu, kad medicinos prietaisų direktyvos turi būti taikomos įrenginiams, į kurių sudėtį kaip „papildomą poveikį turinčios medžiagos“ įeina vaistai, kraujo preparatai arba žmogaus audinių inžinerijos pagalba sukurti produktai. Tačiau Komitetas stebisi, kodėl pasiūlyme atskirai neminimi gaminiai, gauti iš gyvūninės kilmės audinių, apie kuriuos kalbama kai kuriuose prieduose. Vis dėlto Komitetas baiminasi, kad apibrėžimas „papildomas poveikis“ vėl gali būti skirtingai interpretuojamas skirtingų valstybių narių ir notifikuojamų įstaigų. Dėl to EESRK pageidautų, kad ši sąvoka būtų apibrėžta tiksliau.

⁽⁶⁾ Reglamentuoja Direktyva 2001/83/EB, OL L 311, 2001 11 28, su paskutiniais pakeitimais, padarytais Direktyva 2004/27/EB, OL L 136, 2004 4 30.

⁽⁷⁾ Reglamentuoja Direktyva 2002/98/EB, 2003 1 23.

⁽⁸⁾ Nuoroda į Reglamentą Nr. 726/2004 ir į šiuo metu svarstomą pasiūlymą dėl pažangiosios terapijos vaistinių preparatų. Šiuo klausimu EESRK šiuo metu renkia nuomonę.

⁽⁹⁾ Direktyva 98/79/EB.

⁽¹⁰⁾ Direktyva 98/8/EB, OL L 123, 1998 4 24, su paskutiniais pakeitimais, padarytais Reglamentu (EB) Nr. 1882/2003.

⁽⁵⁾ Šios konsultacijos vyko nuo 2005 05 11 iki 2005 06 25.

3.6.3 Derėtų aiškiau nurodyti, kokia institucija yra kompetentinga ir atsakinga už prietaisų junginių, tarp kurių sudeamųjų dalių yra vaistų, kraujo preparatų ar žmogaus audinių, bendrąjį vertinimą: tokiais atvejais notifikuotosios įstaigos gali kreiptis į valstybių narių arba Bendrijos institucijas (pvz., į Europos vaistų vertinimo agentūrą (EMA)), o jos ne visuomet būna kompetentingos atlikti medicinos prietaisų vertinimą ir taiko skirtingiems gaminių tipams skirtas procedūras, todėl tai dažnai pernelyg ilgai užtrunka.

3.6.3.1 EESRK pageidautų, kad būtų nustatyti šio vertinimo terminai, nes nagrinėjamame sektoriuje net patys naujausi gaminiai greitai tampa atgyvenusiais. Jis taip pat pageidautų, kad būtų parengtas specialių įgaliojimų ir vertinimo, kuri kompetentingos institucijos atliks bendradarbiaudamos su už prietaisus atsakingomis institucijomis, vadovas. Atsižvelgdamas į gamintojų ilgametę patirtį, jis dar pageidautų, kad notifikuotosios įstaigos galėtų kreiptis dėl mokslinės nuomonės į bet kurią pripažintą kompetentingą instituciją, o ne tik į EMA.

3.6.4 Savo kilme, veikimo mechanizmu ir naudojama gamybos technika daugelis žmogaus audinių inžinerijos pagalba sukurtų produktų panašesni į medicinos prietaisus, o ne į vaistus. Kad būtų išvengta bet kokio galimo teisinio vakuomo, EESRK manymu, šiuos gaminius derėtų priskirti dabartinio pasiūlymo taikymo sričiai, išskyrus tuos, kurių išorinis ar vidinis poveikis žmogui kūnui išgaunamas išimtinai farmakologiniu, metaboliniu ar imunologiniu veikimo mechanizmu.

3.6.5 EESRK laikosi nuomonės, kad nepageidautina vienu metu taikyti dviejų direktyvų (šiuo atveju — medicinos prietaisų direktyvos ir asmeninės apsaugos priemonių direktyvos), nes reikalavimai yra skirtingi, net jeigu jomis siekiama to paties tikslo — apsaugoti vartotoją. Tokia padėtis gali kelti komplikacijų praktinėje plotmėje ir sukurti papildomų sunkumų, kurių nebūtų galima pateisinti saugumo srities pranašumais.

3.6.6 EESRK palaiko naująją komitologijos procedūrą, kuria papildytas 13 straipsnis siekiant palengvinti privalomų ir skubių sprendimų priėmimą dėl klaidingos medicinos prietaisų klasifikacijos arba klasifikacijos nebuvimo. Vis dėlto jis pabrėžia, kad, siekiant optimalaus rezultato, būtina gerinti informacijos perdavimą tarp kompetentingų institucijų ir užtikrinti veiksmingą duomenų valdymą per Europos duomenų banką.

3.7 Informacija ir skaidrumas

3.7.1 EESRK nuomone, reikia aiškesnių ir platesnio masto nuostatų, reglamentuojančių informacijos rinkimą ir pateikimą, priežiūros veiklos koordinavimą ir su ja susijusią komunikaciją.

3.7.2 EESRK nuomone, pasiūlyme nepakankamai išsamiai išnagrinėtas notifikuotųjų įstaigų gebėjimas vykdyti joms priskirtas užduotis; viena tokia spraga buvo paminėta 2003 m. komunikate⁽¹⁾. Atsiranda vis naujų terapijos galimybių, prietaisai tampa vis sudėtingesni ir tobulesni, tad iš tiesų reikia mokslinės ir techninės kompetencijos, o ji ne visada gali būti užtikrinta valstybių narių lygmeniu. Reikėtų sukurti europinį planą arba bent užtikrinti koordinavimą, kuris garantuotų tam tikrų notifikuotųjų institucijų specializaciją pagal tam tikrą tipą, ypač sudėtingų ir išsibulinusių gaminių.

3.7.3 EESRK sutinka su Komisijos nuomone, kad kiekvienas ne ES gamintojas vienoje iš ES valstybių narių paskirtų savo įgaliojimą atstovą, veikiantį jo vardu ir atskaitingą institucijoms už šios direktyvos numatytų įpareigojimų vykdymą. Vis dėlto jis pastebi, kad dokumente yra spragų arba nenuoseklių vietų, kurias reikėtų paaiškinti (žr. toliau 4.3 straipsnio dalį). EESRK iš principo siūlo sukurti lanksčią sistemą, suteikiančią įmonėms realią pasirinkimo laisvę.

3.7.4 EESRK nuomone, visa informacija, susijusi su registracija, klinikiniais duomenimis, sertifikatais ir stebėjimu (įskaitant nepageidautinus sunkius įvykius ir padarinius) turi būti siunčiama privaloma tvarka, o ne tik savanoriškai, Europos duomenų bankui EUDAMED. Jis kol kas veikia tik tam tikrose srityse. Pageidautina, kad jo funkcijos būtų kuo greičiau perforuotos, ypač dėl nekonfidencialios informacijos teikimo suinteresuotiems dalyviams, ir kad jam būtų suteikta tinkama struktūra ir ištekliai.

3.7.4.1 Tiesiogiai suinteresuotoms šalims vertėtų sudaryti sąlygas nors ir glausta forma naudotis atitinkama nekonfidencialia informacija, o sveikatos specialistų asociacijoms — informacija apie gaminių saugumą ir kokybę, jų priežiūrą po pateikimo į rinką siekiant atsakingesnio ir saugesnio medicinos prietaisų naudojimo.

3.7.4.2 Be to, EESRK pageidauja, kad, bendradarbiaujant su visomis suinteresuotomis šalimis, būtų sudarytas vadovas, kuriuo remdamiesi atsakingi dalyviai parengtų ir paskelbtų gaminių ypatybių santraukas. Šis dokumentas ir priežiūros metu surinkta ir patvirtinta informacija turėtų būti pateikta notifikuotosioms įstaigoms ir kompetentingoms institucijoms. Dar derėtų išnagrinėti įvairias priemones, galinčias užtikrinti platesnį pasikeitimą šiais duomenimis.

3.7.5 Numatyta, kad naudojimo instrukcijos taip pat galėtų būti pateikiamos kitomis priemonėmis, o ne informacinių lapelių forma, tačiau tai prieštarauja medicinos specialistų reikalavimams, turint omenyje didelę medicinos prietaisų įvairovę. Įvedus paprastesnę ir lankstesnę tvarką, negu galioja šiuo metu, kai nereikėtų kvalifikuotos valstybių narių balsų daugumos, derėtų geriau išstudijuoti galimybes panaudoti elektroninius prietaisus (kompaktines plokšteles ir internetą).

⁽¹⁾ Nuoroda į minėtą komunikatą COM(2003) 386, 2003 7 2.

3.7.6 EESRK pageidauja, kad direktyvoje būtų specialiai paminėti *ad hoc* darbo grupių parengti ir Komisijos paskelbti aiškinamieji dokumentai (*MedDev* dokumentai) ir būtų numatyta supaprastinta jų tvirtinimo procedūra siekiant sumažinti aiškinimo keblumų ir sudaryti sąlygas geriau suderinti gamintojų ir notifikuojamųjų institucijų veiksmus.

3.8 Saugumas

3.8.1 Po pateikimo į rinką priežiūros sistema pasiūlyme gerai apibrėžta gamintojo atžvilgiu, tačiau nepatikslingas nei sveikatos specialistų vaidmuo, nei atsakomybė, o šių priežiūros mechanizmų informacijos ir rezultatų sklaidos procesas, regis, dar nėra optimalus. Sistemoje dar pernelyg akivaizdus orientavimasis į nacionalinius aspektus, nors pageidautina daugiau Europos dimensijos.

3.8.2 EESRK pritaria X priedo „Klinikinis įvertinimas“ daliniams pakeitimams, susijusiems su medicinos prietaisų saugumu ir veikimu. Jis siūlo papildomai paaiškinti straipsnį, kuris taikomas klinikinių tyrimų pradžiai, atsižvelgiant į prietaisų klasifikaciją gavus kompetentingo etikos komiteto leidimą.

3.8.3 EESRK nesutinka su Komisijos sprendimu į pasiūlymą neįtraukti „pakartotinio perdurbimo“: ši vienkartiniam naudojimui sukurtų ir pagamintų medicinos prietaisų pakartotinio naudojimo praktika, jau uždrausta kai kurių valstybių narių, pacientui nesuteikia pakankamų saugumo garantijų, nes nėra atliekami naudojimo patikimumo ir saugumo bandymai, kuriais remiantis buvo leista gaminti vienkartinius gaminius.

3.8.3.1 EESRK mano, kad ši daugelio valstybių narių liginėse dažnai taikoma praktika, turi būti uždrausta dėl to, kad kelia pavojų paciento sveikatai ir apsunkina atsakomybės nustatymą. Iš tiesų sterilizacija negarantuoja visiško nekenksmingumo, nes ji gali pakeisti naudotų medžiagų struktūrines ypatybes.

3.8.3.2 EESRK suvokia, kad šie veiksmai priklauso valstybių kompetencijai, tačiau mano, kad įsikišti Bendrijos lygmeniu yra būtina bent dėl to, kad dėl laisvo asmenų judėjimo ir neseniai pripažintos galimybės gauti pagalbą kitoje valstybėje narėje reikia laikytis visuotinai priimtinių elgesio normų. Pereinamuoju laikotarpiu būtų galima bent nusistatyti principą, kad pakartotinį perdurbimą atliekanti įstaiga privalo pateikti duomenis, atitinkančius medicinos prietaiso klasifikaciją ir atliktos inter-

vencijos tipą, kad suteiktų kokybės ir saugumo garantijas, tolygias toms, kurias užtikrina originalus produktas, ir apie tai aiškiai informuoti vartotojus ir pacientus.

3.8.4 EESRK visiškai sutinka su siūlomais paaiškinimais, susijusiais su atitikties vertinimu ir įpareigojimu pateikti medicinos prietaiso projektinius dokumentus, atitinkančius jo klasifikaciją ir jame pritaikytas technologines arba terapines naujoves. Jis taip pat mano, kad gamintojas privalo deramai kontroliuoti trečiuosius asmenis, kurie suteikė kūrimo arba gamybos paslaugas.

4. Pastabos dėl tam tikrų straipsnių

4.1 Taikymo srities aiškumas

4.1.1 EESRK nuomone, su paprastinimo ir teisinio saugumo principais nesusuderinamas dviejų direktyvų taikymas tam pačiam gaminiui, kaip šiuo metu siūloma medicinos prietaisams ir asmeninės apsaugos priemonėms. Todėl jis pageidauja, kad būtų atkurta Direktyvos 93/42/EEB 1 straipsnio 6 dalies originali redakcija.

4.1.2 Apskritai kalbant apie medicinos prietaisą, galintį patekti į kitų direktyvų taikymo sritį (vaistus, kosmetiką ir pan.), EESRK pageidauja, kad visais reikiamais atvejais būtų nurodoma, kad įstaigos ir institucijos, kompetingos nustatyti taikytiną direktyvą, turi atsižvelgti į gaminio ir pagrindinio jo veikimo mechanizmo pirminę paskirtį.

4.1.3 EESRK mano, kad, norint išvengti bet kokio teisinio nesaugumo, būtina iš dalies pakeisti dabartinę I priedo 7.4 punkto redakciją. Kalbant konkrečiai, reikia nurodyti, kad tais atvejais, kai viena iš medicinos prietaiso sudedamųjų dalių yra medžiaga, kuri, nagrinėjama atskirai gali būti laikoma vaistu, jai taikytinos šiai medžiagai skirtos farmacijos įstatymų saugumą ir kokybę reglamentuojančios specialiosios dalys, o ne farmacijos teisės aktai.

4.1.4 Kalbant apie medicinos prietaisus, kurių sudėtyje yra žmogaus audinių inžinerijos pagalba sukurtų produktų, EESRK baiminasi, kad naujosios 4b dalies nuostatos nepadės išspręsti visų aiškinimo sunkumų, todėl pageidauja, kad šių gaminių apibrėžtis būtų išaiškinta 1 straipsnyje atsižvelgiant į visas galiojančias direktyvas, o ypač — į šiuo metu svarstomą reglamentą dėl pažangiosios terapijos vaistinių preparatų ⁽¹²⁾.

⁽¹²⁾ COM(2005) 567 galutinis – Pasiūlymas dėl Europos Parlamento ir Tarybos reglamento dėl pažangiosios terapijos vaistinių preparatų, iš dalies pakeičiantis Direktyvą 2001/83/EB ir Reglamentą (EB) Nr. 726/2004.

4.2 Informacija ir Europos duomenų bankas

4.2.1 EESRK pageidauja, kad svarbius duomenis, įskaitant klinikinius duomenis ir nuorodas apie sunkų ir netikėtą neigiamą poveikį, įvairios įstaigos, kompetentingos institucijos, gamintojai ir jų įgaliotieji atstovai būtinau perduotų Europos duomenų bankui EUDAMED. Vis dėlto, siekiant, kad duomenys būtų veiksmingai kaupiami, reikia iš naujo nustatyti šios įstaigos užduotis ir jų įgyvendinimo programą, kuri užtikrintų veiksmingą jos veikimą, reikiamų struktūrų ir išteklių skyrimą.

4.2.2 EESRK laikosi nuomonės, kad, siekiant užtikrinti surinktų duomenų išsamumą ir geresnę svarbios nekonfidencialios informacijos sklaidą, reikia iš dalies pakeisti kelis nagrinėjamo pasiūlymo punktus:

- 7 konstatuojamąją dalį, įteisinant įpareigojimą centralizuotai rinkti klinikinių tyrimų duomenis;
- Direktyvos 90/385/EEB 10a straipsnį, įteisinant privalomą informacijos apie gamintojus ir jų įgaliotuosius atstovus siuntimą, 10b straipsnį dėl reglamentavimo duomenų bei 11 straipsnio 5 dalį dėl išduodamų sertifikatų;
- Direktyvos 93/42/EEB 16 straipsnio 5 dalį dėl išduodamų sertifikatų.

4.2.3 Be to, EESRK pageidauja, kad būtų iš dalies pakeistas dabartinis 20 straipsnio 3 dalies tekstas įtvirtinant principą, kad nekonfidenciali informacija privalo glausta forma būti teikiama vartotojams. Tiek gamintojai ir jų įgaliotieji atstovai, tiek kompetentingos įstaigos ir institucijos privalo laikytis šio principo.

4.3 Įgaliotasis atstovas

4.3.1 EESRK nori atkreipti dėmesį į gamintojo, neturinčio registruotos įmonės Bendrijos teritorijoje, įgaliotojo atstovo apibrėžties dviprasmiškumą: nors 14 konstatuojamojoje dalyje minimas vienas atskiras visų klasių prietaisų atstovas, 10a straipsnio 3 dalyje ir 14 straipsnio 2 dalyje kalbant apie prietaisus nenurodoma, ar turimos omenyje visos, ar tik tam tikros kategorijos.

4.3.2 Atsižvelgdamas į medicinos prietaisų, kuriuos gamintojas gali pateikti į rinką, įvairovę, EESRK pageidauja, kad būtų užtikrintas didesnis lankstumas, kad kiekvienam produktų tipui, o ne būtinai visiems gaminiams būtų skirtas atskiras įgaliotasis atstovas (versijose skirtingomis kalbomis nurodant, kad teisiniu požiūriu omenyje turimi fiziniai ir juridiniai asmenys).

4.4 Klinikiniai tyrimai

4.4.1 Į 2 straipsnio 2 punktą reikėtų įterpti nuostatas, susijusias su kompetentingų institucijų informavimu siekiant palengvinti klinikinių tyrimų duomenų stebėjimą ir valdymą nurodant, kad gamintojas arba jo įgaliotasis atstovas privalo pranešti kiekvienos valstybės narės, kurioje atliekami šie tyrimai, institucijoms apie tyrimų sustabdymą, nutraukimą arba pabaigą ir pateikti joms atitinkamus paaiškinimus ir priežastis.

4.4.2 EESRK palankiai vertina naująją 15 straipsnio 2 ir 3 dalių redakciją. Vis dėlto jis kelia klausimą, ar nereikėtų pakeisti 3 dalį joje nurodant, kad 1 klasės prietaisų klinikiniai tyrimai gali būti pradami gavus kompetentingo etikos komiteto palankią nuomonę apie klinikinį vertinimą.

2006 m. gegužės 17 d., Briuselis

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto

pirmininkė

Anne-Marie SIGMUND

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Pasiūlymo priimti Tarybos direktyvą dėl nekomercinio pobūdžio nedidelių prekių siuntų įvežimo iš trečiųjų šalių atleidimo nuo mokesčių (kodifikuota redakcija)

COM (2006) 12 final — 2006/0007 CNS

(2006/C 195/05)

Taryba, vadovaudamasi Europos bendrijos steigimo sutarties 93 straipsniu, 2006 m. vasario 14 d. nusprendė pasikonsultuoti su Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetu dėl Pasiūlymo priimti Tarybos direktyvą dėl nekomercinio pobūdžio nedidelių prekių siuntų įvežimo iš trečiųjų šalių atleidimo nuo mokesčių

Bendrosios rinkos, gamybos ir vartojimo skyrius, kuris buvo atsakingas už Komiteto darbo šiuo klausimu organizavimą, 2006 m. balandžio 25 d. priėmė savo nuomonę. Pranešėjas Henriks Danusevičs.

427-ojoje plenarinėje sesijoje, įvykusioje 2006 m. gegužės 17–18 d. (gegužės 17 d. posėdis), Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas priėmė šią nuomonę 132 nariams balsavus už, 1 — prieš ir 2 susilaikius.

1. Šiuo pasiūlymu siekiama kodifikuoti 1978 m. gruodžio 19 d. Tarybos direktyvą 78/1035/EEB dėl nekomercinio pobūdžio nedidelių prekių siuntų įvežimo iš trečiųjų šalių atleidimo nuo mokesčių. Nauja direktyva pakeis įvairius teisės aktus, kurių nuostatos buvo į ją įtrauktos; šis pasiūlymas *nekeičia kodifikuojamų teisės aktų turinio*, nes jame šie aktai tik sujungiami atliekant kodifikavimui būtinus *formas pakeitimus*.

2. Komitetas gali tik pritarti visų Bendrijos teisės aktų kodifikavimui, kurį atlieka Komisija vadovaudamasi 1987 m. balandžio 1 d. sprendimu ir Edinburgo Europos Vadovų Tarybos susitikimo išvadomis. Todėl, Komiteto nuomone, reikia pritarti pasiūlymui priimti šią direktyvą, kaip jis jau yra pritaręs kitoms panašioms iniciatyvoms.

3. Komitetas atkreipia dėmesį, kad Komisija savo pasiūlyme dėl direktyvos įsipareigoja laikytis 1994 m. gruodžio 20 d. Europos Parlamento, Tarybos ir Komisijos tarpinstituciniame susitarime nustatytos būtinos sąlygos, kad kodifikuojamuose teisės aktuose *negali būti daroma esminių pakeitimų*.

4. Konsultacinis Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto vaidmuo ir jo atsakomybė įpareigoja jį, prieš priimant dokumentą, nuodugniai patikrinti padarytus pakeitimus. Pranešėjas patikrino ir nerado pagrindo kritikai ar konkrečioms pastaboms.

5. Komitetas remia kodifikavimo pasiūlymą, kuris yra Europos teisės aktų supaprastinimo ir aiškinimo proceso dalis.

2006 m. gegužės 17 d., Briuselis

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto
pirmininkė

Anne-Marie SIGMUND

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Tarybos ir Europos Parlamento reglamento dėl keleivių vežimo keliais ir geležinkeliais viešųjų paslaugų persvarstyto pasiūlymo

COM(2005) 319 final — 2000/0212 (COD)

(2006/C 195/06)

Taryba, vadovaudamasi Europos bendrijos steigimo sutarties 71 ir 89 straipsniais, 2005 m. rugsėjo 30 d. nusprendė pasikonsultuoti su Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetu dėl Tarybos ir Europos Parlamento reglamento dėl keleivių vežimo keliais ir geležinkeliais viešųjų paslaugų persvarstyto pasiūlymo

Transporto, energetikos, infrastruktūros ir informacinės visuomenės skyrius, kuris buvo atsakingas už Komiteto darbo šiuo klausimu organizavimą, 2006 m. gegužės 2 d. priėmė savo nuomonę. Pranešėjas Stéphane Buffetaut, antrasis pranešėjas Erhard Ott.

427-ojoje plenarinėje sesijoje, įvykusioje 2006 m. gegužės 17–18 d. (gegužės 18 d. posėdis), Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas priėmė šią nuomonę 63 nariams balsavus už, 1 — prieš ir 12 susilaikius.

1. Išvados ir rekomendacijos

1.1 Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas mano, kad Komisijos pateiktas pasiūlymas priimti reglamentą dėl keleivių vežimo keliais ir geležinkeliais viešųjų paslaugų yra pažangesnis palyginus su ankstesnėmis versijomis dėl galimybių tiesiogiai sudaryti sutartį.

1.2 Tačiau siekiant teisinio saugumo tikslo, kurio pageidauja valdžios institucijos organizatorės ir operatoriai, reikėtų dar paaikškinti šiuos punktus:

- konkretus viešojo transporto veiklos geografinio apribojimo ir konkrečių konkurencijos sąlygų neiškraipymo įgyvendinimas tiesiogiai sudarant sutartis su kontroliuojamu vietos operatoriumi,
- išimtis, daroma bendriesiems principams tiesiogiai sudarant sutartis dėl susisiekimo geležinkeliais, kuri, atrodo, yra nelabai teisėta ir turėtų būti bent jau geriau apibrėžta,
- grįžti prie 2002 m. vasario mėn. pasiūlymo priimti reglamentą⁽¹⁾ dėl paslaugų kokybės ir socialinės srities teisės aktų laikymosi, nevestionuojant subsidarumo principo,
- patikslinti, kokia bus abipusiškumo sistema pereinamuoju laikotarpiu,
- galimybė išimties atvejais prailginti sutarčių trukmę ilgiau, nei numatytas laikotarpis, kai to reikalauja investicijų išlaidų našta ir amortizacijos laikotarpis,
- aiškiau apibrėžti regioninį ar tolimojo susisiekimo transportą,
- reglamentą taikyti visoms viešojo transporto sutartims, kuriose kalbama apie viešųjų paslaugų įpareigojimus (VPI) ar kurios suteikia išskirtinių teisių,

— patvirtinti, kad operatoriui prisiėmus riziką, būtų taikomas reglamentas, o ne viešųjų pirkimų teisė.

1.3 Todėl Komitetas aiškiai pasisako už būtinybę sudaryti sutartis, taip pat už pusiausvyrą tarp konkurso organizavimo galimybių ir tiesioginio sutarties sudarymo siekiant skatinti būtiną skaidrumą ir gerinti paslaugų kokybę esant konkurencinei sistemai.

1.4 Jis pageidautų, kad reglamento nuostatos būtų taikomos visoms transporto viešųjų paslaugų sutartims.

1.5 Pusiausvyros tarp konkursų organizavimo ir tiesioginio sutarties sudarymo su vidaus operatoriumi kontekste Komitetas palankiai vertina veiklos geografinio apribojimo sąlygą siekiant išvengti bet kokio konkurencijos iškraipymo ir taip išsaugoti vietos valdžios institucijų laisvą pasirinkimą bei teisingumą reguliuojamoje konkurencijoje.

1.6 Tuo atveju, jei sutartis sudaroma tiesiogiai su vietos operatoriumi, Komitetas pageidauja, kad būtų išlaikytas tam tikras, bet aiškiai nustatytas ir apibrėžtas lankstumas tuo atveju, kai būtina suvienodinti tinklus ir integruoti transporto paslaugas, kad jos galėtų tęstis kaimyninėse ir (arba) gretimose teritorijose o ne tik tose, kuriose skirtingos kompetentingos valdžios institucijos sudarė transporto viešųjų paslaugų sutartį.

1.7 Jis mano, kad išimties, numatytos nedidelės apimties sutartims siekiant išlaikyti paslaugos tęstinumą, yra pateisinamos.

1.8 Komitetas svarsto, ar tikslinga tiesiogiai sudaryti transporto viešųjų paslaugų sutartis geležinkelių srityje tiek su tradiciniais, tiek su naujais operatoriais nenumatant jokių sąžiningą konkurenciją užtikrinančių tikslų nuostatų ir taisyklių, kaip numatyta vidaus operatoriams, nes tai yra teisinio nesaugumo ir konkurencijos iškraipymo šaltinis.

⁽¹⁾ COM (2000) 7 final – 2000/0212 (COD), su pakeitimais, padarytais COM (2002) 107 final.

1.9 Jis mano, kad geležinkelių transporto skaidrumo, vienodo požiūrio, kokybės ir veiksmingumo principai gali būti geriau užtikrinami tik tada, kai taikomos tos pačios taisyklės, kaip ir vietos kelių transportui.

1.10 Komitetas prašo grįžti prie 2002 m. pasiūlymo priimti reglamentą dėl paslaugų kokybės ir valstybėse narėse galiojančių socialinės teisės aktų laikymosi.

1.11 Nepaisant to, EESRK pageidautų greitai priimti reglamentą, kuris būtinas sektoriaus teisiniam saugumui užtikrinti.

2. Įvadas

2.1 Europos Komisija paskelbė naują pasiūlymą priimti reglamentą dėl viešųjų paslaugų įpareigojimų teikiant keleivių vežimo keliais ir geležinkeliais viešąsias paslaugas. Tai trečioji minėto dokumento versija.

2.2 EESRK palankiai vertina Komisijos nuveiktą darbą, leidžiantį iš naujo pradėti iki šiol Europos institucijų lygmeniu blokuotas diskusijas.

2.3 Siūlomu dokumentu siekiama suderinti skirtingas pozicijas, išreikštas ankstesnėse diskusijose, atsižvelgiant į naujas aplinkybes, ir ypač į Teisingumo Teismo sprendimą *Altmark* — *Trans* byloje, ir išsklaidyti nuogastavimus dėl subsidiarumo principo laikymosi ir dėl valstybės institucijų laisvo pasirinkimo principo.

2.4 Naujoji versija labai skiriasi nuo ankstesnių ir yra už jas paprastesnė. Kad neprailgtų teisėkūros procesas, Parlamentas nusprendė laikyti jį pataisyta ankstesnio teksto redakcija ir nagrinėti per antrąjį svarstymą. Taigi, pasiūlymas yra Ministrų Taryboje, kuri ką tik pradėjo dokumentą svarstyti ir nusprendė išnagrinėti jo sąsajas su trečiuoju geležinkelio paketu, ypač dėl tarptautinio eismo atidarymo ir kabotazų galimybės⁽²⁾.

2.5 Komisija mano, kad dabartinė 1969 m. sukurta teisinė sistema yra pasenusi ir kad transporto veiksmingumas ir kokybė turi būti pagerinti siekiant išlaikyti ar net padidinti jo užimamą rinkos dalį. Ji norėtų „reglamentuoti konkurenciją, įskaitant regionų ir miestų susisiekimą, tam, kad būtų užtikrintas operatorių atrankos skaidrumas ir viešųjų paslaugų teikimo sąlygos⁽³⁾“. Šiuo klausimu savo 2001 m. nuomonėje dėl pirmesnio pasiūlymo priimti reglamentą EESRK palankiai vertino Komisijos paskelbtą ketinimą iškelti tikslą viešojo keleivių transporto srityje sukurti rinką, kuri remtųsi reguliuojama, o ne tikra smarkia konkurencija⁽⁴⁾.

⁽²⁾ Reikia pažymėti, kad šiame pasiūlyme nebekalbama apie vidaus vandenų transportą, kuris toliau yra reglamentuojamas Sutarties 73 str.

⁽³⁾ COM (2005) 319 final 2 dalis.

⁽⁴⁾ OL C 221, 2001 m. rugpjūčio 7 d. (2.2. dalis).

2.6 Jis taip pat pasidžiaugė, kad nuo šiol lygios galimybės ir konkurencija tarp įmonių, nepriklausomai nuo jų statuso, vyks teisinio ir apskaitos skaidrumo sąlygomis⁽⁵⁾.

2.7 Šiuo metu, kai pasiūlymas priimti reglamentą dar turi būti aptartas antrojo svarstymo metu Europos Parlamente, EESRK gali tik patvirtinti savo pasiūlytus skaidrumo, lygių galimybių ir reguliuojamos konkurencijos siekius valdant keleivių vežimo keliais ir geležinkeliais viešąsias paslaugas, laikantis Sutarties 295 straipsnyje minimo neutralumo principo.

2.8 Šiuo požiūriu Europos Teisingumo Teismo praktikos atvejai, ypač *Altmark* — *Trans* ir *Stadt Halle* bylų sprendimai, padėjo išsiaiškinti problemą. Naudodamasi iniciatyvos teise, Komisija nėra susijusi su teisminės praktikos doktrina, kadangi Europos Sąjungos teisinė sistema daugiausia remiasi rašytine teise, o ne teismų sprendimais. Pasiūlymas priimti reglamentą praktiškai perima *Altmark* — *Trans* sprendimo 4 straipsnyje nustatytus pirmų trijų kriterijų principus. Kai kurie ketvirtojo kriterijaus elementai pateikiami priedo 7 punkte.

2.9 Reikia pabrėžti, kad *Altmark* — *Trans* sprendime nubrėžti kriterijai užtikrina, kad privalomos kompensacijos už viešųjų paslaugų įpareigojimus teisiškai nelaikomos valstybės pagalba. Pasiūlymo priimti reglamentą sritis yra platesnė ir apima su teismų praktika nesusijusius dalykus, pavyzdžiui, kompensacijų, teisiškai laikomų valstybės pagalba, atitikimą konkurencijos taisyklėms ir išskirtinių teisių suteikimą. Reikia pabrėžti, kad 1969 m. nebuvo transporto rinkos ir tuo metu nekildavo išskirtinių teisių klausimas.

3. Bendrosios pastabos

3.1 Komitetas pritaria Komisijos iniciatyvai, bet norėtų iškelti keletą teisinių klausimų, kuriuos reikėtų apvarstyti; labai svarbu, kad naujasis reglamentas tikrai užtikrintų taip viso sektoriaus laukiamą teisinį saugumą, kad būtų galima iš karto priimti ir įgyvendinti reglamentą.

3.2 Komitetas džiaugiasi Europos Komisijos vietos transporto srityje pastangomis siekiant naujos pusiausvyros, kuri vietos valdžios institucijoms paliktų pasirinkimo laisvę ir tenkintų visus suinteresuotuosius subjektus.

3.3 Jis sutinka, kad vietos valdžios institucijos galėtų rinktis, ar skelbti vietos transporto paslaugų teikėjams konkursą, ar tas paslaugas teikti pačioms, ar sudaryti sutartį su vidaus operatoriumi su sąlyga, kad jis atitiks tikslus kriterijus, siekiant išvengti bet kokių konkurencijos iškraipymo.

⁽⁵⁾ Žr. ten pat 2.4 dalį.

3.4 Komitetas dar kartą patvirtina, kad remia reguliuojamos konkurencijos principą, o ne tikrą konkurenciją. Apie reguliuojamos konkurencijos principą kalbama naujajame pasiūlyme priimti reglamentą (3 straipsnis ir 5 straipsnio 3 dalis). Komiteto nuomone, šis principas iš tikrųjų gali geriau suderinti viešųjų paslaugų poreikius ir būtinybę nustatyti suderintą ir saugią sutarčių sudarymo taisyklių sistemą. Toks principas suderina sektoriaus viešųjų paslaugų ir verslo poreikius (nepriklausomai nuo įmonės statuso).

3.5 Komitetas mano, kad konkurencinė sistema, leidžianti bendrai taikyti sutarčių sudarymo principą ir laisvai pasirinkti, ar skelbti konkursą, ar tiesiogiai sudaryti sutartį, yra viešojo transporto kokybės ir veiksmingumo užtikrinimo garantas. Iš tiesų, valdžios institucijos organizatorės turės aiškiai ir iš anksto nustatyti viešųjų paslaugų įpareigojimus, susijusias sritis, kompensacijų skaičiavimo taisykles, išlaidų ir pajamų paskirstymo nuostatas ir užtikrinti jų pakankamą išankstinį paviešinimą.

3.6 Patys operatoriai turės aiškiai žinoti savo veiklos sąlygas ir įsipareigojimus.

3.7 Be to yra numatyta, kad kiekviena kompetentinga institucija vieną kartą per metus viešai paskelbia išsamią ataskaitą apie jos kompetencijai priskirtų viešųjų paslaugų įpareigojimus, atrinktus operatorius bei jiems skirtas kompensacijas ir išskirtines teises (7 straipsnis). Tokiu būdu piliečiai galės sužinoti aiškias transporto paslaugų naudojimo sąlygas, todėl galės lyginti jiems siūlomų paslaugų kokybę ir kainą. Tačiau reikės stebėti, kad tokios ataskaitos parengimas nepagrįstai nedidintų vietos valdžios institucijoms, o kartu ir operatoriams, privalomų administracinių išlaidų naštos. Didelė biurokratija kenkia tinkamam informavimui.

4. Specialiosios pastabos

4.1 Viešųjų pirkimų teisė ir reglamentas

4.1.1 Buvo iškeltas vienos teisės viršenybės kitos teisės atžvilgiu klausimas, nes sektoriui taikytina dvejopa teisė.

4.1.2 Europos Parlamentas 2001 m. **pirmojo** svarstymo metu priėmė pakeitimą, kuriame siekiant aiškesnės ir nuoseklios teisinės sistemos prašoma teikti pirmenybę būsimam reglamentui viešųjų pirkimų teisės atžvilgiu. Komisijos siūlomu sprendimu valdžios institucija organizatorė pasirenka taikytiną teisę:

— jeigu tai viešosios paslaugos įpareigojimas, kurio dalį rizikos prisiima operatorius, reikia taikyti reglamentą;

— jeigu tai paprastas „viešasis pirkimas“ — nustatant konkurso skelbimo procedūrą sutartims sudaryti taikoma viešųjų pirkimų direktyva.

4.1.3 Šiuo **klausimu** EESRK mano, kad reglamento nuostatos turėtų būti taikomos visoms transporto viešųjų paslaugų sutartims, laikantis skaidrumo ir vienodo požiūrio principų. Šis sprendimas tikrai būtų paprasčiausias ir aiškiausias, iš naujo nekvestionuojantis kompetentingų valdžios institucijų laisvo pasirinkimo sudarant sutartis.

4.2 Tiesioginio sutarčių sudarymo galimybė

4.2.1 Priešingai nei abejose ankstesnėse pasiūlymo versijose, naujajame pasiūlyme pirmą kartą pateikiama galimybė tiesiogiai sudaryti viešojo transporto sutartį su vidaus operatoriumi iš anksto neskelbiant konkurso (5 straipsnio 2 dalis). Ši naujovė įgyvendina per ankstesnes diskusijas išreikštą pageidavimą palikti vietos valdžios institucijoms valdymo laisvę.

4.2.2 Tam yra kelios sąlygos:

— Teikiamos paslaugos turi būti vietinės.

— Vidaus operatorius negali dalyvauti konkursuose, organizuojamuose už kompetentingai institucijai pavaldaus administracinio vieneto ribų ir savo veiklą gali vykdyti tik toje teritorijoje. Pirmojo svarstymo metu Parlamentas buvo išreiškęs pageidavimą taikyti konkurencinio abipusiškumo principą (61 pakeitimas), suderintą su Europos bendrijos steigimo sutarties principais. Ši nuostata logiška ir kartu teisinga, kadangi šokiruotų faktas, kad vietos operatorius, kontroliuojamas vietos valdžios institucijos, besinaudojantis apsauga nuo konkurencijos savo teritorijoje, konkurencijai atvirose teritorijose konkuruotų su kitais operatoriais.

— Tiesiogiai sutartį sudaryti galima tik su tuo vidaus operatoriumi, kurį visiškai kontroliuoja kompetentinga valdžios institucija, analogiškai jos vykdomai kontrolei savo pačios tarnyboms. Tačiau Komisija ne visiškai atsižvelgė į Europos Teisingumo Teismo praktiką (1999 m. lapkričio 18 d. Teckal sprendimas, 2005 m. sausio 11 d. Stadt Halle sprendimas ir 2005 m. spalio 13 d. Parking Brixen sprendimas).

4.2.3 Pirmojo svarstymo metu Europos Parlamentas aiškiai pasisakė už tai, kad būtų palikta galimybė tiesiogiai sudaryti sutartis su kompetentingos valdžios institucijos kontroliuojamu vietos operatoriumi, taip pat leidžiant skelbti konkursą. Ministrų Taryboje vykstančioms diskusijoms būdinga ta pati tendencija, dauguma valstybių narių atstovų tikrai palankiai vertina tai, kad kompetentingos valdžios institucijos galėtų laisvai pasirinkti teikti paslaugas pasitelkiant jų pačių įmones, arba skelbti konkursus sutartims sudaryti.

4.2.4 Komisija pabandė atsižvelgti į tokią sutampančią nuomonę, todėl ieškojo pusiausvyros tarp reguliuojamos konkurencijos ir galimybės tiesiogiai sudaryti sutartis. EESRK pritaria tokiai pozicijai, kadangi ji palieka valdžios institucijoms organizatorėms pasirinkimo laisvę atsižvelgiant į ETT išdėstytus principus.

4.2.5 Reikia pabrėžti, kad vidaus operatoriaus apibrėžime Komisija įrašė geografinio apribojimo kriterijų, kad būtų atsižvelgiama (Europos bendrijos steigimo sutartį atitinkančia formuluote) į konkurencinio abipusiškumo principą, kurio pageidavo Parlamentas vietos valdžios institucijų reguliuojamoms paslaugoms. Taikant šį kriterijų iškyla du klausimai:

- Ar kriterijus taikomas visoms vidaus operatorių transporto paslaugoms ir subrangovų teikiamoms paslaugoms?
- Kas vyksta, kai maršrutai tęsiasi už kompetentingos valdžios institucijos organizatorės kompetencijai pavaldaus administracinio vieneto ribų? Ar reikėtų juos nutraukti, ar taikyti specialias taisykles? EESRK mano, kad teritorinės kompetencijos kriterijus turi būti lankstesnis. Iš tiesų, šios paslaugos gali dominti įvairių kompetentingų valdžios institucijų teritorijas, jei tai yra būtina siekiant suvienodinti tinklą ir integruoti transporto paslaugas, kai tos teritorijos yra kaimyninės ir (arba) šalia teritorijos, kurioje kompetentinga valdžios institucija sudarė transporto viešųjų paslaugų sutartį.

4.2.6 Todėl reikėtų numatyti, kad tais atvejais, kai paslaugas tiesiogiai teikia pati valdžios institucija organizatorė ar vidaus operatorius, jos galėtų būti naudingos skirtingų kompetentingų valdžios institucijų teritorijoms, kai tai būtina siekiant suvienodinti tinklą ir integruoti transporto paslaugas, ir kai teritorijos yra kaimyninės ir (arba) gretimos teritorijai, kurioje valdžios institucija sudarė viešosios transporto paslaugos sutartį. Siekiant išvengti, kad ši galimybė netaptų priemone apeiti sąžiningos konkurencijos principą, būtina reikėtų numatyti, kad paslaugos, teikiamos už valdžios institucijos organizatorės kompetencijai pavaldaus administracinio vieneto ribų negalės viršyti pagrindinės sutarties vertės tam tikros procentinės dalies.

4.2.7 Taip pat reikėtų skatinti skirtingų vietos valdžios institucijų vidaus operatorių bendradarbiauti tarpusavyje, ypač mokslinių tyrimų ir vystymo srityje, nes kitaip jie pasidarytų struktūriškai mažiau veiksmingi nei galimi jų konkurentai, kuriems nebus taikomi tokie apribojimai.

4.2.8 Būtina reikės paaiškinti šiuos punktus tiek teisinio saugumo, tiek ir praktinio paslaugų organizavimo aspektu. Galima pastebėti, kad Europos Teisingumo Teismo praktikos nustatyti kriterijai (2005 m. lapkričio 11 d. Stadt Halle sprendimas) apibrėžiant vidaus operatoriaus sąvoką palieka neaiškumų, ypač formuluotė „į tokius požymius, kaip...“, o iš to galima spręsti, kad kriterijų sąrašas nėra išsamus. Tačiau naujausia teisminė praktika (2005 m. spalio 13 d. Parking

Brixen sprendimas) dar kartą parodė, kad svarbiausią reikšmę turi institucijų kontrolės kriterijus, panašus į tą, kurį jos taiko savo tarnybose.

4.2.9 Pagaliau stebina tai, kad griežtai apibrėžtos sąlygos yra taikomos tiesioginio sutarties sudarymo su vidaus operatoriumi bendrajai tvarkai, tuo tarpu nenustatyta jokių sąlygų ypatingai reglamento principų išimčiai, kuri yra numatyta geležinkelio sektoriui ir susijusi su tiesioginiu sutarčių sudarymu su operatoriumi, ir tam nėra jokio paaiškinimo aiškinamajame memorandume.

4.3 Viešieji konkursai

4.3.1 Greta sutarties sudarymo su vidaus operatoriumi, pasiūlyme numatyta galimybė organizuoti konkursus. Konkursų organizavimo principui yra daromos trys išimtys:

- sutartims, kurių piniginė vertė nėra didelė,
- siekiant išspręsti būtinybę tęsti viešąją paslaugą, jei paslaugos teikimas yra nutraukiamas arba kyla rimtas pavojus, kad tokia situacija susidarys,
- viešojo regioninio ir tolimojo susisiektimo geležinkeliais sutartims.

4.3.2 EESRK mano, kad abi pirmosios išimtys iš esmės yra pateisinamos, net jeigu diskusijos gali vykti dėl kriterijų, nustatytų apibūdinti nedidelės piniginės vertės sutartis. Trečioji išimtis, priešingai, sukelia įvairių klausimų. Visų pirma dėl sektoriaus apimties (maždaug 50 milijardų eurų apyvarta), taip pat ir dėl to, kad sutarčių sudarymo sąlygos nėra labai griežtos, lyginant su sutarties sudarymo su vidaus operatoriumi sąlygomis, net jei 7 straipsnyje numatytos naudingos viešumo priemonės, ir pagaliau todėl, kad geležinkelis nėra toks sektorius, kuriame dėl jo pobūdžio nebeturėtų būti rengiami konkursai, nebent laikantis priemonių, panašių į pasiūlymo priimti reglamentą 5 straipsnio 2 dalyje numatytas priemones.

4.3.3 Galima manyti, kad reglamentuojamas konkursas geriau užtikrintų skaidrumą, vienodą požiūrį, klientų ir operatorių interesus; pasirinkus sprendimą siekiant politinio kompromiso, tekste gali atsirasti teisinio nuoseklumo.

4.4 Kompensacijos už viešosios paslaugos įpareigojimus

4.4.1 Pasiūlymo priimti reglamentą 6 straipsnyje daroma nuoroda į 4 straipsnį, kuris iš dalies remiasi Altmark — Trans sprendimo kriterijais. Visos kompensacijos, kad ir kokios būtų jų skyrimo sąlygos, turi atitikti šias nuostatas. Tiesiogiai sudarant sutartis, kompensacijos turi atitikti priede nustatytas taisykles, kuriose numatyta, jog norint apskaičiuoti kompensacijos sumą, reikia palyginti situaciją, kai paslauga teikiama tiesiogiai, su situacija, kai paslauga teikiama rinkos sąlygomis, jeigu įsipareigojimas nebūtų buvęs vykdomas.

4.4.2 Taigi, tekste skiriamos dvi situacijos:

- jeigu skelbiamas konkursas, kompensacija už VPĮ atspindi tris pirmąsias sąlygas, nustatytas Altmark — Trans sprendime;
- jeigu sutartis sudaroma tiesiogiai, ne konkurso tvarka, skiriant kompensaciją už VRĮ tik iš dalies atsižvelgiama į Altmark — Trans sprendime numatytus kriterijus, bet taip pat reikia atlikti paslaugos už viešosios paslaugos įpareigojimų ribų ekonominio valdymo lyginamąjį tyrimą.

4.4.3 Tokia sistema yra šiek tiek sudėtinga teisiškai, todėl reikia dar aiškesnių formuluočių, kad būtų užtikrintas skaidrumas ir tinkamas valdymas klientų ir mokesčių mokėtojų atžvilgiu.

4.5 Paslaugų kokybė ir socialinės teisės aktai

4.5.1 Komisija pabrėžia, kad pasiūlymo priimti reglamentą tikslas yra išspręsti viešosios paslaugos įpareigojimų transporto sektoriuje ir kompensacijų už juos klausimą, o ne nagrinėti visus klausimus, susijusius su paslaugų kokybe, socialinės teisės aktais ar vartotojų apsauga. Todėl tik 4 straipsnio 7 dalyje

lanksčiai užsimenama apie socialines teises. Iš tiesų tai nacionalinės kompetencijos sritis.

4.5.2 Tačiau pataisytame 2002 m. pasiūlyme buvo tiksliau apibrėžtas viešojo transporto paslaugų ar keleivių informavimo kokybės tinkamas lygis ir socialinės teisės aktai (buvę 4, 4 a ir 4 b straipsniai).

4.5.3 EESRK apgailestauja, kad naujoji dokumento redakcija mažai skiria dėmesio kokybės ir keleivių informavimo bei nacionaliniams socialinės srities teisės aktams. Jis pageidautų, kad Komisija grįžtų prie 2002 m. pasiūlymo teksto ir papildytų dabartinį pasiūlymą, laikydamosi subsidiarumo ir vietos valdžios institucijų laisvo pasirinkimo principų. Nebūtina pateikti išsamų saugumo, kokybės ir keleivių informavimo kriterijų sąrašą, pakaktų nurodyti būtiniausius reikalavimus šiose srityse.

4.6 Perėjimas nuo dabartinės padėties prie naujojo teisės akto

4.6.1 Šiek tiek neaiškumų yra 8 straipsnio 6 dalyje, kuri reglamentuoja konkursų rengimą antroje pereinamųjų laikotarpių pusėje, tačiau palieka neišaiškintą pereinamojo laikotarpio pirmąją pusę ir tiesioginių sutarties sudarymų atvejus.

2006 m. gegužės 18 d., Briuselis

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto

pirmininkė

Anne-Marie SIGMUND

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonės

PRIEDAS

Šis pakeitimas buvo atmetas, tačiau už jį balsavo daugiau nei ketvirtadalis balsavusių narių.

4.6 punktas

4.6 punkte įterpti naują pastraipą:

ES viešojo sausumos transporto rinkų atvirumo ir liberalizavimo lygis labai įvairus: vienos rinkos uždaros, kitose konkurencija reguliuojama, dar kitos visiškai liberalizuotos. Todėl siekiant išvengti valstybių narių nelygybės, būtina numatyti pereinamąjį laikotarpį, kurio metu rinkos galėtų prisitaikyti prie reglamento ir pasiekti panašų lygį.

Paaiškinimas

Bus pateiktas žodžiu.

Balsavimo rezultatai:

Už 22

Prieš 43

Susilaikė 3

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Pasiūlymo priimti Europos Parlamento ir Tarybos direktyvą dėl skatinimo naudoti ekologiškas kelių transporto priemones

COM(2005) 634 final — 2005/0283 (COD)

(2006/C 195/07)

Taryba, vadovaudamasi Europos bendrijos steigimo sutarties 157 straipsnio 1 dalimi, 2006 m. kovo 1 d. nusprendė pasikonsultuoti su Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetu dėl *Pasiūlymo priimti Europos Parlamento ir Tarybos direktyvą dėl skatinimo naudoti ekologiškas kelių transporto priemones*

Transporto, energetikos, infrastruktūros ir informacinės visuomenės skyrius, kuris buvo atsakingas už Komiteto darbo šiuo klausimu organizavimą, 2006 m. gegužės 2 d. priėmė savo nuomonę. Pranešėjas Virgilio Ranocchiaro.

427-ojoje plenarinėje sesijoje, įvykusioje 2006 m. gegužės 17 d., Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas priėmė šią nuomonę 137 nariams balsavus už, 1 - prieš ir 4 susilaikius.

1. Išvados ir rekomendacijos

1.1. Daugiau kaip 75 proc. Europos Sąjungos gyventojų gyvena miestuose. Todėl miesto transportas sudaro labai didelę viso transporto sektoriaus dalį ir turi įtakos tiek oro kokybei — taigi ir vietinei taršai (anglies monoksidas, angliavandeniliai, azoto oksidas, kietosios dalelės, ozono prekursoriai), tiek klimato kaitai (CO₂ išmetimas).

1.2. Pastaraisiais metais buvo atlikta daug veiksmų teisėkūros ir mokslinių tyrimų srityse Europos ir tarptautinio bendradarbiavimo lygmeniu. Energijos vartojimo efektyvumo gerinimas ir teršalų išmetimo bei priklausomybės nuo naftos mažinimas yra pagrindiniai tikslai.

1.3. Per pastaruosius 25 metus dėl išmetamųjų dujų reglamentuojančių transporto priemonių išmetamųjų dujų standartų, vadinamųjų „Euro“ standartų, kelių transporto teršalų išmetimas žymiai sumažėjo.

1.4. Be to, tokios programos kaip CAFE (*Clean Air for Europe* — *Švarus oras Europai*, 2005 m.) leido tikėtis, kad iki 2020 m. teršalų išmetimo lygis bus sumažintas dar 5 proc.

1.5. Svarstoma direktyva siekiama skatinti tvarią miesto aplinką. Pasiūlyme numatyta sukurti „ekologišką“ sunkiųjų transporto priemonių, kurios ne tik naudos mažiau energijos, bet ir į aplinką išmes mažiau teršalų, parką.

1.6. Valstybės įstaigos turės išsipareigoti kasmet įsigydamos daugiau kaip 3,5 t sveriančių sunkiųjų transporto priemonių viešųjų pirkimų 25 proc. kvotą skirti ekologiškoms transporto priemonėms. Be to, Komisijos pasiūlyme numatyta galimybė vėliau šį išsipareigojimą išplėsti pritaikant jį ir kitoms valstybės įstaigų perkamoms transporto priemonėms.

1.7. Valstybės įstaigų pradinėmis investicijomis remiamas greitas šios direktyvos įsigaliojimas paskatintų spartų ekologiškų technologijų vystymąsi ir plėtrą.

1.8. Jei direktyvą būtų priimta, daugeliui vietos valdžios institucijų, kurios priverstos riboti laisvą transporto priemonių judėjimą, ji suteiktų galimybę priimti alternatyvų sprendimą, leidžiantį pasiekti teigiamų rezultatų aplinkos apsaugos, socialinėje ir ekonomikos srityse.

1.9. Kai kurie miestai, pvz., Paryžius, Monpeljė, Frankfurtas, Helsinkis ir kt., investavę į ekologiškų transporto priemonių parką (autobusai arba šiukšlių rinkimo sunkvežimiai, varomi gamtinėmis dujomis), pasiekė aiškių rezultatų ir toliau didina turimą parką įsigydami naujų transporto priemonių.

1.10. Greitesni veiksmai, pastangų įvairinimas ir veikimas įvairiais lygiais siekiant sumažinti bendrą poveikį aplinkai (transporto priemonių išmetamų dujų „Euro“ standartai, veiksmai, susiję su energijos vartojimo efektyvumo gerinimu ir energijos tiekimo bei energijos šaltinių įvairinimo saugumu), gali pasireikšti tik socialine nauda bei technologine ir ekonomine pažanga.

1.11. Todėl EESRK tikisi, kad direktyva galės būti priimta dar 2006 metais ir kad ji papildys kitas Europos bendrijos jau priimtas ar rengiamas priimti priemones.

2. Motyvai ir teisinis kontekstas

2.1 2005 m. gruodžio 21 d. Komisija pateikė pasiūlymą priimti svarstomą direktyvą dėl skatinimo naudoti ekologiškas kelių transporto priemones ⁽¹⁾ (teisinis pagrindas — EB Sutarties 175 str. 1 dalis; bendro sprendimo procedūra).

2.2 Pagrindiniai direktyvos tikslai yra šie:

- sumažinti transporto sektoriaus išmetamų teršalų kieki;
- paskatinti ekologiškų transporto priemonių rinkos sukūrimą sunkiųjų transporto priemonių, sveriančių daugiau kaip 3,5 t, sektoriuje.

2.3 Direktyva numato, kad valstybės įstaigos, kasmet įsigydamos sunkiųjų transporto priemonių (sunkesnių kaip 3,5 t), viešųjų pirkimų minimalią kvotą skirtą „nekenksmingumo aplinkai požiūriu patobulintoms transporto priemonėms“. Nustatyta 25 proc. Minimali kvota. Šis įpareigojimas taikomas keičiant senas sunkiąsias transporto priemones siekiant aplinkos kriterijus pamažu įtraukti į viešųjų pirkimų procesą ir paruošti valstybės įstaigas bei pramonę galimam šių kriterijų taikymui kitoms transporto priemonių kategorijoms.

⁽¹⁾ COM(2005) 634 final.

2.4 Per ilgą laiką direktyva leis bendrai pagerinti viso transporto parko ekologiškumą dėl masto ekonomijos, sumažinti sąnaudas ir plačiau ekologiškesnes transporto priemonių technologijas.

3. Apibrėžtys ir paaiškinimai

3.1 Šioje direktyvoje sunkiosiomis transporto priemonėmis laikomos tos transporto priemonės, kurios sveria daugiau kaip 3,5 t, pvz., autobusai ir pramoninės transporto priemonės (pvz., šiukšlių rinkimo sunkvežimiai).

3.2 Ekologiška transporto priemone laikoma transporto priemonė, atitinkanti nekenksmingumo aplinkai požiūriu patobulintos transporto priemonės standartą EEV (*Enhanced Environmentally-Friendly Vehicle*)⁽⁷⁾, kuriame nustatytos griežtos CO₂ ir kitų išmetamųjų dujų (anglies monoksido, azoto oksido, angliavandenilių, kietųjų dalelių ir ozono prekursorių) normos.

CO (g/kWh)	HC (g/kWh)	NO _x (g/kWh)	PM (g/kWh)	FUMO (m ⁻¹)
1,5	0,25	2,0	0,02	0,15

3.3 Siekiant paskatinti ekologiškesnių ir efektyvesnių transporto priemonių patekimą į rinką, valstybės narės visada buvo raginamos suteikti mokesťines lengvatas transporto priemonėms, kurių ribinės išmetamųjų dujų vertės yra mažesnės nei numatytos šiuo metu galiojančiame „Euro 4“⁽⁸⁾ standarte.

3.4 Valstybės įstaigos, kurioms ši direktyva skirta, — tai valstybės, regiono arba vietos valdžios institucijos, viešosios teisės reguliuojamos įstaigos, valstybės įmonės ir ūkio subjektai, sudarę transporto paslaugų teikimo sutartis su valstybės įstaigomis.

3.5 Įpareigojimas minimalią kasmetinių sunkiųjų transporto priemonių viešųjų pirkimų kvotą skirti ekologiškoms transporto priemonėms yra taikomas tiek pirkimams, tiek išperkamajai nuomai.

3.6 Be to, EEV transporto priemonių skatinimas sutampa su neseniai Komisijos pateiktu pasiūlymu priimti direktyvą dėl lengviesiems automobiliams taikomų mokesčių⁽⁹⁾. Mokesčiai skaičiuojami iš dalies remiantis CO₂ išmetimu siekiant paskatinti ekologiškesnių ir efektyvesnių (pvz., biodegalais, gamtinėmis dujomis, suskystintomis naftos dujomis (LPG) arba elektros ar hibridinių variklių varomų) transporto priemonių įsigijimą.

3.7 Naudoti daugiau biodegalų yra vienas iš neseniai Komisijos patvirtinto Biomasės naudojimo veiksmų plano⁽¹⁰⁾ tikslų ir yra skatinamas paskutiniame komunikate dėl biodegalų strategijos⁽¹¹⁾.

⁽⁷⁾ Direktyvos 2005/55/EB 1c straipsnis ir I priedo 6.2.1 punktas.

⁽⁸⁾ Direktyva 1998/69/EB.

⁽⁹⁾ COM(2005) 261 final, 2005 7 5.

⁽¹⁰⁾ COM(2005) 628 final, 2005 12 7.

⁽¹¹⁾ COM(2006) 34 final, 2006 2 7.

3.8 Taigi, šis direktyvos pasiūlymas yra viena iš priemonių, kurių buvo imtasi siekiant spręsti problemas, susijusias su nuolat didėjančiu šiltnamio efektą sukeliančių dujų išmetimu, turinčiu neigiamos įtakos Bendrijos tikslams, vis dažniau pasitaikančiais vietinės taršos atvejais dėl transporto priemonių išmetamų visuomenės sveikatai kenksmingų dujų ir su energietiniu degalų efektyvumu, dėl kurio Europa vis dar yra labai priklausoma nuo naftos.

3.9 Žaliojoje knygoje dėl energijos tiekimo⁽¹²⁾, siekiant apibrėžti veiksmus, kurie galėtų lemti pakaitinių technologijų ir kuro paklausą ir paskatinti kurti ekologiškas transporto priemones, analizuojami klausimai, susiję su transporto sektoriaus augimu, dideliu energijos sunaudojimu, CO₂ išmetimu ir priklausomybe nuo naftos. Šie klausimai keliami ir baltojoje knygoje⁽¹³⁾ dėl Europos transporto politikos 2010 m.

3.10 Komunikate dėl pakaitinių kelių transporto degalų⁽¹⁴⁾ ir direktyvoje dėl skatinimo naudoti biokurą ir kitą atsinaujinantį kurą transporte⁽¹⁵⁾ teigiama, kad energijos šaltinių įvairinimas yra veiksminga priemonė mažinti priklausomybę nuo naftos, CO₂ išmetimą ir vietinę taršą.

3.11 Komunikate dėl Europos Sąjungos tvaraus vystymosi strategijos peržiūros⁽¹⁶⁾ nagrinėjami aspektai, susiję su klimato kaita. Ši strategija aiškiai numato ekologiškesnių transporto priemonių rinkos vystymą vykdant transporto srautų miesto vietovėse valdymo programą, kuria skatinamos ekologinės naujovės ir rekomenduojama naudoti ekologiškus autobusus.

3.12 Žaliojoje knygoje dėl energijos vartojimo efektyvumo⁽¹⁷⁾ siūlomi konkretūs veiksmai, pvz., viešaisiais pirkimais plėtoti, palyginti su klasikinėmis transporto priemonėmis, mažiau aplinką teršiančių ir efektyvesnių transporto priemonių rinką.

3.13 Atmosferos teršalų ribines vertes labiau atitinkančių transporto priemonių gamyba ir naudojimas yra pagrindinis faktorius siekiant tikslų, numatytų šią sritį reglamentuojančiuose Europos Sąjungos teisės aktuose⁽¹⁸⁾.

3.14 Teminėje oro taršos strategijoje⁽¹⁹⁾, kuria Komisija siūlo suvienodinti šios srities direktyvas, dar kartą pabrėžiama būtinybė rekomenduoti valstybės institucijoms kiekvienais metais per viešuosius pirkimus skirti minimalią kvotą ekologiškoms ir energiją taupančioms transporto priemonėms įsigyti.

⁽¹²⁾ COM(2000) 769.

⁽¹³⁾ COM(2001) 370.

⁽¹⁴⁾ COM(2001) 547. Numatoma iki 2020 m. 20 proc. tradicinio kuro pakeisti pakaitiniu kuru.

⁽¹⁵⁾ Direktyva 2003/30/EB.

⁽¹⁶⁾ COM(2005) 37.

⁽¹⁷⁾ COM(2005) 265.

⁽¹⁸⁾ Direktyva 1996/62/EB dėl aplinkos oro kokybės vertinimo ir valdymo ir dukterinės direktyvos: Direktyva 1999/30/EB dėl sieros dioksido, azoto dioksido, azoto oksidų, kietųjų dalelių ir švino ribinių verčių aplinkos ore, Direktyva 2000/69/EB dėl benzeno ir anglies monoksido aplinkos ore ribinių verčių ir Direktyva 2002/3/EB dėl ozono aplinkos ore.

⁽¹⁹⁾ COM(2005) 446 final.

3.15 Europos Parlamentas pritarė Bendrijos veiksmų planui, kuriuo siekiama pagerinti transporto sektoriaus energetinį efektyvumą, ir ypač pabrėžia specialių viešųjų pirkimų programą, kurių tikslas sumažinti efektyvios įrangos kainą ir padaryti ją konkurencingesnę, palyginti su klasikinėmis technologijomis ⁽¹⁵⁾, svarbą.

3.16 Europos Vadovų Taryba paskatino priemones, kuriomis siekiama aplinkos valdymą ir tvarų vystymąsi įtraukti į transporto politiką ⁽¹⁶⁾.

4. Bendrosios pastabos

4.1 Jei ši direktyva bus priimta, atsiras galimybė įvesti daugelį privalomų priemonių, susijusių su viešaisiais pirkimais, skirtų ekologiškų transporto priemonių paklausai padidinti. Be to, šis direktyvos projektas, kuriame technologijų klausimu laikomasi neutralios pozicijos, skatina pradėti naudoti ekologiškas ir energetiškai efektyvesnes transporto priemones, kaip tai rekomenduoja valstybės narės ⁽¹⁷⁾.

4.2 Įpareigojimas dėl sunkiųjų transporto priemonių, sveriančių daugiau kaip 3,5 t, įsigijimo, yra naudingesnis už savanoriškas sutartis ar kitokio pobūdžio teisės aktus išlaidų ir pajamų santykio prasme tiek ekonominiu aspektu, susijusiu su Europos pramonės konkurencingumu, tiek poveikio aplinkai požiūriu.

4.3 Nustatyta 25 proc. įsigijimo kvota sudaro 10 proc. visos rinkos, tai yra tokią dalį, kuri gali paveikti ekologiškų transporto priemonių rinkos vystymąsi ir paskatinti masto ekonomiją išlaikant priimtinas investicijų sąnaudas.

4.4 Pagal atliktus paskaičiavimus, ši direktyva būtų taikoma apie 52 000 transporto priemonių, iš kurių 17 000 autobusų ir 35 000 sunkiųjų krovininių transporto priemonių. Nustačius 25 proc. ekologiškų transporto priemonių dalį būtų nuperkama 13 000 EEV transporto priemonių įsigijimą per metus. Sektoriaus, kuriame bus atliekamas specialus transporto priemonių keitimas, pasirinkimo laisvė (autobusai, šiukšlių rinkimo sunkvežimiai ar kita) paliekama valstybės institucijoms, kurios turi visišką veiksmų laisvę nustatyti specialias keitimo kvotas.

4.5 Įpareigojimas pamažu įsigyti ekologiškų transporto priemonių paskatintų automobilių pramonės vystymąsi, užtikrintų stabilios sunkiųjų transporto priemonių rinkos plėtrą Europoje ir taip padidintų jos konkurencingumą.

4.6 Paryžius, Monpeljė, Frankfurtas ir kiti miestai jau dabar turi ekologiškų transporto priemonių parkus, kuriuos ruošiamasi plėsti atsižvelgiant į teigiamus aplinkos apsaugos, socialinius ir ekonominius rezultatus.

4.7 Privalomas EEV transporto priemonių tam tikros procentinės dalies įsigijimas yra papildoma priemonė, skirta padėti valdžios institucijoms vykdyti įsipareigojimus, nustatytus Bendrijos direktyvose dėl oro kokybės.

4.8 Direktyvos projekte numatytas transporto priemonių keitimas tam tikra procentine dalimi leistų greitai pasiekti pirmų oro kokybės pagerinimo ⁽¹⁸⁾ rezultatų, nes EEV atitinka normas, žymiai sumažinančias HC, NOx ir PM išmetimą.

4.9 Be to, naudojant EEV transporto priemones sunaudojama mažiau kuro ir tai skatina atlikti daugiau tyrimų siekiant vis geresnių rezultatų aplinkos apsaugos srityje. Alternatyvaus kuro naudojimas ir išmetamųjų dujų apdirbimo technologijų tyrimas skatina spartų automobilių pramonės augimą.

4.10 Atsižvelgiant į tai, kad sunkiųjų transporto priemonių, kurioms taikomas šis pasiūlymas priimti direktyvą, vidutinis naudojimo laikas yra apie 15 metų, ir darant prielaidą, kad ši direktyva įsigalios 2006 metais, valstybės institucijos turės laiko iki 2030 metų, kad atsipirktų jų investicijos, būtų padaryta technologinė pažanga ir pagerinti eksploatacijos standartai.

4.11 Greitas ir tvirtas įsipareigojimas skatinti ekologiškas transporto priemones turėtų teigiamos įtakos ir socialine prasme. Dėl pagerėjusios miestų oro kokybės, be kita ko, leidžia sumažėtų kvėpavimo ligų ir tai leistų sutaupyti visuomenės sveikatos apsaugos biudžeto lėšų.

2006 m. gegužės 17 d., Briuselis

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto

pirmininkas

Anne-Marie SIGMUND

⁽¹⁵⁾ A5-0054/2001.

⁽¹⁶⁾ Helsinkio Europos Vadovų Taryba (1999 m.) ir Geteborgo Europos Vadovų Taryba (2001 m.).

⁽¹⁷⁾ Vadovaujantis 2005 m. kovo 22–23 d. Europos Vadovų Tarybos pagal Lisabonos strategiją nustatytais prioritetais.

⁽¹⁸⁾ Monpeljė miestas pirmus ekologiškus autobusus, naudojančius gamtines dujas, pradėjo naudoti 1999 m. Po 30 mėnesių NOx išmetimas sumažėjo 50 proc., PM išmetimas praktiškai išnyko, o triukšmas sumažėjo nuo 5 iki 8 decibelų. (ADEME (Aplinkos ir energijos valdymo agentūra) duomenys. Regioninė Languedoc-Roussillon delegacija).

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Komisijos komunikato Tarybai ir Europos Parlamentui dėl tvaraus vystymosi strategijos peržiūros. Veiksmų programa

COM(2005) 658 final

(2006/C 195/08)

Komisija, vadovaudamasi Europos bendrijos steigimo sutarties 262 straipsniu, 2005 m. gruodžio 13 d. nusprendė pasikonsultuoti su Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetu dėl *Komisijos komunikato Tarybai ir Europos Parlamentui dėl tvaraus vystymosi strategijos peržiūros. Veiksmų programa*

Žemės ūkio, kaimo plėtros ir aplinkos skyrius, kuris buvo atsakingas už Komiteto darbo šiuo klausimu organizavimą, 2006 m. balandžio 26 d. priėmė savo nuomonę. Pranešėjas Lutz Ribbe, antrasis pranešėjas Olivier Derruine.

427-ojoje plenarinėje sesijoje, įvykusioje 2006 m. gegužės 17–18 d. (gegužės 17 d. posėdis), Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas priėmė šią nuomonę 137 nariams balsavus už, 2 — prieš ir 4 susilaikius.

1. Komiteto išvadų ir rekomendacijų santrauka

1.1 EESRK keletą kartų atkreipė dėmesį į didelę tvaraus vystymosi svarbą Europos ateičiai ir visuotiniam vystymuisi, todėl palankiai vertina pateiktą veiksmų programą, kurioje Komisija nagrinėja šią temą.

1.2 Komisijos pateiktas komunikatas yra vienas iš penkių vien 2005 m. paskelbtų dokumentų tvaraus vystymosi klausimu. Nors EESRK nuolat reikalauja imtis svarbių konkrečių veiksmų, jis neigiamai vertina tokią įvairių dokumentų gausą, kuri nepadaeda paprastam politikai besidominčiam piliečiui susiorientuoti.

1.3 Nėra aiškus Lisabonos strategijos ir tvaraus vystymosi strategijos sąryšis. Reikia atlikti aiškinamąjį darbą ir toki sąryšį, užtikrinti kad piliečiams strategijos būtų suprantamos. Reikia reformuoti poveikio analizės priemonę, kad būtų galima vienodai atsižvelgti ne tik į socialinį ir ekologinį, bet ir į ekonominį aspektą. Lisabonos strategijoje rekomenduojami vykdyti tyrimai ir naujovės turėtų ypač padėti siekti tvaraus vystymosi.

1.4 Komunikate pristatomos veiksmų programos EESRK nelaiko nauja peržiūrėta strategija. Nors pateikiama tiksli dabartinės padėties analizė ir konstatuojama, kad tai daugiau nebegali tęstis, apsiribojama vien analize. Konkretūs tolesni veiksmai nėra aprašomi arba aprašomi nepakankamai išsamiai.

1.5 Šiame dokumente Komisija nesilaiko nei EESRK 2004 m. balandžio mėn. rekomendacijų, nei savo 2005 m. birželio mėn. priimtų įsipareigojimų. Ji nenurodo aiškių tikslų, kurių siekiama įgyvendinant tvarumo strategiją.

1.6 Paprastai strategija numato būdus, kaip pasiekti tikslus. Kai nėra tikslų, neišvengiamai kyla sunkumų pasirenkant priemones. Tai yra svarbiausias komunikato trūkumas. Nežinodamas, kur nori nueiti, negali nuspręsti, kaip pasiekti tikslą.

1.7 Dokumente nurodyti pagrindiniai veiksmai yra migloti ir labai nekonkretūs. Kai kuriais atvejais nurodomi seni jau daugiau kaip 30 metų kartojami reikalavimai arba įsipareigojimai, kurie iki šiol dar neįgyvendinti. Tačiau nėra diskutuojama nei apie priežastis, dėl kurių vis dar nėra įvykdyti tokie seni reikalavimai, nei apie šių reikalavimų aktualumą, nei, svarbiausia, apie jų pakankamumą.

1.8 Nors Komisija išreiškia ketinimą tam tikrais klausimais imtis nepaprastai svarbių veiksmų, tolesnių įsipareigojimų nepriima. Labai palankiai vertintinas Komisijos siekis tarptautinę prekybą pasitelkti į pagalbą kaip tvaraus vystymosi skatinimo priemonę. Tačiau iš veiksmų programos norėtųsi tikėtis ir atsakymo, kaip tą pasiekti.

1.9 Komisija turėtų aiškiai apibrėžti subjektų vaidmenis, atsakydama į klausimą „Kas atsakingas už kokią sritį?“ atsižvelgiant į ES, valstybių narių, socialinių partnerių ir kitų suinteresuotų subjektų kompetenciją.

1.10 EESRK savo ruožtu išreiškia ketinimą įnešti indėlį į diskusiją palaipsniui kurdamas duomenų bazę: ji turėtų sudaryti sąlygas skleisti geriausios praktikos pavyzdžius, fiksuoti kliūtis, su kuriomis subjektai gali susidurti vietos lygiu ir t. t. siekiant sukaupti kuo daugiau dalykinių žinių, kuriomis galėtų pasinaudoti Komisija ir suinteresuoti subjektai.

1.11 Taigi komunikate yra daugiau klausimų nei atsakymų, net iškeliama naujų klausimų, į kuriuos visuomenė iki šiol veltui laukia atsakymo.

1.12 EESRK dėl to labai apgailestauja. Šis komunikatas iš tikrųjų neskatina tvaraus vystymosi politikos ir netgi parodo, kad šiuo metu veikiau trypčiojama vietoje.

2. Pagrindinės nuomonės dalys ir priešistorė

2.1 2005 m. gruodžio 13 d., t. y. prieš pat Europos Sąjungos finansų ir ekonomikos ministrų tarybos susitikimą Briuselyje, Komisija pateikė Tarybai ir Europos Parlamentui komunikatą „Tvaraus vystymosi strategijos peržiūra. Veiksmų programa“⁽¹⁾, dėl kurio parengta ši nuomonė.

2.2 Ši pateikta svarstyti ES tvaraus vystymosi strategija buvo priimta 2001 m. vasarą Geteborge vykusio aukščiausio lygio susitikimo metu. Dar prieš pradėdant rengti strategiją ir dėl pačios strategijos Komitetas ne kartą yra išsakęs savo nuomonę, o paskutinį kartą – 2004 m. balandžio mėn. tiriamojoje nuomonėje dėl ES tvaraus vystymosi strategijos įvertinimo⁽²⁾ ir 2005 m. gegužės mėn. tiriamojoje nuomonėje dėl Tvaraus vystymosi reikšmės būsimose finansinėse perspektyvose⁽³⁾. Be to, 2005 m. balandžio mėn. Komitetas kartu su Komisija suorganizavo daug dėmesio sulaukusį ir labai konstruktyviu laikomą suinteresuotųjų subjektų forumą, o rengdamas šią nuomonę 2006 m. kovo mėn. suorganizavo dar vieną konsultaciją, į kurios rezultatus, savaime suprantama, atsižvelgiama šioje nuomonėje.

2.3 Dar R. Prodzio vadovaujama Komisija buvo išreiškusi ketinimą peržiūrėti ir priimti tvaraus vystymosi strategiją. Tačiau šis siekis nebuvo įgyvendintas. Rengiant dokumentą arba dokumentus netgi buvo labai vėluojama. Tai veikiausiai parodo, kaip sunku Komisijai, o taip pat ir Tarybai plėtoti tvaraus vystymosi strategiją.

2.4 2005 m. vasario mėn. J. M. Baroso vadovaujama Komisija pateikė ne peržiūrėtą strategiją, o komunikatą „2005 m. ES tvaraus vystymosi strategijos peržiūra: pirmoji apžvalga ir ateities gairės“⁽⁴⁾. Jame buvo kalbama apie „netvaraus vystymosi tendencijų sustiprėjimą“, apie tai, kad iki šiol pasiekta „labai ribota“ pažanga aplinkos apsaugos klausimus įtraukiant į sektorių politikas, kad „skurdas ir socialinė atskirtis tampa vis didėjančia problema“ ir kad „pasaulyje, kuriame vis stiprėja tarpusavio priklausomybė, negalime gaminti ir vartoti tiek, kiek šiandien“.

2.5 Komisijos komunikatas, dėl kurio pateikiama ši nuomonė, turi būti vertinamas atsižvelgiant į šiuos aspektus.

⁽¹⁾ COM(2005) 658 final.

⁽²⁾ OL C 117, 2004 4 30, p. 22.

⁽³⁾ OL C 267, 2005 10 27, p. 22.

⁽⁴⁾ COM(2005) 37 final, 2005 2 9.

EESRK jį vertina kaip žingsnį tvarumo strategijos peržiūros linkme, o ne kaip jau atliktos peržiūros rezultatą. Remiantis paskutine, tačiau neoficialia informacija dabar siekiama, kad Europos Vadovų Taryba 2006 m. birželio mėn. pritartų 2001 m. tvarumo strategijos peržiūrai, o šios išvados sudarytų bendrą Europos tvarumo strategiją iki 2009 m. Šiame kontekste EESRK visų pirma pabrėžia, kad Komisija neįgyvendino 2001 m. priimto įsipareigojimo kiekvienos naujos Komisijos kadencijos pradžioje pateikti peržiūrėtą strategiją. Šiuo metu yra penki 2005 m. parengti dokumentai⁽⁵⁾, kurie galėtų teikti idėjų ir medžiagos strategijos peržiūrai, tačiau jų jokių būdu negalima laikyti peržiūrėta, į paskutines (vis dar nerimą keliančias) tendencijas atsižvelgiančia nauja strategija ateinančioms ketveriems metams.

2.6 Komitetas stebisi, kad Komisija, nesilaikydama savo įsipareigojimo, nepateikė jokių išsamių pastabų dėl jo paskutinės tiriamosios nuomonės dėl ES tvaraus vystymosi strategijos įvertinimo⁽⁶⁾. Iki šiol neatsakyta į daugelį joje EESRK iškeltų esminių klausimų, o tai rodo ir patvirtina tikslų, idėjų ir kryptingumo stoką pateiktoje veiksmų programoje.

2.7 Kaip ir 2004 m., Komitetas pasigenda aiškumo, kaip bus apibrėžiamos ir klasifikuojamos abi didžiosios strategijos (tvaraus vystymosi strategija bei Lisabonos augimo ir užimtumo strategija), kuriomis vadovaujantis šiuo metu vykdoma ES veikla⁽⁷⁾ atsižvelgiant į ES sutarties 2 straipsnyje įtvirtintus tikslus. Vykdamas Lisabonos strategiją, nacionalinių reformų programų įvertinimo rezultatai parodė, kad valstybės narės tarp prioritetų nenurodė tvaraus vystymosi. Tai neatitinka 2005 m. kovo mėn. Europos Vadovų Tarybos išvadų, kuriose sakoma, kad tvarumo strategija yra viršiausia ES strategija.

2.8 EESRK šioje nuomonėje daugiausia nagrinės, ar buvo atsižvelgta į jo pirmiau minėtose 2004 m. balandžio arba 2005 m. gegužės mėn. nuomonėse pateiktus teiginius, klausimus ir rekomendacijas ir ar jie buvo taikyti.

2.9 Taip pat bus nagrinėjama, ar buvo įgyvendinti pačios Komisijos užsibrėžti tikslai.

⁽⁵⁾ 1) Komisijos komunikatas Tarybai ir Europos Parlamentui dėl tvaraus vystymosi strategijos peržiūros. Veiksmų programa (COM(2005) 658 final, 2005 12 13). (http://europa.eu.int/eur-lex/lex/LexUriServ/site/de/com/2005/com2005_0658de01.pdf).

2) Eurostato pranešimas *Measuring progress towards a more sustainable Europe - Sustainable development indicators for the European Union - Data 1990-2005* (šiuo metu dokumentas yra tik anglų kalba, preliminarus jo pavadinimas *Pažangos vertinimas pakeliui į tvarinę Europą - Tvaraus vystymosi Europos Sąjungoje rodikliai 1990-2005 m. duomenys* (2005 12 13)).

3) Europos Vadovų Taryba (2005 m. birželio 16-17 d.), pirmininkaujantios valstybės narės išvados: Tvaraus vystymosi pagrindiniai principai. (http://ue.eu.int/ueDocs/cms_Data/docs/pressData/de/ec/85350.pdf).

4) Komisijos komunikatas Tarybai ir Europos Parlamentui dėl 2005 m. ES tvaraus vystymosi strategijos peržiūros: pirmoji apžvalga ir ateities gairės ((COM(2005) 37 final), 2005 2 9, http://europa.eu.int/eur-lex/lex/LexUriServ/site/de/com/2005/com2005_0658de01.pdf).

5) Komisijos tarnybų darbo dokumento SEC(2005) 225 priedas – Pažangos ataskaita.

⁽⁶⁾ OL C 117, 2004 4 30, p. 22.

⁽⁷⁾ OL C 325, 2002 12 24, p. 5.

3. Bendrosios pastabos

3.1 Komunikate, dėl kurio pateikiama nuomonė, kaip ir daugelyje kitų dokumentų, Komisija pirmiausia aprašo bendrą padėtį. Dvi komunikato trečiosios pastraipos citatos tiksliai ir aiškiai iliustruoja esamą padėtį: „Europa sėkmingai pradėjo taikyti šiuos tvaraus vystymosi principus. ... Tačiau [...] būtina padidinti pastangas“.

3.2 Komitetas patvirtina šiuos teiginius ir pritaria bendrajai analizei: daugelyje sričių ES, valstybės narės, taip pat įmonės, NVO ar privatus asmenys ėmėsi pavyzdinių iniciatyvų. Tačiau vien jų nepakanka, kad būtų galima kalbėti apie tendencijų permainas.

3.3 Teigiamų pavyzdžių galima rasti nacionaliniu lygiu (pvz., Vokietijos pastatų atnaujinimo energinio naudingumo požiūriu arba atsinaujinančios energijos naudojimo programos poveikis aplinkai ir darbo vietų kūrimui), sektorių lygiu (pvz., sprendimas automobilių oro kondicionavimo sistemose nebe naudoti aplinkai kenksmingų chlorfluorangliavandenilių arba Aplinkosaugos technologijų veiksmų planas) ir net įmonėse (pvz., *British Petroleum* 1998 m. įsipareigojo iki 2010 m. 10 proc. sumažinti 1990 m. šiltnamio efektą sukeliančių dujų emisijos rodiklį, o 2003 m. energijos efektyvumo priemonėmis jau pasiekė šį tikslą; taip pat žr. didžiųjų Anglijos ir tarptautinių įmonių pasirašytą raštą, remiantį Didžiosios Britanijos ministro pirmininko pastangas kovojant su klimato kaita⁽⁸⁾).

3.4 Pavyzdžiai įrodo, kad tvarūs gamybos ir vartojimo metodai įmanomi ne tik techniniu požiūriu, bet ir ekonomiškai, be to, jie padeda išsaugoti arba kurti darbo vietas. Tai šiuo metu reikėtų labiau pabrėžti.

3.5 Tvarus vystymasis yra kitokia, nauja, integruota visuomenės raidos koncepcija — ekonominiai, socialiniai ir ekologiniai tvaraus vystymosi aspektai stiprina vienas kitą ir padeda išsaugoti „Europos vertybes“. Tokiu būdu tvarus vystymasis skatina bendrą visuomenės gerovę. Atsižvelgdamas į tai Komitetas palankiai vertina bendras Komisijos ir Eurostato pastangas sukurti vadinamąjį gerovės rodiklį, kuris tvaraus vystymosi požiūriu geriau atspindėtų padėtį nei BVP. Šią funkciją galėtų

atlikti vadinamasis „ekologinis pėdsakas“, kurį paskelbė Europos aplinkos agentūra. Toks rodiklis turėtų atsižvelgti ne tik į aplinkosaugos išorės išlaidas, bet ir į tam tikras socialines sąnaudas.

3.6 Kompensuoti vieno sektoriaus raidos trūkumus kituose sektoriuose taikomomis priemonėmis nėra pagrindinis tvaraus vystymosi tikslas. Taip politika funkcionavo anksčiau. Europos Vadovų Taryba 2005 m. birželio mėn. dar kartą išreiškė savo pritarimą naujai vystymosi idėjai, o daugelis Europos Komisijos dokumentų patvirtina, kad toks metodas taip pat veiksmingas⁽⁹⁾.

3.7 Vis dėlto visų pirma reikia rengti plačias politikos ir visuomenės atstovų diskusijas apie vertybes, kurios, priešingai nei kai kuriuose kituose pasaulio regionuose, yra bendros Europai ir kurias turime ginti, bei apie tikslus, kuriuos norime pasiekti Europoje įgyvendindami tvaraus vystymosi koncepciją. Tokia diskusija jau turėjo įvykti anksčiau. Vis dėlto tik tada, kai bus aiškūs siektini tikslai ir saugotinos (Europos) vertybės, bus galima pradėti diskusiją apie tai, kaip tų tikslų (t. y. strategijos) siekti. Tačiau EESRK dar kartą išreiškia abejones, ar šia tema buvo pakankamai diskutuojama. Jis pakartoja savo prieš 2 metus išsakytą mintį, kad daugeliui piliečių nežinoma netgi „tvarumo“ sąvoka, o apie ją girdėję neretai jos nesuvokia. Tai — labai blogos prielaidos imtis politinių veiksmų (panašiai yra Lisabonos strategijos atveju!).

3.8 EESRK puikiai suvokia, kad globalių rinkų kontekste nelengva diskutuoti apie vertybes ir tikslus. Europa atlieka pradininkės vaidmenį saugant pamatines vertybes, todėl netvari produkcija iš Europos gali būti, pavyzdžiui, perkeliama į kitas pasaulio šalis (o tai, globaliai mąstant, yra nenaudinga) ir tai gali neigiamai atsiliepti Europos įmonių konkurencingumui. Tačiau būtent dėl to, kad daugelį problemų galima prognozuoti, turi būti surengta plati diskusija, kurios ne kartą reikalavo EESRK.

Pagrindinių klausimų sprendimas

3.9 Komisijos dėmesys komunikate sutelkiamas į šešias pagrindines veiklos sritis:

- klimato kaita ir švari energija,
- visuomenės sveikata,
- socialinė atskirtis, demografija ir migracija,
- gamtos išteklių valdymas,
- darnusis transportas bei
- skurdas pasaulyje ir iššūkiai vystymosi srityje.

⁽⁸⁾ Ypač reikėtų atkreipti dėmesį į šiuos dokumentus:

„Aplinkos politikos poveikis Europos verslui ir jo konkurencingumui: analizės pagrindas“ (angl. *The effects of environmental policy on European business and its competitiveness: a framework for analysis*, SEC(2004) 769).

Komisijos tarnybų darbo dokumentas dėl užimtumo ir aplinkosaugos politikos tarpusavio santykio (angl. *Commission staff working document on the links between employment policies and environment policies*, SEC(2005) 1530).

„Užimtumas, produktyvumas ir jų indėlis ekonomikos augimui“ (vok. *Beschäftigung, Produktivität und ihr Beitrag zum Wirtschaftswachstum*, SEC(2004) 690).

⁽⁸⁾ http://www.cpi.cam.ac.uk/bep/downloads/CLG_pressrelease_letter.pdf

3.10 Kaip jau ne kartą pabrėžė savo ankstesnėse nuomonėse, Komitetas mano, kad veiksmai turėtų būti telkiami į tinkamas sritis, tačiau nurodo, kad daugiau dėmesio turėtų būti skiriama toms sritims, kurios įeina (taip pat ir finansiniu požiūriu) į ES išskirtinės kompetencijos sferą, pvz., žemės ūkio ir regioninė politika. Komunikate yra pernelyg mažai nurodomos šios sritys, tačiau 2 priede pateikiamas interneto adresas, nurodantis Komisijos reglamentą dėl strateginių gairių kaimo plėtrai 2007–2013 m. laikotarpiu (COM(2005) 304), išsamiau neaptariant tvaraus vystymosi tikslų ir priemonių.

3.10.1 Komunikato įžangoje, kurioje aprašomos ES iki šiol taikytos priemonės, atkreipiamas dėmesys į žemės ūkio ir žuvininkystės politikos reformą ir nurodoma, kad „kaimo vystymo politikos sutvirtinimas“ atitinka įsipareigojimą formuoti integruotą politiką. Tačiau Komitetui šis teiginys yra visiškai nesuprantamas, nes negalima kalbėti apie jokią „sutvirtinimą“. Nepaisant Komisijos politinių pažadų ir EESRK rekomendacijų⁽¹⁰⁾, ateinančiu 2007–2013 m. finansiniu laikotarpiu kaimo plėtrai skirti asignavimai kai kur net nesiekia dabartinio biudžeto ir Komisijos numatytų lėšų dydžio⁽¹¹⁾.

3.10.2 Žuvininkystės politikos klausimu EESRK tiesiog nurodo, kad iki šiol nepavyko užtikrinti, kad būtų laikomasi sutartų žvejybos kvotų, o dėl to jūrose ir toliau pernelyg intensyviai žvejojama. Esant tokiai padėčiai nepakanka vien išvardyti įvairius interneto puslapius, kuriuose pateikiama informacija apie ankstesnę politiką, arba Komisijos planuojamus komunikatus ar žaliąsias knygas, kad iki 2015 m. būtų galima įgyvendinti užsibrėžtą „veiklos tikslą“ „siekti maksimalių tvarių kiekių žuvininkystėje“⁽¹²⁾.

Aiškių tikslų stoka

3.11 2005 m. vasario mėn. komunikate (COM(2005) 37 final) Komisija atliko svarbią ir, EESRK nuomone, tinkamą iki šiol netvartos padėties ir tendencijų analizę, o II dalyje („Atsakyti į iššūkius“) išdėstė planus, kurių imtis jau anksčiau reikalavo Komitetas. Komunikate pabrėžiama, kad „vystymasis gali būti pasiektas tik lygiagrečiai augant ekonomikai, stiprinant socialinei sanglaudai ir aplinkos apsaugai tiek Europoje, tiek likusiame pasaulyje“, siekiama tvarų vystymąsi „įtraukti formuojant visas ES politikos kryptis“ ir akcentuojama „apibrėžtų tikslų, užduočių ir jiems pasiekti nustatytų terminų būtinybė,

⁽¹⁰⁾ Žr. EESRK nuomonę dėl Pasiūlymo priimti Tarybos reglamentą dėl Europos žemės ūkio kaimo plėtros fondo (EŽŪKPF) paramos kaimo plėtrai, OL C 234, 2005 9 22, p. 32 ir tiriamąją nuomonę dėl Tvaraus vystymosi reikšmės būsimose finansinėse perspektyvose, OL C 267, 2005 10 27, p. 22.

⁽¹¹⁾ Taip pat žr. žemės ūkio komisarės Mariann Fischer Boel kalbą 2006 m. sausio 12 d. įvykusios tarptautinės parodos „Žalioji savaitė“ metu.

⁽¹²⁾ COM (2005) 658 final, 2 priedas, p. 28.

kaip priemonė leidžianti veikti prioritetinėse srityse ir apskaičiuoti pasiektą pažangą. Nors netvaraus vystymosi tendencijos yra ilgalaikės problemos, kurioms išspręsti reikės daug laiko, vienintelis būdas užtikrinti, kad visuomenė žengia teisinga kryptimi, yra nustatyti aiškias tarpines užduotis ir apskaičiuoti pasiektą pažangą. Todėl ilgalaikių tikslų nusistatymas neturėtų reikšti veiksmų atidėjimo tolimesnei atečiai.“

3.12 2004 m. balandžio mėn. nuomonėje EESRK taip pat apgailestavo, kad tvarumo strategija užsibrėžusi per mažai aiškiai suvokiamų ir įvertinamų tikslų. Komitetas taip pat pabrėžė, kad anksčiau to nebuvo, o Komisijos komunikate, kurio pagrindu galiausiai buvo sukurta tvarumo strategija, tikslai buvo aiškiai suformuluoti⁽¹³⁾.

3.12.1 Jau tuo metu EESRK aiškiai nurodė, kad neužsibrėžus atitinkamų tikslų ir nesuformulavus tarpinių tikslų strategija stokatų kryptingumo. EESRK taip pat iškėlė klausimą, kas iš tiesų yra „strategija“ ir pažymėjo, kad strategija yra tikslus veiksmų planas užsibrėžtam tikslui pasiekti, iš anksto numatant veiksmus, kurie tiems veiksmams galėtų turėti įtakos. Todėl ES tvarumo strategija turėtų

— užsibrėžti aiškius tikslus,

— aprašyti konkrečias priemones numatytam tikslui (tikslams) pasiekti, taip pat tiksliai apibrėžiant atsakomybę, kompetenciją ir įtakos galimybes,

— ilgalaikius tikslus pririnkus suskaidyti į tarpinius tikslus, numatant galimybę pagal aiškius rodiklius reguliariai tikrinti, ar jų laikomasi arba ar jie pasiekti,

— išanalizuoti veiksmus, kurie siekiant tikslų galėtų kelti sunkumų ir

— užtikrinti nuolatinę visų politikos sričių analizę ir vertinimą vadovaujantis tvarumo kriterijais⁽¹⁴⁾.

3.13 Didžiausiu Komisijos komunikato ir jame aprašytos veiksmų programos trūkumu veikiausiai galima laikyti tai, kad nėra išdėstyta realių aiškių užduočių, tikslų ir priemonių jiems pasiekti, nors pati Komisija mano, kad jie yra reikalingi. Pačiame dokumente pateikiami tik labai migloti pagrindiniai veiksmai, 2 priede išvardijami kai kurie „veiklos tikslai ir užduotys“ bei „pagrindinių veiksmų pavyzdžiai: vykdomi ir planuojami veiksmai“, kurie atrodo arba atsitiktiniai, nelabai svarūs, arba kuriuos ES „nagrinės“ ar dėl kurių ateityje „spręs“.

⁽¹³⁾ Joje taip pat buvo nagrinėjami labai reikšmingi tikslai, pvz., buvo kalbama apie būtinybę ilgainiui 70 proc. sumažinti CO₂ kiekį, COM(2003) 745 final/2.

⁽¹⁴⁾ OL C 117, 2004 4 30, p. 22., 2.2.7 punktą.

3.14 Taip pat nenurodoma, kas galiausiai už ką turėtų būti atsakingas ir kaip turėtų būti susiejami skirtingi politiniai lygmenys, kad iš įvairių kompetencijų sąveikos būtų galima gauti geriausių rezultatų.

Diskusijų apie priemones stoka

3.15 EESRK labai susidomėjęs susipažino su 3.2 skyriumi ir aprašytu veiksmingiausiu **priemonių deriniu**. Visiškai teisinga, kad „vyriausybės ir kitos valstybinės įstaigos gali pasitelkti įvairias priemones, kuriomis jos gali paskatinti piliečius kažką keisti; šios priemonės yra susijusios su reguliavimu, apmokestinimu, viešaisiais pirkimais, subsidijomis, investavimu, išlaidų ir informavimo priemonėmis. Uždaviny – rasti tinkamą politikos priemonių derinį ... Veiksmingiausias būdas pokyčiams paskatinti, be abejo, yra pasirūpinti, kad rinkos siūstų tinkamus signalus („nustatyti išlaidas atspindinčias kainas,“) ir taip labai paskatintų piliečius keisti savo elgesį ir atitinkamai formuoti rinką. Tai pasiekti galima užtikrinant, kad kiekvienas iš mūsų – ir gamintojai, ir vartotojai – būtume atsakingi už savo sprendimų kainą ir pasekmes tuo metu, kai tuos sprendimus priimate. Tai reiškia, kad, pavyzdžiui, į produkto kainą turėtų būti įtrauktos visuomenei primetamos“ teršėjo „išlaidos ...“.

3.16 EESRK gali tik patvirtinti šį požiūrį. Jis atitinka reikalavimus, išdėstytus įvairiose pastaraisiais metais Komiteto priimtose nuomonėse⁽¹⁵⁾. Tačiau EESRK labai apgailestauja, kad dokumentas apsiriboja vien analize ir jame nėra jokių nuorodų apie galimybes išorės išlaidas įtraukti į vidaus sąnaudas (internalizuoti).

3.17 Dar savo 2004 m. ataskaitoje EESRK paragino Komisiją imtis priemonių šioje srityje ir užmegzti bei plėtoti dialogą su visais suinteresuotais sluoksniais. Nes visi dalyviai yra ne tik labai suinteresuoti, bet ir turi teisę sužinoti, kaip (ir iki kada) norima užtikrinti galimybę internalizuoti išorės sąnaudas. Jau tada EESRK taip pat pareikalavo išsiaiškinti, kokios įtakos sąnaudų internalizavimas turi ekonomikos konkurencingumui apskritai ir, pvz., transporto sektoriui. Pati Komisija konstatavo, kad daugiau nei pusė aplinkosaugos išorės sąnaudų įtraukiama į rinkos kainas, o tai reiškia, kad skatinama netvari vartotojų paklausa⁽¹⁶⁾.

3.18 Komitetui kyla klausimas, kur ir kada Komisija galiausiai ketina rengti diskusijas. Jo nuomone, tvaraus vystymosi strategija yra tam tinkamiausia proga. EESRK apgailestauja, kad iki šiol nėra pateiktas dar prieš 2 metus žadėtas komunikatas „Communication on the use of market-based instruments for environmental policy in the internal market“ (komunikatas dėl rinkos priemonių taikymo įgyvendinant aplinkosaugos politiką vidaus rinkoje).

3.19 EESRK taip pat apgailestauja, kad Komisijos teiginys „valstybės narės ir Komisija turėtų keistis patirtimi ir geriausia praktika, kaip pajamų atžvilgiu neutraliu būdu pereiti nuo darbo jėgos prie vartojimo ir (arba) teršimo apmokestinimo“, „kad prisidėtų prie ES užimtumo didinimo ir aplinkos apsaugos tikslų“ yra nepakankamai įpareigojantis. EESRK kreipiasi į Komisiją prašydamas šioje srityje imtis priemonių, kuo skubiau pradėti reikiamus tyrimus, o gautus rezultatus kartu su įvertinimu ir pasekmių analize paskelbti Europos institucijoms skirtame komunikate.

3.20 Kitas didelis komunikato trūkumas yra tai, kad Komisija atsisako savo senų gerų tradicijų aiškiai formuluoti tikslus ir numatyti tikslus terminus, ir tai, kad nesudaro sąlygų diskusijai apie galimas priemones ir jų pasekmes. Aišku, tokiu būdu vengiama potencialių konfliktų, tačiau EESRK ne kartą reikalavo su visomis suinteresuotomis šalimis bandyti kaip tik kritiškai diskutuoti šiuo klausimu, kadangi be jų tvarumo procesas negalės pastebimai pažengti į priekį.

3.21 Komitetas palankiai vertina ketinimą nacionalines strategijas labiau susieti su Europos strategija. Tačiau, kaip jau minėta, tam visų pirma reikia tikros Europos strategijos, o ne vien dokumento, kuriame derinami seniai žinomi požiūriai, planai ir programos, iki šiol nesugebėję sustabdyti neigiamų tendencijų.

3.22 Iš Komisijos dokumento matyti, kad pagrindinis dėmesys skiriamas įvairių iniciatyvų ir atskirų jų etapų (rengimo, įgyvendinimo ir t. t.) vientisumo gerinimo rezultatų įvertinimui. Tačiau reikia atsižvelgti į tai, kad šios analizės negali būti grindžiamos vien patirtomis sąnaudomis ir turi būti vertinami kiti ekonominiai, socialiniai ir ekologiniai privalumai⁽¹⁷⁾. Vadovaujantis poveikio konkurencingumui įvertinimo pavyzdžiu taip pat reikėtų sukurti kriterijų, užtikrinanti, kad bus atsižvelgiama į abu minėtus aspektus.

3.22.1 Komitetas dar kartą pabrėžia savo nuomonę, kad sprendimas dėl projektų finansavimo įvairių programų ir biudžeto eilučių turėtų būti priimamas vadovaujantis tvaraus vystymosi kriterijumi⁽¹⁸⁾. Į šį kriterijų taip pat turėtų būti atsižvelgiama ir vertinant išlaidų panaudojimo veiksmingumą.

Aiškaus valdymo stoka

3.23 Greta neaiškių tikslų ir neįvykusių diskusijų dėl priemonių EESRK įžvelgia dar vieną dokumento trūkumą. Pavyzdžiui, Komisija nenagrinėja atsakomybės pasiskirstymo klausimo. Ši tema yra opi, kadangi numatomi veiksmai įeina į Bendrijos kompetencijos sferą (prekybos politika), o kiti tenka

⁽¹⁵⁾ Paskutinį kartą – 2005 m. gruodžio 15 d. EESRK nuomonėje savo iniciatyva dėl Atsinaujinančių energijos išteklių, 1.3 punktas, OL C 65, 2005 3 17.

⁽¹⁶⁾ SEC(1999) 1942, 1999 11 24, p. 14.

⁽¹⁷⁾ Žr. Komisijos komunikatą dėl ES bendros metodologijos, skirtos apskaičiuoti teisės aktais nustatytas administracines išlaidas, COM(2005) 518 final.

⁽¹⁸⁾ Tiriama nuomonė dėl Tvaraus vystymosi reikšmės būsimose finansinėse perspektyvose, OL C 267, 2005 10 27, p. 22.

veikiau valstybių narių kompetencijai (energetika) arba juos bandoma koordinuoti Europos lygiu (socialinė politika). Be to, daugybę šių kompetencijų papildė dar vienas dėmuo — globalizacija (žr. pirmiau).

3.24 EESRK mano, kad faktinės tvaraus vystymosi pažangos nėra dėl strategijų, veiksmų planų ir kitų dokumentų gausos bei dėl jiems daromų pakeitimų ilgainiui keičiantis politiniams prioritetams. Vadovaudamasis 2005 m. birželio mėn. Europos Vadovų Tarybos⁽¹⁹⁾ metu paskelbtais tvaraus vystymosi pagrindiniais principais, Komitetas mano, kad Komisija pirmiausia turėtų aiškiai nustatyti, kuris institucijų lygmuo yra atsakingas už reikalingas priemones, o tos institucijos suinteresuotoms šalims turėtų išsipareigoti taip pat ir ilgesniu laikotarpiu užtikrinti stabilumą ir sąryšį su kitomis priemonėmis.

3.25 Remdamasis Valdymo baltojoje knygoje išvardytais pagrindiniais principais, Komunikacijos politikos baltojoje knygoje „Įveikti atotrūkį (tarp ES ir jos piliečių)“ išreikštu siekiu ir 2006 m. kovo 20–21 d. vykusio patariamojo forumo dėl tvaraus vystymosi rezultatais, Komitetas mano, kad būtinos struktūruotos ir ilgalaikės konsultacijos su suinteresuotais subjektais, kad sutelkus subjektus būtų galima pasiekti aiškią pažangą, o tvariam vystymuisi suteikti konkretų pavidalą. Todėl reikia sukurti duomenų bazę, panašią į Komiteto turimą vidaus rinkos duomenų bazę (PRISM). Toje duomenų bazėje turėtų būti fiksuojamos kliūtys, su kuriomis subjektai susiduria vietoje, skleidžiami geros praktikos pavyzdžiai, pateikiama informacija apie organizacijas, atsakingas už naujoviškus projektus, konkretizuojamas metodas „nuo atskiro prie bendro“ ir kaupiama daugiau dalykinių žinių, kuriomis Komisija galėtų naudotis visų pirma rengdama direktyvų pasiūlymus, pasekmių vertinimą arba komunikatus.

3.26 Komitetas taip pat mano, kad 2008 m. planuojama Tarptautinio valiutų fondo reforma suteiks Europos atstovams galimybę susitarti dėl vieningos nuomonės siekiant, kad tvaraus vystymosi koncepcija taptų vienu iš kriterijų skiriančių pagalbą.

3.27 EESRK palankiai vertina Komisijos išreikštą ketinimą vadovaujantis pažangos ataskaita kas dvejus metus rotacijos principu vertinti tvarumo proceso eigą ir į šį procesą įtraukti Europos Vadovų Tarybą bei Europos Parlamentą, o EESRK ir RK pasitelkti į pagalbą kaip visuomenės katalizatorius.

⁽¹⁹⁾ Žr. 2005 m. birželio 16–17 d. pirmininkaujančios valstybės narės išvadų I priedą „Deklaracija dėl tvaraus vystymosi pagrindinių principų“.

Sąsaja su modernia pramonės politika ir tyrinėjimais

3.28 Viename iš paskutinių Komisijos komunikatų dėl naujosios pramonės politikos⁽²⁰⁾ numatoma įsteigti Konkurencingumo, energetikos ir aplinkos aukšto lygio grupę, aptarti išorinius konkurencingumo ir pateikimo į rinką aspektus (2006 m. pavasarį) ir valdyti gamybos pramonės struktūrinius pokyčius (2005 m. pabaigoje). Komitetas pritaria tam, kad būtų įsteigta aukšto lygio grupė (2006 m. vasarį) bei jos funkcijoms⁽²¹⁾ ir yra pasirengęs prireikus bendradarbiauti. Komitetas taip pat tikisi, kad Komisijos mintys, kurias ji suformuluos vėliau, atitiks siekį tinkamai užtikrinti, kad bus panaudojami įvairių Europos šalių politikos sąveikos rezultatai ir kompromisų keliu bus įgyvendintas tvarumo tikslas.

3.29 Komitetas, atkakliai kovojantis už tai, kad moksliniams tyrimams ir plėtrai būtų skiriama 3 proc. BVP (du trečdaliai asignavimų turėtų sudaryti privataus sektoriaus lėšos), taip pat mano, kad šios investicijos ir dėl jų atsirandančios naujovės turėtų padėti skatinti tvarų vystymąsi. Komisija, padedant Eurostatui ir šią organizaciją nacionaliniu lygiu atitinkančioms institucijoms, pagal galimybes turėtų reguliariai pateikti ataskaitą apie esamą padėtį, kad būtų galima suderinti Lisabonos strategiją ir plačią tvaraus vystymosi strategiją. Prireikus Komisija integruotose gairėse turėtų pateikti rekomendacijas, siekdama užtikrinti jų suderinamumą ir sąveiką.

4. Pastabos dėl keleto svarbiausių Komisijos dokumente aprašytų sričių

4.1 Klimato kaita ir švari energija

4.1.1 EESRK labai sunerimęs pastebi, kad savo komunikate Komisija beveik bejėgiškai pripažįsta, jog klimato kaitos nebeįmanoma išvengti ir dabar svarbiausia sumažinti jos poveikį pažeidžiamiausiems.

4.1.2 Pagrindiniai veiksmai šioje srityje nebegali apsiriboti ketinimais ir atsargiais pažadais siekti plačių išsipareigojimų ir tarptautinių susitarimų. Aiškių šios srities tikslų stoka kelia baimę vien todėl, kad jau dabar akivaizdu, jog nebus pasiekti dabartiniai tikslai iki 2012 m. sumažinti šiltnamio efektą sukeliančių dujų išmetimą, nepaisant augančio pavojaus ir neįveikiamų reikšmingų stichinių nelaimių, sukeliančių tragiškas pasekmes žmonėms ir ekonomikai.

⁽²⁰⁾ Bendrijos Lisabonos programos įgyvendinimas. Politikos nuostatos ES gamybai stiprinti siekiant labiau integruoto požiūrio į pramonės politiką, COM(2005) 474 final.

⁽²¹⁾ Žr. pranešimą spaudai IP/06/226.

4.1.3 Tačiau EESRK palankiai vertina veikiau bendro pobūdžio teiginius apie ES veiksmingesnio energijos naudojimo ir technologijų plėtros potencialo išnaudojimą atsinaujinančios energijos ir energijos vartojimo srityje. EESRK pritaria šioms Komisijos tikslams, tačiau primygtinai rekomenduoja Tarybai ir Komisijai nubrėžti aiškius ir daug siekiančius tikslus, aprašyti priemones jiems įgyvendinti ir aptarti jas su visomis suinteresuotomis šalimis.

4.1.4 Pavyzdžiui, šiuo metu ryškėja, kad anglis naudojančių ir CO₂ neišmetančių jėgainių pramonės laukia esminės permainos. Visiškai tikėtina, kad įgyvendinant tvarumo strategiją bus nagrinėjamas klausimas, kokias pagrindines sąlygas turi numatyti politika, kad būtų galima paskatinti taikyti tokias technologijas.

4.2 Socialinė atskirtis, demografija ir migracija

4.2.1 Komitetas teigiamai vertina tai, kad kovojant su skurdu ir socialine atskirtimi dėmesys skiriamas ne tik galimybei didinti mažas pajamas, tačiau mano, jog siūlomų pagrindinių veiksmų toli gražu nepakanka. Pirmiausia Komisija turėtų atnaujinti Lakeno ⁽²²⁾ darbo kokybės rodiklius ⁽²³⁾ ir šį aspektą labiau pabrėžti gairėse.

4.2.2 Komisija informuoja apie savo ketinimą konsultuotis su dėl profesinio ir asmeninio gyvenimo derinimo. Jeigu, socialinių partnerių nuomone, reikėtų imtis tolesnių veiksmų, tačiau jiems nepavyktų sudaryti susitarimo pagal EB sutarties 139 straipsnį, Komitetas mano, kad Komisija ir Europos teisės aktų leidėjai turėtų prisiimti atsakomybę. Šis metodas turėtų būti taikomas ir kitoms numatytoms sritims.

4.3 Gamtos išteklių valdymas

4.3.1 Atrodo, kad ir **gamtos išteklių** sričiai skirti pagrindiniai veiksmai nėra privalomi arba patikimi. Pavyzdžiui, Komisija nurodo, jog tam, kad „užkirstų kelią biologinės įvairovės praradimui, ES ir valstybės narės turėtų užtikrinti pakankamą Natura 2000 saugomų teritorijų tinklo finansavimą bei valdymą ir geriau integruoti biologinės įvairovės klausimus į vidaus ir išorės politiką“. Savaiame suprantama, kad turėdama omenyje 2005 m. gruodžio mėn. Europos Vadovų Tarybos priimtus sprendimus sumažinti asignavimus šiam sektoriui, visuomenė iš karto suvokia, kaip ES politikos tikslai nutolę nuo tikrovės.

⁽²²⁾ Vidinė darbo kokybė: kvalifikacija, visą gyvenimą trunkantis mokymasis ir profesinis tobulėjimas, lyčių lygybė, sveikata ir sauga darbo vietoje, lankstumas ir saugumas, integracija ir galimybės patekti į darbo rinką, darbo organizavimas ir profesinio bei privataus gyvenimo suderinamumas, socialinis dialogas bei darbuotojų bendro sprendimo teisė, įvairinimas ir nediskriminavimas, bendras našumas.

⁽²³⁾ Žr. dokumentą „Pastarojo laikotarpio pažanga gerinant darbo vietos kokybę“, COM (2003) 728 final.

4.3.2 2 priede atkartojami vien jau seniai žinomi ir užsibrėžti „geresnio gamtos išteklių valdymo“ „veiklos tikslai ir užduotys“, pvz., 1997 m. (!) baltojoje knygoje ⁽²⁴⁾ paskelbtas tikslas iki 2010 m. užtikrinti, kad atsinaujinanti energija sudarytų 12 proc. energijos derinio, nors 2004 m. birželio 26 d. komunikate ⁽²⁵⁾ pati Komisija nurodo, kad dabartinėmis priemonėmis šio tikslo veikiausiai nepavyks pasiekti. Tačiau ji nesiūlo naujų priemonių ir nenagrinėja numatomos nesėkmės priežasčių.

4.3.3 Komiteto nuomone, šioje srityje nustačius ambicingus ateities tikslus, kaip 2006 m. vasario mėn. pradžioje paskelbė Švedija, būtų lengviau užtikrinti tvarumo strategijos sėkmę, dėmesį ir paramą jai labiau nei viešai deklaruojant miglotus ir pasenusius ketinimus. Kaip žinoma, Švedija užsibrėžė tikslą ilgainiui naudoti iškastinio kuro pakaitalus ir atsisakyti branduolinės energijos.

4.3.4 Be to, energijos taupymo ir efektyvumo srityje būtų galima numatyti visuomenei priimtina, į ateitį orientuotą ir naujoves skatinantį tikslą, pavyzdžiui, iki 2020 m. Europos Sąjungoje pradėti statyti tik vadinamuosius nulinės energijos pastatus, t. y. pastatus, kuriems nereikalingas išorinis šilumos šaltinis.

4.4 Darnusis transportas

4.4.1 Transporto klausimu visų pirma nurodoma, kad „šiuo metu stebimos tendencijos tvaraus vystymosi požiūriu yra nepriimtinos“.

4.4.2 Komisija taip pat pastebi, kad „mobilumo teikiama nauda gali būti užtikrinta ekonominiu, socialiniu ir aplinkos požiūriu daug mažesne kaina. Šį tikslą galima pasiekti mažinant poreikį naudotis transportu (pvz., keičiant žemėnaudą, skatinant nuotolinį darbą ir vaizdo konferencijas), geriau naudojant infrastruktūrą ir transporto priemones, renkantis kitas transporto rūšis, pavyzdžiui, geležinkelius vietoje kelių, trumpus atstumus įveikiant dviračiais ir pėsčiomis, taip pat vystant viešąjį transportą, naudojant ekologiškesnes transporto priemones ir ieškant alternatyvų naftai, kaip antai biokuru ir vandeniui varomos transporto priemonės“, o tai atitinka EESRK nuomonės dėl Ateities transporto infrastruktūros kūrimo: planavimas — kaimyninės šalys — tvarus judumas — finansavimas nuostatas ⁽²⁶⁾. Komisija taip pat pažymi, kad „tausesnio transporto privalumų yra daug, ir jie dideli“.

4.4.3 Iš esmės EESRK palankiai vertina išdėstytus teiginius ir nuorodą į abipusiai naudingą padėtį. Tačiau Komitetui nėra aišku, kodėl, nepaisant visų šių privalumų ir galimybių, pvz., transporto sektoriuje, vis dar vyrauja ir stiprėja ne kartą aptartos neigiamos tendencijos.

⁽²⁴⁾ COM(1997) 599 final

⁽²⁵⁾ COM(2004) 366 final

⁽²⁶⁾ OL C 108, 2004 4 30, p. 35.

4.4.4 Nepaisant Komisijos išdėstytų tvaraus transporto privalumų, žmonės ir įmonės dėl tam tikrų priežasčių naudoja ir pirmenybę teikia netvarioms transporto priemonėms. Šios priežastys nėra nagrinėjamos, tačiau neatlikus tokio tyrimo neįmanoma parengti tinkamų kovos su šiomis problemomis strategijų.

4.4.5 Transporto srityje Komisija nurodo 3 pagrindinius veiksmus:

- ES ir valstybės narės turėtų dėti pastangas, kad padidintų alternatyvių kelių transportui keleivių ir krovinių vežimo būdų patrauklumą ... (EESRK turės omeny, kad Komisija nežada nutraukti investicijas į netvarų vystymąsi).
- Europos Komisija toliau nagrinės infrastruktūros naudojimo apmokestinimo galimybes ES ... (EESRK turės omeny, kad Komisija neketina užkrauti visos kelių mokesčių ir papildomų išorės sąnaudų naštos).
- Komisija pateiks priemonių paketą, skirtą automobilių ekologinėms savybėms gerinti skatinant švarias ir energijos vartojimo požiūriu veiksmingas transporto priemones ... (EESRK tam pritaria).

4.4.6 Komitetas labai abejoja, kad Komisijai pavyks šiais pagrindiniais veiksmais išspręsti eismo grūsčių problemą, minimą tvarumo strategijoje ⁽²⁷⁾, ir žymiai sumažinti transporto srautą. Pagrindiniuose veiksmuose keliami reikalavimai ir tikslai gerokai mažesni už nurodytus ankstesniuose ES dokumentuose, pvz., dėl piliečių tinklų arba Transporto politikos baltojoje knygoje ⁽²⁸⁾.

4.4.7 Norint plačiąją visuomenę supažindinti su tvarumo strategija, kur kas įdomiau, naudingiau ir tikslingiau būtų numatyti, pvz., iki 2020 m. ar 2025 m. Europoje leisti eksploatuoti tik ekologiškas transporto priemones. Tai būtų didelė paskata moksliniams tyrimams ir plėtrai, paspartintų naujovių diegimą ir sustiprintų europietišų automobilių konkurencingumą, o tai savo ruožtu būtų naudinga Europos

ekonomikos raidai. Be to, toks požiūris į technologijas kai kuriose sparčiai augančios ekonomikos šalyse galėtų padėti užkirsti kelią neigiamiems transporto tendencijų padariniais aplinkai ir klimatui.

4.4.8 Tokie strateginiai transporto sektoriaus tikslai ir įvykdyti EESRK reikalavimai vystyti darnųjį transportą ⁽²⁹⁾ atitiktų Europos tvaraus vystymosi strategijos idėją ir padėtų pasiekti ne kartą pabrėžtą abipusę naudą.

4.5 Skurdas pasaulyje ir iššūkiai vystymosi srityje

4.5.1 Kritiškai reikėtų vertinti tai, kad komunikate tarsi „perdirbami“ metų metus ES keliai, tačiau neįgyvendinti reikalavimai. Kaip pavyzdį būtų galima pateikti vieną iš pagrindinių šeštosios prioritetinės srities „**Iššūkiai pasaulyje**“ veiksmų, numatančių, kad „iki 2015 m. ES ir jos valstybės narės turėtų padidinti pagalbą iki 0,7 proc. bendrųjų nacionalinių pajamų (BNP) ir 2010 m. pasiekti vidurio laikotarpio 0,56 proc. tikslą; ES 15 ir ES 10 nustatyti atskiri, atitinkamai 0,51 proc. ir 0,17 proc. tikslai“. EESRK visiškai neabejoja šio reikalavimo teisingumu ⁽³⁰⁾. Komitetas tik primena, kad dar 1970 m. spalio 24 d. vykusios JT generalinės asamblėjos metu, t. y. prieš 35 metus!!!, išsivysčiusios valstybės įsipareigojo, 0,7 proc. savo BVP skirti vystymosi pagalbai (kurios, žinoma, neužtenka visoms problemoms išspręsti). Nuolat kartojami, bet nevykdomi pažadai, savaime suprantama, nesuteikia politikai patikimumo.

4.5.2 Be abejonės, Komitetas palankiai vertina ketinimus kovoti su skurdu pasaulyje. Komisija dės daugiau pastangų, kad tarptautinė prekyba taptų priemone, padedančia pasiekti tikrą visuotinį tvarų vystymąsi. Tai neabejotinai yra nepaprastai svarbus, globaliai mąstant galbūt netgi lemiamas požiūris. PPO sutartis yra prekybos susitarimas, kuris nėra pagrįstas tvarumo kriterijais nepaisant to, kad pasaulinė prekyba turi esminės įtakos tvarumo raidai. Todėl Taryba ir Komisija pirmenybę turėtų teikti šiai svarbiai minčiai ir kartu bendrais bruožais nurodyti, kaip ją įgyvendinti.

4.5.3 Svarbu visuomenei aiškiai parodyti, kad tai nėra vien ketinimas. EESRK suvokia, kad vien finansinės paramos nepakanka norint ilgainiui pagerinti besivystančių valstybių gyvenimo ir darbo sąlygas.

Be to, Komitetas primena, kad Tarybos išvadose dėl socialinio globalizacijos aspekto (2005 m. kovo mėn.) ES išorės veiksmų dėmesys sutelkiamas į vadinamąją žmogaus orumo nežeminančio darbo koncepciją. Komitetas negali pritarti tam, kad kai kurios šalys pranašumus argumentuotų nesilaikydamos Tarptautinės darbo organizacijos standartų ar aplinkosaugos normų. Šios normos nėra užslėptas turtingų šalių protekcionizmas, jos

⁽²⁷⁾ COM(2001) 264 final.

⁽²⁸⁾ Baltoji knyga *Transporto politika iki 2010 m.: ateities gairės* (2001 m.).

⁽²⁹⁾ Žr. EESRK nuomonę savo iniciatyva dėl Perspektyvios transporto infrastruktūros; planavimas ir kaimyninės šalys, tvarus mobilumas, finansavimas, kurioje taip pat diskutuojama apie galimas mokesčių priemones, OL C 108, 2004 4 30, p. 35.

⁽³⁰⁾ Žr. EESRK nuomonę dėl Aplinkos ir tvaraus vystymosi aspektų įtraukimo į vystymosi politiką, OL C 14, 2001 1 16, p. 87.

veikiau padeda labiau užtikrinti žmogaus orumą, socialinę pažangą ir teisingumą. ES turėtų stebėti pažangą šioje srityje ir pagal galimybes vertinti ją kartu su Tarptautinės darbo organizacijos pripažintais atitinkamų trečiųjų šalių socialiniais partneriais (arba jose veikiančiomis reprezentatyviomis, pripažintomis pilietinės visuomenės organizacijomis), o pablogėjus padėčiai, imtis tinkamų veiksmų. Tenka apgailestauti, kad Komisija to nenurodo komunikate.

4.6 Apskritai Komitetas ragina Komisiją ir valstybes nares parodyti prekybos partneriams, kad tvarus vystymas turėtų būti suvokiamas ne kaip sąnaudas didinantis reiškinys, o veikiau kaip gerovės (tiek jų ekonomikos, siekiančios aukštesnio gyvenimo lygio, tiek globaliu požiūriu) veiksnys.

2006 m. gegužės 17 d., Briuselis

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto
pirmininkė
Anne-Marie SIGMUND

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Pasiūlymo priimti Europos Parlamento ir Tarybos direktyvą dėl potvynių vertinimo ir rizikos valdymo

COM(2006) 15 final — 2006/0005 (COD)

(2006/C 195/09)

Taryba, vadovaudamasi Europos bendrijos steigimo sutarties 175 straipsnio 1 dalimi, 2006 m. vasario 13 d. nusprendė pasikonsultuoti su Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetu dėl *Pasiūlymo priimti Europos Parlamento ir Tarybos direktyvą dėl potvynių vertinimo ir rizikos valdymo*

Žemės ūkio, kaimo plėtros ir aplinkos skyrius, kuris buvo atsakingas už Komiteto darbo šiuo klausimu organizavimą, 2006 m. balandžio 26 d. priėmė savo nuomonę. Pranešėja Maria Candelas Sánchez Miguel.

427-ojoje plenarinėje sesijoje, įvykusioje 2006 m. gegužės 17–18 d. (2006 m. gegužės 17 d. posėdis), Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas priėmė šią nuomonę 141 nariui balsavus už ir 3 susilaikius.

1. Išvados ir rekomendacijos

1.1 EESRK pritaria Komisijos pasiūlymui dėl direktyvos dėl potvynių, kurį pateikti Komitetas ragino savo nuomonėje⁽¹⁾ dėl ankstesnio komunikato, ypač dėl to, kad į šį pasiūlymą įtraukiama metodika ir priemonės, įteisintos Vandens pagrindų direktyvoje (VPD). Prie upių baseinų valdymo plano pridėjus potvynių rizikos žemėlapius ir planus, galima reguliuoti visą veiklą, susijusią su vidaus vandens kelių ir arti esančių pakrančių zonų valdymu.

1.2 Šių priemonių veiksmingumas labai priklauso nuo preliminarų upių baseinų ir su jais susijusių pakrančių zonų padėties vertinimo, grindžiamo išsamia dabartinės padėties analize, ypač tose srityse, kuriose yra didelė rizika dėl žmogaus veiklos ir klimato pokyčių.

1.3 Taip pat svarbu pabrėžti veiksmus, įskaitant visuomenės informavimo ir dalyvavimo priemones, skirtus užkirsti kelią žalingam potvynių poveikiui. Šiuo tikslu raginame Komisiją tvirtai užtikrinti, kad šios priemonės, kaip numatyta VPD 14 straipsnyje ir nagrinėjamame pasiūlyme dėl direktyvos, būtų įtrauktos į upių baseinų valdymo planus.

1.4 Reikia plėsti pasiūlyme numatytus rizikos valdymo planus ir potvynių rizikos žemėlapių sudarymą. Upių baseinų klasifikavimas į turinčius didelę potvynių riziką turėtų apimti ir prioritetines priemones (su tinkamu finansavimu), ir kriterijus, kuriuos reikia įgyvendinti siekiant sumažinti išlaidas ir padidinti naudą žmonėms. Galiausiai potvynių zonose turėtų prasidėti integruotas ir tvarus vystymasis.

1.5 Pagaliau reikėtų pridurti, kad Bendrijos daugiadisciplinių mokslinių tyrimų ir koordinavimo priemonių pagrindu reikėtų stiprinti visas politikos kryptis, darančias poveikį Europos vandenims.

2. Įvadas

2.1 Direktyvoje 2000/60/EB ir Vandens pagrindų direktyvoje (VPD) kažko visuomet trūko — nustatyto tikslo užkirsti kelią potvyniams, apsaugoti nuo jų ir sumažinti jų poveikį. Beje, praėjusį dešimtmetį ES patyrė daugiau nei 100 potvynių,

⁽¹⁾ Nuomonė CESE 125/2005, OL C 221, 2005 m. rugsėjo 8 d.

kurie nusinešė daug gyvybių ir padarė didelių ekonominių nuostolių. Komisija kiek anksčiau pateikė komunikatą^(?), kuriame išanalizavo padėtį ir pasiūlė suderintus veiksmus visoje Europos Sąjungoje. Šis pasiūlymas yra viena šios priemonės sudėtinių dalių.

2.2 Ir komunikate, ir siūlomoje direktyvoje pabrėžiamas poreikis visus veiksmus, kurių imamasi įgyvendinant vandens politiką, koordinuoti su kitomis Bendrijos politikos kryptimis, skirtomis užkirsti kelią potvyniams ir iki minimumo sumažinti jų poveikį. Mokslinių tyrimų politika, pagal kurią įgyvendinami mokslinių tyrimų projektai, pvz., FLOODsite, skirti integruotos potvynių rizikos analizei ir valdymo metodikoms tobulinti, ir regioninė politika, kuria remiantis naudojami struktūriniai fondai, ypač Europos regioninės plėtros fondas ir BŽŪP, kartu su atsiejimu ir kompleksiniu susiejimu^(?) sudaro bendrą priemonių paketą, kuriuo galima pasiekti geresnių rezultatų nei vien tik imantis veiksmų vandens srityje.

2.3 Pasiūlymo tikslas — sumažinti ir valdyti su potvyniais susijusį pavojų žmonių gyvybei, sveikatai, aplinkai, turtui, gamtai ir aplinkai. Šio pasiūlymo įtraukimas į VPD leis supaprastinti organizacines ir administracines procedūras, nes jis atitinka esamus upių baseinų rajonus ir VPD. Tai reiškia, kad visi veiksmai, kurių imamasi siekiant užkirsti kelią potvynių rizikai ir ją iki minimumo sumažinti, turėtų būti atliekami kaip upių baseinų valdymo planų kiekvienai upei dalis, ir kad atsakingos institucijos abiem atvejais būtų tos pačios ir prisiimtų šią naują kompetenciją. Be to, svarbu pažymėti, kad naujojo pasiūlymo tvarkaraščių suderinimas su išdėstytais VPD padidins veiksmingumą.

2.4 EESRK sutinka su siūloma direktyva, kurią jis atidžiai išnagrinėjo, ir pabrėžia, kad joje atspindi daugelis pasiūlymų, kuriuos Komitetas pateikė savo nuomonėje dėl 2004 m. komunikato^(*). Todėl mums belieka pabrėžti uždavinį, kurį turi atlikti Komisija; jos vaidmuo — užtikrinti, kad VPD reikalavimai būtų įvykdyti — yra garantija, kad valstybių narių institucijos juos tinkamai įgyvendins, neužmiršdamos galimos naudoti trečiosioms šalims, kurios turi bendrus su Europos Sąjunga upių baseinus.

3. Pasiūlymo santrauka

3.1 Pasiūlymas suskirstytas į septynis skyrius.

— Pirmajame skyriuje išdėstomos bendrosios nuostatos, kuriomis įvardijamas pasiūlymo tikslas ir apibrėžiami potvyniai ir potvynių rizika, siekiant papildyti VPD 2 straipsnyje pateiktas apibrėžtis.

(?) Komisijos komunikatas Tarybai, Europos Parlamentui, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui ir Regionų komitetui „Potvynių rizikos valdymas. Potvynių prevencija, apsauga ir mažinimas“ COM(2004) 472 final, 2004 12 07.

(?) Reglamentas Nr. 1698/2005 dėl Europos žemės ūkio fondo kaimo plėtrai (EŽŪFKP) paramos kaimo plėtrai.

(?) Nuomonė CESE 125/2005, žr. 1 išnašą. OL C 221, 2005 9 8.

— Antrajame skyriuje aprašomas preliminarus kiekvieno upės baseino potvynių rizikos vertinimas ir 4 straipsnio 2 dalyje nustatoma keletas minimalių reikalavimų. Remiantis šiuo vertinimu, upių baseinai priskiriami vienai iš dviejų kategorijų: baseinai, kuriuose nėra potvynių pavojaus, ir baseinai, kuriuose yra didelis potvynių pavojus. Šis vertinimas parenkiamas ne vėliau kaip per trejus metus nuo šios direktyvos įsigaliojimo datos.

— Potvynių rizikos žemėlapių sudarymas numatytas trečiajame skyriuje. Jie apima ne tik upių baseinus, bet ir pakrančių zonas, patenkančias į upių baseinų rajonus. Šiuose žemėlapiuose turi būti atsižvelgiama į potvynio tikimybę kiekvienoje geografinėje zonoje ir įvertinamas galimas poveikis gyventojams, vietos ekonomikai ir aplinkai.

— Potvynių rizikos valdymo planai aprašomi ketvirtojo skyriaus 9 straipsnyje ir kituose straipsniuose. Valstybės narės rengia ir įgyvendina potvynių rizikos valdymo planus kiekvienam upių baseinų rajonui, remdamosi preliminariniu vertinimu ir siekdamos sumažinti potvynių tikimybę ir jų poveikį. Šiuo tikslu į planus turi būti įtraukta vandens tvarkyba, dirvos valdymas, erdvinis planavimas, žemės naudojimo paskirtis. Priemonės jokiū būdu negali turėti neigiamo poveikio kaimyninėms šalims.

— Visuomenės informavimas ir dalyvavimas, reglamentuojamas penktajame skyriuje, apima VPD 14 straipsnio nuostatas ir turėtų būti ir preliminarus vertinimo, ir valdymo planų dalis.

— Šeštajame skyriuje numatytas pagal VPD 21 straipsnį įsteigtas komitetas, kurio paskirtis — padėti Komisijai.

— Galiausiai, septintajame skyriuje nustatomas galutinis terminas — 2018 m. — parengti Komisijos ataskaitas Parlamentui ir Tarybai ir numatoma, kad valstybės narės turi Komisijai pranešti nuostatas, kurias jos priėmė perkeldamos šią direktyvą į nacionalinę teisę ne vėliau kaip per dvejus metus nuo jos įsigaliojimo datos.

4. Pastabos dėl pasiūlymo

4.1 EESRK pabrėžia, kad šio pasiūlymo įtraukimas į VPD metodiką skatina įtraukti potvynių rizikos valdymo planus į upių baseinų valdymo planus; tai užtikrina, kad reikiami veiksmai būtų planuojami visu upės baseino ilgiu ir kad kompetentingų institucijų įvairiais lygmenimis (vietos, nacionaliniu, tarptautiniu ir t.t.) įgyvendinamos priemonės ir atliekami veiksmai būtų suderinti ir tinkamai koordinuojami.

4.2 Be to, potvynių rizikos valdymo integravimas į VPD konceptualiai patvirtina potvynių, kaip natūralaus ir normalaus upių ir pakrančių sistemų reiškinių, apibrėžtį. Potvynio rizika apibrėžiama kaip neigiamas poveikis žmonių sveikatai, aplinkai, ekonominei veiklai ir, atitinkamai, kaip žala vandens telkiniams, kurie reglamentuojami VPD.

4.3 Viena iš mūsų pagrindinių išvadų buvo preliminarus potvynių rizikos vertinimo poreikis⁽³⁾; todėl manome, kad siūlomos direktyvos 4 ir 5 straipsniuose numatytos nuostatos padės mokliškai parengti potvynių rizikos valdymo planus. Svarbu paminėti keletą reikalavimų, pvz.:

- ankstesnių potvynių apibūdinimą;
- užliejimo procesų ir jų jautrumo pokyčiams aprašymą;
- plėtros planų, pagal kuriuos keičiama žemės naudojimo paskirtis arba gyventojų ir ekonominės veiklos pasiskirstymas, sąlygojantis potvynių rizikos padidėjimą, apibūdinimą.

4.4 Be to, atrodo, labai svarbu klasifikuoti upių baseinus ir pakrantes pagal tai, ar juose yra potvynio pavojus, ar ne. EESRK sutinka, kad rizikos valdymo tikslas yra sumažinti potvynių tikimybę ir poveikį, todėl šiuo tikslu reikia klasifikuoti veiksmus ir priemones, kurios gali būti priimtose, bei teisingo pasirinkimo kiekvienu atskiru atveju kriterijus.

4.5 EESRK siūlo Komisijai konkrečiai pagrįsti upių baseinų valdymo planus, numatytus 9 straipsnyje ir A priede, šiais principais ir priemonėmis:

- grąžinti upėms ir pakrančių vandens sistemoms natūralią būseną, skatinančią natūralių erdvių ir baseinų gamtinių savireguliacijos funkcijų atsinaujinimą (miško ataugimas kalnuotose vietovėse, pelkių ir su jomis susijusių ekosistemų apsauga, erozijos ir nuosėdų kaupimosi tekančiuose vandens telkiniuose stebėjimas, alternatyvių naudojimo būdų paieškos programos ir t.t.);
- siekti tvaraus vystymosi potvynių zonose:
 - įvertinant šių zonų žemės naudojimo ekonominį potencialą, suderinamą su natūraliais potvynių procesais;
 - numatant perėjimą prie šių modelių įvairiose planavimo srityse, ypač žemės paskirties planavimo srityje.

4.6 Siekiant padidinti pilietinės visuomenės dalyvavimą potvynių keliamų pavojų ir poveikio prevencijos veikloje, svarbu, kad visose valstybėse narėse būtų sukurta informavimo ir dalyvavimo sistema, kaip numatyta VPD 14 straipsnyje. Šiuo tikslu į dalyvavimo priemones turėtų būti įtraukti ir rizikos valdymo planai, ir preliminarūs vertinimai.

2006 m. gegužės 17 d., Briuselis

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto
pirmininkas

Anne-Marie SIGMUND

⁽³⁾ Žr. nuomonės CESE 125/2005 3.2 ir 3.3 punktus. OL C 221, 2005 9 8.

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Pasiūlymo priimti Tarybos sprendimą, nustatantį Bendrijos civilinės saugos mechanizmą (išdėstyta nauja redakcija)

COM(2006) 29 final — 2006/0009(CNS)

(2006/C 195/10)

Taryba, vadovaudamasi Europos bendrijos steigimo sutarties 37 straipsniu, 2006 m. kovo 7 d. nusprendė pasikonsultuoti su Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetu dėl Pasiūlymo priimti Tarybos sprendimą, nustatantį Bendrijos civilinės saugos mechanizmą (išdėstyta nauja redakcija)

Žemės ūkio, kaimo plėtros ir aplinkos skyrius, kuris buvo atsakingas už Komiteto darbo šiuo klausimu organizavimą, 2006 m. balandžio 26 d. priėmė savo nuomonę. Pranešėja María Candelas Sánchez Miguel.

472-ojoje plenarinėje sesijoje, įvykusioje 2006 m. gegužės 17–18 d. (2006 m. gegužės 17 d. posėdis), Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas priėmė šią nuomonę 144 nariams balsavus už, 1 - prieš ir 1 susilaikius.

1. Išvados ir rekomendacijos

1.1 EESRK palankiai vertina priimtą Tarybos sprendimą dėl Bendrijos civilinės saugos mechanizmo, kuriame iš esmės atsižvelgiama į EESRK pastabas, kurias jis pateikė savo 2005 m. lapkričio mėn. nuomonėje dėl komunikato dėl šio mechanizmo tobulinimo ⁽¹⁾.

1.2 EESRK norėtų pabrėžti, kad teisės aktų redakcijos keitimo procedūra, kaip būdas supaprastinti Bendrijos teisės aktus, padeda valstybių narių civilinės saugos institucijoms lengviau suprasti ir taikyti teisės aktus ir suteikia joms galimybę veiksmingiau reaguoti į stichines ir žmogaus sukeltas nelaimes.

1.3 Pagalbos teikimas gali būti supaprastintas ne tik pačioje ES, bet ir už jos ribų, sustiprinus mechanizmo veikimą didesniais įgaliojimais, ir, svarbiausia, teikiant daugiau ir kokybiškesnių išteklių. Ypatingai svarbi nuoroda, kad mechanizmas turi būti derinamas su JT Humanitarinės pagalbos reikalų koordinavimo biuro veikla. Tačiau EESRK laikosi nuomonės, kad mechanizmą derinti reikėtų ir su Raudonoju Kryžiumi, ir su nevyriausybinėmis organizacijomis, kurios veikia nelaimių ištiktose zonose, be to turėtų būti koordinuojama ir savanorių, kurie atlieka svarbų vaidmenį šalinant nelaimių pasekmes, veikla.

1.4 Kad mechanizmas veiktų tinkamai, būtina turėti pakankamai biudžetinių išteklių, taip pat svarbu pripažinti, kad reikia tobulinti informacijos teikimo sistemą, apsirūpinti transporto priemonėmis, kelti specialistų profesinę kvalifikaciją ir pan. EESRK dar kartą pabrėžia, kad šis reikalavimas yra nepaprastai svarbus, ir laikosi nuomonės, jog Komisijai turėtų būti sudaryta galimybė gauti šias lėšas ir kad ji turėtų pareikalauti, kad valstybės narės įvykdytų civilinei saugai užtikrinti būtinus išpareigojimus.

⁽¹⁾ 2005 m. gruodžio 14 d. nuomonė CESE 1491/2005, OL C 65, 2006 3 17, p. 41.

2. Įžanga

2.1 Bendrijos civilinės saugos mechanizmas buvo sukurtas 1981 m. ⁽²⁾ Nuo to laiko šis mechanizmas kartu su Bendrijos veiklos programa civilinės saugos srityje ⁽³⁾ leidžia lengviau mobilizuoti ir koordinuoti civilinę saugą Europos Sąjungoje ir už jos ribų. Per daugelį metų sukaupta patirtis leido suvokti, kad mechanizmą reikia tobulinti, visų pirma todėl, kad Europos Parlamentas ir Taryba pritarė, kad reikia reaguoti į Europos Sąjungoje ir už jos ribų įvykusias dideles nelaimes.

2.2 Norėdama, kad mechanizmas būtų veiksmingesnis, Komisija priėmė komunikatą ⁽⁴⁾, kuriame siūloma nemažai patobulinimų ir daugiausia dėmesio skiriama:

- geresniam mechanizmo suderinimui su nacionalinėmis civilinės saugos sistemomis ir tarptautinėmis organizacijomis, ypač su JT;
- geresniam komandų, pasirengusių veikti Europos Sąjungoje ir už jos ribų, parengimui, ypač atsižvelgiant į esamus greitojo reagavimo modulius ir į būtinybę kiekvienoje valstybėje narėje sukurti atsarginius modulius;
- kiekvienos nelaimės analizės ir vertinimui išpėjimo sistemos priemonėmis, naudojantis ekstremalioms situacijoms skirtos bendros ryšių ir informavimo sistemos (CECIS) ištekliams;
- logistinės bazės stiprinimui.

⁽²⁾ Sprendimas 2001/792/EB, Euratom.

⁽³⁾ Tarybos sprendimas 1999/847/EB, gruodžio 9 d.

⁽⁴⁾ Komisijos komunikatas Tarybai, Europos Parlamentui, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui ir Regionų komitetui dėl Bendrijos civilinės saugos mechanizmo tobulinimo COM (2005) 137 final.

2.3 EESRK dėl šio komunikato jau yra priėmus nuomonę⁽⁵⁾. Jis pritaria pasiūlytiems patobulinimams, bet mano, kad kai kurios priemonės galėjo būti atnaujintos atsižvelgiant į patirtį, visų pirma įgyta reaguojant į neseniai Azijoje įvykusias nelaimės. Savo nuomonėje EESRK Komisijai pateikė tokius pasiūlymus, kaip tobulinti mechanizmo veikimą:

- CECIS sistema galėtų būti sustiprinta palydovinio ryšio sistema, kuri suteiktų daugiau žinių apie nelaimės ir suteiktų reikalingų duomenų apie tai, kaip paskirstyti išteklius ir žmones;
- rengiant intervencines komandas, turėtų būti atsižvelgta į būtinybę mokytis kalbų, taip pat turėtų būti sukurtas atpažįstamas nelaimės likviduojančių ES darbuotojų simbolis;
- turėtų būti numatytos būtiniausios intervencijos priemonės, kurias galėtų koordinuoti mechanizmas ir JT; šiuo tikslu reiktų suburti visą parą budinčią centrinę techninę komandą, kuri turėtų pakankamai lėšų, kad galėtų veikti optimaliomis sąlygomis;
- mechanizmas turėtų turėti galimybę naudotis savo ryšių ir transporto ištekliais.

3. Su pasiūlymu susijusios pastabos

3.1 Tarybos sprendimas, kuriame performuluojamas anksčiau 2001 m. spalio 23 d. sprendimas ir anksčiau minėtas Komunikatas, atitinka Komisijos teisės aktų supaprastinimo programą. Naujos redakcijos rengimo metodas palengvins įgyvendinimo procesą tiek pačiam mechanizmui, tiek ir atsakingoms už civilinę saugą nacionalinės valdžios institucijoms. Turinys taip pat buvo akivaizdžiai patobulintas tiek Bendrijos civilinės saugos sistemos veikimo, tiek jo veikimui reikalingų lėšų skyrimo požiūriu.

3.2 EESRK pritaria šiai iniciatyvai, kuria siekiama išaiškinti Bendrijos organo, atsakingo už reagavimo į nelaimės Europos Sąjungoje ir už jos ribų koordinavimą, vaidmenį, turint omenyje tai, kad jo kompetencija buvo išplėsta, priskyrus jai žmogaus sukeltas nelaimės, teroristinius išpuolius ir atsitiktinę jūros taršą.

3.3 Dar svarbiau yra įtraukti į mechanizmą tam tikrus patobulinimus, kuriuos EESRK yra pasiūlęs savo 2005 m. nuomonėje. Pavyzdžiui, vertėtų pabrėžti 2 straipsnyje esančią nuostatą dėl galimybės pasinaudoti kariniais ištekliais ir pajėgumais, kurie dažnai yra būtini norint suteikti greitą ir veiksmingą pagalbą. Paminėtinas ir kitas EESRK jau išsakytas pasiūlymas: Bendrijos lygiu reikia patvirtinti transporto, logistikos ir kitas paramos priemones.

3.4 EESRK dar kartą kartoja remias pagalbos teikimo modulius, kuriuos pateiks valstybės narės ir koordinuos mechanizmas, ir kurie palaikys nuolatinį ryšį su CECIS, kad išankstinio įspėjimo sistemos priemonėmis būtų galima paskirstyti reikalingus išteklius, tarp jų ir papildomas transporto priemones.

3.5 Padarytas vienas, su pagalbos teikimu Europos Sąjungoje ir už jos ribų susijęs pakeitimas, nenurodytas komunikate. Pakeitime numatyta, kad ryšius su nelaimės paveikta šalimi palaikys ES Tarybai pirmininkaujanti valstybė. Nepaisant to, informaciją turės CECIS, o Komisija paskirs veikiančią koordinavimo komandą, kuri, savo ruožtu, derins veiksmus su JT. EESRK mano, kad Bendrijos civilinės saugos mechanizme Europos Sąjungos veiksmams turėtų atstovauti aukščiausi ES atstovai, todėl siūlo, kad pagalbos teikimo veiklai vadovautų aukščiausias už ES užsienio politiką atsakingas pareigūnas; tačiau, Komitetas nemano, kad pasiūlytoji sistema gali būti visiškai įgyvendinta.

3.6 Būtina atkreipti dėmesį į naują 10 straipsnį, nustatantį, kaip Bendrijos mechanizmas padės nacionaliniams civilinės saugos organams, kuriems gali būti teikiama pagalba transportu, ir padės mobilizuoti modulius ir komandas, galinčius suteikti pagalbą vietoje.

3.7 Galiausiai, 13 straipsnis nustato Komisijos įgaliojimus, reikalingus visoms sprendime numatytoms priemonėms įgyvendinti, visų pirma numatant intervencijai reikalingus išteklius, CECIS, specialistų komandas ir jų profesinės kvalifikacijos kėlimą bei kitas paramos formas. EESRK pritaria tam, kad paminėta būtinybė numatyti reikalingus išteklius, tačiau mano kad šie ištekliai turėtų būti įvertinti taip, kad būtų galima veikti visose priskirtose kompetencijos srityse.

2006 m. gegužės 17 d., Briuselis

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto

pirmininkė

Anne-Marie SIGMUND

⁽⁵⁾ Žr. 1 išnašą.

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Žaliosios knygos Gyventojų psichikos sveikatos gerinimas. Europos Sąjungos psichikos sveikatos strategijos kūrimas

COM(2005) 484 final

(2006/C 195/11)

Europos Komisija, vadovaudamasi Europos bendrijos steigimo sutarties 262 straipsniu, 2006 m. spalio 14 d. nusprendė pasikonsultuoti su Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetu dėl *Žaliosios knygos dėl gyventojų psichikos sveikatos gerinimo. Europos Sąjungos psichikos sveikatos strategijos kūrimo*.

Užimtumo, socialinių reikalų ir pilietybės skyrius, kuris buvo atsakingas už Komiteto darbo šiuo klausimu organizavimą, 2006 m. gegužės 3 d. priėmė savo nuomonę. Pranešėjas Jean-Paul Bedossa.

427-oje plenarinėje sesijoje, įvykusioje 2006 m. gegužės 17–18 d. (gegužės 17 d. posėdis), Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas priėmė šią nuomonę 142 nariams balsavus už, 1 - prieš ir 1 susilaikius.

1. Santrauka

Nekyla abejonių dėl psichikos sveikatos svarbos Europoje. Todėl reikia sukurti strategiją, kuri:

- apimtų daugelį aspektų:
 - geriau informuoti apie sveikatą,
 - aktyviau reaguoti į sveikatai kylantį pavojų,
 - sumažinti nelygybę sveikatos srityje,
 - siekti, kad tarpšakinė strategija užtikrintų aukštą socialinės apsaugos ir sveikatingumo lygį;
- apibrėžtų tikslus:
 - rūpintis visų piliečių psichikos sveikata,
 - pripažinti prevencijos svarbą,
 - pagerinti ligonių gyvenimo sąlygas,
 - sukurti ES informacijos apie psichikos sveikatą rinkimo sistemą ir mokslinių tyrimų programą;
- pateiktų rekomendacijas dėl:
 - visų suinteresuotų subjektų regioninių informacijos tinklų kūrimo bandomojo projekto,
 - segančiųjų psichikos ligomis gydymo ne specializuotose įstaigose proceso skatinimo siekiant efektyviau panaudoti turimus išteklius;
- nustatytų geriausius socialinės integracijos skatinimo ir segančiųjų psichikos ligomis teisių apsaugos praktikos pavyzdžius, ir tai atlikti turėtų būti pavesta Europos Sąjungos Pagrindinių teisių agentūrai.

Psichikos sveikatos svarbos padidėjimas yra susijęs su daugeliu įvairių veiksnių:

- poreikio protruikiu, tampančiu masiniu reiškiniu, kai psichiatriją keičia psichikos sveikata,

— pacientų ir/ar jų atstovų pradėta ryžtinga kova, darančia įtaką visoms politikos sritims,

— pusiausvyros tarp ligoninių ir ambulatorinio gydymo įstaigų trūkumu, visos sveikatos priežiūros paslaugų sferos lankstumo problemų, pradedant skubiąja pagalba ir baigiant socialine medicina.

2. Problemos išaiškinimas

2.1 Psichikos sveikatos sutrikimai yra viena iš dešimties pagrindinių neįgalumo priežasčių pasaulio mastu, todėl jų žlugdančias socialines ir ekonomines pasekmes patiria atskiri asmenys, šeimos ir vyriausybės.

2.2 Dažnai psichikos sveikatos sutrikimų turintys asmenys susiduria su diskriminacija arba atskirtimi ir rimtais jų pagrindinių teisių pažeidimais.

2.3 Pastebima psichikos sveikatos problemos ir skurdo sąsaja: skurdas padidina psichikos sveikatos sutrikimų pavojų ir apriboja galimybes pasinaudoti pagrindinėmis psichikos sveikatos priežiūros paslaugomis. Taigi, šalys, sprendamos visuomenės sveikatos problemas, psichikos sveikatai turi skirti ypatingą dėmesį.

2.4 Tačiau psichikos sveikata dažnai nėra sveikatos apsaugos prioritetas. Viena iš priežasčių yra ta, kad ne visose šalyse pakanka išteklių sukurti plataus spektro ir veiksmingas psichikos sveikatos priežiūros tarnybas.

2.5 Bendrijos psichikos sveikatos apsaugos priemonė atitinka Europos Sąjungos 2003–2008 m. vykdomą visuomenės sveikatos programą, kuri remiasi 152 Sutarties straipsniu, tačiau reikia atkreipti dėmesį į tai, kad, juo remiantis vykdomi veiksmai, reikia turėti omenyje valstybių narių atsakomybę organizuojant sveikatos priežiūros tarnybas ir teikiant medicinines paslaugas.

2.6 Vykdamas Europos veiksmų planą, Komisijos priimta žaliaja knyga siekiama pradėti išsamias diskusijas dėl psichikos ligų valdymo pagerinimo ir psichikos gerovės skatinimo Europos Sąjungos mastu, kadangi:

- bendra sveikatos būklė ir psichikos sveikata yra glaudžiai susijusios, ir yra svarbios tiek kiekvienam asmeniui, tiek visuomenei. Psichikos sveikata leidžia individui tobulėti, surasti savo vietą socialiniame, mokymosi ir profesiniame gyvenime; ji yra labai svarbus socialinės sanglaudos šaltinis Europos Sąjungai siekiant tapti žinių visuomene.
- Psichikos sutrikimų našta yra labai sunki. Visi pažįstame kokį nors mums artimą žmogų, turintį psichikos patologiją. Sutrikimai pažeidžia ligonių ir jų šeimų gyvenimo kokybę. Tai viena iš pagrindinių nedarbingumo priežasčių.
- Socialinė ir ekonominė psichikos sutrikimų kaina yra labai didelė: tai sunki našta visuomenės ištekliais ir jos ekonominei, švietimo, socialinei, baudžiamajai ir teismų sistemoms. Kai kuriose šalyse konstatuota, kad psichikos sutrikimai yra viena iš pagrindinių nedarbingumo, paankstinto išėjimo į pensiją ir neįgalumo pensijų skyrimo priežasčių.
- Vis dar egzistuoja sergančiųjų psichikos ligomis socialinės atskirties, jų smerkimo ir diskriminavimo problema. Gydymas gali prieštarauti pagrindinėms tokių ligonių teisėms ir žeminti jų orumą, sukeldamas nepasitikėjimą visuomene, taigi, „Sąjungos socialinio kapitalo“ mažėjimą.

2.7 Po 2005 m. sausio mėnesį įvykusios Pasaulio sveikatos organizacijos (PSO) Europos ministrų konferencijos dėl psichikos sveikatos, Europos Komisija, kartu su PSO rengusi šią konferenciją, vadovaudamasi Sutarties 152 straipsniu, 2005 m. spalio mėnesį parengė visuomenės sveikatai skirtą žaliąją knygą „Gyventojų psichikos sveikatos gerinimas. Europos Sąjungos psichikos sveikatos strategijos kūrimas“ ir Europos mastu inicijavo konsultacijas dėl psichikos sveikatos.

2.8 Užsibrėžtas aiškus tikslas — gerinti Europos gyventojų psichikos sveikatą įgyvendinant strategiją, peržengiančią sveikatos apsaugos srities ribas ir siekiančią „sugrąžinti“ ilgalaikę gerovę, stiprinti solidarumą, gerinti socialinį teisingumą ir gyvenimo kokybę.

2.9 Dėl šios žaliosios knygos 2006 m. turi būti diskutuojama ir konsultuojamasi su valdžios institucijomis, specialistais, pacientų organizacijomis, kad 2006 m. pabaigoje būtų suformuluoti su Bendrijos kompetencijos sritimis susiję pasiūlymai, kurie taps Sąjungos strategijos psichikos sveikatos srityje pagrindu.

3. Žaliojoje knygoje pateikti tyrimai ir pasiūlymai

3.1 Akivaizdi psichikos sveikatos svarba Europai

3.1.1 Yra apskaičiuota, kad 27 proc. suaugusių europiečių per vienerius metus patyrė kokį nors psichikos sveikatos sutrikimą, iš jų 6,3 proc. — somatinius sutrikimus, 6,1 proc. — depresiją ir 6,1 proc. — baimes.

3.1.2 Savižudybių skaičius Sąjungos šalyse viršija keliuose žūstančių arba nuo ŽIV/AIDS mirstančiųjų skaičių.

3.1.3 Padariniai bendruomenei įvairūs, ir ataskaitoje pateikiamas jų finansinis įvertinimas, kuriame atsižvelgiama į našumo sumažėjimą, socialinės apsaugos, švietimo, baudžiamosios ir teismų sistemų išlaidas.

3.1.4 Nustatyti dideli skirtumai ne tik tarp valstybių narių, bet ir jų viduje.

3.2 Kas pateisina psichikos sveikatos strategijos kūrimo poreikį ES lygiu

3.2.1 Šiuo metu Europos Sąjungos visuomenės sveikatos programa siekia keleto tikslų:

- geriau informuoti apie sveikatą,
- aktyviau reaguoti į sveikatai kylantį pavojų,
- siekti, kad tarpšakinė sveikatos apsaugos strategija užtikrintų aukštą socialinės apsaugos ir sveikatingumo lygį,
- sumažinti nelygybę sveikatos srityje.

3.2.2 Bendrijos psichikos sveikatos strategijoje galėtų būti keliami šie tikslai:

- rūpintis visų piliečių psichikos sveikata,
- blogos psichikos sveikatos problemą spręsti prevencijos pagalba,
- pagerinti sergančiųjų psichikos ligomis gyvenimo kokybę vykdant jų socialinę integraciją ir nustatant jų teises bei gerbiant jų orumą,
- sukurti informavimo apie psichikos sveikatą, tyrimų ir žinių sistemą Europos Sąjungos mastu.

3.2.3 Kalbant apie numatomas Bendrijos iniciatyvas, Taryba galėtų pateikti rekomendacijas dėl depresijos ir suicidinio elgesio mažinimo, parengtas remiantis bandomuoju projektu, kurio esmė — sveikatos apsaugos sektoriaus, pacientų ir jų artimųjų bei bendruomenės pagalbininkų regioninių informacijos tinklų kūrimas. Šio projekto dėka jaunimo bandymų nusižudyti skaičius sumažėjo 25 proc.

3.2.4 Vykdydama veiklą, kurios tikslas pagerinti psichikos ligomis sergančių žmonių socialinę integraciją, Europos Komisija siūlo valstybėms narėms paspartinti gydymo ne psichiatrinės ligoninės plėtros procesą. Pastaraisiais metais Komisija finansavo tyrimą, kuris parodė, kad gydymą specializuotose psichiatrinėse įstaigose pakeitus gydymu bendruomenės pagrindu veikiančiose įstaigose būtų pagerinta ligonių gyvenimo kokybė. 2005 m. buvo paskelbtas konkursas atlikti tyrimą, kuriame būtų išnagrinėti ir pristatyti geriausi turimų išteklių panaudojimo būdai ir pateikta psichikos ligų gydymo ne specializuotose įstaigose išraiška skaičiais.

3.2.5 Šioje srityje Bendrija galėtų numatyti ir kitų iniciatyvų:

- Europos Sąjunga galėtų nustatyti geriausios socialinės integracijos skatinimo ir psichikos ligomis sergančių žmonių teisių apsaugos praktikos pavyzdžius,
- psichikos ligomis sergančių žmonių ir psichiatrijos įstaigų padėti turėtų užtikrinti į Konstitucijos Europai projektą įtrauktoje Chartijoje nustatytos pagrindinės teisės ir žmogaus teisės.

3.2.6 Norėdama pagilinti psichikos sveikatos žinias, Europos Sąjunga remia tyrimo programas ir skatina sprendimus priimančių sluoksnių ir mokslininkų sąsajas.

4. Nuomonė apie pasiūlymus

4.1 *Psichikos sveikatos svarbos padidėjimas yra susijęs su daugeliu įvairių veiksnių*

4.1.1 Pastaraisiais metais išryškėjo kelios tendencijos: poreikio protrūkis, tampantis masiniu reiškiniu, paradigmos pasikeitimas: psichiatriją keičia psichikos sveikata, ligonių ir jų šeimų atstovų pradėta ryžtinga kova. Kiekvienas iš šių aspektų paskatino, vienoje šalyse sparčiau, kitose lėčiau, padaryti įstatymų arba teisės aktų pakeitimų, kurie patvirtino, kad politinės arba valdžios institucijos į juos daugiau arba mažiau atsižvelgė.

4.1.2 Masinis poreikis, kurio nebepajėgia patenkinti dabartinė sistema, yra susijęs su sudėtinga sąveika tarp visuomenės požiūrio į psichikos ligas ir psichiatriją, kuri tapo labiau priimama ir mažiau smerkiama, pasikeitimo ir pasiūlos. Tuo pačiu metu visose išsivysčiusiose šalyse pasireiškusi tendencija atspindi ir epidemiologijoje: 15–20 proc. metinio bendro gyventojų susirgimų skaičiaus sudaro psichikos sutrikimai, kuriuos galima diagnozuoti, 12–15 proc. jų turi pasekmių neįgalumo prasme, t. y. tiek pat, kiek ir širdies ir kraujagyslių ligos ir du kartus daugiau nei vėžiniai susirgimai, ir jie yra 30 proc. potencialaus gyvenimo metų, prarastų dėl išvengiamų mirčių arba nedarbingumo, priežastis (šaltinis: PSO, 2004). Šis reiškinys taip pat atspindi visuomenės sveikatos planavime, kai kasmet psichiatrijai patikima vis daugiau ir daugiau užduočių.

4.1.3 Masinio poreikio ir požiūrio pasikeitimas išryškino tai, kad vyrauja ambulatorinio pobūdžio gydymo poreikis, o tai prieštarauja tradicinei takoskyrai tarp ligos ir sveikatos, kai gana akivaizdžiai patiriamas įvairių klinikinių būklių, iki fizinės kančios imtinai, kontinuumas. Todėl yra neįmanoma pasireiškiančių sutrikimų atsieti nuo socialinės terpės, kurioje jie susiformavo, ir vertinant poreikius neatsižvelgti į socialinius sutrikimų padarinius. Viena iš svarbių psichiatrijos užduočių yra patikslinti diagnozę nustatant, kurie atvejai yra susiję su psichiatrija ir kurie — ne, o kuriais atvejais būtina psichiatrijos specialistų pagalba, bet neturėtų būti apsiribojama tik ja, kad

bendra našta būtų pasidalinta su kitais partneriais arba jiems padėti tapti pagrindiniais pagalbos ar terapijos teikėjais. Šie dialektiniai, kartais net konfliktus sukeliantys prieštaravimai tarp klinikinio, etinio ir organizacinio aspektų, patvirtina minėtą paradigmos pasikeitimą: posūkį nuo psichiatrijos prie psichikos sveikatos ir kartais, taip pat ir oficialiuose dokumentuose, prieštarinę terminologiją. Tarptautinėje literatūroje paprastai yra aiškiai skiriamos psichiatrijos ir psichikos sveikatos sąvokos ir tai nekelia problemų.

4.1.4 Paskutinis, bet ne mažiausiai svarbus aspektas yra tas, kad naudotojai ir jų šeimų atstovai įgijo daugiau galių. Jis perteikia tiek Prancūzijoje, tiek pasaulyje pastebimą bendrą tendenciją, kuri nėra susijusi vien tik su psichiatrija, bet ypač išryškėjo kai kurių patologijų (AIDS), kurios iš esmės pakeitė santykius tarp gydytojo ir paciento, atveju. Geriausias šio reiškinio pavyzdys yra ligonių teises nustatantys teisės aktai, nuoroda į naudotojus ir jų šeimas administraciniuose dokumentuose, susijusiuose su psichiatrijos paslaugų teikimu, ir poreikių paisymas bei jų realus tenkinimas.

4.1.5 Visuomenės atstovai ir potencialių naudotojų atstovai taip pat ėmėsi aktyvesnio vaidmens. Vis labiau stiprėja politikos, miesto politikos ir psichikos sveikatos tarpusavio sąveika. Renkami valdžios atstovai vis dažniau įsitraukia į psichiatrijos raidos pokyčius, kuriuose jie vis aktyviau ir aktyviau dalyvauja.

4.1.6 Šie pokyčiai akivaizdžiai atskleidė pusiausvyros tarp ligoninių ir ambulatorinio gydymo įstaigų trūkumą ir visos sveikatos priežiūros paslaugų sferos, pradedant skubiąja pagalba ir baigiant socialine medicina, lankstumo problemas. Taip pat parodė dažną bandymų psichikos ligomis sergančius žmones gydyti ne specializuotose įstaigose žlugimą ir nepavykusį psichiatrijos perkėlimą į plataus profilio ligonines. Kadangi ribos tarp medicinos ir socialinės sferų, tarp profesijų ir išsilavinimų nėra tokios griežtos, pradinis ir tęstinis profesionalų mokymas, kad jie galėtų atlikti naujas pareigas, gali tapti perspektyvia išeitimi. Be šių perversmų iškilo ir kitų problemų, pavyzdžiui, psichikos ligomis sergančių kalinių, senyvo amžiaus žmonių su neurodegeneracinėmis patologijomis, sukeliančiomis psichikos negalią, ypač pažeidžiamų visuomenės grupių.

4.1.7 Antrojo pasaulinio karo pabaiga, koncentracijos stovyklų patirties ir žmogaus teisių įsisąmoninimas, kritiškas požiūris į to meto gydymo psichiatrijos ligoninėse praktiką, psichotropinių vaistų atsiradimas, kilusi vartotojų judėjimų banga ir biudžeto apribojimai lėmė, kad daugumos išsivysčiusių šalių psichiatrijoje buvo imtasi pertvarkos, kuri tarptautinėje literatūroje, laikantis anglosaksiškos tradicijos, vadinama deinstytucionalizavimo procesu, t. y. tokiu gydymo ir kitų paslaugų organizavimu, kai stengiamasi pacientą kuo mažiau gydyti ligoninėje ir pirmenybė atiduodama gydymui, suteikiančiam ligoniui galimybę likti jam įprastoje aplinkoje.

4.1.8 Kai vykdamas deinstitutionalizavimą imtas propaguoti gydymas ne ligoninėje, susiduria su daugeliu kliūčių: problema imama spręsti pasitelkus teisėsauką — visuomenėje ir psichiatrijoje atsirado tendencija daugelį psichikos ligomis sergančių žmonių perkelti į kalėjimą arba juos ten laikyti; vaikatauja asocialūs arba pažeidžiami pacientai, kurių medicininė priežiūra laikoma baigta arba yra nutrūkusi, o jie, neturėdami būsto ir negaudami socialinių išmokų, tampa benamiais; susiformavo taip vadinamas „užburto rato sindromas“, kai dalis pacientų nuolat atsigula į ligoninę, iš jos išeina ir vėl į ją sugrįžta, taip sukdamiesi užburtame rate. Laikui bėgant buvo mažinamas finansavimas. Palaipsniui visų šių reiškinių ir masinės paklausos samplaika tapo nepakeliama našta skubią pagalbą teikiančioms tarnyboms ir ligoninėms, todėl galiausiai ligoninėse buvo padidintas stacionaro lovų skaičius. Be šių lovų tikriausiai buvo galima apsieiti, bet prie jų padaugėjimo tam tikrais atvejais prisidėjo ir po rimtų incidentų, susijusių su agresyviais arba nukentėjusiais psichikos ligoniais, kilęs spaudimas. Tokiais atvejais politikų sprendimus nulėmė viešojo nuomonė, priversdama juos pasirinkti saugumą arba, priešingai, propaguoti psichikos sveikatą.

4.2 Informacija ir žiniasklaida

Dažniausiai žiniasklaida į psichikos negalią atkreipia dėmesį tuomet, kai psichikos ligomis sergantys žmonės griebiasi smurto aktų (nors psichikos ligomis sergančių smurtautojų yra mažiau nei kitoms visuomenės grupėms priklausančių smurtautojų). Taip sukuriama neigiamas įvaizdis ir perdėtai buginėjama dėl saugumo, išauga netolerancija ir psichikos ligomis sergantys žmonės atstumiami. Negalima leisti, kad informacija apie psichikos sveikatą ir toliau būtų chaotiška ir taptų vis subtilėsiu klausimu. Taip bus išvengta skaudžių padarinių, o žiniasklaidos ir jos specialistų dėka bus pasiekta plačioji visuomenė.

4.3 ES psichikos sveikatos rėmimo strategijos būtinos sąlygos ir turinys

4.3.1 EESRK pritaria Komisijos iniciatyvai sukurti kompleksinę Europos psichikos sveikatos strategiją. Komiteto nuomone, diskusija dėl su šia strategija susijusių mokslinių tyrimų, strategijos pasirinkimo ir parengimo turi remtis žinių visuomenės principu. Tai kartu reiškia, kad Europos visuomenė privalo:

- aiškiai suprasti su psichikos sveikata susijusias sąvokas ir tai, ką jos apibrėžia,
- tiksliai suvokti problemos (kokia ji yra šiandien) mastą, o kartu ir galimą jos raidą,
- aktyviai skatinti Europos visuomenę įsitraukti į šį procesą, kad ji aktyviai dalyvautų kuriant sąlygas, kurios leistų pasirinkti kompleksinius sprendimus, padėsiančius rasti išeitį.

4.3.2 Taigi, poreikių yra tiek daug, kad reikia sudaryti sudėtingą, daug darbo pareikalauojančią programą ir nustatyti

bendrą keletu visuotinių principų pagrįstą strategiją. Dera pabrėžti, kad išskirtinio dėmesio sulaukia ir mažesnės sveikatos problemos. Beje, psichikos sveikatos padėtis įvairiose Europos šalyse yra labai skirtinga, ir ateityje, kai prie ES prisijungs šioje srityje atsiliekančios šalys, šis atotrūkis gali dar labiau padidėti.

Jau dabar būtų galima pateikti keletą būtinų sąlygų.

4.3.3 Prieš suformuluojant bendrą strategiją reikia, kad būtų vienodai suprantami terminai ir sąvokos, pavyzdžiui, „bloga psichikos sveikata“ ir „psichikos negalią turintis žmogus“.

4.3.4 Jei psichikos sveikata, atsižvelgiant į poreikius, būtų pripažinta prioritetu, tai taptų svarbiu žingsniu į priekį siekiant, kad būtų imtasi reikiamų veiksmų.

4.3.5 Antra vertus, aiškinant vyraujančią padėtį reikia išdėstyti tiek poreikius, tiek būdus jiems tenkinti.

4.3.6 Galima tik pritarti žaliwoje knygoje siūlomiems veiksams. Psichikos sveikatos gerinimo veiksmais ypatingas dėmesys skiriamas vaikams, paaugliams, darbingo ir senyvo amžiaus žmonėms.

4.4 Žmonių, kaip visuomenės narių, psichikos sveikata

4.4.1 Psichikos sveikata yra susijusi su žmogaus kančiomis jam artimų žmonių aplinkoje, gyvenamojoje aplinkoje ir konkrečioje visuomenėje. Problema sprendžiama imantis įvairių veiksmų:

- kovos su psichikos ligomis priemonių, kurios būtinai turi apimti prevenciją, priežiūrą ir pakartotinę integraciją,
- prevencijos tikslinėse visuomenės grupėse,
- tam tikrų visuomenės grupių psichinių kančių gydymo,
- teigiamų, su psichikos sveikata susijusių iniciatyvų, kuriomis siekiama pakeisti netinkamą tam tikro žmogaus, žmonių grupės ar pačios visuomenės elgesį.

4.4.2 Reikia atkreipti dėmesį į visas tris sudėtines prevencijos dalis (pirminę, antrinę ir tretinę), tinkamai atsižvelgiant į konkrečią sritį. Derėtų plačiau taikyti tas psichikos sveikatos skatinimo ir visuomenės informavimo priemones, kurios ragintų pradėti sveiką gyvenimą ir jos laikytis, kurti žmogaus tobulėjimui palankią aplinką. Ši nuostata taikytina ir prevencijai, kuria siekiama sušvelninti psichikos sutrikimų padarinius atkreipiant dėmesį į rizikos faktorius ir patogenines situacijas. Galima pateikti keletą prevencijos pavyzdžių:

- ankstyvas darbas su motinomis ir kūdikiais, kurie turi depresijos požymių arba jaučiasi nepilnaverčiai,
- tikslinis darbas su mokymosi sunkumus patiriančiais vaikais,
- su psichikos negalia susidūrusių šeimų informavimas ir jų palaikymas,

- rizikos faktorių arba su kančios ar ligos pasireiškimu susijusių faktorių tyrimas atsižvelgiant į etninį ir kultūrinį aspektus,
- ryšio psichiatrijos, propaguojančios kompleksiškesnę požiūrį į psichines ir somatines patologijas ir aktyvų bei pasyvų šeimos dalyvavimą (padedant joms išmokyti gyventi su liga ir palaikyti ligonius bei, prireikus, suteikiant finansinę pagalbą), diegimas. Psichologinė parama yra geriau nei psichotropinių vaistų vartojimas neturint palaikymo.

4.4.3 Vaikų ir paauglių poreikių tenkinimas, savaime aišku, yra prioritetas. Kreipiasi arba prašymų turi ne vien tik šeimos. Kreipiasi švietimo, teismų, socialinės institucijos, policija arba bendruomenės, kadangi susiduria su vis sudėtingesniais atvejais, kurie ištinka vis jaunesnius vaikus, problemines šeimas. Šeimos ir vaikai skaudžiau nei kiti patiria permainų visuomenėje pasekmes.

4.4.4 Sklandžiai veikianti ir vykdanči nuoseklius veiksmus organizacija turėtų pasiūlyti krepšelį nuoseklių paslaugų, kurias teiktų trys pagrindiniai moduliai arba programos:

- skirta mažamečiams vaikams, šeimoms ir tokio amžiaus vaikus turintiems dirbantiems partneriams iš socialinės, sveikatos apsaugos, švietimo ir teisminės sferų,
- skirta mokyklinio amžiaus vaikams, šeimoms ir partneriams,
- skirta paaugliams, jų šeimoms ir partneriams.

4.4.5 Kiekvienas modulis be numatytų ambulatorinio pobūdžio paslaugų konsultavimo vietoje turėtų siūlyti teikti intensyvesnį gydymą stacionare, pritaikytą tam tikrai amžiaus grupei, gydymą ligos paūmėjimo atveju ir ilgalaikį gydymą. Ryšio psichiatrijos dėka grupių veikla būtų lanksti ir jos greitai reaguotų ir pasitarnautų atliekant ankstyvą diagnostiką, krizių prevenciją ir teikiant ambulatorinę paramą šeimoms bei partneriams.

4.4.6 Be šių pagrindinių grupių taip pat veiktų specialios programos, dirbančios su rizikos grupėms priklausančiais žmonėmis arba sprendžiančios pavojų keliančias situacijas. Jų dėka įmanoma tapti tiek pirminė, tiek antrinė prevencija: anksti diagnozuojant įvairiapusių raidos sutrikimus, diagnozuojant tam tikras mažamečių vaikų patologijas, nustatant blogą tėvų priežiūrą ankstyvame amžiuje, jaunas vienišas motinas, problemiškas šeimas, paauglių priklausomybės ligas ir kt. Dar didesnis dėmesys turėtų būti skiriamas darbui su socialinėmis, švietimo ir teismų (prevencijos tarnybomis ir kalėjimais) struktūromis, kurios susiduria su asmenimis, turinčiais rimtų socialinių problemų ir jau patiriančiais su jomis susijusius psichikos sutrikimus arba rizikuojančiais, kad jie išsivystys vėliau, kaip jų labai sudėtingos situacijos ir susikaupusių problemų rezultatas.

4.5 Darbo, nedarbo ir sveikatos sąsajos

4.5.1 Atsižvelgiant į darbo arba nedarbo sąlygų svarbą psichikos sveikatai, turi būti siekiama jas pagerinti. Darbo ir psichikos sveikatos problema yra susijusi su tokiais klausimais, kaip darbo vertė ir išlaidos personalui, nedarbo padariniai, nedarbingumas.

4.5.2 Psichikos sveikatai taip pat labai svarbūs klausimai, į kuriuos reikia atsakyti kalbant apie šios problemos socialinės atskirties aspektą.

4.5.3 Gyventojų senėjimo tendencija taip pat verčia ieškoti tinkamų sprendimų. 20 proc. senyvo amžiaus žmonių patiria tai, ką PSO vadina „sėkmingu senėjimu“, o tai reiškia, kad 80 proc. jų kenčia (serga, jiems reikalinga globa). Senėjant psichikos ligos ne išnyksta, o atvirkščiai. Jei senatvinės silpnų protystės ligomis retai serga 60 metų žmonės — 1 proc., jos tampa būdingos sulaukus 85 metų — 30 proc. 70 proc. atvejų tokie ligoniai turi elgsenos sutrikimų.

4.6 Prieglobsčio prašytojai

4.6.1 Psichikos sveikatos problema yra susijusi su pagalba prieglobsčio prašytojams tuo metu, kai vyksta prieglobsčio teikimo procedūra. Tai pagalba gyvenamosios vietos ir gyvenimo sąlygų, pagaliau asmeninio gyvenimo, kuris įkūnija jo asmeninę istoriją ir fizinį laikinumą, klausimais. Tai, kad šie žmonės patyrė labai rimtas traumas, kurios dažnai liudija apie ypatingą žiaurumą, buvo padarytos sąmoningai ir yra kolektyvinio pobūdžio, patvirtina esant organizuoto smurto situaciją. Šios visuomenės grupės jaučiamus traumų sukeltus sutrikimus dažnai apsunkina gedulas dėl daugelio netekčių ir labai skausminga tremties patirtis.

4.7 Psichikos sveikatos problematika

4.7.1 Tos pačios psichikos sveikatos problemos kyla ir daugeliui įkalintų asmenų. Jie gali pasinaudoti tik labai menkomis gydymo struktūromis.

4.7.2 Turi būti remiamos depresijos, savižudybių ir priklausomybės ligų prevencijos programos.

4.7.3 Kalbant apie deinstitutionalizavimo proceso metu pasiūlytą naują modelį, reikia pasakyti, kad dešimto dešimtmečio pabaigoje prasidėjo naujas etapas, kuriam būdinga neigiamo požiūrio į gydymą ligoninėse ir deinstitutionalizavimo iliuzijos pabaiga bei poreikis sukurti mišrią struktūrą, kuri rimtas priemonės ES mastu susietų su stacionaraus gydymo ligoninėse galimybėmis. Jei ligoninėse gydoma per daug pacientų, neberandama lėšų, kad bendruomenėje būtų vystomos tokios apimtys ir tokio lygio paslaugos, kokių reikia pacientams ir jų šeimoms. Antra vertus, pirmenybę ambulatorinio gydymo struktūroms galima suteikti tik tuo atveju, jei yra galinti joms bet kada pagelbėti ligoninių struktūra, kuria nedelsdami ribota laiką gali pasinaudoti ūmūs sutrikimus patiriantys pacientai, kurių negalima gydyti kitu būdu. Pagaliau, ligoninėse mažiau pacientų reikės gydyti tik tuo atveju, jei ambulatorinio gydymo struktūros bus pajėgios suteikti paslaugas, kurių dėka gydymas ligoninėje nebus būtinas; t. y. padėti ilgą laiką stacionare gydytiems pacientams, kurie po atitinkamo pasirengimo yra pajėgūs išeiti iš ligoninės; padėti stacionare negydomiems ligoniams, kad jie norėtų likti bendruomenėje, sudarančioje jiems priimtinas ir jų norų patenkinančias sąlygas; padėti pacientams, kuriems pakaitomis reikalingas ir ambulatorinis, ir stacionarus gydymas.

4.7.4 Priimant sprendimą psichikos liga sergantį žmogų gydyti ligoninėje ar ambulatoriniu būdu didelę reikšmę turi, ar ligonis yra vienišas, kokie jį gydančio specialisto kultūriniai įpročiai ir profesinio pasirengimo modelis bei tokie bendri socialiniai ir kultūriniai veiksniai, kaip visuomenės pakantumas, skurdo veiksniai konkrečioje teritorijoje, kurie skatina pasirinkti tokias paslaugas ir padidina galimybes pasinaudoti alternatyvomis. Taigi, negalima, neatsižvelgiant į situaciją vietoje, kategoriškai rekomenduoti, kokio stacionaro lovų skaičiaus reikia ligos paūmėjimą patiriantiems pacientams.

4.7.5 Beje, svarbiausias gydymo veiksnys yra jo pobūdis, t. y. kokias paslaugas yra galimybė suteikti, kokius poreikius patenkinti ir kokių lygiu, o ne vien tik vieta, kur tas gydymas suteikiamas.

4.7.6 Visuotinai pripažįstami gydymo ligoninėje privalumai yra įgudęs personalas, patikima ir pritaikyta aplinka bei galimybė suteikti gydymą pakankamai saugiomis sąlygomis. Šie privalumai pasidaro nereikšmingi arba išnyksta, jei dėl lovų trūkumo ligoninėje vyrauja prieš gydymą nusiteikę ligoniai, turintys labai rimtų sutrikimų ir galintys sukelti pernelyg didelius, nepakeliamus arba pavojingus darbo aplinkos trikdžius.

4.7.7 Gausūs Prancūzijoje ir pasaulyje atlikti tyrimai liudija, kad 40 proc. ūmių sutrikimų ištiktų ligonių, kurie nukreipiami arba patys kreipiasi į ligonines, gali būti pasirūpinta alternatyvaus gydymo sąlygomis, jei tik tie ligoniai yra linkę gydytis, juos galima įtikinti gydytis arba su jais tartis dėl gydymo pasiūlymus artimuosius ar socialinės pagalbos tarnybas (skubios pagalbos ir pagalbos kritiniu atveju). Kadangi didėja alternatyvių struktūrų poveikumas, ligoninėms perduodami ir tokiu būdu jose vyrauja patys „neišvengiamiausi“ atvejai: kai paciento būklę reikia skubiai įvertinti dviem požiūriais - psichiatriniu ir somatiniu, kai susiduriama su ūmiomis mišriomis patologijomis, pasižyminčiomis ypatingu sunkumu, grėsmingais žinomų psichinių patologijų pasikartojimais, nesutramdomu savižudišku elgesiu ir smurtavimu ir t. t. Tokiais atvejais dažnai

tenka pasitelkti priverstinį gydymą ligoninėje. Vėliau mes sugrįšime prie šio reiškinio pasekmių gydymo paslaugų organizavimui ir teikimui.

4.7.8 Atsižvelgiant į ką tik išdėstytus aspektus, tie patys tyrimai rekomenduoja paisyti minimalios 0,5 lovos, skirtos ūmioje ligos stadijoje esantiems pacientams, normos 1 000 suaugusių gyventojų. Ši skaičių reikia gerai pasverti, jei ketinama, kaip mes rekomenduojame, pasiekti 80–85 proc. gydymo įstaigų užimtumą. Savaimė aišku, norint taikyti tokius apribojimus, būtinos gerą materialinę bazę turinčios ir veiksmingos prieš ir po alternatyvos bei į šį skaičių neįtrauktos lovos ūmiems ligoniams, kuriuos gydo teismo psichiatrijos ar griežto stebėjimo įstaigos, lovos paaugliams ir senyvo amžiaus žmonėms. Jei prie tos ribos bus pernelyg priartėta, nesudarius deramų pakaitinio ambulatorinio gydymo galimybių, iškilus būtinybė kurti papildomas ypatingai brangias lovas psichiatrijos ar medicinos įstaigose grėsmė.

4.8 *Globos aplinka*

4.8.1 Nors skirtingose šalyse rekomenduojamas lovų skaičiaus minimumas skiriasi, gerokai kategoriškiau gali būti nurodytos minimalios normos siekiant patenkinti pacientų poreikius. Visos patalpos turėtų būti tinkamos ligoniams slaugyti ir net jei jos būtų senuose pastatuose, turi būti vadovaujamosi šiuolaikiniais pacientų orumo ir pagarbos jiems principais. Norint sveikatos pagerėjimo, visų pirma reikia tinkamos aplinkos. Pavojus, kuriuos gali sukelti aplinka, reikia įvertinti ir išanalizuoti atsižvelgiant į individualius pacientų poreikius.

4.8.2 Pacientai turėtų turėti galimybę pasinaudoti daugeliu terapijos rūšių, kurios būtų naudingos jų globai ir gydymui. Visas psichikos sveikatos srities personalas prisideda formuojant tą aplinką tinkamo profesinio pasirengimo, kvalifikuoto ir žmogiško požiūrio dėka.

2006 m. gegužės 17 d., Briuselis

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto

pirmininkė

Anne-Marie SIGMUND

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Lankstumo ir užimtumo saugumo — Danijos modelis

(2006/C 195/12)

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas, vadovaudamasis Darbo tvarkos taisyklių 29 straipsnio 2 dalimi, 2005 m. liepos 14 d. nusprendė parengti nuomonę dėl *Lankstumo ir užimtumo saugumo — Danijos modelis*.

Ekonominės ir pinigų sąjungos, ekonominės ir socialinės sanglaudos skyrius, kuris buvo atsakingas už Komiteto darbo šiuo klausimu organizavimą, 2006 m. balandžio 28 d. priėmė savo nuomonę. Pranešėja Anita Vium.

427-ojoje plenarinėje sesijoje, įvykusioje 2006 m. gegužės 17–18 d. (gegužės 17 d. posėdis), Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas priėmė šią nuomonę 98 nariams balsavus už, 1 — prieš ir 1 susilaikius.

1. Išvados ir rekomendacijos — Lankstumas ir užimtumo saugumas — Danijos modelis

1.1 Lankstumas ir užimtumo saugumas (angl. *flexicurity*) pagal Danijos modelį galėtų būti pavyzdžiu, kaip suderintomis socialinėmis priemonėmis galima pasiekti ekonomikos augimo, aukšto užimtumo lygio ir patikimų viešųjų finansų. Šis reiškinys atitinka Lisabonos proceso tikslus užtikrinti tuo pačiu metu tvarų augimą, aukštą užimtumo lygį ir socialinę gerovę.

1.2 Danijos lankstumo ir užimtumo saugumo sistema, kuriai būdinga mobili darbo rinka, sukurta socialinės apsaugos ir aktyvios darbo rinkos bei mokymo politikos, atrodo, padeda didinti šalies konkurencingumą. Lankstumas ir užimtumo saugumas kartu su kitomis Danijos visuomenės ypatybėmis lėmė, jog buvo sukurta tvirta ir lanksti Danijos darbo rinka, leisianti Danijai įveikti būsimus iššūkius. Aukštas užimtumo lygis, didelė nedarbo draudimo išmoka ir optimistinis požiūris reiškia, kad visi darbdaviai ir darbuotojai priima šią sistemą ir su ja susijusį tam tikrą neapibrėžtumą bei jos trūkumus todėl, kad abi grupės gali naudotis joje numatytais kompensacijomis.

1.3 Norint suprasti Danijos lankstumo ir užimtumo saugumo modelį, reikia žinoti, kad lankstumas ir saugumas nebūtinai vienas kitam prieštarauja. Darbdaviai gali būti suinteresuoti stabiliais ir tvirtais darbo santykiais ir motyvaciją turinčiais darbuotojais, o darbuotojai — lanksčiomis darbo valandomis, lanksčiu darbo organizavimu ir užmokesčio sistemomis.

1.4 Vykstant globalizacijos ir įmonių perkėlimo procesui darbo vietų saugumą pakeitus užimtumo saugumu, lankstumas ir užimtumo saugumas sukuria gyventojams aukštą ekonominio ir socialinio saugumo lygį, o nepasirengusiems itin rizikingoms permainoms suteikia naujų galimybių. Žinoma, vis dar išlieka rizika netekti darbo, tačiau socialinės apsaugos tinklas gali trumpam laikui užtikrinti bazines pajamas. Ilgalaikeje perspektyvoje aktyvi darbo rinkos politika ir aukštas užimtumo lygis padidina tikimybę rasti naują darbą.

1.5 Danijos lankstumo ir užimtumo saugumo sistemoje darbo vietos išsaugojimo garantija yra nedidelė, todėl darbinės veiklos laikotarpiu darbuotojas gali keletą kartų netekti darbo. Nepaisant to, dėl lankstumo ir užimtumo saugumo sistemoje numatytos apsaugos, kuri kuriama didelėmis nedarbo draudimo

išmokomis iš valstybės lėšų ir mokesčių, ir dėl užimtumo saugumo danai iš esmės jaučiasi saugūs ir patenkinti. Žr. 2 priedą.

1.6 Nagrinėjant lankstumą ir užimtumo saugumą pagal Danijos modelį Europos kontekste, tampa aišku, kad dėl skirtingų kultūrinių, struktūrinių ir ekonominių santykių šio modelio negalima visiškai perkelti į kitas šalis. Tačiau tam tikrus socialinius standartus pasiekusios šalys ir regionai turi galimybę kaip politinę strategiją perimti keletą bendrų bruožų, ypač tos šalys, kuriose socialinis kapitalas (suprantamas kaip standartų ir tinklų, individų ir organizacijų pasitikėjimo visuma) vystėsi panašiai kaip Danijoje, turint omenyje ir tradicinį vyriausybės ir socialinių partnerių bendradarbiavimą ir piliečių pasirengimą priimti pokyčius. Tačiau geografiniu požiūriu lankstumas gali sukelti ir labai rimtų problemų šeimoms, partnerystei, gali turėti neigiamos įtakos vaikų mokymui ir lavinimui (ypač didelėse šalyse ir esant federalinei valstybės sąrangai).

1.7 Danijos lankstumo ir užimtumo saugumo sistemos esmė yra ta, kad darbuotojų lankstumas ir saugumas gali vienu metu užtikrinti ir socialinę apsaugą, ir konkurencingumą. Danijos lankstumo ir užimtumo saugumo sistema — tai santykinai aukštas nedarbo draudimo išmokų lygis (įskaitant ir kitas išmokas, skirtas nenumatytoms socialinėms išlaidoms padengti) ir kartu lankstumas, kurį suteikia liberalios atleidimo iš darbo taisyklės, pvz., trumpas išpėjimo apie atleidimą laikotarpis. Daug dėmesio skiriama ne tik socialiniam saugumui ir intensyviai judumui, bet ir aktyviai darbo rinkos politikai, kuri skatina bedarbius aktyviai ieškoti darbo ir įgyti konkrečiai veiklai reikalingą kvalifikaciją. Todėl Danijos darbo rinkos politika numato paskatas ir sankcijas, įskaitant, pvz., privalomą išdarbinimo paramą (vadinamą „aktyvinimu“), kuri vis dėlto pirmiausia yra susijusi su kvalifikacijos kėlimo aukšto lygio sistema. Kad darbo rinka veiksmingai veiktų ir būtų mokamos didelės nedarbo draudimo išmokos, reikalinga aktyvi darbo rinkos politika.

1.8 Žinoma, Danijos lankstumo ir užimtumo saugumo modelio negalima nagrinėti atsietai nuo bendro gerovės valstybės konteksto ir stiprios organizacinės sąrangos. Danijos darbo rinkos veikimo būdas priklauso ir nuo daugelio kitų

socialinių veiksnių, pvz., pagrindinio socialinių partnerių vaidmens priimančius sprendimus ir įgyvendinant darbo rinkos ir mokymo politiką, plataus valstybės lėšomis finansuojamo socialinio aprūpinimo tinklo, gyventojų kvalifikacijos lygio ir makroekonominių politikos kryptų derinimo, kuris buvo įgyvendinamas per pastarąjį dešimtmetį.

1.9 Kuriant Danijos lankstumo ir užimtumo saugumo sistemą socialiniams partneriams teko pagrindinis vaidmuo; jie dalyvavo priimančius sprendimus ir įgyvendinant profesinio mokymo politiką ir struktūrines darbo rinkos reformas. Dauge lyje sričių sistemos vystymasis grindžiamas socialinių partnerių susitarimais, pvz., privačių, su darbo rinka susijusių pensijų įvedimas. Socialinių partnerių vaidmenį lėmė istorinė raida, taip pat aukštas jų organizacinis lygis. Socialinių partnerių dėka buvo rasti kūrybiški sprendimai, kuriems daugelis pritarė. Kad socialiniai partneriai ir kiti pilietinės visuomenės dalyviai galėtų tarti svarų žodį, jie taip pat turi sugebėti prisitaikyti prie pokyčių, būti pasirengę bendrai dirbti ir spręsti konkrečias problemas naujais ir visuotinai priimtinais būdais. Taigi, aktyvesnis socialinių partnerių dalyvavimas ir jų indėlis gali padidinti visuomenės gebėjimą prisitaikyti ir konkuruoti. Šiuose procesuose labai svarbus yra ir kitų pilietinės visuomenės organizacijų (pvz., socialinių, tarpusavyje susijusių tolesnio mokymo ir kitų organizacijų) dalyvavimas, pagalba ir kritika.

1.10 Aukštas nedarbo draudimo išmokų lygis reikalauja aukšto gyventojų kvalifikacijos lygio, nes kitaip susidarys didelė grupė asmenų, nerandančių darbo, už kurią atlygis būtų didesnis nei gaunama nedarbo draudimo išmoka. Vienas pagrindinių Danijos lankstumo ir užimtumo saugumo sistemos sėkmės veiksnių yra aukštas kvalifikacijos lygis ir pasirengimas prisitaikyti (tai pasakytina ir apie asmenis, turinčius žemiausią formavimo išsilavinimo lygį).

1.11 Antrojoje dešimtojo dešimtmečio pusėje Danijoje padaryta radikalių struktūrinių reformų, dėl kurių sustiprėjo darbo rinka ir buvo įgyvendinta plati ekonomikos politika, paskatinusi ekonomikos augimą ir padidinusi užimtumo lygį. Danija siekia piliečiams užtikrinti ne tik pajamas išmokėdama dideles nedarbo draudimo išmokas, bet ir užimtumo saugumą. Nors niekas nėra tikras, ar jam pavyks išsaugoti savo darbo vietą, galimybės vėl įsidarbinti dėl viešojo sektoriaus teikiamų paslaugų yra geros. Be to, struktūrines reformas lengviau įgyvendinti ir joms gyventojai greičiau pritaria, kai vyrauja optimistinis požiūris ir užimtumui palankus augimas. Todėl Danijos lankstumo ir užimtumo saugumo sistema remiasi pačiomis įvairiausiomis augimą ir užimtumą skatinančiomis makroekonominėmis priemonėmis.

1.12 Danijos lankstumo ir užimtumo saugumo sistema yra nuolat svarstoma ir keičiama. Ji turi privalumų ir trūkumų; nors lankstumas, saugumas ir aktyvi darbo rinkos politika, be jokios

abejonės, yra glaudžiai tarpusavyje susijusios, nuolat diskutuojama, kaip pasiekti deramą šių veiksnių pusiausvyrą.

1.12.1 Danijos lankstumo ir užimtumo saugumo sistemos veikimo pagrindas — didelės pajamos iš mokesčių ir kiti darbo rinkos veikimui svarbūs veiksniai. Darbo rinkos politikai skirtos viešosios išlaidos 2003 m. sudarė 4,4 proc. BVP, o tai, palyginti su kitomis Europos valstybėmis, yra rekordas⁽¹⁾. Viena vertus, su didele mokesčių našta (49 proc. BVP) Danijos gyventojai sutinka, kita vertus, apie mokesčius nuolat diskutuojama, ir ateityje uždirbtųjų pajamų mokestis turėtų būti sumažintas. Didelę mokesčių naštą iš dalies galima paaiškinti aukštu užimtumo lygiu, kuris teigiamai veikia viešuosius finansus. Padidinus užimtumą, pajamas iš mokesčių galima dar labiau padidinti.

1.13 Danijos lankstumo ir užimtumo saugumo modelis Europos Sąjungai yra aktualus todėl, kad juo skatinama pasirengti aktyviai prisitaikyti prie naujos padėties, kurią sukuria lankstumo ir užimtumo saugumo modelis; prisitaikyti tenka pasikeitus subalansuotai socialinei ir ekonominei paradigmai, kurią kruopščiai suderino suinteresuotieji asmenys, ir vadovaujantis pagrindinėmis Europos visuomenės modelio vertybėmis.

2. Danijos sistemos konkurencingumas

2.1 Danija gali džiaugtis stabilium augimu ir patikimais viešaisiais finansais. 2000–2005 m. vidutinis augimas sudarė 1,7 proc., vidutinis užimtumo lygis — 77,5 proc., vidutinis valdžios sektoriaus biudžeto perteklius buvo 1,4 proc. BVP. Bendra valstybės skola 2004 m. sudarė 42,7 proc. BVP, o valdžios sektoriaus biudžeto perteklius — 2,8 proc. BVP. Valdžios sektoriaus biudžeto perteklius buvo pasiektas dėl puikios užimtumo padėties, taigi, iš mokesčių valstybė gavo dideles pajamas.

2.2 Danijos darbo rinkai yra būdinga didelė darbuotojų kaita, kadangi kiekvienais metais daugiau nei 10 proc. darbo vietų panaikinama ir sukuriamas panašus naujų darbo vietų skaičius. Kiekvienais metais apie 30 proc. darbuotojų pakeičia darbo vietą; Danija pagal vidutinę darbo santykių trukmę yra priešpaskutinėje vietoje ES (paskutinėje vietoje — Didžioji Britanija). Šį reiškinį reikia vertinti atsižvelgiant į galiojančias taisykles ir Danijos ekonomikos struktūrą, kurią sudaro daugiausia mažosios ir vidutinės įmonės.

2.3 Danijos darbo rinkoje derinamų makroekonominių paskatų ir struktūrinių reformų politikos kryptų poveikį iliustruoja Philips kreivė; ši kreivė atspindi nedarbo ir darbo užmokesčio išlaidų didėjimo santykį. Danijos kreivė yra pateikta 1 priede. Pagal ją nuo 1993 m. pavyko labai sumažinti nedarbo lygį nesukeliant didesnės darbo užmokesčio infliacijos; šiuo laikotarpiu Philips kreivė beveik visą laiką yra horizontali. Darbo rinkos ir mokymo priemonės padeda įveikti prisitaikymo problemas ir kliūtis, kurios paprastai pasireiškia darbo užmokesčio arba kainų didėjimu.

⁽¹⁾ Žr. OECD Employment Outlook 2005, H lentelė.

2.4 Atliktuose šalių patrauklumo investuoti tyrimuose Danija dažnai užima pirmąsias vietas. 2005 m. kovo mėn. *Economic Intelligence Units* atliktame tyrime Danija netgi užėmė pirmąją vietą. 2 priede, remiantis daugeliu parametru, iliustruojama Danijos vieta kitų ES valstybių narių atžvilgiu.

3. Kaip danai suprantama lankstumas ir užimtumo saugumas

3.1 Keletą pastarųjų metų „lankstumo ir užimtumo saugumo“ terminas yra labai populiarus, tačiau ne visada aišku, ką jis reiškia, ir kiekvienoje šalyje jis aiškinamas savaip.

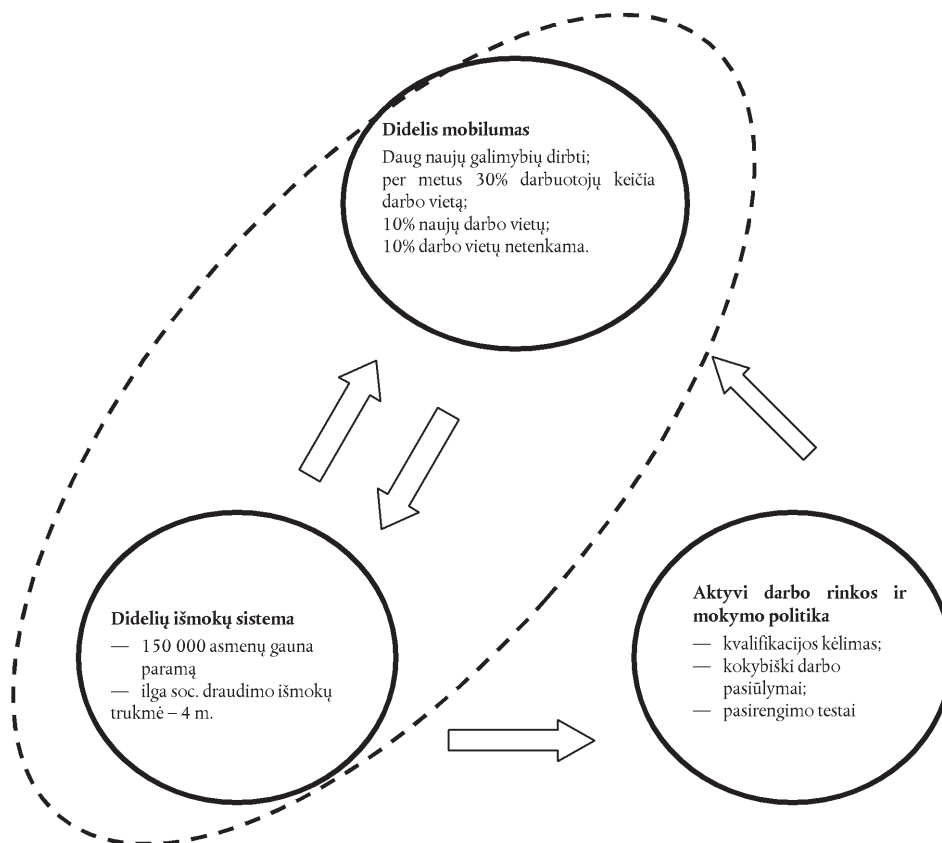
3.2 Danijos darbo rinkos priemonės sudaro taip vadinamą „auksinį trikampį“, nes apima lanksčias įdarbinimo taisykles (lemiančias aukštą kiekybinio lankstumo lygį), didelių išmokų sistemą (užtikrinančią socialinę apsaugą) ir gausias aktyvios

darbo rinkos politikos (aktyvinimo) ir mokymo priemonės (skatinančias bedarbius ieškoti darbo ir įgyti reikiamą kvalifikaciją, kad galėtų sugrįžti į atvirą darbo rinką).

3.2.1 Danijos lankstumo ir užimtumo saugumo sistema padeda kurti geresnes ir žmogaus orumo nežeminančias darbo vietas. Didelės nedarbo draudimo išmokos turi įtakos aukštai viršutinei darbo užmokesčio ribai, o tai reiškia, kad Danijoje pragyvenama iš darbo užmokesčio. Oficialiojoje darbo rinkoje „dirbantys vargšai“ (angl. *working poor*) yra nedažnas reiškinys net ir tarp kitos etninės kilmės Danijos gyventojų.

3.3 Toliau pateikiama „auksinio trikampio“ iliustracija. Trečiajame priede trumpai nagrinėjama Danijos išmokų ir aktyvios darbo rinkos politikos sistema.

Pagrindiniai Danijos lankstumo ir užimtumo saugumo sistemos bruožai:

3.4 Danijos darbo rinkos lankstumas yra daugialypis ir jo negalima pasiekti vien tik nustačius liberalias atleidimo iš darbo taisykles. Jam reikia lankstaus darbo laiko; sudarius kolektyvines sutartis, darbo laikas vienerių metų laikotarpiu gali svyruoti, o trumpesniu laikotarpiu galima įvesti darbo pasidalijimo sistemą. Kadangi įmonės lygiu galutinis darbo užmokesčio dydis vis dažniau nustatomas kolektyvinėmis sutartimis, tai užtikrina tam tikrą darbo užmokesčio lankstumą. Lankstumo suteikia ir darbuotojų įgūdžių įvairovė: žmonės yra savarankiški, atviri pokyčiams, turi atsakomybės jausmą ir gali greitai persiorientuoti pasikeitus gamybai arba perėję į naują darbą.

3.5 Danijos darbo rinkos saugumą lemia ne vien tik santykinai aukštas nedarbo draudimo išmokų lygis, bet ir aukšti užimtumo bei darbuotojų kaitos rodikliai, kurie didina užimtumo saugumą. Ši užimtumo saugumą dar labiau užtikrina pačios įvairiausios kvalifikacijos kėlimo ir tolesnio mokymo priemonės, kurias bendrai administruoja valdžios institucijos ir socialiniai partneriai. Be to, Danijos visuomenė šeimoms suteikia tam tikro saugumo šeiminio gyvenimo ir profesinės veiklos derinimo srityje. Numatytos palankios motinystės (tėvystės) atostogų suteikimo taisyklės, geros vaikų priežiūros galimybės ir kt.

3.6 Norint suprasti Danijos lankstumo ir užimtumo saugumo sistemą, reikia išsiamoninti, kad lankstumas ir saugumas nebūtinai vienas kitam prieštarauja. Tradiciškai darbdavių pageidavimas, kad darbo rinka būtų lankstesnė, nesuderinamas su darbuotojų pageidaujamu darbo saugumu ir didelėmis ekonominėmis kompensacijomis nedarbo ir ligos atveju.

3.7 Lankstumo ir užimtumo saugumo idėja griaua šią priešpriešą. Darbdaviai gali būti suinteresuoti stabiliais ir saugiais darbo santykiais ir motyvaciją turinčiais darbuotojais. Ir atvirkščiai, darbuotojai gali pageidauti lankstaus darbo laiko, lankstaus darbo organizavimo ir lanksčios darbo užmokesčio sistemos. Taigi, tokios naujos darbo rinkos gali turėti įtakos naujai lankstumo ir saugumo sąveikai.

3.8 Darbo rinkoje Danijos lankstumo ir užimtumo saugumo sistema, užtikrindama visuotines viešąsias paslaugas ir pajamų kompensavimą, sujungia laisvosios rinkos ekonomikos dinamiškumą ir Skandinavijos gerovės valstybei būdingą socialinį saugumą. Žiūrint iš tolesnės perspektyvos, taip įgyvendinamas vienas politinių siekių — pasitelkus viešojo sektoriaus biudžetą ir priemones, sudaryti žmonėms galimybes dirbti ir užtikrinti išteklių paskirstymą. Labai suvienodinus pajamas, savo ruožtu, skatinama visuomenės sanglauda ir užkertamas kelias didelei socialinei įtampai atsirasti, o tai darbuotojams suteikia galimybę saugiai persiorientuoti ir būti lanksčiais.

4. Socialinių partnerių vaidmuo

4.1 Tradiciškai socialiniai partneriai atlieka svarbų vaidmenį priimanč sprendimus dėl darbo rinkos ir mokymo politikos priemonių ir jas administruojant. Socialinių partnerių indėlis padėjo kūrybiškai ir darniai spręsti su rinka ir naujovėmis susijusias problemas ir leido Danijai pasirengti dėl globalizacijos atsiradusiai būtinybei keistis ir vystytis. Be to, socialiniai partneriai, prireikus, gali įvertinti atsiradusį poreikį ir padėti prisitaikyti. Laikui bėgant, glaudus dalyvių dialogas sukuria socialinį kapitalą, kuris didina pasitikėjimą, atsakomybės jausmą ir savitarpio supratimą.

4.2 Dabarties istorinės šaknys siekia daugiau nei 100 metų. 1899 m., neseniai įkurtoms ir visoje šalyje veikusioms Danijos profesinių sąjungų konfederacijai (LO — *Landsorganisationen*) ir

Danijos darbdavių konfederacijai (DA — *Dansk Arbejdsgiverforening*) sudarius vadinamąjį „Rugsėjo kompromisą“, pirmą kartą pasaulyje buvo sudaryta kolektyvinė sutartis. Nuo to laiko šia sutartimi vadovaujamasi sudarant kolektyvines sutartis ir plėtojant socialinių partnerių tarpusavio santykius.

4.2.1 Darbdaviams Danijos profesinių sąjungų konfederaciją pripažinus derybų partneriu, darbuotojai pripažino darbdavių teisę priimti ir atleisti iš darbo darbuotojus, taigi ir jų teisę vadovauti. Ši esminė nuostata padėjo suformuoti Danijoje vyraujančią liberalų požiūrį į atleidimo iš darbo taisykles. Įsipareigojimas kolektyvinės sutarties galiojimo laikotarpiu taikiai spręsti darbo ginčus taip pat buvo svarbus Rugsėjo kompromiso aspektas. Iki 2003 m. socialiniams partneriams labiausiai rūpėjo, kad darbo rinka būtų reguliuojama savo noru ir kad konfliktus partneriai spręstų savarankiškai. Tik tuomet, kai ES atsisakė pripažinti socialinių partnerių savarankiškai įgyvendinamas direktyvas, Danijoje pradėti leisti papildomi teisės aktai. Keltvirajame priede pateikta daugiau informacijos apie istorinę socialinių partnerių vaidmens raidą ir Danijos modelio įvedimą.

4.3 Po ilgų didelės infliacijos ir svyruojančio realaus darbo užmokesčio augimo metų 1987–1988 m. socialiniai partneriai suprato, kad sutartyse turi atsispindėti bendra ekonominė pozicija. Savaimė suprantama, kad Danijos darbdavių, darbuotojų ir vyriausybės pozicijos skiriasi, tačiau tuo pačiu egzistuoja esminė dialogo ir sutarimo kultūra, sudaranti „socialinio kapitalo“ dalį. Horizontali hierarchija visais visuomenės lygiais padeda šią sutarimo kultūrą palaikyti.

4.4 Kalbant apie politiką, Danijoje nuo septintojo dešimtmečio buvo pradėta kurti plati viešoji darbuotojų ir bedarbių tolesnio profesinio mokymo ir kvalifikacijos kėlimo sistema. Šios priemonės sustiprino visų darbuotojų pasirengimą prisitaikyti. Per visą XX amžių socialiniai partneriai atliko (ir iki šiol atlieka) vieną svarbiausių vaidmenų priimanč viešuosius sprendimus ir juos įgyvendinant. Priešingai nei daugelyje kitų Europos šalių, 1993–1994 m. jų vaidmuo šioje srityje buvo netgi sustiprintas.

4.5 Pakito darbo rinkos politikos turinys: anksčiau ji buvo orientuota į taisykles, dabar joje atsižvelgiama į poreikį ir taikomas individualių sprendimų principas. Socialiniai partneriai ir vietos valdžios institucijos tapo pagrindiniais 14 regionų darbo rinkos tarybų dalyviais. Šioms taryboms buvo suteikti ne tik įgaliojimai, bet ir viešieji ištekliai, kad jos pirmenybė skirtų kovai su nedarbu ir regionų darbo rinkos politikai.

4.6 Per daugelį metų socialiniai partneriai išsiugdė platų kolektyvinį atsakomybės už visuomenę suvokimą, o viešasis sektorius išmoko naudotis savo ištekliais ir įtaka. Socialiniai partneriai turi unikalią informaciją ir žinių apie darbo rinką, todėl gali greitai ir patikimai nustatyti poreikius. Taigi, jiems dalyvauiant, be papildomų išlaidų sustiprinami viešojo sektoriaus ištekliai. Diskusijose ir sprendimų priėmimo forumuose

jie bando kūrybingai spręsti bendras problemas, o organizacijos vaidina labai svarbų vaidmenį, kadangi užtikrina politinių sprendimų priėmimą, įgyvendinimą ir ypač patvirtinimą. Taigi, taikant lankstumo ir užimtumo saugumo sistemą, valdžios institucijų veiksmai priklauso nuo to, ar su jomis bendradarbiauja socialiniai partneriai.

5. Teisingas politikos kryptį derinimas

5.1 Norint perprasti Danijos lankstumo ir užimtumo saugumo sistemą, reikia atsižvelgti į socialinį kontekstą, prie kurio ši sistema yra priderinta. Darbo rinkos veikimui turi įtakos tiek ekonomikos politika, tiek viešasis sektorius; abu šie veiksniai sudaro „Danijos modelį“. Ši sąveika yra pavaizduota 7 priede.

5.2 Antrojoje devintojo dešimtmečio pusėje ir dešimtojo dešimtmečio pradžioje Danijos ekonomiką buvo ištikusi krizė. 1987–1993 m. ekonomika vidutiniškai per metus augo 0,8 proc., tuo tarpu nedarbo lygis išaugo nuo 5,0 proc. 1987 m. iki 9,6 proc. 1993 m. Viena iš šios krizės priežasčių buvo ir ekonominiai suvaržymai, įvesti dėl didelio valdžios sektoriaus biudžeto deficito ankstesniais metais.

5.3 Nuo 1993 m. stiprinama aktyvi darbo rinkos politika, o ekonomika skatinama žemomis palūkanų normomis ir plačia ekonomikos politika. Augimo laikotarpio pradžioje — dešimtojo dešimtmečio viduryje — Danijos valdžios sektoriaus biudžeto deficitas buvo toks didelis, kad augimo ir stabilumo pakto taisyklės būtų pažeistos, jei tuo metu jos būtų galiojusios. Be to, buvo pakeistos ir turto finansavimo taisyklės (paskolos pradėtos teikti ilgesniam laikotarpiui ir numatyta refinansavimo galimybė), taigi, žmonės galėjo disponuoti didesnėmis pajamomis. Didėjant augimui, mažėjant nedarbo lygiui ir kylant optimizmui, gyventojai lengviau pritarė tam, kad būtų sugriežtintos darbo rinkos taisyklės.

5.4 Papildomų valstybės lėšų buvo skirta ir svarbiausioms vaikų priežiūros programoms, todėl mažamečius vaikus auginančios moterys iš tikrųjų galėjo pradėti dirbti.

5.5 Didesnis dėmesys darbo rinkos politikai pasireiškė tuo, kad daugiau dėmesio buvo skiriama mokymui ir kvalifikacijos kėlimui, o valstybė labai rėmė tiek dirbančiųjų, tiek bedarbių tolesnio mokymo priemones. Parama buvo teikiama ir finansuojant mokymą, ir skiriant dalinę kompensaciją netekus pajamų. Tuo pat metu visais lygiais buvo padidintas mokymo vietų skaičius jaunimui.

5.6 Iš esmės, atkreiptinas dėmesys į tai, kad Danijos sistemai, kuriai būdingas aukštas nedarbo draudimo išmokų lygis ir kartu aukšta viršutinė darbo užmokesčio riba, reikia kvalifikuotų ir našiai dirbančių darbuotojų. Jeigu atsirastų daug žemos kvalifikacijos darbuotojų, negalinių pasiekti darbo užmokesčio lygio, kuris suteiktų teisę gauti didelę nedarbo draudimo išmoką, labai pakiltų nedarbo lygis.

5.7 Nuo dešimtojo dešimtmečio vidurio pradėta sėkmingai taikyti ekonominė investicijų strategija, kuri aktyviomis refor-

momis ir investicijomis į švietimo sistemą ir viešąsias paslaugas paskatino augimą. Tikėjimas rytojumi ir užtikrintos didelės pajamos skatina vartotojus pirkti ir garantuoja didelę vidaus paklausą.

5.8 Dabartinė ekonominė strategija — tai atsakas į ekonomikos krizę, kurią Danija išgyveno nuo 1987 m. ir kurios metu vyriausybė taupymo priemonėmis ir suvaržymais mažino didelį valdžios sektoriaus biudžeto ir mokėjimų balanso deficitą. Nors ši strategija ir išsprendė balanso problemas, tačiau sumažėjo augimas ir išaugo nedarbas. Atrodo, jog dabartinė strategija užtikrina augimą ir užimtumą ir kartu suderina viešuosius finansus ir mokėjimų balansą. Tokio derinio Danijoje nebuvo nuo aštuntajame dešimtmetyje prasidėjusios naftos krizės.

6. Dabartiniai sunkumai

6.1 Nors pastaraisiais metais Danijos lankstumo ir užimtumo saugumo sistema ir davė teigiamų rezultatų, savaime suprantama, susiduriama ir su sunkumais, kuriuos reikia spręsti.

6.2 Globalizacija ir technologijų vystymasis apskritai daro Danijos darbo rinkai tam tikrą spaudimą. Ypač spaudimą jaučia nekvalifikuoti darbuotojai dėl konkurencijos iš šalių, kuriose darbo užmokesčio lygis yra žemesnis, ir dėl gamybos automatizavimo.

6.2.1 Kol kas Danija šį spaudimą atrėmė mažindama nekvalifikuotų darbuotojų skaičių darbo rinkoje, kadangi nekvalifikuotų darbuotojų yra daugiau tarp iš darbo rinkos pasitraukiančių vyresnių darbuotojų, nei tarp pradedančių dirbti jaunesnių darbuotojų. Tačiau šiuo metu daug jaunuolių neįgyja profesinės kvalifikacijos, o tai tolimoje perspektyvoje Danijos lankstumo ir užimtumo saugumo modeliui gali kelti pavojų. Jei nebus pasirūpinta, kad kvalifikuotų darbuotojų pasiūla daugiau ar mažiau sutaptų su paklausa, išlaidos nedarbo draudimo ir kitoms išmokoms bus paprasčiausiai per didelės.

6.2.2 Danijoje susiduriama su įmonių perkėlimu, kai įmonės visą arba dalį gamybos perkelia į šalis, kuriose yra mažas darbo užmokestis. Tai yra problema, ypač atokioms teritorijoms, kadangi kiekvienos įmonės uždarymas joms labai daug reiškia. Tačiau Danijos darbo rinka, kurios struktūrą sudaro daugiausia mažosios ir vidutinės įmonės, yra dinamiškas reiškinys. Užuoat stengęsi išsaugoti šias darbo vietas, politikai kartu su socialiniais partneriais bando sukurti naujas konkurencingesnes darbo vietas.

6.3 Didelės darbuotojų kaitos sąlygomis darbdaviai yra mažiau suinteresuoti finansuoti kvalifikacijos kėlimą, kadangi jie nežino, kiek laiko darbuotojas dirbs. Su šia problema pirmiausiai susiduria nekvalifikuoti darbuotojai, kadangi darbdaviai labiau linkę investuoti į pageidaujamus aukštos kvalifikacijos darbuotojus dar ir todėl, kad nekvalifikuotiems darbuotojams dažnai trūksta motyvacijos kelti savo kvalifikaciją. Dėl šios

priežasties yra sukurta plati valstybės lėšomis finansuojama sistema, suteikianti nekvalifikuotiems ir kvalifikuotiems darbuotojams galimybę įgyti kvalifikaciją ir ją kelti ir numatanti privalomą darbdavių įnašą, kadangi aukštos kvalifikacijos darbo jėga yra būtina Danijos lankstumo ir užimtumo saugumo sistemos veikimo sąlyga, ir tokių aktyvių kvalifikacijos kėlimo priemonių pageidaujama politiniu lygiu.

6.4 Daugeliui imigrantų sudėtinga įsitvirtinti Danijos darbo rinkoje, ir tai varžo jų galimybes integruotis. Problemų, su kuriomis jie susiduria darbo rinkoje, priežastys yra ir ta, kad kai kurios imigrantų grupės ir jų vaikai neturi reikiamos kvalifikacijos, kad galėtų pasiekti Danijoje įprastą nedarbo draudimo išmokų ir darbo užmokesčio lygį. Vidutinis imigrantų ir jų vaikų išsilavinimo lygis yra žemesnis nei danų, mažesnis jų skaičius dirba ir jiems būdingas aukštesnis nedarbo lygis nei kitų gyventojų. Tai gali būti kalbinio ir socialinio pobūdžio problemos, tačiau jos gali būti susijusios ir su išsilavinimu.

6.4.1 Paaiškinimo iš dalies reikėtų ieškoti ir kultūrų skirtumuose, ir išsiskynijusiuose įpročiuose. Patirtis rodo, kad šių grupių nedarbo lygis svyruoja labiau nei kitų grupių. Sumažėjus nedarbo lygiui, darbdaviai, remdamiesi patirtimi, ieško naujų būdų ir įdarbina kitų etninių grupių žmones. Taigi, aukštas užimtumo ir žemas nedarbo lygis gali padėti imigrantams ir jų vaikams lengviau rasti darbą, nors tai visų integracijos problemų ir neišspręš. Demografinė raida rodo, kad ateityje vis daugiau imigrantų turės galimybę įsidarbinti Danijoje.

6.5 Danijos socialinės gerovės modelis neišsivaizduojamas be didelio moterų užimtumo; tik taip galima užtikrinti būtinas viešąsias paslaugas ir dideles pajamas iš mokesčių. Viena vertus, tai reiškia, kad moterys tampa ekonomiškai savarankiškesnės, kita vertus, kyla sunkumų derinant šeimą ir darbą. Palyginti su kitomis Europos šalimis, Danija šioje srityje daug pasiekė, tačiau dar reikia dėti daug pastangų, kad vyrai ir moterys turėtų vienodas galimybes siekti karjeros.

6.6 Valstybei ši sistema brangiai kainuoja, nes ji finansuoja didelę darbo užmokesčio kompensacijos dalį. Pasyviai darbo rinkos politikai skirtos išlaidos 2003 m. sudarė 2,7 proc. BVP — palyginti su kitomis ES šalimis, tai yra rekordinė suma. Ateityje Danijos socialinės gerovės modelio finansavimas patirs spaudimą iš kelių pusių. Kad būtų išsaugotas gerovės valstybės finansavimas nepadidinus mokesčių, būtinas aukštesnis darbingo amžiaus gyventojų užimtumo lygis.

6.6.1 Palyginti su kitomis ES valstybėmis, Danija yra viena tų šalių, kurioje mokesčių našta yra didžiausia. Danijos mokesčių našta yra apie 49 proc. BVP, o ES vidurkis — apie 40 proc. Tai taikytina pirmiausia labai dideliems vartojimo mokesčiams, tačiau uždirbtųjų pajamų mokesčiai nėra patys didžiausi. Pajamų mokesčiai yra dideli ir labai priklauso nuo apmokestinamosios sumos dydžio, o darbdaviai iš esmės beveik nemoka socialinio draudimo mokesčių. Danijos mokesčių sistema išsamiau aprašoma 5 priede. Ateityje dėl globalizacijos gali kilti tam tikrų sunkumų dėl pajamų iš mokesčių.

6.6.2 Dėl demografinės raidos ateityje padaugės vyresnio amžiaus ir sumažės dirbančių piliečių. Tai yra susiję su negausia jaunąja karta, gausia pokario karta ir ilgėjančia gyvenimo trukme. Diskusijose apie galimas gerovės visuomenės reformas kalbama ir apie darbo rinkos politiką, įskaitant ir nedarbo draudimo išmokas. 6 priede pateikiama informacija apie Danijos pensijų sistemą, kuri iš dalies šiems pasikeitimams jau yra parengta. Gali trūkti darbo jėgos; kadangi beveik visos darbo jėgos rezervą sudarančios moterys jau dirba, todėl reikia ieškoti kitų būdų užimtumui didinti. To pasiekti bus galima, pvz., pailginus pensinį amžių arba padidinus reikalingą kvalifikaciją turinčių darbuotojų iš kitų šalių skaičių.

6.7 Apie ketvirtadalį darbingo amžiaus gyventojų nedirba ir gyvena gaudami vienokią ar kitokią valstybės paramą (bedarbių išmokos, aktyvinimo priemonės, paankstinta pensija ir kt.). Beveik pusė šių asmenų dėl „fizinio susidėvėjimo“, nedarbo arba savo noru yra ilgam pasitraukę iš darbo rinkos, o likusieji tik laikinai nedirba. Danijos modelyje numatyta valstybės pagalba šiems žmonėms, tačiau tai kelia problemų būsimam gerovės valstybės finansavimui. Jei siekiama ilgam laikui užtikrinti gerovės valstybės finansavimą, būtina sumažinti ir paankstintą pensiją išsinešančių gyventojų dalį.

6.8 Pamažu vis didesnė darbo rinkos politikos dalis reguliuojama ES nuostatomis ir praktika. Tradiciškai Danijoje dėl darbo rinkos santykių susitaria socialiniai partneriai, o ne juos nustato teisės aktai. Jei ES taisyklės bus pernelyg išsamios, gali kilti pavojus, kad sumažės gyventojų pritarimas ir santykiai bus vystomi kita linkme, nei to pageidauja socialiniai partneriai. Atrodo, jog Europos Sąjungos atvirojo koordinavimo metodas yra tinkamas būdas užtikrinti tolesnį Danijos tradicijų plėtojimą ir Europos užimtumo ir darbo rinkos politikos derinimą.

2006 m. gegužės 17 d., Briuselis

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto
pirmininkė
Anne-Marie SIGMUND

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Pakeisto pasiūlymo dėl Tarybos direktyvos, iš dalies keičiančios Direktyvą 77/388/EEB dėl paslaugų teikimo vietos

COM(2005) 334 final — 2003/0329 (CNS)

(2006/C 195/13)

Komisija, vadovaudamasi Europos bendrijos steigimo sutarties 250 straipsniu, 2005 m. spalio 14 d. nusprendė pasikonsultuoti su Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetu dėl Pakeisto pasiūlymo dėl Tarybos direktyvos, iš dalies keičiančios Direktyvą 77/388/EEB dėl paslaugų teikimo vietos

Ekonominės ir pinigų sąjungos, ekonominės ir socialinės sanglaudos skyrius, kuris buvo atsakingas už Komiteto darbo šiuo klausimu organizavimą, 2006 m. balandžio 26 d. priėmė savo nuomonę. Pranešėjas Arno Metzler.

427-ojoje plenarinėje sesijoje, įvykusioje 2006 m. gegužės 17–18 d. (gegužės 17 d. posėdis), Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas priėmė šią nuomonę 143 nariams balsavus už, 0 — prieš ir 4 susilaikius.

Santrauka ir rekomendacijos

Komitetas pritaria šiai iniciatyvai ir mano, kad tai žingsnis reikiama linkme. Šiuo pasiūlymu, dėl kurio turi būti pateikta nuomonė, siekiama supaprastinti daug ginčų galinčius sukelti pridėtinės vertės mokestį reglamentuojančius teisės aktus, susijusius su paslaugų teikimo vieta, ir suteikti jiems skaidrumo. Komitetas pritaria šiai iniciatyvai dėl Šeštosios PVM direktyvos ir laiko ją teisingu žingsniu siekiant įgyvendinti Lisabonos strategiją ir vidaus rinkos direktyvoje numatytus tikslus. Veikianti ir konkurencinga ekonomikos sistema yra veiklios Europos pilietinės visuomenės prielaida. Dėl to turi būti taikomos palyginamos teisės normos. Pakeistas pasiūlymas dėl direktyvos sveikintinas todėl, kad jame mėginama išvengti konkurenciją iškreipiančių normų išplečiant apmokestinimą vartojimo vietoje. Tačiau tam reikia, kaip toliau nurodoma, tuo pačiu metu kurti atitinkamus mechanizmus, kurie mažoms bei vidutinėms įmonėms taip pat leistų dalyvauti Bendrijos vidaus konkurencinėje kovoje, nepatiriant pernelyg didelių papildomų administracinių išlaidų. Viena iš tokių galimybių — sukurti veikiančią vieno langelio sistemą.

Savo 2004 m. balandžio 28 d. nuomonėje EESRK jau atkreipė dėmesį į tai, kad ypač dažnai vengiama mokėti pridėtinės vertės mokestį, ir pasiūlė papildomai sukurti sistemą, leidžiančią veiksmingiau rinkti mokesčius. Šioje nuomonėje taip pat buvo kritikuojamas dėl veikiančios pridėtinės vertės sistemos trūkumų susiformavęs nevienodas požiūris į piliečius ir vartotojus. Šiuos trūkumus būtina nedelsiant pašalinti.

Reikia kuo skubiau pašalinti konkurencijos iškreipimus. Pavyzdžiui, jie atsiranda dėl to, kad verslininkas gali pasiūlyti rinkoje pigesnes paslaugas vien todėl, kad tarpiniu etapu buvo nuslėptas apyvartos mokestis, ir tokiu būdu jis įgyja nepagrįstą kainos pranašumą. Todėl Komitetas primygtinai ragina atsaikinas institucijas ir šioje srityje imtis veiksmų.

Kalbinė sumaištis reikėtų bendros prekybos ir bendros rinkos baigtį. Norint taikyti suderintas teisės normas, būtina vieningai susitarti dėl jų apibrėžties. Todėl EESRK ragina suvienodinti sąvokas. Pavyzdžiui, pakeisto pasiūlymo 9a straipsnyje vartojama sąvoka *nekilnojamasis turtas* yra puikus pavyzdys, iliustruo-

jantis, kad tuo atveju, kai ES valstybėse narėse skiriasi sąvokos, ETT mėgina rasti išeitį, darydamas prielaidą, kad Šeštojoje PVM direktyvoje įtvirtintos savarankiškos Bendrijos teisės sąvokos (pvz., dėl nekilnojamojo turto nuomos sąvokos plg. 2003 m. sausio 16 d. sprendimą *Maierhofer*, C-315/00).

Tuo tikslu taip pat būtina kuo greičiau įgyvendinti teisės aktus, kurie jau kartą buvo pripažinti reikalingais, kad teisės aktų leidėjams būtų suteikta galimybė juos nedelsiant perkelti į nacionalinius teisės aktus, reglamentuojančius apyvartos mokestį. Tačiau kyla abejonių, ar šią direktyvą pavyks įgyvendinti iki 2006 m. liepos 1 d.

Paiškinimas

1. Įžanga

Lisabonos sprendimuose ES *inter alia* išreiškė ketinimą per artimiausius metus tapti konkurencingiausia ekonomine erdve pasaulyje. Šį tikslą galima pasiekti tik tuomet, jei Europos Sąjunga ir jos valstybės turės stabilų, suderintą ir konkurencingą mokesčių teisę. Labiausiai pridėtinės vertės mokestis ES buvo suderintas visų pirma priėmus Šeštąją EB direktyvą, tačiau vis dar yra kliūčių, turinčių didelės neigiamos įtakos Bendrijos vidaus prekybai. EESRK tai yra aiškiai nurodęs savo 2004 m. balandžio 28 d. nuomonėje ECO/128 dėl 2003 m. gruodžio 23 d. pasiūlymo dėl direktyvos dėl paslaugų apmokestinimo vietos nustatymo taisyklių.

Šis pasiūlymas keisti Šeštąją PVM direktyvą susijęs su 2003 m. gruodžio 23 d. pasiūlymu priimti direktyvą ir numato naują nuoseklią paslaugų, teikiamų įmonėms (B2B) ir privatiems asmenims (B2C), apmokestinimo vietos nustatymo tvarką.

2. Priešistorė

2.1 Pirmojoje ir antrojoje 1967 m. balandžio 11 d. EB direktyvoje Bendrija užsibrėžė tikslą tarp valstybių narių panaikinti „mokesťines“ sienas. Kad šį siekį būtų galima įgyvendinti, reikėjo suvienodinti nuostatas, reglamentuojančias apmokestinimo vietą. Taikant siekiamą įvesti kilmės šalies principą, bet

kokia apmokestinama veikla, kurių ūkio subjektas vykdo įsistėgimo valstybėje, naudodamasis Bendrijos rinkos laisvėmis, ir būtų apmokestinama toje valstybėje. Pavyzdžiui, iš Prancūzijos į kitą valstybę narę tiekama prekė pagal šį principą būtų apmokestinama Prancūzijoje nustatyto dydžio pridėtinės vertės mokesčiu. Tos pačios normos būtų taikomos iš Prancūzijos teikiamoms paslaugoms.

2.2 Tačiau siekiant išvengti konkurencijos iškrypimų, kilmės šalies principas reikalautų taikyti atskirose valstybėse suderintus pridėtinės vertės mokesčio tarifus. Vis dėlto visų pirma reikėtų įvesti vidaus kliringo sistemą, kadangi pridėtinės vertės mokestis sudaro didelę kiekvienos Europos valstybės mokesčių įplaukų ir ES lėšų dalį.

2.3 Dėl šių priežasčių ES nusprendė bent jau pereinamuoju laikotarpiu, kuris yra pakankamai ilgas, netaikyti kilmės šalies principo.

2.4 Vis dėlto Komisija imasi įvairių priemonių, siekdama skatinti prekybą tarp atskirų ES valstybių, pašalinti biurokratinės kliūtis ir konkurencijos iškrypimus, kuriuos visų pirma lemia skirtingi tarifai, ir kiek galima apskritai jų išvengti. Anksčiau skirtumai egzistavo visų pirma dėl Tarybos veiksmų. EESRK ir toliau remia Komisijos pastangas siekti suderinamumo, kuris palengvina vidaus rinkos veikimą.

3. Naujojo teisės akto tikslai ir paskirtis

Paprastai paslaugos teikimo vieta lemia, kur paslauga bus apmokestinama pridėtinės vertės mokesčiu. Kadangi įprastinis pridėtinės vertės mokestis ES svyruoja nuo 15 iki 25 proc., pakeistame pasiūlyme nurodytose reglamentavimo srityse Europos Sąjungoje atveriamos galimybės iškreipti konkurenciją tarp ES įmonių ir neapmokestinamųjų asmenų, o taip pat ir verslininkų iš trečiųjų šalių. ETT savo sprendimuose vis dažniau įtvirtina draudimą kitomis apyvartos mokesčių procedūromis iškreipti konkurenciją, visų pirma, pavyzdžiui, tarp apmokestinamųjų įmonių ir viešojo sektoriaus subjektų. Pavyzdžiui, 2005 m. spalio 13 d. sprendime C-200/04 *Finanzamt Heidelberg/iSt internationale Sprach- und Studienreisen GmbH* ETT pažymi, kad nagrinėjamu atveju akivaizdu, jog papildoma sąlyga, keliama Šeštosios EB direktyvos 26 straipsnio taikymui, galėtų sudaryti prielaidas neleistinam ūkio subjektų skirstymui ir neabejotinai iškreiptų konkurenciją tarp atitinkamų ūkio subjektų, o tai turėtų neigiamos įtakos vienodam šios direktyvos taikymui.

4. 2005 m. liepos 20 d. pakeistas pasiūlymas dėl Tarybos direktyvos

4.1 Bendros pastabos

Viena iš šių priemonių galima laikyti 2005 m. liepos 20 d. pakeistą pasiūlymą dėl Tarybos direktyvos (COM(2005) 334 final). Šio pakeisto pasiūlymo pirmtaku buvo 2003 m. gruodžio 23 d. pasiūlymas dėl Tarybos direktyvos, iš dalies keičian-

čios Direktyvą 77/388/EEB dėl paslaugų teikimo vietos (COM(2003) 822 final — 2003/0329(CNS)).

2004 m. balandžio 28 d. Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas pateikė savo nuomonę dėl šio direktyvos pasiūlymo. Nuomonėje EESRK pabrėžė, kad naujosios normos visai nepadės pasiekti Komisijos užsibrėžto bendrojo tikslo — supaprastinti tvarką. Jis akcentavo būtinybę kiek įmanoma apriboti valstybių narių galimybes interpretuoti normas bei mokesčių institucijų laisvę priimti savarankiškus sprendimus. Visų pirma PVM informacijos pasikeitimo sistemą (angl. *VIES*) jis laiko nepakankama dėl jau dabar išylančių sistemos nesklaidumų.

4.2 Konsultacinis dokumentas

Per tą laiką buvo ne kartą konsultuotasi paslaugų teikimo vietos klausimu. Konsultacijų metu paprastai būdavo konstatuojama būtinybė peržiūrėti teisės aktus, reglamentuojančius paslaugų teikimo vietą, nes buvo manoma, kad galiojančios normos kelia problemų. Tuo pačiu buvo pripažinta, kad bet kokie pakeitimai šioje srityje turėtų atitikti mokesčių inspekcijos kontrolės ir įmonių mokestinių įsipareigojimų reikalavimus, o tuo pačiu ir laikytis principo, pagal kurį pridėtinės vertės mokestis turi būti mokamas vartojimo vietos valstybei. Konsultacijų dalyviai nuolat pabrėždavo būtinybę parengti veiksmingas ir pernelyg didelių išlaidų nereikalaujančias taisykles, nekeliančias kliūčių (Bendrijos vidaus) prekybai.

4.3 Bendroji pakeisto pasiūlymo taisyklė

4.3.1 Būtina griežtai skirti paslaugas, kurias vienas verslininkas teikia kitam verslininkui (apmokestinamasis asmuo) ⁽¹⁾, ir paslaugas, kurias verslininkas teikia ne verslininkui (neapmokestinamasis asmuo) ⁽²⁾. Šiame projekte griežtai skiriamas abiejų atvejų vertinimas.

4.3.2 Kai paslaugos teikiamos neapmokestinamiesiems asmenims, bendroji paslaugų teikimo vietos nustatymo taisyklė turėtų būti taikoma vietai, kurioje klientas yra įsikūręs, o ne vietai, kurioje paslaugos teikėjas turi nuolatinę buveinę.

4.3.3 Šiame dokumente siūloma taikyti bendrąją taisyklę, pagal kurią neapmokestinamajam asmeniui teikiamos paslaugos vieta laikoma vieta, kurioje įsikūręs paslaugos teikėjas. Toks sprendimas buvo priimtas todėl, kad kitose ES valstybėse apmokestinant neapmokestinamiesiems asmenims teikiamas paslaugas, paslaugos teikėjui tektų pernelyg didelė administracinė našta, pavyzdžiui, registruotis PVM mokėtoju šiose ES valstybėse narėse.

4.3.4 Kol nėra mechanizmo, leidžiančio valstybėje narėje surinkti nesumokėtą mokestį, tuo nesukeliant bereikalingų administracinių sunkumų, neįmanoma vartojimo vietoje apmokestinti visų neapmokestinamiesiems asmenims teikiamų paslaugų.

⁽¹⁾ „Apmokestinamasis asmuo“ šiuo atveju yra verslininkas, kurio teikiama paslauga turi būti apmokestinama pridėtinės vertės mokesčiu ir kuris pridėtinės vertės mokestį už gautą paslaugą ar nupirktą prekę paprastai gali nurašyti nuo savo PVM skolos.

⁽²⁾ „Neapmokestinamasis asmuo“ šiuo atveju yra ne verslininkas, iš esmės privatus asmuo ar galutinis vartotojas, neturintis pareigos mokėti PVM.

4.3.5 Vis dėlto turi būti numatytos kai kurios šios bendrosios taisyklės išimtys.

5. Bendrosios direktyvos pasiūlymo nuostatos (pakeitimai)

5.1 Bendrosios taisyklės išimtys

Daugelis Europos Sąjungoje nagrinėjusių šią temą pritaria pasiūlytiems paslaugų teikimo vietos pakeitimams. Tačiau taip pat buvo pareikšta įvairių nuomonių, jog būtina toliau taikyti kilmės šalies principą ir šiuo metu galiojančias bendrąsias nuostatas.

5.2 Naujosios taisyklės

Toliau bus trumpai aptariami tik pakeitimai, pateikti šios direktyvos pasiūlyme:

5.2.1 6 straipsnis — Paslaugos

- Reikėtų įtraukti 6 dalį, numatančią, kad tarp vienos įmonės buveinių teikiamos paslaugos nėra laikomos paslaugomis, kaip apibrėžta šioje direktyvoje.

5.2.2 9d straipsnis — Specialios paslaugos apmokestinamiesiems asmenims

- Įtraukta nauja 2 dalis, kuri reglamentuoja restoranų ir maitinimo paslaugų teikimo apmokestinamiesiems asmenims vietą keleivius vežančiuose laivuose, orlaiviuose arba traukiniuose teikiant keleivių vežimo paslaugą. Paslaugos teikimo vieta laikoma maršruto pradžios vieta.

Šiuo požiūriu buvo atsižvelgta taip pat ir į EESRK išreikštą pageidavimą užtikrinti aiškumą.

- 3 dalyje įtrauktas papildymas numato, kad ilgalaikė **nuoma arba išperkamoji nuoma** reiškia susitarimą, kuriame numatytas nepertraukiamas kilnojamojo materialiojo turto valdymas arba naudojimas juo ilgesnį nei trisdešimt dienų laikotarpį. Šia nuostata nuo pat pradžių turėtų būti užkirstas kelias ginčytiniams klausimams (pvz., lengvojo automobilio nuoma apmokestinamajam asmeniui neatidėliotinam naudojimui/eksplotacijai).

5.2.3 9f straipsnis — Specialios paslaugos neapmokestinamiesiems asmenims

- Pakeitus 1 dalies c punktą, nuotolinio mokymo paslaugų šis straipsnis nereglamentuoja, tačiau pateikiama nuoroda į 9g straipsnio 1 dalies d punktą ir joms taikomos atskiros nuostatos.
- Dabar į 1 dalies d punktą įtrauktos restoranų ir maitinimo paslaugos, kurios apmokestinamos faktinėje jų teikimo vietoje.
- 2 dalyje numatoma, kad restoranų ir maitinimo teikimo paslaugų keleivius vežančiuose laivuose, orlaiviuose arba

traukiniuose teikiant keleivių vežimo paslaugą vieta teoriškai perkeliama į maršruto pradžios vietą. Toks pakeitimas buvo padarytas atsižvelgus į konsultacijų metu pateiktus pasiūlymus.

- Transporto priemonių ilgalaikės, t. y. trunkančios ilgiau nei 30 dienų, nuomos neapmokestinamiesiems asmenims atveju paslaugų suteikimo vieta laikoma vieta, kur klientas yra įsikūręs, turi nuolatinį adresą arba paprastai gyvena.
- Trumpalaikės nuomos (pvz., lengvojo automobilio nuomos kelioms dienoms) atveju paslaugų suteikimo vieta laikoma ta vieta, kur transporto priemonė perduodama naudotis. Konsultacijų metu šiai nuostatai taip pat pritarė dauguma pastabas teikusiųjų.

5.2.4 9g straipsnis — Paslaugos, kurios gali būti teikiamos neapmokestinamiesiems asmenims nuotoliniu būdu

- Šis straipsnis buvo iš pagrindų peržiūrėtas ir pataisytas. 9g straipsnio 1 dalyje išvardytos paslaugos teikiamos ten, kur klientas yra įsikūręs, turi nuolatinį adresą arba paprastai gyvena.

Konsultacijų metu ši nuostata daugiausia susilaukė labai neigiamo vertinimo, nes vykdant PVM mokėjimo pareigą susiduriama su pernelyg daug administracinių formalumų. Todėl reikalavimas įvesti vieno langelio sistemą laikomas šios nuostatos priedaiga.

- EESRK ragina dar aiškiau apibrėžti paslaugas, kurioms taikomas šis straipsnis.

5.2.5 9h straipsnis — Tarpininko teikiamos paslaugos neapmokestinamiesiems asmenims

- Šiuo pakeitimu patikslinama, kad tarpininko teikiamų paslaugų vieta laikoma pagrindinio sandorio vykdymo vieta vadovaujantis 9a–9g ir 9i straipsnių nuostatomis.

5.2.6 9i straipsnis — Paslaugos neapmokestinamiesiems asmenims už Bendrijos ribų

- Šio straipsnio pakeitimus lėmė, kaip jau buvo minėta pirmiau, išbrauktos 9g straipsnio nuostatos.

5.2.7 9j straipsnis — Dvigubo apmokestinimo vengimas

- Elektroninės prekybos, telekomunikacijų ir transliavimo paslaugas, kurias teikia už ES ribų įsikūręs paslaugos teikėjas, reglamentuojančios nuostatos, susijusios su šių paslaugų teikimo vietos nustatymu, ir ateityje turėtų nekisti. Tad lemiamas vaidmuo ir toliau tenka valstybei narei, kurioje įsikūręs neapmokestinamasis klientas, arba valstybei narei, kurioje faktiškai naudojamosi paslauga.

Kadangi šios nuostatos bus įtvirtintos 9g ir 9h straipsniuose, ankstesni h, j ir l punktai panaikinami.

5.2.8 22 straipsnio 6 dalies b punktas, išdėstytas 28h straipsnyje — Suminės ataskaitos papildymas

— Šio straipsnio pakeitimais numatoma suminę ataskaitą, kurią kiekvienas apmokestinamasis asmuo, įregistruotas pridėtinės vertės mokesčio mokėtoju, turi pateikti, papildyti duomenimis apie paslaugų sandorius. Tai taikoma paslaugoms, teikiamoms PVM mokėtojais įregistruotiems gavėjams penktajame papunktyje nurodytuose sandoriuose ir apmokestinamiesiems klientams, kuriems jis teikė paslaugas 9 straipsnio 1 dalies numatytomis sąlygomis.

5.2.9 Techninio pobūdžio pakeitimai

Kiti pakeitimai iš esmės yra techninio pobūdžio, tad pateikiame nuorodą į pakeisto pasiūlymo paaiškinimo 2.12 punktą.

6. Komiteto pasiūlymai ir pastabos

6.1 Paslaugų teikimo vieta paslaugas teikiant apmokestinamiesiems asmenims

6.1.1 Komitetas pritaria ketinimui įmonių lygmeniu, t. y. paslaugų keitimosi tarp apmokestinamųjų asmenų atveju, išplėsti atvirkštinio apmokestinimo mechanizmo taikymo sritį.

6.1.2 Tačiau būtina užtikrinti, kad suinteresuoti asmenys visais atžvilgiais be problemų galėtų taikyti atvirkštinio apmokestinimo mechanizmą. Sunkumų kiltų tuomet, jei paslaugą teikiantis verslininkas paslaugos gavėjui galėtų pavesti įvertinti apyvartą apyvartos mokesčio požiūriu, paslaugų teikimo vietą, mokesčius įsipareigojimus, mokesčių tarifą arba galimybę būti atleistam nuo mokesčių, nesudarydamas jam sąlygų patikimai patikrinti šiuos duomenis.

6.1.3 Įmonės neturėtų būti apkraunamos papildomomis pareigomis teikti paaiškinimus ir vesti apskaitas. Visoms įmonėms, vykdančioms veiklą ES, būtina sudaryti sąlygas patikimai išsiaiškinti, ar kitoje ES valstybėje įsikūrusi paslaugą gaunanti įmonė ar apmokestinamasis asmuo yra įpareigotas nagrinėjamiems sandoriams taikyti atvirkštinio apmokestinimo mechanizmą. Pernelyg didelė paslaugą teikiančio verslininko atsakomybė tais atvejais, kai vėliau nepavyksta perkelti apyvartos mokesčio skolos, būtų labai žalinga visai sistemai, ir dėl to suinteresuoti subjektai tokiai sistemai nepritartų.

6.2 Paslaugos neapmokestinamiesiems asmenims

6.2.1 Jei įmonė ar apmokestinamasis asmuo paslaugą teikia neapmokestinamiesiems asmenims, atvirkštinio apmokestinimo mechanizmas netaikomas *a priori*. Tai reikštų, kad tais atvejais, kai taikomas apmokestinimas vartojimo vietoje, kitos valstybės narės įmonė turėtų registruotis PVM mokėtoja toje valstybėje, kurioje teikiama paslauga, ir vykdyti joje galiojančius PVM įpareigojimus. Siekiant kuo labiau sumažinti administracinę naštą, o tuo pačiu ir Bendrijos vidaus prekybos kliūtis, būtinos nebiurokratinės taisyklės.

6.2.2 Dėl pareigos registruotis susiduriama su papildomais formalumais ir patiriamos didelės išlaidos, o kilus abejonėms apmokestinamoji įmonė gali atsisakyti teikti paslaugą. Tai ne padėtų atverti vidaus rinką ir užtikrinti įmonėms lygias konkurencijos sąlygas visose ES valstybėse narėse, o sudarytų toje pačioje valstybėje įsikūrusios ES įmonės gerojai nepalan-kesnes sąlygas nei nacionaliniams paslaugų teikėjams. Tai prieštarauja siekiui panaikinti prekybos kliūtis. Todėl apmokestinimą vartojimo vietoje būtų galima išplėsti ir taikyti neapmokestinamiesiems asmenims tik tuomet, jei pasiūlyta vieno langelio principo sistema veiktų greitai ir sklandžiai. Tik tuomet būtų galima tikėtis, kad įmonės prirėkus visose 25 ES valstybėse narėse teiks apmokestinamas paslaugas nesant atvirkštinio apmokestinimo sistemos. Kitu atveju būtų galima sulaukti priešingo poveikio, t. y. mažos ir vidutinės įmonės būtų išstumiamos iš ES vidaus rinkos.

7. Sumokėto PVM grąžinimo tvarka

7.1 Tokie patys reikalavimai taikomi ir siekiant supaprastinti PVM įsipareigojimus sumokėto PVM grąžinimo procedūros metu. Kaip žinoma, ypač dėl sunkumų susigrąžinti sumokėtą PVM, visų pirma, kai sumos nedidelės, verslininkai pasveria, ar „verta“ užsienio valstybės mokesčių inspekcijai teikti tokį prašymą, o gal jam bus pigiau apskritai nepasinaudoti savo teise susigrąžinti PVM. Tačiau taip faktiškai pažeidžiamas pamatinis Šeštosios PVM direktyvos principas, t. y. galimybė atskaičiuoti sumokėtą PVM.

Komiteto nuomone, reikia labai sustiprinti pastangas siekiant, kad kai kuriose valstybėse narėse būtų visiškai ir tolygiai surenkamas PVM.

7.2 Dėl šios priežasties būtina užtikrinti, kad bus įgyvendinti su vieno langelio principo įvedimu susiję ES Komisijos pasiūlymai ir įvertintas jų veiksmingumas.

2006 m. gegužės 17 d., Briuselis

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto
pirmininkė
Ann-Marie SIGMUND

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Kliūčių, susijusių su mažoms ir vidutinėms įmonėms taikomu pelno mokesčiu, mažinimo vidaus rinkoje — numatomo bandomojo projekto dėl apmokestinimo pagal buveinės valstybės reikalavimus metmenys

COM(2005) 702 final

(2006/C 195/14)

Taryba, vadovaudamasi Europos bendrijos steigimo sutarties 262 straipsniu, 2005 m. gruodžio 23 d. nusprendė pasikonsultuoti su Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetu dėl *Kliūčių, susijusių su mažoms ir vidutinėms įmonėms taikomu pelno mokesčiu, mažinimo vidaus rinkoje — numatomo bandomojo projekto dėl apmokestinimo pagal buveinės valstybės reikalavimus metmenys*

Ekonominės ir pinigų sąjungos, ekonominės ir socialinės sanglaudos skyrius, kuris buvo atsakingas už Komiteto darbo šiuo klausimu organizavimą, 2006 m. balandžio 28 d. priėmė savo nuomonę. Pranešėjas Phillipe Levaux.

427-ojoje plenarinėje sesijoje, įvykusioje 2006 m. gegužės 17–18 d. (gegužės 17 d. posėdis), Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas priėmė šią nuomonę 143 nariams balsavus už, nė vienam nebal-savus prieš ir 6 — susilaikius.

1. Išvados

1.1 EESRK pritaria mokesčių derinimui Europos Sąjungos lygmeniu ilgalaikėje perspektyvoje. Deja, šis procesas susiduria su daugybe kliūčių, todėl EESRK:

- dar kartą pritaria Komisijos nuostatoms ir priemonėms, skirtoms palengvinti mažų ir vidutinių įmonių veiklos plėtrą, tačiau kartu kelia klausimą dėl pasiūlytų projekto metmenų veiksmingumo ir taikymo apimties;
- laikosi nuomonės, kad bandomajame projekte vertėjo pasiūlyti labiau apibrėžtą sistemą, pagrįstą konkrečia patir-timi, įgyta savanoriškai dalyvaujant kai kurioms šalims ir mažų bei vidutinių įmonių profesinėms organizacijoms, ir nustatyti 5 metų bandomąjį laikotarpį, kad būtų padarytos naudingos išvados ir tuomet būtų įgyvendinti taikytini elementai;
- siūlo Komisijai atsižvelgti į toliau nurodytose įvairiose nuomonėse pateiktus pasiūlymus, kad galėtų parengti ilga-laikes gaires, kurios mažoms ir vidutinėms įmonėms pasiūlytų nuoseklius sprendimus, visų pirma tuos, kurių pagrindu būtų parengti Europos mažų ir vidutinių įmonių įstatatai.

2. Ankstesnių EESRK nuomonių santrauka

2.1 Komisija paskelbė šioje nuomonėje nagrinėjamą komu-nikatą po daugelio pastaraisiais metais pateiktų pasiūlymų. Mokesčių, visų pirma įmonių pelno mokesčių, srityje ši nauja

priemonė turėtų suteikti naujų vystymosi galimybių mažoms ir vidutinėms įmonėms (MVĮ), kurių svarba kuriant ES darbo vietas ir gerovę buvo daugybę kartų pabrėžta, taip pat ir Lisa-bonos veiksmų plane.

2.2 Nuo praėjusio šimtmečio dešimtojo dešimtmečio pabaigos su Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetu buvo daug kartų konsultuotasi dėl pasiūlymų, rekomendacijų ir komunikatų šiuo arba susijusiais klausimais. Toliau Komitetas primena paskutines konsultacines nuomones ir nuomones savo iniciatyva dėl mažoms ir vidutinėms įmonėms taikomos „Europos bendrovės“ koncepcijos ir mokesčių supaprastinimo, būtino norint greitai pašalinti kliūtis, su kuriomis susiduria šios įmonės.

- 2000 metų EESRK nuomonė savo iniciatyva ⁽¹⁾ dėl Europos mažųjų įmonių chartijos, kurioje be kitų dvylikos pasiūlymų yra siūloma sukurti supaprastintą apmokestinimo sistemą, taikomą mažoms ir vidutinėms įmonėms, numatant mikroįmones atleisti nuo pelno mokesčio, jeigu jų apyvarta neviršija tam tikros ribos.
- 2001 metų EESRK nuomonė ⁽²⁾ dėl Komisijos komunikato „Europos Sąjungos fiskalinė politika — Ateinančių metų prioritetai“. EESRK palaikė Komisijos tikslus fiskalinės politikos srityje, pabrėždama, kad būtina derinti įmonių apmokestinimą, siekiant išvengti sunkumų, su kuriais susiduria mažos ir vidutinės įmonės dėl skirtingų nacionalinių mokesčių įstatymų.

- 2002 metų EESRK nuomonė savo iniciatyva ⁽³⁾ dėl Europos bendrovės įstatų taikymo mažoms ir vidutinėms įmonėms, siekiant užtikrinti, kad šios įmonės būtų vertinamos taip pat, kaip ir didesnės įmonės, suteikiant mažoms ir vidutinėms įmonėms Europos įmonės statusą, kad būtų palengvinta šių įmonių veikla vidaus rinkoje ir jos būtų apsaugotos nuo daugkar-tinio apmokestinimo ir t. t.

⁽¹⁾ OL C 204, 2000 7 18, p. 57.

⁽²⁾ OL C 48/73, 2002 2 21, p. 73.

⁽³⁾ OL C 125, 2002 5 27, p. 100.

- 2002 metų EESRK nuomonė savo iniciatyva ⁽⁴⁾ dėl tiesioginio įmonių apmokestinimo, kurioje EESRK ragina nedelsiant paspartinti dvigubo apmokestinimo išvengimo priemonių sukūrimą. Pritariama, kad pasirenkant bendrus principus, būtų sukurta vidaus rinka, kurios neskaidytų mokesčių barjerai. Pabrėžiama, kad suderintas apmokestinimo bazės nustatymas visoms Europos Sąjungos įmonėms nepažeidžia ES valstybių narių ir regionų fiskalinio suvereniteto, kadangi neapriboja jų kompetencijos nustatyti mokesčių lygį.
- 2003 metų EESRK nuomonė ⁽⁵⁾ dėl pasiūlymo priimti Komisijos Direktyvą iš dalies keičiančią 1990 m. liepos 23 d. Tarybos Direktyvą 90/435/EEB dėl bendrosios mokesčių sistemos, taikomos įvairių valstybių narių patrunuojančioms ir dukterinėms bendrovėms., EESRK pritarė Komisijos pozicijai siekti išvengti arba bent sumažinti dvigubą ar daugkartinį apmokestinimą, taikomą pelnui, kurį filialas skirsto patrunuojančios bendrovės ar pagrindinės įmonės buveinės valstybėje.
- 2003 metų EESRK nuomonė savo iniciatyva ⁽⁶⁾ dėl Europos Sąjungos fiskalinės politikos: bendrieji principai, fiskalinių taisyklių konvergencija ir galimybė balsuoti kvalifikuota balsų dauguma. Šioje nuomonėje siūloma įsigilinti į tris klausimus, tarp jų — į klausimą dėl **bendros įmonių pelno mokesčio bazės nustatymo ir dėl minimalaus įmonių pelno mokesčio tarifo įteisinimo kvalifikuota balsų dauguma.**
- Komisijos prašymu parengta 2004 metų EESRK tiriamoji nuomonė ⁽⁷⁾ dėl mažųjų ir vidutinių įmonių bei socialinės ekonomikos įmonių sugebėjimo prisitaikyti prie ekonomikos augimo sąlygotų pokyčių, kurioje EESRK dar kartą nurodo, kad būtina pašalinti kliūtis, kurios trukdo mažoms ir vidutinėms įmonėms ir socialinės ekonomikos sektoriaus įmonėms patekti į pasaulines rinkas, visų pirma sumažinant joms trukdančią administracinę ir teisinę naštą.
- 2004 metų EESRK nuomonė ⁽⁸⁾ dėl Komisijos komunikato „Vidaus rinka be kliūčių, susijusių su įmonių pelno mokesčiu“, kurioje EESRK pabrėžia:
 - 3.2 punkte teigiama, kad būtina imtis priemonių pašalinti vidaus rinkos sutrikimus, konsoliduojant įmonių pelno mokesčio taikymo tvarką (...), nes mažos ir vidutinės įmonės neturi galimybių prisiderinti prie 15, o netrukus ir prie 25, skirtingų mokesčių sistemų;
 - 3.3 punkte teigiama, kad svarbu mažas ir vidutines įmones apmokestinti pagal įmonės buveinės valstybės reikalavimus, jei įmanoma, susiejant jį su tam tikru maksimaliu apyvartos dydžiu;
 - 3.3.1 punkte teigiama, kad bandomasis Komisijos projektas apmokestinti pagal įmonės buveinės valstybės reikalavimus suteikia galimybę išspręsti problemas, susijusias su mažų ir vidutinių įmonių tarptautiniais sandoriais, nes palengvinama su mokesčiais prievolėmis susijusių administracinių procedūrų našta. Apmokestinimo pagal įmonės buveinės valstybės reikalavimus sistemą reikėtų pirmiausia išbandyti pagal dvišalį principą, o vėliau, pasiekus teigiamų rezultatų, taikyti ją visoje Europos Sąjungoje;

- 3.4 punkte teigiama, kad bendra mokesčių bazė, taikoma visai Europos Sąjungai, yra pirmasis svarbus etapas;
- 3.7 punkte EESRK dar kartą primygtinai primena valstybėms narėms, svarbiausioms veikėjoms šioje srityje, kad būtina pasiekti susitarimą, kuris sudarytų galimybę mažoms ir vidutinėms įmonėms ir skatinti jas plėsti veiklą už buveinės valstybės ribų ir kurti darbo vietas, nes MVĮ sukuria daugiausiai naujų darbo vietų.

2.3 EESRK cituoja kai kurias ištraukas iš šių aštuonių per penkerius metus pateiktų nuomonių:

- siekdamas pabrėžti savo indėlio svarbą,
- siekdamas priminti tinkamas priemones, kurios suteikia mažoms ir vidutinėms įmonėms galimybę atlikti svarbesnį vaidmenį ES vidaus rinkoje,
- pripažindamas atkaklias Komisijos pastangas ieškoti sėkmingų sprendimų šioje srityje.

2.4 Vis dėlto EESRK apgailestauja, kad per penkerius metus vis dar nesuformuluota veiksminga priemonė šiems klausimams spręsti. Taip pat Komitetas primygtinai ragina Parlamentą ir Tarybą apsispręsti ir pagaliau pašalinti kliūtis, kurios jau yra aiškiai nustatytos.

3. Komisijos pasiūlymai ir EESRK pastabos

3.1 Nors EESRK neabejoja, kad jo parengtos nuomonės iš esmės yra labai artimos Komisijos pasiūlymų tikslui, vis dėlto Komitetas norėtų pateikti keletą papildymų.

3.2 Komisija savo komunikate primena, kad, palyginti su didesnėmis įmonėmis, mažų ir vidutinių įmonių dalyvavimas vidaus rinkoje yra kur kas mažesnio masto daugiausia dėl su mokesčiais susijusių priežasčių. Ji primena, kad reikia skatinti mažų ir vidutinių įmonių tarptautinės veiklos plėtrą ir rekomenduoja jas apmokestinti pagal buveinės valstybės reikalavimus. Bendrovių apmokestinimo, ypač įmonių pelno mokesčio, klausimu Komisija siūlo, kad valstybės narės ir įmonės išbandytų „apmokestinimo pagal įmonės buveinės valstybės reikalavimus“ koncepciją ir įgyvendintų bandomąją sistemą.

3.3 EESRK teigiamai įvertino šią iniciatyvą ir išreiškė principinį pritarimą. Tačiau Komitetas primena, kad tik nedaugelis mažų ir vidutinių įmonių planuoja tarptautinę veiklą; taigi bandomoji sistema gali būti išbandyta dalyvaujant tik nedaugeliui įmonių, kurios dėl geografinės padėties ar veiklos pobūdžio yra parengusios strategiją įsitvirtinti užsienyje. Nepaisant šios bendros principinės pozicijos, EESRK pageidautų, kad Komisija galėtų tiksliau nurodyti:

- kiek apytikriai galėtų būti mažų ir vidutinių įmonių, kurias artimoje ateityje domintų siūloma bendrovių pelno mokesčio bazės skaičiavimo tvarka,

⁽⁴⁾ OL C 241, 2002 10 7, p. 75.

⁽⁵⁾ OL C 32, 2004 2 5, p. 118.

⁽⁶⁾ OL C 80, 2004 3 30, p. 139.

⁽⁷⁾ OL C 120, 2005 5 20, p. 10.

⁽⁸⁾ OL C 117, 2004 4 30, p. 38.

— koks yra jų ekonominis „svoris“ Europos Sąjungoje,

— kuriuose ekonomikos sektoriuose šios įmonės daugiausia vykdo savo veiklą.

3.3.1 Lengvinant mažų ir vidutinių įmonių veiklą, faktiškai siekiama paskatinti ekonomikos augimą ir darbo vietų kūrimą, bet, atsižvelgiant į tai, kad Europos Sąjunga turi ribotus finansinius išteklius, EESRK nuomone, reikia vengti lėšų iššvaistymo ir teikti pirmenybę ribotam priemonių skaičiui, parenkant jas pagal veiksmingumą. Taigi, atsižvelgiant į turimus statistinius duomenis, reikia ne tik patikrinti siūlomos priemonės veiksmingumą ir palyginti šį veiksmingumą su kitomis priemonėmis, kurios gal būtų tinkamesnės. EESRK stebina tai, kad nesant pakankamai informacijos šiuo klausimu Komisija savo parengtame poveikio tyrime neapskaičiuoja sąnaudų, susijusių su jos rekomenduojamos priemonės įgyvendinimu.

3.4 Komisija, grįsdama savo pasiūlymą, remiasi rezultatais, gautais atliekant 2004 m. antrąjį pusmetį surengtą apklausą, kurios metu buvo apklaustos 25 valstybių narių mažos ir vidutinės įmonės ir profesinės organizacijos. Komisija gavo tik 194 klausimynus su atsakymais, iš kurių 168 buvo gauti iš Vokietijos įmonių (žr. priede pateiktą dokumentą).

3.4.1 EESRK konstatuoja, kad atliekant apklausą Europos Sąjungoje nepavyko gauti statistiškai reikšmingo atsakymų skaičiaus, nors valstybėse narėse veikia keli milijonai mažų ir vidutinių įmonių, iš kurių du milijonai — statybos sektoriuje. Taip pat Komiteta stebina tai, kad jam nepateikta informacija apie profesinių organizacijų ir socialinių partnerių nuomonę. EESRK prašytų jam pateikti šią informaciją susipažinti, jei tik ji nėra konfidenciali.

3.4.2 EESRK nuomone, Komisija neturėjo daryti išvadų, kurios yra nepakankamai pagrįstos, nes ši apklausa suteikė labai mažai naudingos informacijos.

3.5 EESRK nuomone, Komisija turi:

— išsiaiškinti įmonių abejingumo šiai apklausai priežastis;

— numatyti pakankamai lėšų, kad tokias apklausas galėtų atlikti specialistai. Iš pradžių šie specialistai turėtų ištirti, ar perspektyvus tyrimo objektas, numatytas tikslas ir pats apklausos turinys. Palaikant tiesioginius ryšius su mažomis ir vidutinėmis įmonėmis, kurios jau turi filialus kitose valstybėse, būtų galima geriau įvertinti įmonių patiriamų sunkumų pobūdį;

— vengti platinti tokį klausimyną internetu, nes šis būdas, atrodo, ne visai tinka mažoms ir vidutinėms įmonėms, nors jis yra gana patogus organizacijoms, kurios nuolat lankosi Komisijos tinklalapyje.

3.5.1 Galbūt kai kurie mažų ir vidutinių įmonių vadovai, tvirtai nusprendę pradėti veiklą kitose valstybėse narėse, apmokestinimo būdo nevertina rimtai ir veikiau rūpinasi darbuotojų paieška, investicijomis į rinkodarą ar pakankamai greitai pajamų gavimu?

3.5.2 Galiausiai, galbūt kiti mažų ir vidutinių įmonių vadovai mano, kad, nusprendę pradėti veiklą kitoje valstybėje narėje, jie susidurs su daugybe tokių sudėtingų administracinių, teisinių, socialinių, fiskalinių ir kt. problemų, kad tai, kaip jų bendrovės dukterinė įmonė bus apmokestinta, jiems atrodo antrinis ir per ankstyvas klausimas, ir jie renkasi išeitį steigdami bendrą įmonę su vietos bendrove (Europos sanglaudą skatinantis veiksmas).

3.6 Komisija nustato tokią rekomenduojamos bandomosios priemonės taikymo sritį ir tikslus:

— Didelio masto bandomosios priemonės taikymas visoms mažoms ir vidutinėms įmonėms, įskaitant mikroįmones, kuriose dirba mažiau nei 10 darbuotojų.

— Leidžiama apskaiciuoti MVĮ patronuojančių bendrovių kartu su visomis projekte turinčiomis teisę dalyvauti dukterinėmis bendrovėmis ir nuolatinėmis buveinėmis, veikiančiomis kitose dalyvaujančiose valstybėse narėse, apmokestinamąjį pelną pagal buveinės valstybės narės mokesčių bazės taisykles.

— Taip nustatyta mokesčių bazė būtų priskiriama atitinkamai valstybei narei pagal jos atitinkamą dalį darbo užmokesčio fonde ir (arba) apyvartoje. Tada kiekviena valstybė narė taikytų savo atitinkamą nacionalinį mokesčio tarifą.

— Tarpvalstybinis nuostolių kompensavimas.

Mažų ir vidutinių įmonių sąnaudos, susijusios su skirtingomis nacionalinėmis bendrovių apmokestinimo taisyklėmis, dėl kurių paprastai reikia samdyti specialistus, sumažės.

3.7 EESRK konstatuoja, kad pasiūlyti tikslai ir taikymo sritis atitinka tai, kas jau buvo numatyta. Taigi Komitetas dar kartą pritaria Komisijai ir siūlo tuo atveju, jei bandymai duos teigiamų rezultatų, nedelsiant sukurti Europos stebėjimo ir galbūt fiskalinio dempingo kontrolės sistemą, kuri neleistų įmonėms, pavyzdžiui, perkelti patronuojančios bendrovės buveinę į tas valstybes nares, kuriose bendrovių apmokestinimo bazės skaičiavimas yra palankesnis.

3.8 Komisija kviečia valstybes nares tartis ir sudaryti dvišales sutartis, nustatančias praktines šios bandomosios priemonės įgyvendinimo sąlygas, atsižvelgiant į pasiūlytas bendrąsias neprivalomas gaires. Komisija siūlo savo paslaugas rengiant ir vykdančias šias dvišales sutartis.

3.9 EESRK gerai supranta Komisijos veiklos ir intervencijos ribas ir džiaugiasi tuo, kad ji apsiriboja siūlymu ir skatinimu. Tai suteikia suinteresuotoms mažoms ir vidutinėms įmonėms tam tikrą bandymo laisvę taikyti pirmines priemones, įtrauktas į atitinkamų ES valstybių narių sudarytas dvišales sutartis. Atsižvelgdama į šios patirties rezultatus, Komisija, atėjus laikui, pasiūlys išplėsti eksperimentą ir taikyti keletą pačių efektyviausių pirminių priemonių.

3.10 EESRK pritaria Komisijai, kad didžiausia kliūtis, su kuria susiduria mažos ir vidutinės įmonės, yra nacionalinių nuostatų įvairovė. Jei bus sudaromos dvišalės sutartys tarp 25 valstybių narių, jų bus labai daug ir visos iš esmės bus skirtingos — tokiu atveju mažos ir vidutinės įmonės galės pasinaudoti tik ribotu šių susitarimų skaičiumi. Tai nesuteiks pageidaujamo supaprastinimo.

3.11 Be to, EESRK abejoja dėl praktinių pasekmių, kurios gali rasti dėl Komisijos pareikšto apsisprendimo nesiūlyti priemonės, kurioje būtų tiksliau apibrėžta jos siūloma veikla. Kaip reikės ateityje, taikant daugybę dvišalių sutarčių, nustatyti, kad

jau laikas derinti mokesčių įstatymus (tai galiausiai pageidautina atlikti), jeigu konvergencijos kriterijai nėra iš pat pradžių nustatyti?

3.12 Galiausiai EESRK pastebi, kad nebuvo atlikta jokio tyrimo, siekiant išsiaiškinti, ar kai kuriose Europos valstybėse arba regionuose, pvz., Šveicarijoje, Lichtenšteine, Vatikane arba kunigaikštystėse (Monake, San Marine, Andoroje ir kt.) nėra taikoma sistemų, kurios leistų įmonėms (visų pirma mažoms ir vidutinėms) išvengti arba sumažinti daugybės nacionalinių, regioninių ir vietinių mokesčių sistemų poveikio.

2006 m. gegužės 17 d., Briuselis

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto
pirmininkė
Anne-Marie SIGMUND

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Pasiūlymo priimti Tarybos reglamentą, įsteigiantį Sanglaudos fondą (kodifikuota redakcija)

COM(2006) 5 final — 2003/0129 (AVC)

(2006/C 195/15)

Taryba, vadovaudamasi Europos bendrijos steigimo sutarties 262 straipsniu, 2006 m. vasario 28 d. nusprendė pasikonsultuoti su Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetu dėl *Pasiūlymo priimti Tarybos reglamentą, įsteigiantį Sanglaudos fondą (kodifikuota redakcija)*

Ekonominės ir pinigų sąjungos, ekonominės ir socialinės sanglaudos skyrius, kuris buvo atsakingas už Komiteto darbo šiuo klausimu organizavimą, 2006 m. balandžio 28 d. priėmė savo nuomonę (Pranešėjas A. Grasso).

427-ojoje plenarinėje sesijoje, įvykusioje 2006 m. gegužės 17 d. Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas priėmė šią nuomonę 146 nariams balsavus už, 1 — prieš ir 2 susilaikius.

1. Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas pritaria Komisijos iniciatyvai kodifikuoti Reglamentą (EB) Nr. 1164/94, įsteigiantį Sanglaudos fondą.

2. EESRK patvirtina jau ne kartą išsakytą nuomonę, kad Bendrijos teisės aktų kodifikavimas padeda priartinti Europos piliečius prie Europos Sąjungos instrumentų. Tai ypač svarbu kalbant apie sanglaudos politiką, kuri yra itin svarbi kuriant Europą.

2006 m. gegužės 17 d., Briuselis

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto
pirmininkė
Anne-Marie SIGMUND

**Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Europos Sąjungos išorės veiklos:
organizuotos pilietinės visuomenės vaidmuo**

(2006/C 195/16)

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas, vadovaudamasis Darbo tvarkos taisyklių 29 straipsnio 2 dalimi, 2004 m. sausio 28 d. nusprendė parengti nuomonę dėl *Europos Sąjungos išorės veiklos: organizuotos pilietinės visuomenės vaidmuo*.

Išorės santykių skyrius, kuris buvo atsakingas už Komiteto darbo šiuo klausimu organizavimą, 2006 m. gegužės 4 d. priėmė savo nuomonę. Pranešėjas **Christoforos Koryfidis**.

427-ojoje plenarinėje sesijoje, įvykusioje 2006 m. gegužės 17–18 d. (gegužės 17 d. posėdis), Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas priėmė šią nuomonę 140 narių balsavus už, 3 — prieš ir 9 susilaikius.

1. Nuomonė parengta remiantis klausimynu ir tyrimu. Šis darbas — ilgo tyrimo proceso rezultatas, atlikto teoriniame ir praktiniame lygmenyse ir atsižvelgiant EESRK patirtį, kurią jis įgijo palaikydamas ryšį su šalių kandidačių ir kai kurių trečiųjų šalių patariamosiomis institucijomis ir pilietinės visuomenės organizacijomis. Visa ši daugelį metų trukusi veikla leido prieiti prie išvados, kad dabar reikia pradėti naują etapą ir suteikti savo įsipareigojimams ir ryšiams struktūruotą ir numatomą pobūdį bei jiems užtikrinti kuo geresnę perspektyvą.

2. EESRK nuomone, ekonomikos globalizacija kartu su mokslo ir technologijų raida (visų pirma informacijos technologijų srityje) yra galinga jėga, kurią galima valdyti tik perkelti šiuolaikinių tarptautinių santykių užmezgimo ir vystymo svorio centrą. Iš esmės šie pokyčiai turėtų pasireikšti struktūrine atskirų visuomenių santykių integracija į tradicinius tarpvalstybinius santykius.

3. Šis teiginys verčia daryti išvadą, kad Sąjunga, kaip vientisa valdymo sistema, turi kuo anksčiau pripažinti šią naują realiją. Tai reiškia, kad ji turėtų planuoti ir vystyti išorės veiklos politikos kryptis, užtikrindama, kad jų įgyvendinime aktyviai dalyvaus ir savo veikla prisidės organizuota pilietinė visuomenė.

4. Minėtosios Bendrijos politikos kryptys, jei tik įmanoma, turi būti numatomos iš anksto ir būtinai integruotos. Kriterijai, kuriuos reikėtų pasitelkti norint jas apibrėžti ir plėtoti tiek Sąjungos viduje, tiek už jos ribų — tai demokratinis Europos kelias, jos ekonominė ir socialinė įgytis, strateginiai Sąjungos tikslai ir patikimos žinios.

5. Tokiomis sąlygomis atsiranda poreikis siekti naujos vidinės organizacinės pusiausvyros bei darnesnės konkurencijos ir bendradarbiavimo dermės, visų pirma tose srityse ir vykdant tokią veiklą, kuri yra skirta už Sąjungos ribų esantiems subjektams.

6. Klausimas, kaip organizuota Europos pilietinė visuomenė turėtų įsisamontinti savo naująjį vaidmenį, yra sudėtingas. Šią problemą reikėtų spręsti šiuolaikiniais metodais, kurie skatina mokytis ir kaupti žinias.

7. Kad būtų skatinama siekti žinių ir apskritai skatinti Europos piliečius tobulėti žiniomis grįstoje visuomenėje ir ekonomikoje, reikalingas naujas požiūris į visą gyvenimą trunkančio mokymosi programas. Iš tikrųjų tai reiškia, kad į esamas visą gyvenimą trunkančio mokymosi programas reikia įtraukti informaciją, susijusią su globalizacija ir Sąjungos išorės veikla.

8. EESRK, kaip organizuotos pilietinės visuomenės pozicijos skleidėjui Europos lygiu, tenka trejopa misija:

— įvertinant Europos demokratijos įgytį ir kūrybiškai derinant įvairius interesus, būti visos organizuotos pilietinės visuomenės atstovu Sąjungos politinėse institucijose, išdėstančiu jos poziciją Sąjungos išorės veiklos klausimais,

— aktyviai dalyvauti planuojant ir rengiant su išorės veikla susijusias Sąjungos politikos kryptis,

— užtikrinti Sąjungos išorės politikos įgyvendinimo stebėseną ir jo ekonominį bei socialinį poveikį.

9. Šie EESRK uždaviniai apima platų temų ir veiklos spektrą, kadangi visos problemos, kurias kelia naujoji pasaulio sankloda, veikia vieną ar kitą jos aspektą (ekonominę, socialinę, aplinkos ir kultūrinę plotmes).

10. Esant tokiai padėčiai, didžiausias galimas EESRK indėlis į Sąjungos išorės veiklos politikos formavimą ir vystymą yra jo gebėjimas, užimant tam tikrą poziciją, kūrybingai siekti pusiausvyros. Ši pusiausvyra pasiekama apibendrinant įvairius narių interesus, taip pat atsižvelgiant į su minėtomis keturiomis plotmėmis susijusius procesus ir metodus.

11. Reikia pažymėti, kad EESRK jau turi sukaupęs didelę patirtį, kaip reikia spręsti Sąjungos išorės veiklos problemas. Nepaisant to, šia patirtimi būtų galima geriau pasinaudoti pasitelkus platesnius Bendrijos mechanizmus ir principus. Bendrijos institucijos nesugebėjo visapusiškai panaudoti šios patirties ir išvadų, pateiktų nuomonėse, informaciniuose pranešimuose ir pasiūlymuose.

12. EESRK laikosi nuomonės, kad tarp šios patirties ir centrinių Sąjungos politinių struktūrų turėtų būti geresnis ryšys. Vienas iš būdų jam palaikyti yra pasirašyti bendradarbiavimo stiprinimo protokolus, panašius į jau pasirašytą Europos Komisijos ir EESRK protokolą. Būtų dar geriau, jei, rengiant reikalingas integruotas ir, pageidautina, preventyvos politikos kryptis, visos Sąjungos politinės institucijos bendradarbiautų su EESRK.

13. Bet kuriuo atveju EESRK suvokia ir pabrėžia, kad vykstant globalizacijai būtina stiprinti Komiteto, o plačiąja prasme — organizuotos pilietinės visuomenės vaidmenį. Pagrindinė to priežastis — būtinybė XXI amžiaus pasaulyje skatinti platesnius Sąjungos tikslus, o konkretus motyvas (ypač EESRK atveju) yra susijęs šių tikslų skatinimo būdų paieška. Kitaip tariant, tai susiję su besikeičiančiu nauju EESRK veiklos (kurioje taikomi žiniomis pagrįstos visuomenės principai) pobūdžiu ir išskirtiniu EESRK ypatumu — gebėjimu patikimai veikti už Sąjungos ribų (visuomenės lygiu), vadovaujantis principais, kuriuos galima pavadinti „švelnia diplomatija“.

14. EESRK prašo šį išskirtinį gebėjimą pripažinti ir paremti. Jis prašo jį, kaip instituciją, atstovaujančią Europos organizuotai pilietinei visuomenei, pripažinti pasaulinio lygio partneriu, visų pirma tarptautinėse organizacijose, pavyzdžiui, Jungtinių Tautų Ekonomikos ir socialinėje taryboje. Be to, jis reikalauja, kad su trečiosiomis šalimis pasirašytose sutartyse būtų deramai įvertinta jo pozicija ir vaidmuo ir būtų palaikoma jo vykdoma politika, kuria siekiama paremti tų šalių pilietinę visuomenę.

15. EESRK prašo, kad jam, vykdamas pirmiau minėtą dviejų užduočių, būtų teikiama parama ir sudaromos sąlygos vidutinės

trukmės laikotarpiu vystyti svarbiausias politikos kryptis, pavyzdžiui:

- kurti šiuolaikinę, integruotą aktyvios komunikacijos sistemą, keistis informacija ir palaikyti ryšius su Europos ir viso pasaulio partneriais, taip pat su kitomis Sąjungos institucijomis;
- skleisti daugiau informacijos ir stiprinti bendradarbiavimą su tarpyvyriausybinių organizacijų patariamaisiais organais ir kitomis susijusiomis tarptautinėmis organizacijomis, ypač ryšių su organizuota pilietine visuomene klausimais;
- sukurti „elektroninį žinių banką“ apie pasaulio organų ir struktūrų bei pilietinės visuomenės organizacijų tinklų, vykdančių patariamąją funkciją, veiklą ir naudotis juo kaip komunikacijos, suartinimo, suvokimo ir aiškinimo priemone, padedančia suprasti, kaip veikia pilietinė visuomenė, ir kaip priemonę, visame pasaulyje populiarinančią Sąjungos vertybes ir strateginius tikslus;
- kas dveji metai rengti ataskaitą apie pasaulio įvykius, nurodant, kokią įtaką jiems turėjo Sąjungos išorės veikla.

16. Remdamasis pirmiau nurodytais pastebėjimais ir pasiūlymais, EESRK kviečia Sąjungos politines institucijas priimti ir populiarinti nuolatinio tarpinstitucinio dialogo metodą, kurio tikslas:

- pateikti skaidrią ir prieinamą informaciją bei sukaupti patikimų kolektyvinių žinių apie Sąjungos išorės veiklą,
- pasiekti sutarimą, *kokia veikla, kodėl ir kaip turi būti vystoma.*

2006 m. gegužės 17 d., Briuselis

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto
pirmininkė
Anne-Marie Sigmund

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl rekomendacijų 2006 m. birželio 15–16 d. Europos Vadovų Tarybai — apmąstymų laikotarpis

(2006/C 195/17)

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas, vadovaudamasis Darbo tvarkos taisyklių 29 straipsnio 2 dalimi, 2006 m. vasario 15 d. nusprendė parengti nuomonę dėl *rekomendacijų 2006 m. birželio 15–16 d. Europos Vadovų Tarybai — apmąstymų laikotarpio*

ir, pagal Darbo tvarkos taisyklių 20 straipsnį, pagrindiniu pranešėju paskirti Henri Malosse.

427-ojoje plenarinėje sesijoje, įvykusioje 2006 m. gegužės 17–18 d. (2006 m. gegužės 17 d. posėdis) Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas priėmė šią nuomonę 133 nariams balsavus „už“, 1 — „prieš“ ir 8 susilaikius.

1. Pirmiausia EESRK džiaugiasi, kad Tarybai pirmininkaujanti valstybė neketina apsiriboti apmąstymų laikotarpiu pradėtų iniciatyvų apžvalga, o numato susitarti ir dėl būsimų vykstančio proceso etapų.

2. Todėl EESRK dar kartą patvirtina savo 2003 m. rugsėjo 24 d.⁽¹⁾ ir 2004 m. spalio 28 d.⁽²⁾ nuomonėse išreikštą poziciją, kad Sutartis dėl Konstitucijos Europai yra pagrindinė priemonė, galinti Europos Sąjungai padėti įveikti iššūkius, su kuriais jai tenka susidurti. Komitetas dar nori ypatingai pasižvelgti tuo, kad į Sutartį yra įtraukta Pagrindinių teisių chartija, pagal kurią formuojant Europos Sąjungos politikos kryptis atsižvelgiama į piliečių teises, ir institucinės bei Sąjungos valdymą reglamentuojančios nuostatos, kurios Europos Sąjungos veiklą daro suprantamesnę ir veiksmingesnę.

3. Taip pat, atsižvelgdamas į 2006 m. sausio 19 d. Europos Parlamento rezoliuciją dėl apmąstymų laikotarpio: diskusijų dėl Europos Sąjungos vertinimo struktūra, temos ir tvarka,

4. EESRK mano, kad:

— nesant aiškos vizijos ir bendro sutarimo dėl Europos integracijos tikslų ir baigties, susidarė abejonių dėl laimėjimų ir rezultatų, pasiektų per 50 Europos kūrimo metų;

— piliečiai daugiau abejoja dėl Europos Sąjungos funkcionavimo ir šiuo metu vykdomos politikos, nei dėl pačios Sutarties dėl Konstitucijos Europai, kurios naujoviškas pobūdis buvo nepakankamai išaiškintas plačiajai visuomenei;

— Nicos sutartimi sudaryta dabartinė institucijų sistema negali padėti Europos Sąjungai žengti pirmyn integracijos keliu; esančios sutartys netenkina modernaus Europos valdymo reikalavimų ir beveik nenumato galimybių pilietinės visuomenės organizacijoms dalyvauti formuojant politikos kryptis ir visais lygiais priimant Bendrijos sprendimus;

— būtent Europos Komisija ir Europos Vadovų Taryba, laikydamosi savo įgaliojimų, turėtų pateikti atitinkamų pasiūlymų, kuriais būtų padėtas Europos piliečiams palankios ateities vizijos pagrindas savo ir suteikta turinio Europos Sąjungos politikos kryptims, kad jos galėtų geriau tenkinti Europos gyventojų lūkesčius. Todėl EESRK džiau-

giasi, kad tarpinstituciniame susitarime tarp Europos Parlamento, Tarybos ir Komisijos, pasirašytame 2006 m. balandžio 4 d., numatyta padidinti 2007–2013 m. finansinėse perspektyvose numatytų lėšų dalį, kurią iš pradžių buvo nustačiusi Europos Vadovų Taryba. Tačiau Komitetas pastebi, kad toks padidinimas yra ribotas, todėl labai apgailestauja, jog šios finansinės perspektyvos neleidžia surinkti tiek biudžeto išteklių, kiek reikėtų visiems numatytiems Europos siekiams įgyvendinti. Komitetas primena, kad šiuo klausimu 2004 m. rugsėjo 15 d. jau yra priėmusi nuomonę⁽³⁾;

— Norint, kad pasisektų Europos komunikacijos strategija, svarbu iš anksto:

— sukurti aiškią Europos ateities viziją;

— nustatyti ir įgyvendinti politikos kryptis, suteikiančias tikros naudos piliečiams;

— užtikrinti, kad Europos kūrimas ir jo tikslai būtų aiškesni ir suprantamesni;

— pasiekti didesnės demokratijos Europos Sąjungos veikloje, kuri visų pirma užtikrintų aktyvesnį piliečių dalyvavimą ir labiau struktūruotą dialogą su organizuota pilietine visuomene.

5. EESRK 2006 m. birželio 15–16 d. Europos Vadovų Tarybai pateikia šias rekomendacijas:

5.1 Pareigos

5.1.1 Pareiga rasti greitą išeitį iš tapatybės krizės, kurią šiuo metu išgyvena Europos Sąjunga, daugiausia tenka valstybėms narėms, taigi, ir Europos Vadovų Tarybai. Todėl 2006 m. birželio mėn. vadovų susitikimo metu turi būti pateikta aiški informacija apie Europos ateitį ir rastos išeitys iš dabartinės politinės aklavietės. EESRK mano, kad „krizės įveikimo“ sprendimu turi būti apsaugota Sutartimi dėl Konstitucijos pasiekta pažanga ir pusiausvyra, be to, juo turi būti atsižvelgta į tai, kad šiuo metu Sutartį yra ratifikavusios 15 valstybių narių.

⁽¹⁾ Nuomonė, kuri buvo pateikta 2003 m. Tarpvyriausybinei konferencijai – (OL C 10, 2004 m. sausio 14 d.).

⁽²⁾ Nuomonė dėl Sutarties dėl Konstitucijos Europai – (OL C 120, 2005 m. gegužės 20 d.).

⁽³⁾ Nuomonė dėl Komisijos komunikato „Kurti mūsų bendrą ateitį: politiniai iššūkiai ir išplėtos Sąjungos biudžeto lėšos 2007–2013 m.“ (COM(2004) 101 final) – (OL C 74, 2005 m. kovo 23 d.).

5.1.2 Pagal Sutarties dėl Konstitucijos IV-433 straipsnio 4 dalį tai, kad sutartis dėl priežasčių, kurių nederėtų nepaisyti, buvo du kartus atmeta, visiškai nereikia, kad šio teksto atsiskaitytų. Savo nuomonę privalo pareikšti tos valstybės narės, kurios dar nėra priėmusios sprendimo šiuo klausimu. Komitetas prašo šių valstybių narių neatšaukti ratifikavimo proceso, bet, esant galimybei, ratifikavimą surengti kaip įmanoma anksčiau.

5.2 Geresnis valdymas

5.2.1 Europos Sąjungos institucijos — Komisija, Europos Parlamentas ir Taryba — turi iš anksto pasirengti taikyti naujausias Sutarties dėl Konstitucijos nuostatas valdymo klausimais. Todėl EESRK rekomenduoja jau dabar, prieš pradėdant rengti bet koki svarbų teisės aktą, kuo plačiau ir daugiau konsultuotis su pilietinės visuomenės organizacijomis. Jis taip pat ragina Komisiją išnagrinėti piliečių iniciatyvos teisės įgyvendinimo sąlygas.

5.2.2 Šiomis aplinkybėmis institucijos turėtų dažniau pasitelkti EESRK galimybę tiriamosiomis nuomonėmis, informaciniais pranešimais ir poveikio analizėmis papildyti Sąjungos politikos kryptį turinį.

5.2.3 Dėl šios priežasties ir visų pirma bendradarbiaudamas su nacionalinėmis ekonomikos ir socialinių reikalų tarybomis bei panašiomis institucijomis, Komitetas tęs pradėtas iniciatyvas, kuriomis toliau iš esmės skatins struktūruotą Sąjungos institucijų ir organizuotos pilietinės visuomenės dialogą ir stengsis derinti jų interesus.

5.2.4 Taip pat reikėtų išplėtoti „funkcionalaus subsidarumo“ principą, vis daugiau Sąjungai tenkančios atsakomybės perdėdžiant vietas ir regionų valdžios institucijoms bei pilietinės visuomenės organizacijoms, kad piliečiai greičiau įsisavintų Europos realijas. Todėl reikėtų išplėsti subsidarumo principo kontrolę ir jį taikyti ne tik vietos ir regionų valdžios institucijoms, bet ir pilietinės visuomenės organizacijoms.

5.3 Bendrijos politikos kryptį ir Europos pilietybės turinio pildymas

5.3.1 Sąjungos institucijos turi papildyti Europos politikos kryptį turinį, kad būtų įrodytas jų veiksmingumas ir teigiamas poveikis kasdieniam piliečių gyvenimui: užimtumui, judumui, aplinkai, socialinei pažangai, jaunimo politikai, verslumui, kovai su diskriminacija ir atskirtimi ir t.t. Jos taip pat turėtų toliau įgyvendinti didžiulius Europos projektus, kurie leidžia išskirti Europos tapatybę (transeuropiniai tinklai, kosmoso politika ir t.t.), pradėti naujus projektus, pavyzdžiui, Europos civilinės tarnybos ir Europos stambių avarių prevencijos ir saugos valdymo sistemos.

5.3.2 Europos Komisija, vadovaudamasi Sutarčių jai suteiktais įgaliojimais ir vaidmeniu, turi sukurti ir pasiūlyti realių bendros politikos kryptį tokiose srityse, kuriose europinės naudos nebereikia įrodinėti (visų pirma energetika, aplinka, moksliniai tyrimai). Todėl kiekvienoje srityje turi būti pasirenkami pragmatiškiausi sprendimai, pirmiausia, kai kalbama apie bendrą ES ir (arba) valstybių narių finansavimą ar glaudesnę bendradarbiavimą.

5.3.3 Išorės politikos srityje, atsižvelgiant į 1998 m. Vienoje Europos Vadovų Tarybos priimtus įsipareigojimus, reikėtų labiau stiprinti ES sanglaudą ir solidarumą, o ne imtis pavienių iniciatyvų ir laikytis nenuoseklios pozicijos, nes jos verčia abejoti, ar valstybės narės tikrai tiki Europos Sąjunga. Jei teisėti ES interesai būtų nuosekliai ir įtikinamai skelbiami visame pasaulyje, tai padėtų žymiai sustiprinti Europos piliečių patikėjimą Sąjunga ir priartinti ją prie piliečių.

5.3.4 Iš esmės papildžiusios Europos Sąjungos politikos kryptį turinį, Komisija ir Taryba įgalins labiau pasitikėti atnaujinta Lisabonos strategija ir atvers kelią piliečių lūkesčius atitinkančiam Europos projektui po 2010 m., jeigu ši kartą bus numatyta realių priemonių siekiamiems tikslams įgyvendinti. Iš tiesų jeigu norime, kad Sutartį dėl Konstitucijos geriau suprastų piliečiai, reikia sukurti visaapimančio visuomenės projekto perspektyvą.

5.4 Visiškas dabartinių Sutarčių įgyvendinimas

5.4.1 Jau dabar, nelaukdamas kitos sutarties, Komisija ir Taryba turėtų visiškai įgyvendinti tam tikras Nicos sutarties nuostatas, pavyzdžiui tas, kurios leistų pereiti prie kvalifikuotos balsų daugumos kai kuriose socialinės politikos, teisingumo ir vidaus reikalų srityse.

5.4.2 Be to, EESRK rekomenduoja, kad Komisija ir valstybės narės Sąjungos ekonominio valdymo srityje imtųsi naujų iniciatyvų, kurios būtų skirtos valstybių narių ekonomikos ir biudžeto politikos koordinavimo procesui stiprinti siekiant atnaujinti investicijas, nukreiptas į Lisabonos strategijoje nustatytų tikslų įgyvendinimą. Todėl jau dabar būtų naudinga suteikti daugiau įgaliojimų Eurogrupe.

5.4.3 Taryba privalo jau dabar stengtis pasivyti atsilikimą ir ištaisyti trūkumus ar net užpildyti spragas, kurių yra daugelyje sričių, pavyzdžiui, reikia įvesti Europos asociacijų, savidraudos ir mažų įmonių įstatus bei Bendrijos patentą. Taip pat reikia kuo skubiau imtis naikinti laisvo asmenų, prekių ir paslaugų judėjimo kliūtis. Dėl šio atsilikimo ir spragų Europos Sąjungos institucijos prarado patikimumą ir paskatino nacionalinio egoizmo apraiškas, be to, vėl atsirado konkurencija tarp valstybių narių.

5.4.4 Jeigu Europos Komisijos, turinčios iniciatyvos teisę ir esančios bendrų interesų gynėja, pateiktas Europos teisės akto projektas nepriimamas, Europos Parlamentas ir Taryba turėtų piliečiams paaiškinti šio blokavimo priežastis ar net dėl to pasiteisinti.

5.5 Patikima ir nuosekli informacija

5.5.1 EESRK prašo valstybių narių nuolat rengti daugiau tikslinių informacijos kampanijų apie Europos integracijos pasiekimus ir jos naudą ir jau pradinėje mokykloje įvesti europietiško pilietinio ugdymo discipliną. Kad ši informacija būtų patikima ir nebūtų priskiriama propagandai, ji turi remtis pilietinės visuomenės organizacijų tinklais, su kuriais politikos kryptį turinys turi būti konkrečiai aptariamas. Europos Komisijos vaidmuo taip pat yra esminis užtikrinant Bendrijos veiksmų nuoseklumą Europoje. Todėl Komisija turėtų labiau

ginti Sąjungos politikos kryptis ir mechanizmus ir nesitenkinti neutralia pozicija.

6. Raginimas sukurti naują Europos ir jos piliečių paktą

6.1 Pasirašydamos ir ratifikuodamos Europos sutartis, visos valstybės narės savo valia įsipareigojo dalyvauti integracijos procese, kurio pagrindas — vis tvirtesnė Europos tautų sąjunga.

6.2 Apmatymų laikotarpis turi net tik padėti rasti išeitį iš dabartinės aklavietės, kurioje atsidūrė institucijos, bet ir būti ypatingai naudingas mėginant iš naujos susitarti dėl integracijos tikslų ir realaus, bet daug siekiančio politinio projekto, kuris leistų piliečiams svajoti apie Europą, jiems užtikrinsiančią ne tik taiką, bet ir klestėjimą bei demokratiją. Norint įveikti tapatybės krizę, kurią šiuo metu išgyvena ES, būtina sugrąžinti pasitikėjimą Europos projektu ir iš naujo pagrįsti integracijos procesą.

2006 m. gegužės 17 d., Briuselis

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto

pirmininkė

Anne-Marie SIGMUND

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Pasiūlymo priimti Tarybos sprendimą dėl valstybių narių užimtumo politikos gairių

COM(2006) 32 final — 2006/0010 (CNS)

(2006/C 195/18)

Taryba, vadovaudamasi Europos bendrijos steigimo sutarties 262 straipsniu, 2006 m. vasario 10 d. nusprendė pasikonsultuoti su Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetu dėl *Pasiūlymo priimti Tarybos sprendimą dėl valstybių narių užimtumo politikos gairių*

Užimtumo, socialinių reikalų ir pilietybės skyrius, kuris buvo atsakingas už Komiteto darbo šiuo klausimu organizavimą, 2006 m. gegužės 3 d. priėmė savo nuomonę. Pranešėjas Wolfgang Greif.

427-ojoje plenarinėje sesijoje, įvykusioje 2006 m. gegužės 17–18 d. (gegužės 17 d. posėdis), Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas priėmė šią nuomonę 91 nariui balsavus už ir 1 susilaikius.

1. Komisijos sprendimo projektas

1.1 2006 m. pradžioje Komisija Tarybai pateikė sprendimo dėl valstybių narių užimtumo politikos gairių 2006 m. projektą.

1.2 Šiuo sprendimu Komisija pradeda naująjį valdymo etapą, kuris yra Lisabonos strategijos reformos dalis; jo laikantis, užimtumo politikos gairės, priimtose kartu su bendrosiomis ekonominės politikos gairėmis ir sudarančios su jomis vieną paketą, nuo šiol turės būti iš esmės persvarstomos kas treji metai.

Dokumente siūloma 2005 m. priimtų 2005–2008 m. gairių nekeisti ir rekomenduoti valstybėms narėms įgyvendinant darbo rinkos ir užimtumo politiką ir toliau vadovautis gairėse nustatytais prioritetais.

1.3 Tuo pačiu 2006 m. valstybės narės Taryboje atsiskė galimybės šiuo laikotarpiu prireikus daryti būtinus pakeitimus.

Prieš rengiant šį Komisijos sprendimą buvo atliktas 2005 m. rudenį valstybių narių pateiktų nacionalinių reformų programų metinių pažangos ataskaitų ir bendros užimtumo ataskaitos vertinimas.

2. Komiteto pastabos

2.1 EESRK savo nuomonėje dėl 2005–2008 m. užimtumo politikos gairių⁽¹⁾ nustatymo pritarė šiam naujam integruotam metodui ir daugiamečiam etapui, be to, nustatė, kad

- kai kuriose srityse nėra bendrųjų ekonominės politikos gairių ir užimtumo politikos gairių sąsajos;
- sėkmė pirmiausia priklauso nuo to, ar valstybės narės atskirai laikysis išsipareigojimų ir ar nustatyti prioritetai iš tikrųjų bus įgyvendinti nacionaliniu lygiu;
- labai svarbu užtikrinti realų parlamentų, socialinių partnerių ir pilietinės visuomenės dalyvavimą visuose užimtumo politikos koordinavimo etapuose.

2.2 Be to, Komitetas nustatė, kad ypač svarbu suderinti šiuos 2005–2008 m. gairių prioritetus:

- politines priemones, skatinančias jaunimo galimybes patekti į darbo rinką, visų pirma siekiant jiems garantuoti pirmąjį darbą, suteikiantį ateities perspektyvų;
- su perėjimu į žiniomis grindžiamą ekonomiką susijusias priemones, ypač siekiant gerinti darbo vietų kokybę ir darbo našumą;
- lyčių lygybės darbo rinkoje klausimą ir priemones, skatinančias geresnį profesinio ir šeiminio gyvenimo suderinimą;
- priemones dėl darbingų gyventojų senėjimo atsirandantiems sunkumams įveikti ir
- būtinybę aktyviau kovoti su diskriminacija darbo rinkoje dėl amžiaus, negalios ar etninės kilmės.

2.3 EESRK pritaria Kembridžo apžvalginiame pranešime (angl. *Cambridge Review Report*) pateiktai nuomonei, kuri Komisijos pavedimu buvo priimta išanalizavus užimtumo politikai skirtose 2005 m. nacionalinių veiksmų planų dalyse pateiktas atskirų valstybių narių politines priemones ir kurioje daromos išvados, kad kaip tik 2.2 punkte pateiktoms horizontaliosioms temoms ir pateikiamos atskiros priemonės, tačiau daugelis valstybių narių joms nesuteikė reikiamo prioriteto.

Atsižvelgiant į nedaug pagerėjusią valstybių narių darbo rinkų padėtį ir įgyvendinimo nacionaliniu lygiu šiose srityse trūkumus, EESRK labai svarbu, kad valstybėms narėms skirtose kasmetinėse rekomendacijose šiems klausimams būtų skiriamas ypatingas dėmesys ir, prireikus, atitinkamai keičiamos daugiamečių gairės.

⁽¹⁾ 2005 m. gegužės 31 d. EESRK nuomonė dėl pasiūlymo priimti Tarybos sprendimą dėl valstybių narių užimtumo politikos gairių (pagal Bendrijos steigimo sutarties 128 straipsnį). Pranešėjas Henri Malosse. OL C 286, 2005 11 17.

2.4 Tai ypač taikytina kalbant apie tai, kad Europos lygiu beveik visiškai nenubrėžti aiškūs ir privalomi užimtumo ir darbo rinkos politikos tikslai.

- Susilpnėjus aiškiems ir kiekybiškai išreikštiems tikslams pamatinių verčių požiūriu, priimant 2005–2008 m. gaires buvo tendencingai nesilaikoma anksčiau taikyto Europos užimtumo politikos metodo aiškiai įpareigoti valstybes nares.

- Priešingai, kiekviena valstybė narė, rengdama nacionalines reformų programas turėtų surengti nacionalinio parlamento ir socialinių partnerių klausymą ir nusibrėžti savo tikslus, kaip nacionaliniu lygiu įgyvendinti gaires.

2.5 Komitetas jau prieš metus atkreipė dėmesį į, kad tai gali dar labiau susilpninti išsipareigojimą nacionaliniu lygiu įgyvendinti Europos lygiu nustatytus prioritetus, kadangi valstybių narių užimtumo politikos priemonių nebegalima taip kaip anksčiau vertinti laikantis ankstesnių konkrečių ir kiekybiškai išreikštų Europos tikslų.

Šis susirūpinimas — ypač dėl tendencingai susilpnėjusio išsipareigojimo siekti tikslų — po metų dar kartą pasitvirtina, kaip rodo pirmoji užimtumui skirtos valstybių narių nacionalinių reformų planų dalies peržiūra. Ne vieną kartą buvo patvirtinta išvada, kad daugelio Komisijai atsiųstų nacionalinių reformų programų užimtumo politikos sritys, kuri gina darbuotojų teises ir pareigas, tikslai nėra itin aukšti:

- pirma — kaip ir ankstesniais metais — dažnai pristatomos įgyvendinamos priemonės, kurios jau ir taip buvo nacionalinės vyriausybės darbotvarkės dalis,
- antra, daugelyje nacionalinių reformų planų trūksta konkrečios informacijos kada, kaip, kokiais ištekliais ir kas juos turi įgyvendinti.

Dėl skirtingų valstybių narių darbo rinkos politikos struktūrų ir problemų įgyvendinant gaires iš esmės reikalingas tam tikras lankstumas. Esant 2.4 punkte minėtoms sąlygoms, būtina stengtis, kad dėl konkretumo stokos nesusilpnėtų atnaujintos Lisabonos strategijos tikslai.

2.6 Todėl EESRK ragina imtis veiksmingų priemonių ateityje taip patobulinti nacionalines programas, kad jose būtų numatyta daugiau išsipareigojimų dėl terminų, atsakomybės ir — jei įmanoma — dėl atitinkamo finansinio pagrindo.

Nacionaliniuose reformų planuose dažniausiai nustatomos tik bendrų Lisabonos užimtumo tikslų nacionalinės priemonės (bendras užimtumas, moterys, vyresnio amžiaus asmenys). EESRK pasisako už papildomus konkrečius tikslus, pvz., kovojant su jaunimo nedarbu, skatinant lygias galimybes, visą

gyvenimą trunkantį mokymąsi ir žmones su negalia⁽²⁾, plėtojant vaikų priežiūros įstaigų tinklus ir aktyvios darbo rinkos politikos išteklius. Tik nedaugelis valstybių narių šiose srityse išsikėlė aukštus tikslus.

Atsižvelgiant į tai būtina aktyviai siekti, kad Europos tikslai dar kartą būtų apsvarstyti ir įtvirtinti gairėse.

2.7 EESRK jau anksčiau yra nurodęs, kad pagrindinis nacionalinių reformų planų sėkmės garantas yra kuo platesnis visų susijusių socialinių dalyvių — ypač socialinių partnerių — įtraukimas į visus proceso etapus.

Komitetas apgailestauja, kad rengiant nacionalinius veiksmų planus dažnai nebuvo konsultuojamasi su socialiniais partneriais ir nevyko tikros diskusijos su pilietine visuomene. Negalima pamiršti ir to, kad reformų planų rengimo grafikas buvo labai glaustas, kaip nurodo Užimtumo komitetas, Kembridžo apžvalginiam pranešime išanalizavęs šalių pranešimus.

EESRK nuomone, toks visų susijusių socialinių dalyvių įtraukimas yra, pvz., lankstumo darbo rinkoje ir užimtumo užtikrinimo darbo rinkos politikos priemonėmis prielaida.

EESRK mano, kad nepakankamas pilietinės visuomenės dalyvavimas taip pat yra viena iš priežasčių, kodėl daugelis valstybių narių per mažai stengėsi įtraukti „socialinės apsaugos“ ramstį.

2.8 Šiame kontekste taip pat reikia pažymėti, kad daugelyje reformų planų nepakankamai dėmesio skiriama tam, jog būtina ne tik vykdyti struktūrines darbo rinkos reformas, bet ir imtis į paklausą nukreiptų priemonių, skatinančių augimą ir užimtumą. Šiuo klausimu EESRK pastaruoju metu ne kartą atkreipė dėmesį į tai, kad Europos ir nacionaliniu lygiu būtinos „sveikos makroekonominės sąlygos“.

Daugelyje valstybių narių jaučiamą užimtumo politikos padėties pagerėjimą galima pasiekti tik ilgalaikiu konjunkūros suklestėjimu. Kad būtų išnaudotas augimo ir visiško užimtumo potencialas, turi būti sukurtos atitinkamos sąlygos, skatinančios tiek išorės, tiek vidaus paklausą. Tik nedaugelis valstybių narių savo

reformų programose ekonomikos skatinimui skiria pakankamai dėmesio.

2.9 Be to, EESRK jau ne kartą atkreipė dėmesį, kad užimtumo politikos priemonės be atitinkamų lėšų negali būti sėkmingai įgyvendintos nacionaliniu ir Europos lygiu. Taigi, sudarant biudžetą turi būti atsižvelgta į atitinkamus prioritetus. Kembridžo apžvalginiam pranešime teigiama, kad ir šioje srityje daugelyje valstybių narių egzistuoja praraja tarp pasiūlymų imtis darbo rinkos politikos iniciatyvų ir tam skirtų biudžeto lėšų trūkumo.

Taigi, turi būti suteikta daugiau laisvės disponuoti biudžeto lėšomis, skirtomis finansuoti atitinkamas investicijas į valstybių narių infrastruktūrą. Nacionalinės reformų programos turi būti taip sudarytos, kad visos kartu sudarytų Europos mastu koordinuojamą konjunkūros gerinimo programą. Viešosios investicijos taip pat yra svarbus atsparos taškas. Todėl būsimame ES biudžete numatyto didelio europinių tinklų projektų finansavimo sumažinimo perskirstant lėšas turi būti atsisakyta.

EESRK ragina rengiant 2007–2013 m. finansinę perspektyvą atsižvelgti į šiuos ir kitus ekonomikos augimą ir užimtumą stabdančius apribojimus.

3. Tolesnis darbas

3.1 EESRK ragina, įgyvendinant valstybių narių nacionalinius reformų planus ir svarstant užimtumo gaires, artimiausiais metais skirti pakankamai dėmesio dalyvaujamajai demokratijos principui. Nuo to labai priklausys, ar užimtumo politikos srityje bus pasiekta būtina Lisabonos proceso pažanga.

3.2 EESRK dar kartą primena, kad kartu su nacionalinėmis ekonomikos ir socialinių reikalų tarybomis ir panašiomis institucijomis ateityje jis gali aktyviai stebėti, ar valstybės narės veiksmingai taiko gaires.

3.3 Komitetas svarsto galimybę artimiausiais metais pateikti atskirą nuomonę savo iniciatyva dėl būtinų gairių pakeitimų.

2006 m. gegužės 17 d., Briuselis

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto

pirmininkė

Anne-Marie SIGMUND

⁽²⁾ 2006 m. balandžio 20 d. Nuomonė dėl Komisijos komunikato Tarybai, Europos Parlamentui, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui ir Regionų komitetui dėl neįgalių asmenų padėties išsiplėtusioje Europos Sąjungoje: 2006-2007 m. Europos veiksmų planas. Pranešėja Tatjana Greif.

**Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Komisijos komunikato dėl
Biomasės naudojimo veiksmų plano**

COM(2005) 628 final

(2006/C 195/19)

Komisija, vadovaudamasi Europos bendrijos steigimo sutarties 262 straipsniu ir 2005 m. lapkričio 7 d. protokolu dėl Europos Komisijos ir Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto bendradarbiavimo, 2006 m. sausio 23 d. nusprendė pasikonsultuoti su Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetu dėl *Komisijos komunikato dėl Biomasės naudojimo veiksmų plano*

Transporto, energetikos, infrastruktūros ir informacinės visuomenės skyrius, kuris buvo atsakingas už Komiteto darbo šiuo klausimu organizavimą, 2006 m. gegužės 2 d. priėmė savo nuomonę. Pranešėjas Bernd Voss.

427-ojoje plenarinėje sesijoje, įvykusioje 2006 m. gegužės 17–18 d. (gegužės 17 d. posėdis), Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas priėmė šią nuomonę 85 nariams balsavus už ir 5 susilaikius.

1. Išvados ir rekomendacijos

1.1 Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas teigiamai vertina Komisijos pateiktą *Biomasės naudojimo veiksmų planą*, nes tai svarbus įnašas į darnų Europos vystymąsi.

1.2 Dabartinio biomasės naudojimo ir jo potencialo analizė pirmą kartą leidžia apžvelgti biomasės naudojimo įvairiuose energetikos sektoriuose galimybes ir kliūtis.

1.3 Norint iki 2010 m. pasiekti Europos Sąjungos tikslą, kad atsinaujinanti energija sudarytų 12 proc. visos sunaudojamos energijos, reikia užtikrinti, kad būtų naudojama daugiau biomasės kaip atsinaujinančio energijos šaltinio. Todėl ketinimas labiau skatinti biomasės naudojimą yra teisingas ir būtinas.

1.4 EESRK tvirtai remia ketinimą užpildyti teisės aktų leidybos spragą, susijusią su atsinaujinančios energijos naudojimu šilumos gamybai. Iki šiol Europos lygmeniu yra tik elektros energijos gamybos iš atsinaujinančių šaltinių skatinimo direktyva ir biodegalų skatinimo direktyva. Atsižvelgiant į tai, kad šilumos gamybai tenka 50 proc. visos suvartojamos energijos, taip pat į didžiulį biomasės potencialą šilumos gamyboje, dar šiais metais laukiama Komisijos pasiūlymo.

1.5 Šis pasiūlymas, žinoma, neturėtų apsiriboti biomasės naudojimu, jame turėtų būti atsižvelgiama ir į kitas atsinaujinančios energijos technologijas, skirtas šildymui ir vėdinimui. Nustatčius konkrečius ir privalomus Sąjungos tikslus iki 2020 m., būtų garantuotas investicijų tikrumas. Turėtų būti nustatytas privalomas ES tikslas, kad iki 2020 m. bent 25 proc. galutinio energijos sunaudojimo sudarytų atsinaujinanti energija.

1.6 Komitetas kritiškai vertina Komisijos ataskaitą dėl biodegalų vartojimo ir ragina šioje srityje imtis aktyvesnių priemonių. Biodegalai gali iš esmės sumažinti Europos priklausomumą

nuo iškastinių energijos šaltinių. Kartu būtent šiuo atžvilgiu tampa aišku, kad net ir taikant labai toli siekiančias pakaitalų naudojimo strategijas, lemiamą reikšmę turi veiksmingesnių transporto sistemų kūrimas ir esminis energijos efektyvumo gerinimas.

1.7 Todėl Komitetas ragina Komisiją dar šiais metais sukurti ilgalaikę perspektyvą investuotojams ir pateikti pasiūlymą dėl naujų privalomų tikslų iki 2020 m. pasiekti tam tikrą biodegalų sunaudojimo dalį.

1.8 Europos Sąjungos septintojoje bendrojoje mokslinių tyrimų, technologinės plėtros ir demonstracinės veiklos programoje numatytas lėšas reikia gerokai padidinti. Ypač reikia plėtoti biomasės naudojimą lignino celiuliozės pagrindu ir šalutinių produktų naudojimą.

1.9 Dabartinė ypač efektyvios termofikacijos skatinimo direktyva (*) turėtų būti išplėsta, siekiant teikti pirmenybę biomasės naudojimui termofikacijoje tokiu atveju, jei bendrosios sąlygos leidžia tą daryti.

1.10 Biomasės naudojimo Europos Sąjungoje didinimo politika turi būti grindžiama horizontaliuoju metodu. Koordinuojant žemės ūkio, struktūrinę, regioninę ir energetikos politiką, ateityje ir ūkininkai galės labiau įsitraukti į energijos gamybą ir didinti Europos konkurencingumą, aplinkos apsaugą ir aprūpinimą energija.

1.11 Teigiamai vertinamas Komisijos ženklas, kad reikia aiškių ir patikimų prekybinių susitarimų. Taip pat laikantis PPO susitarimų reikia parengti riboto dalyvavimo rinkoje priemones biomasės produktams. Tik taip galima sudaryti sąlygas plėtoti neseniai pradėtą vystyti Europos biomasės energijos gamybą.

1.12 Europos veiksmų plane turi būti aptartas ir biomasės naudojimas medžiagoms gaminti.

(*) Direktyva 2004/8/EB dėl termofikacijos skatinimo, remiantis naudingosios šilumos paklausa vidaus energetikos rinkoje, OL L 52, 2004 2 21.

1.13 Komisija ir valstybės narės raginamos taip pakeisti Šeštąją direktyvą ⁽²⁾ dėl valstybių narių apyvartos mokesčių įstatymų derinimo, kad valstybės narės galėtų taikyti sumažintą pridėtinės vertės mokesčio tarifą medžiagoms ir paslaugoms, susijusioms su šildymo ir vėdinimo sistemomis, naudojančiomis atsinaujinančius energijos šaltinius.

1.14 Komitetas ragina valstybes nares ir Komisiją užtikrinti, kad minimali ES struktūrinių fondų lėšų dalis būtų panaudota investicijoms biomasės ir kitų atsinaujinančių energijos šaltinių naudojimo srityje. Jis taip pat ragina nustatyti minimalias Europos žemės ūkio fondo kaimo plėtrai (EŽŪFKP) paramos dalis. Turi išaugti šiai investicijų sričiai skiriamų lėšų dalis ir planavimo laikotarpio pabaigoje 2013 metais ji turėtų sudaryti vidutiniškai 10 proc. struktūrinių lėšų, skiriamų valstybėms narėms.

1.15 EESRK pastebi, kad atsiejus tiesiogines išmokas už išaugintą produkciją pagal paskutinę žemės ūkio reformą atsirado prielaidos auginti daugiau energetinių augalų. Jis išvelgia galimybes netrukus vedant derybas dėl BŽŪP indeksuoti išmokas už energetinius augalus. Tam visų pirma reikia sudaryti sąlygas naujosiose valstybėse narėse.

1.16 EESRK mano, kad reikia ne tik nuolat tikrinti, kaip siekiama tikslų, bet ir imtis biomasės naudojimo privalomų veiksmų planų valstybėse narėse. Taip būtų galima nustatyti ir panaudoti įvairų regioninį potencialą.

1.17 EESRK siūlo panaikinti administracines kliūtis ir atsižvelgti į atsinaujinančius energijos šaltinius, pvz., regioniniuose planuose.

1.18 Komitetas tikisi, kad jau Biomasės naudojimo veiksmų plane bus aprašyti saugaus produktų kilmės sertifikavimo reikalavimai. Jis išvardija tvirus Europos mitybos nepriklausomumo kriterijus ir socialinius bei ekologinius standartus, būtinus dalyvauti rinkoje.

1.19 Komitetas pritaria nuostatai, kurios laikosi Komisija, kad tiek bioenergjai, tiek iškastiniams energijos šaltiniams galioja tos pačios emisijų normos.

1.20 Komitetas pastebi, jog esama vystymosi tendencijų vieningos Europos energetikos politikos link. Nepaisant tam tikros protingos konkurencijos tarp atsinaujinančių energijos šaltinių diegimo rinkoje, reikėtų visoje Europoje taip pat taikyti tokias sistemas, kurios pasirodė esančios labai ekonomiškai naudingos ir pasižymi naujų metodų plėtra. Kaip pavyzdį galima pateikti dinamiškus fiksuotų kainų modelius, šiuo metu taikomus daugelio valstybių narių teisės aktuose, susijusiuose su atsinaujinančiais energijos šaltiniais.

⁽²⁾ 1977 m. gegužės 17 d. Tarybos direktyva 77/388/EEB dėl valstybių narių apyvartos mokesčių įstatymų derinimo. Bendra pridėtinės vertės mokesčio sistema: vienodas vertinimo pagrindas.

1.21 EESRK nuomone, pateikimo į rinką priemonių tikslas negali būti siejamas su nuolatinės paramos teikimu, bet visų pirma reikia siekti konkurencingumo ir rentabilumo jas taikant, kartu įvertinant išorės išlaidas.

2. Pagrindimas

2.1 Atsižvelgiant į energijos tiekimo saugumą, didėjančią Europos priklausomybę nuo naftos ir gamtinių dujų importo, augančias naftos kainas ir išipareigojimus mažinti šiltnamio efektą sukeliančių dujų išmetimą, atsinaujinančių energijos šaltinių vystymas yra vienas iš svarbiausių ES ir valstybių narių energetikos politikos darbotvarkės prioritetų.

2.2 Netaikant didesnio masto priemonių, nebus pasiekti numatyti iš atsinaujinančių šaltinių pagamintos elektros energijos skatinimo direktyvos ir biodegalų naudojimo direktyvos tikslai. Esant įprastiniam verslo tendencijų scenarijui, Sąjungai tikriausiai taip pat nepavyks pasiekti numatyto bendro tikslo - padvigubinti atsinaujinančios energijos šaltinių naudojimo dalį iki 12 proc. Taip yra dėl to, kad šių tikslų įgyvendinimas susijęs su biomasės sektoriumi, o jo rinkos plėtra neatitinka lūkesčių.

2.3 Bendra atsinaujinančios energijos dalis vis dar yra labai maža; jei nebus imtasi reikiamų priemonių, atsinaujinančios energijos dalis vietoj siekiamų 12 proc. 2010 m. sudarys tik 9–10 proc. Todėl Komisija pateikė Biomasės naudojimo veiksmų planą, kuriame siūlomos naujos iniciatyvos šioje svarbioje ir iki šiol strateginiu požiūriu apleistoje srityje.

2.4 Investicijos į energijos naudojimą visuomet yra ilgalaikės. Šiandien pastatytos naujos jėgainės veiks daugiau nei 30 metų. Netikrumas dėl naftos ir gamtinių dujų kainų dinamikos ir klimato pokyčiai yra esminės ekonominės priežastys, dėl kurių verta skatinti biomasės technologijų sektorių, nes jo žaliavų kainą galima prognozuoti. Būtina plėtoti konkurencingumą kartu atsižvelgiant į išorines sąnaudas, o ne siekti nuolat subsidijuoti sistemas.

2.5 Priešingai nei ateityje vis brangiančios tradicinių degalų rūšys, atsinaujinančios energijos technologijos vis pils, nes dėl techninės pažangos ir masinės gamybos mažės investicijų išlaidos.

2.6 Daugeliu atvejų nepakanka palyginti atsinaujinančios energijos ir tradicinės arba branduolinės energijos vartojimo sąnaudas. Dažnai lyginamos pasenusių ir jau amortizuotų jėgainių, kadaise pastatytų esant valstybiniam monopolui, ir naujai įrengtų atsinaujinančios energijos technologinių objektų sąnaudos. Be to, energijos kainose neatsispindi tradicinių branduolinių technologijų išoriniai kaštai, pvz., jėgainių žala aplinkai arba valstybės mokamos įmonių draudimo įmokos.

2.7 Veiksmų plane numatyta daugiau nei 20 priemonių, kurios daugiausia bus pradėtos įgyvendinti nuo 2006 m. Siekiant transporto srityje naudoti biodegalus, reikia pasirengti įvesti įpareigojimus, pagal kuriuos kuro tiekimo įmonės į rinkoje platinamą kurą pridėtų nustatytą procentinį kiekį biokuro.

2.8 Veiksmų plane Komisija nurodo, kad 2006 m. ji paskelbs pranešimą dėl galimo biodegalų direktyvos pakeitimo, siekiant nustatyti direktyvos įgyvendinimo valstybėse narėse galimybes. Šiuo metu rinkos dalis ES sudaro 0,8 proc., tad neįtikėtina, kad 2003 m. nustatytas bendras ES tikslas iki 2010 m. pasiekti 5,75 proc. dydį bus pasiektas.

2.9 Plane numatoma ištirti galimybes pagerinti degalų normas siekiant panaudoti biomasės energiją transporto sektoriuje bei elektros energijos ir šilumos gamybai. Be to, reikia skatinti investicijas į mokslinius tyrimus, ypač į skysto kuro gamybą iš medienos ir atliekų, bei ūkininkų ir miškų savininkų informavimo apie energetinius augalus kampaniją. Komisija taip pat parengs teisės aktus dėl atsinaujinančių energijos šaltinių naudojimo šildymui.

2.10 Remiantis Komisijos vertinimais, neintensyvinant žemės ūkio ir be didesnių padarinių šalies maisto produktų gamybai biomasės panaudojimą veiksmų plane numatytomis priemonėmis iki 2010 m. būtų galima padidinti iki 150 milijonų tonų naftos ekvivalento (2003 m. buvo 69 milijonai tonų naftos ekvivalento). Remiantis Komisijos prognozėmis, tokiu būdu kiekvienais metais šiltnamio efektą sukeliančių CO₂ ekvivalento dujų išmetimas sumažėtų 209 mln. tonų. Be to, būtų galima sukurti nuo 250 000 iki 300 000 darbo vietų — daugiausia kaime, o priklausomybė nuo energijos importo sumažėtų nuo 48 iki 42 proc.

2.11 Esant kainų lygiui 54 JAV dolerių už iškastinio kuro, žalios naftos barelį, Komisija vertina tiesiogines apskaičiuojamas išlaidas 9 milijardais eurų kasmet. Iš jų 6 milijardai eurų tenka biodegalams ir 3 milijardai eurų biomasės naudojimui elektros energijos gamybai. Tai atitinka padidėjimą - 1,5 cento už litrą benzino ir 0,1 cento už kilovatvalandę elektros energijos.

3. Bendrosios pastabos

3.1 Europos Sąjunga nepasiekė savo pačios užsibrėžtų tikslų padidinti atsinaujinančios energijos naudojimą, jei nesiims papildomų priemonių. EESRK teigiamai vertina Biomasės naudojimo veiksmų planą ir konstatuoja, kad Europos Vadovų Tarybos pavasario susitikimo metu suformuluoti tolesni tarpiniai tikslai, pvz., pasiekti 15 proc. atsinaujinančios energijos ir 8 proc. biodegalų dalį iki 2015 m., parodė, kad daug siekianti atsinaujinančios energijos gamybos politika turi būti tęsiama. Taip pat ir iš Europos Parlamento sprendimo, nustatančio tikslą iki 2020 m. 25 proc. energijos gaminti iš atsinaujinančių šaltinių, matyti, kad ES didėja ryžtas perorientuoti energetikos politiką.

3.2 Kita kliūtis — investuotojai, vyriausybės ir vartotojai nelabai pasitiki atsinaujinančios energijos gamybos technologijomis, taip pat ir daugeliu kitų novatoriškų technologijų; tai lemia techninių ir ekonominių galimybių nežinojimas. Komitetas mano, kad reikia kur kas daugiau informuoti ir šviesti atsinaujinančių energijos šaltinių naudotojus, vartotojus, mokslininkus, ir tai turi labiau atspindėti Biomasės naudojimo veiksmų plane.

3.2.1 Komitetas taip pat konstatuoja, kad dažnai energetikos srityje vykdomi įmonių susijungimai ne visuomet atitinka siekį greitai įgyvendinti novatoriškas technologijas ir metodus. EESRK pastebi, kad esant dabatinei įmonių struktūrai, mažose ir vidutinėse įmonėse dažnai atsirandantys nauji postūmiai panaudojami nepakankamai. Jis ragina Komisiją pateikti pasiūlymų gerinti šią padėtį.

3.3 Biomasės naudojimo padidinimas galėtų ne tik gerokai sumažinti ES priklausomybę nuo energijos importo, bet ir padėti siekti Lisabonos strategijos ir klimato apsaugos tikslų. Biomasės naudojimas yra palankus decentralizuotoms struktūroms, o kartu ir kaimo plėtrai. Būtent naujosiose valstybėse narėse, kuriose nemaža gyventojų dalis dirba žemės ūkyje, biomasės naudojimas teikia daug galimybių įvairinti pajamų šaltinius ir išsaugoti darbo vietas.

3.4 EESRK konstatuoja, kad Europa šiuo metu yra kai kurių bioenergijos technologijų sričių lyderė. ES ekonomika priklauso nuo naujų technologijų vystymo ir jų eksporto. Šiuolaikiniai metodai ir produktai iš atsinaujinančių žaliavų sudaro sąlygas pirmauti pasauliniu mastu prekiaujant ateities technologijomis. Todėl lemiamą reikšmę atsinaujinančių žaliavų ekonominei plėtrai turi politinės sąlygos. Kuriant šias struktūras taip pat derėtų imtis priemonių, užtikrinančių bioenergijos technologijų eksportą į trečiųjų šalių rinkas.

3.5 Komitetas mato didelį darbo rinkos potencialą, kuris atsiranda vien jau įgyvendinant Biomasės naudojimo veiksmų planą. 2003 m. MITRE pranešime (Monitoring and Modelling Initiative on the Targets for Renewable Energy) nurodoma, kad parengus aukštus tikslus keliančią ES žaliavų strategiją, grindžiamą atsinaujinančia energija, vien 15 ES valstybių iki 2020 m. atsirastų beveik 2,5 milijono realių darbo vietų. Iš jų maždaug du trečdaliai numatomi biomasės srityje. Dėl to kyla naujų aukštos kvalifikacijos specialistų poreikis, ypač mokslinių tyrimų ir technologijų plėtros srityje. Numatoma, jog reikės maždaug 400 000 tokių specialistų. Kartu atsiranda žemą pradinę kvalifikaciją turinčių darbuotojų poreikis. Komitetas ragina Komisiją, ryžtingai plėtojant biomasės ir atsinaujinančių energijos išteklių naudojimą, ištirti ES darbo rinkos perspektyvas iki 2020 m.

3.6 EESRK mano, kad siekiant paskatinti investuoti ir restruktūrizuoti būtina nustatyti privalomus ilgalaikius politinius tikslus. Jų Biomasės naudojimo veiksmų plane stokoja. Todėl Komisija raginama kuo greičiau nustatyti konkrečius tikslus dėl biomasės ar atsinaujinančios energijos naudojimo. Privalomi europiniai tikslai, nustatyti bent jau iki 2020 m. elektros energijos, šilumos ir transporto srityje, turi būti realūs, bet daug siekiantys. Reikėtų užsibrėžti privalomą tikslą iki 2020 m. pasiekti, kad bent 25 proc. galutinio energijos suvartojimo sudarytų atsinaujinanti energija. Tokių tendencijų leidžia tikėtis esamas biomasės potencialas Europoje, ypač šalutinių produktų srityje, ir turimos žemės teikiamos galimybės dėl paklausos struktūrų pokyčių pakitus jos naudojimo paskirčiai. Komitetas nurodo, kad Jungtinės Amerikos Valstijos panašius ilgalaikio biomasės naudojimo tikslus įtraukė į savo Energijos taupymo įstatymą.

3.7 Komitetas pritaria tam, kad atsargiai būtų pasirenkama žaliavų bazė (reikiama biomasė), reikalinga vykdant Biomasės naudojimo veiksmų planą, kuriame planuojamu laikotarpiu dar nenumatyta konkurencija su žemės ūkio žaliavomis. Viena vertus, ilgainiui Europoje laukiama produktyvumo didėjimo ir maisto produktų suvartojimo mažėjimo. Šiuo metu Europai daug žemės ūkio paskirties žemės reikia gyvuliams laikyti. Kita vertus, visame pasaulyje mažėja žemės ūkio paskirties žemės. Todėl griežtus reikalavimus reikia kelti efektyvių antrinio panaudojimo ir perdirbimo technologijų vystymui. Šiuo atžvilgiu EESRK kritiškai vertina Komisijos vadinamąjį suderintą požiūrį į tarptautinį žaliavų bazės, ypač biodegalams, užtikrinimą. Pigus importas gali kelti pavojų kitų pasaulio regionų aprūpinimui maisto produktais ir kartu stabdyti technikos vystymąsi Europoje.

3.8 Nors Europoje yra įvairių energijos rūšių poreikio ir biomasės bazės formų, EESRK tikisi, kad Biomasės naudojimo veiksmų plane bus pasisakyta dėl **pateikimo į rinką sistemų** plėtojimo. Skatinant elektros energijos gamybą iš atsinaujinančių energijos šaltinių, įskaitant biomasę, energijos pateikimo į tinklą arba priemonių modeliai — kaip, pvz., Vokietijoje — pasirodė esą efektyviausi ir sąnaudų, ir plėtros požiūriu. Komisija tai jau nurodė savo komunikate dėl elektros energijos iš atsinaujinančių energijos šaltinių⁽³⁾. Žinoma, atsinaujinančios energijos plėtrą lemia ne vien finansinės sąlygos. Siekiant užtikrinti sėkmingą plėtrą, turi būti įgyvendinti bent keturi kriterijai.

3.9 Šios sąlygos — tai efektyvus finansinių paskatų modelis, užtikrintos ir sąžiningos prieigos prie tinklo sąlygos, skaidrios administracinės procedūros ir visuomenės palankumas. Tik jei visos šios keturios sąlygos vienu metu yra įvykdytos, galima pasiekti ryškų elektros energijos gamybos iš atsinaujinančių šaltinių augimą. Elektros energija sudaro apie 20 proc. Europos energijos poreikių.

(3) COM (2005) 627 final, 2005 12 7.

3.10 Komitetas pritaria pirmiau minėto Komisijos komunikato išvadoms, kad dabar dar per anksti visiškai suderinti elektros energijos gamybos iš atsinaujinančių energijos šaltinių skatinimo modelius. Tačiau jis ragina Komisiją ir valstybes nares ruošti Europos mastu įdiegti pačius veiksmingiausias sistemos elementus.

3.11 Komisija prašoma — kaip nurodyta Direktyvoje 2001/77⁽⁴⁾ — stebėti ir, prireikus, pareikalauti, kad valstybėse narėse būtų laikomasi šių sąlygų.

3.12 Komitetas remia Komisijos atliktą biomasės vaidmens įvertinimą įgyvendinant šią direktyvą (2001/77). Svarbi plėtros perspektyva — veiksmų plane numatoma termofikacijos plėtra būtent naudojant biomasę. EESRK reikalauja suderinti direktyvą su termofikacijos direktyva. Reikėtų pažymėti, kad per būsimus du dešimtmečius planuojamos didelės investicijos į pakaitinių Europos jėgainių statybą suteiks daugiau galimybių termofikacijai. Tai, žinoma, sudarys palankesnes sąlygas labiau decentralizuotai elektros energijos gamybai arti vartotojų. Tačiau Biomasės naudojimo veiksmų plane EESRK pasigenda informacijos, kaip užtikrinti nediskriminuojančią elektros energijos gamintojų (taip pat ir iš biomasės sektoriaus) prieigą prie tinklo.

3.13 Kadangi 50 proc. energijos poreikio Europoje naudojama šildymui, ir šioje srityje nepaisant didelio potencialo tikriausiai šiuo metu naudojama netgi mažiau nei 10 proc. biomasės energijos, Komitetas itin teigiamai vertina veiksmų plano pasiūlymus. Kadangi investicijos į šildymo ir pastatų sistemas yra labai ilgalaikės ir iš dalies reikalaujančios daug kapitalo, Komitetas ragina kuo greičiau pradėti vykdyti siūlomas priemones. Pasiūlymas dėl teisėkūros iniciatyvos šildymo ir vėdinimo srityje turėtų būti išplėstas iki direktyvos dėl šildymo ir vėdinimo iš visų atsinaujinančios energijos šaltinių skatinimo, t. y. į jį turi būti įtraukta ir saulės bei geoterminė energija. Greta Komisijos siūlomų priemonių direktyvoje turi būti įtvirtinti nacionaliniu mastu privalomi tikslai, kurie atsižvelgtų į skirtingus gamtinius išteklius ir jau esamus pajėgumus.

3.14 Komitetas apgailestaudamas konstatuoja, kad šildymo srityje beveik nėra patikimų statistinių duomenų. Bendra europinė šilumos naudojimo stebėjimo sistema galėtų padėti Sąjungai apskritai geriau planuoti išteklių naudojimą. EESRK pabrėžia Komisijos vertinimus, susijusius su centrinio šildymo tinklų svarba, plėtra ir sauga pereinant prie biomasės naudojimo kurui. Visų pirma naujosiose valstybėse narėse reikia užtikrinti dideles jų atsargas.

(4) 2001 m. rugsėjo 27 d. direktyva 2001/77/EB dėl elektros, pagamintos iš atsinaujinančiųjų energijos išteklių, skatinimo elektros energijos vidaus rinkoje.

Dabartinę pastatų energinio naudingumo direktyvą reikėtų kuo greičiau įgyvendinti visose valstybėse narėse ir siekti ją pakeisti. Ji turėtų būti išplečiama ir taikoma visiems pastatams, taip pat ir mažesniems nei 1 000 m.² ploto pastatams. Pirmenybė turėtų būti teikiama decentralizuotoms energijos tiekimo sistemoms, grindžiamoms biomase. Komitetas remia veiksmų plano nuostatas dėl naujų centralizuotų šilumos tiekimo sistemų plėtros — ir esamų sistemų tolesnio išlaikymo — naudojant biomasę šildymo ir ypač bendros šilumos ir elektros energijos gamybos srityje.

3.15 Komitetas pritaria Komisijos nuostatomis, išdėstytoms Biomasės naudojimo veiksmų plane, susijusioms su dabar galiojančiomis ir būsimomis emisijų normomis naudojant biomasę (taip pat emisijoms, susijusioms su smulkių kietųjų dalelių direktyva). Šilumos ir elektros energijos gamybai, taip pat degalų gamybai galioja tos pačios normos.

4. Specialiosios pastabos

4.1 Nors **degalai** sudaro tik 20 proc. energijos poreikio, jų pagrindą sudaro beveik vien importuotas iškastinis kuras. Dėl to ši sritis Biomasės naudojimo veiksmų plane labai plati. Remiantis Komiteto vertinimu, Komisijos veiksams Biomasės naudojimo veiksmų planui būdingas greitos sėkmės siekimas. Per daug reikšmės teikiama paklausių degalų importui; per mažai analizuojama nauja priklausomybė nuo importuojamų produktų ir poveikis ekologinei bei socialinei pusiausvyrai naujose energiją gaminančiose šalyse. Komitetas prašo Komisiją išsiaiškinti, ar vadovaujantis šia veiksmų plano strategija nebus uždelsta tvirų europinių sprendimų paieška.

4.2 Biodegalų srityje efektyviausios skatinimo priemonės pasirodė esą mokesčių sumažinimas arba atleidimas nuo jų. Šia priemone visų pirma buvo sudarytos galimybės regioninių poreikiams pritaikytoms investicijoms. Reikėtų išsaugoti šią valstybių narių galimybę. Iš veiksmų plano to nematyti.

4.2.1 Mokslinių tyrimų ir technologijų plėtros srityje, o vėliau ir įgyvendinant ES biodegalų strategiją, (angl. *bio to liquid*, BTL) aukštą prioritetą reikėtų skirti ne tik skystų biodegalų, bet ir sintetinių gamtinių dujų (angl. *substitute natural gas*, SNG - biodujos, palyginti su biodyzelinu, gaminamu iš aliejinių augalų, pasižymi 5 kartus didesniu energijos efektyvumu skaičiuojant vienam hektarui) naudojimui). Šios medžiagos yra produktyvios ploto atžvilgiu, pažangios ir atveria esminę galimybę decentralizuotuose SNG įrenginiuose kartu gaminti degalus, elektros energiją ir šilumą.

4.3 Komitetas remia Komisijos pastangas suformuluoti privalomą tikslą iki 2010 m. pasiekti, kad biodegalai sudarytų 5,75 proc. rinkos. Jis teigiamai vertina, kad valstybių ir vyriausybių vadovai 2006 m. pavasario Europos Vadovų Tarybos susitikime užsibrėžė tarpinį tikslą — iki 2015 m. pasiekti 8 proc. rinkos dalį. Tačiau, Komiteto nuomone, trūksta aktyvaus

suinteresuotų įmonių, Komisijos ir valstybių narių indėlio siekiant būtino esminio šuolio didinant transporto sistemų veiksmingumą. EESRK palankiai vertina veiksmų plane numatytus pasiūlymus dėl įvairių biodegalų diskriminacijos formų panaikinimo ir dėl standartizacijos.

4.4 Septintojoje bendrojoje mokslinių tyrimų programoje reikėtų kur kas labiau įtvirtinti biomasės naudojimą. Tikslas - pasiekti, kad atsinaujinantys energijos šaltiniai būtų konkurencingi. EESRK konstatuoja, kad mokslinių tyrimų politikoje vykstantys sisteminiai pokyčiai intensyvesnių atsinaujinančių energijos išteklių tyrimų linkme turi lemiamą reikšmę Europos ekonomikos vystymuisi. Jis šioje srityje tikisi aiškių nuostatų, taip pat ir Biomasės naudojimo veiksmų plane. Komitetas pabrėžia, kad vystymasis labiausiai atsilieka ne dėl aprūpinimo biomase, o dėl nepakankamo paklausių produktų gamybos technologijų kiekio.

4.4.1 Net ir plėtojant biomasės naudojimą, įskaitant ir biomasės produktus, dažnai tikslinga veikti etapais bei naudoti pakopomis. Iš esmės lemiamą reikšmę turi rinkos kainos ir gamybos sąnaudos bei jų būsimo vystymosi perspektyvos. Pvz., dažniausiai tikslingiau ir geriau medieną, kurios produktai nepaklausūs rinkoje, iš karto apdoroti termiškai arba energetiniu būdu, o ne ilgo, susijusio su energijos nuostoliais BTL proceso metu perdirbti į kurą. EESRK nuomone, veiksmų plane turėtų būti labiau diferencijuojama ir didesnė reikšmė turėtų būti teikiama šilumos gamybai iš biomasės.

4.5 Komitetas tikisi, kad skiriant ir skirstant struktūrinių fondų lėšas valstybėse narėse Taryba ir Komisija teiks didelę reikšmę investicijų į atsinaujinančią energiją, ypač biomasės energiją, didinimui. ES valstybėms narėms šiam tikslui turėtų būti skiriama privaloma minimali struktūrinių fondų lėšų dalis. Dabartinio planavimo laikotarpio pabaigoje 2013 metais struktūrinių lėšų dalis, tenkanti valstybėms narėms, vidutiniškai turėtų sudaryti 10 proc.

4.5.1 Skiriant lėšas antrajam ramsčiui „kaimo plėtra“ (EŽŪKPF), atsinaujinanti energija minima strateginiame plane, kuris apskritai vertintinas teigiamai. Žinant, kokios tai mažos lėšos ir koks kaimo vietovių potencialas, reikia užtikrinti, kad ir į šią sritį planavimo laikotarpio pabaigoje 2013 metais valstybėse narėse vidutiniškai būtų investuojama ne mažiau kaip 10 proc.

4.6 Komitetas pabrėžia veiksmų plane išdėstytas mintis apie atsinaujinančių žaliavų auginimo atsiejimo poveikį. Tačiau jis nurodo šias trumpalaikes pritaikymo galimybes: priemokos už energetines kultūras (45 eurai/ha) už 1,5 mln. ha, kaip buvo nuspręsta Liuksemburgo sprendimuose dėl ES žemės ūkio reformos (2003 m.), bus persvarstytos jau 2006 m. pabaigoje. EESRK ragina Komisiją įvertinti, ar išmokų dydis pakankamas. Komitetas mano, kad dabartinė paraiškų teikimo tvarka per

daug biurokratiška ir siūlo skubius administracinius suderinimus. Išmokų už energetines kultūras šiuo metu negalima prašyti naujose šalyse, kurios pasirinko supaprastintą BŽŪP tvarką (8 iš 10 naujų valstybių narių). Komitetas reikalauja minėtų suderinimų pagrindu nuo 2006 m. pabaigos ir šiose šalyse suteikti galimybę gauti priemoną už plotą. Dydį reikėtų atskirai pakoreguoti atsižvelgiant į vietoves, kurios dėl permainų proceso negalėjo gauti paramos ⁽⁵⁾.

4.7 EESRK siūlo, kad ES Biomasės naudojimo veiksmų plane būtų numatyti privalomi valstybių narių nacionaliniai ir regioniniai veiksmų planai. Vardan Europos šalių ir regionų įvairovės tai yra tinkamas žingsnis siekiant įvertinti potencialą ir kurti atitinkamą politiką ir administravimo priemones.

4.7.1 Komitetas veiksmų plane pasigenda galimybių, trūkumų ir kliūčių, išskylančių valstybėse narėse ir regionuose plėtojant biomasės naudojimą ir atsinaujinančius energijos šaltinius, analizės. Siekiant to išvengti, galima imtis šių priemonių: privaloma tvarka atsižvelgti į kliūtis ir plėtoti regioninį planavimą, įvardyti ir naikinti administracinę diskriminaciją, planavimo ir statybos stadijas patikėti vienai administracinei tarnybai.

4.8 EESRK ragina Komisiją ir valstybes nares taip pakeisti Šeštąją direktyvą 77/388/EEB dėl valstybių narių apyvartos mokesčių įstatymų derinimo, kad valstybės narės galėtų taikyti sumažintą pridėtinės vertės mokesčio tarifą medžiagoms ir paslaugoms, skirtoms šildymo ir vėdinimo sistemoms iš atsinaujinančių šaltinių. Pvz., kai kuriose valstybėse narėse šiuo metu netaikomi mokesčiai dujų ir degių skysčių degikliams, o investicijoms į šildymą iš atsinaujinančių energijos šaltinių taikomas visas mokesčio tarifas.

4.9 EESRK mano, kad nedelsiant būtina imti taikyti europinę energetikos politiką. Taikant atsinaujinančios energijos pateikimo į rinką priemones, turi būti ieškoma suderinto požiūrio, kylančio iš nacionalinių sistemų konkurencijos, ir kartu dinamiškai kuriamos pačios akivaizdžiai veiksmingiausios taisyklės.

4.10 Komitetas mano, kad reikia imtis skubių veiksmų siekiant sutvarkyti biomasės žaliavų kilmės sertifikavimo sistemą. Tik taip galima užkirsti kelią ekologiniam ir klimato disbalansui. Reikia kelti šiuos reikalavimus ⁽⁶⁾:

- auginant atsinaujinančias žaliavines kultūras taikomi tie patys geros specializuotos praktikos principai kaip ir maisto produktų gamybos srityje;
- žemės plotai, kuriuose buvo auginama net ir ne maisto produktams skirta žaliava, turi būti vėliau tinkami maisto produktų gamybai skirtoms kultūroms auginti;
- atsinaujinančios žaliavinės kultūros turi būti auginamos anksčiau žemės ūkio reikmėms naudotuose plotuose ir atidėto naudojimo žemėse; jiems taip pat priskiriami plotai, kurie, pvz., dėl žemės ūkio reformos kol kas nedirbami; neturi sumažėti nuolatinių ganyklų plotai;
- norint mažinti pervežimus, reikia plėtoti gamybą regionų arba vietos ciklais;
- reikia užtikrinti ekologiniu požiūriu vertingų žemės plotų gamtinę apsaugą ir juos dirbti laikantis gamtos saugos tikslų;
- turi būti skatinamos ir auginamos atsinaujinančios žaliavinės kultūros, pasižyminčios gera ekologine pusiausvyra;
- ypač reikia pasirūpinti, kad maisto medžiagų apykaitos ciklas būtų uždaras.

4.11 Tarptautinės prekybos biomase ir biomasės gaminiais atveju sertifikuojant reikia atsižvelgti į šiuos aspektus: maisto nepriklausomumo principą (t. y. maisto užtikrinimas yra svarbesnis nei komercinių augalų auginimas), socialinius ir ekologinius gamybos standartus, sengirų išsaugojimą. ES raginama įtraukti šiuos kvalifikacinius reikalavimus ir į PPO nuostatas.

4.12 Komitetas ragina Komisiją Biomasės naudojimo veiksmų plano pagrindu remti tarptautinės atsinaujinančios energijos agentūros (IRENA) įkūrimą ir labiau atsižvelgti į tarptautinės žaliavų ekonomikos skaidrumą.

2006 m. gegužės 17 d., Briuselis

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto
pirmininkė
Anne-Marie SIGMUND

⁽⁵⁾ Plg. NAT/288, 3.2.4.2 punktą.

⁽⁶⁾ Plg. NAT/288, 3.7 punktą.

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Alternatyvių kelių transporto degalų plėtojimo ir skatinimo Europos Sąjungoje

(2006/C 195/20)

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas, vadovaudamasis Darbo tvarkos taisyklių 29 straipsnio 2 dalimi, 2005 m. liepos 14 d. nusprendė parengti nuomonę dėl *Alternatyvių kelių transporto degalų plėtojimo ir skatinimo Europos Sąjungoje*

Transporto, energetikos, infrastruktūros ir informacinės visuomenės skyrius, kuris buvo atsakingas už Komiteto darbo šiuo klausimu organizavimą, 2006 m. kovo 24 d. priėmė savo nuomonę. Pranešėjas Virgilio Ranocchiari.

427-ojoje plenarinėje sesijoje, įvykusioje 2006 m. gegužės 17–18 d. (gegužės 17 d. posėdis), Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas priėmė šią nuomonę, 82 nariams balsavus už, 2 — prieš ir 1 susilaikius.

1. Išvadų ir rekomendacijų santrauka

1.1 Ateinančiais dešimtmečiais energijos poreikis vis labiau didės, kartu didės visuomenės susirūpinimas dėl energijos priklausomumo nuo kitų šalių ir aplinkos apsaugos klausimų.

1.2 EESRK gerai supranta šią problemą ir šiuo metu yra pateikęs priimti svarbią tiriamąją nuomonę arba nuomonę savo iniciatyva dėl pagrindinių energetikos klausimų ⁽¹⁾, taip pat yra svarstomos kitos nuomonės. ⁽²⁾

1.3 Visos EESRK nuomonės yra grindžiamos svariomis prielaidomis. Pirmenybė tradiciniams (iškastinio kuro) energijos ištekliais bus teikiama dar du ar tris dešimtmečius. Tuo pat metu didės atsinaujinančių energijos išteklių poveikis, tačiau ne taip sparčiai, kaip energijos suvartojimas. Procentinė jų dalis visos tiekiamos energijos atžvilgiu liks tokia pati ir sudarys 15–20 proc. energijos suvartojimo. Vis dėlto atsinaujinantiems energijos ištekliais tenka svarbiausias vaidmuo, jų naudojimą reikia skatinti ir remti.

1.4 Tokia pat padėtis yra ir kelių transporto sektoriuje, kuris praktiškai visiškai priklauso nuo naftos (benzino ir tradicinio dyzelino). Todėl ši nuomonė prisideda prie Europos Komisijos pastangų siekiant tikslo iki 2020 m. alternatyviais degalais pakeisti 20 proc. tradicinių degalų.

1.5 Komisija planuoja, kad iš naftos pagamintus degalus turėtų pakeisti biodegalai, gamtinės dujos (GD) ir vandenilis (H₂). Tiesą sakant, GD yra iškastinis kuras ir dėl to negali būti laikomos visiškai alternatyviais degalais ar priskirtos atsinaujinantiems ištekliais, tačiau dėl plataus naudojimo ir nekenksmingumo aplinkai jos yra labai svarbios siekiant minėto Komisijos tikslo. Nė vienas iš šių dviejų (biodujų ir GD) pasirinkimų nėra pats geriausias variantas, jie abu yra susiję su žala aplinkai ir energijos efektyvumu. Regis, geriausia būtų rinktis vandenilį,

tačiau tokiu atveju reikėtų atlikti dar daug mokslinių tyrimų ir plėtoti technologijas, kad būtų įgyvendintas saugaus ir ekonomiškai efektyvaus vandenilio naudojimas.

1.6 Biodegalai yra naudingi aplinkai, nes paprastai daro gerokai mažesnę, o idealiu atveju nedaro jokio poveikio klimatui. Kadangi iš augalų pagaminto kuro, pavyzdžiui, bioetanolio ir RRME (riebalų rūgščių metilo esterio), kiekis proporcingas pačių augalų kiekiui, bioetanolio įmaišymas į benziną, o RRME — į dyzeliną yra veiksminga ir ekologiška strategija.

1.7 Mišinio komponentai privalo atitikti specifikacijas, pateiktas, pavyzdžiui, Europos standartizacijos komiteto (CEN), siekiant, kad variklis veiktų tinkamai ir kad būtų išvengta padėties dėl degalų suvartojimo ir išmetamųjų dujų blogėjimo. Didesnė RRME koncentracija dyzeliniuose degaluose galima, tačiau tokiu atveju būtini variklio pakeitimai. Šie degalai tinka specialiosios paskirties transporto priemonėms, pavyzdžiui, miesto autobusams.

1.8 Komisija parengė Direktyvą 2003/30/EB siekdama skatinti biodegalų naudojimą, tačiau išskyrus biodegalų apmokestinimo sumažinimo galimybę jokių konkrečių iniciatyvų dėl GD nebuvo imtasi; vis dėlto ji tikisi, kad ir šios vienintelės pastabos dėl GD yra nemažas indėlis siekiant 2020 m. tikslų. Matyt, Europos Komisijai buvo svarbu išsiaiškinti padėtį, susijusią su GD, sumažinus apmokestinimą.

1.9 Po Komisijos komunikato praėjus penkeriems, o po minėtos direktyvos dėl alternatyvių degalų — trejiems metams nepasiekta lauktos pažangos, kadangi valstybės narės nėra pasirengusios vykdyti numatytus tikslus. Greičiausiai dėl šio priežasties Europos Komisija neseniai paskelbė komunikatą dėl biomasės naudojimo veiksmų plano ⁽³⁾.

⁽¹⁾ Atsinaujinančios energijos skatinimas: veiksmų priemonės ir finansavimas (OL C 108, 2004 4 30); Branduolių sintezės energija (OL C 302, 2004 12 7); Tradicinių energijos išteklių perspektyvos (OL C 28, 2006 2 3); Atsinaujinantys energijos ištekliai (OL C 65, 2006 3 17); Energijos efektyvumas (OL C 110, 2006 5 9).

⁽²⁾ ES aprūpinimas energija – optimalaus įvairių energijos rūšių derinimo strategija (CESE TEN/227)

⁽³⁾ COM(2005) 628 final, 2005 12 7.

1.9.1 Plane nagrinėjami biomasės naudojimo transporto, elektros ir šilumos sektoriuose klausimai. Transporto sektoriui siūlomos šios pagrindinės priemonės: i) nauji ES teisės aktai dėl atsinaujinančių energijos išteklių naudojimo; ii) biodegalams skirta direktyva, kuri turėtų būti pataisyta 2006 m. įtraukiant nacionalinius tikslus, kuriais būtų siekiama skatinti degalų tiekėjus tiekti, o vartotojus vartoti biodegalus. iii) nacionaliniai valstybių narių biomasės naudojimo veiksmų planai; iv) antrosios kartos degalų (iš medienos ir atliekų) tyrimai.

1.9.2 Komisija tikisi, kad įgyvendinus šį planą naftos importas sumažėtų 8 proc., šiltnamio efektą sukeliančių dujų — 209 milijonų tonų CO₂ ekvivalento ir tam prireiktų 9 milijardų eurų per metus. Šeši iš devynių milijardų bus skirta transporto biodegalams, kurie yra gerokai brangesni nei naftos produktų degalai (pvz., biodegalai bus konkurencingi tik tuo atveju, jei atitiks naftos kainą, kuri yra apie 95 JAV doleriai už vieną barelį, o bioetanolio kaina turėtų būti apie 115 JAV dolerių už vieną barelį⁽⁴⁾).

1.9.3 EESRK pritaria šiam veiksmų planui, kadangi jis atitinka pateikiamą nuomonę, kuri skatina kitas Europos institucijas ir valstybes nares remti atitinkamas priemones, skatinančias naudoti alternatyvius degalus.

1.9.4 EESRK taip pat pritaria naujausiam Komisijos komunikatui dėl ES biodegalų strategijos⁽⁵⁾, kuriuo skatinama biodegalų gamyba ir jų naudojimas.

1.10 Tiesą sakant, kadangi yra sukurtos variklių technologijos ir degalų tiekimo sistema, biodegalai ir GD gali paplsti rinkoje ir pakeisti didelę dalį degalų, gaminamų iš benzino, todėl ilgalaikės alternatyvos, pavyzdžiui, vandenilio naudojimas, yra vertos tyrinėti; kitaip tariant, biodegalai ir GD yra tarpinė grandis, siekiant, kad 2020 m. ir vėliau būtų vartojami tausieji degalų mišiniai.

1.11 EESRK siūlo, kad Europos Komisija patvirtintų įpareigojančias priemones tuo atveju, jei paaiškėtų, kad Biodegalų direktyva, kurią numatoma pataisyti 2006 m., yra nepakankama priemonė valstybėms narėms pasiekti laukiamų tikslų, susijusių su biodegalais ir su GD.

1.12 EESRK pritaria, kad pereinamuoju laikotarpiu, kol bus pradėta taikyti vandenilio technologija, vietoje naftos degalams prasminga intensyviau naudoti gamtines dujas. Todėl Europos Komisija ir valstybės narės savo komunikacijos strategijose turėtų dažniau minėti šią jau dabar rentabilią technologiją ir rodyti sektiną pavyzdį, įsigydamos transporto priemones.

⁽⁴⁾ Žr. 2005 m. gruodžio 7 d. COM (2005) 628 Biomasės naudojimo veiksmų planas.

⁽⁵⁾ COM (2006) 34 final, 2006 m. vasario 7 d.

2. Priežastys

2.1 2001 m. lapkričio mėn. Europos Komisija paskelbė komunikatą dėl alternatyvių degalų kelių transportui⁽⁶⁾, kuris buvo žaliosios knygos „Europos energijos tiekimo užtikrinimo strategija“⁽⁷⁾ ir baltosios knygos „Europos transporto politika iki 2010 m.“⁽⁸⁾ tąsa. 2001 m. lapkričio mėn. komunikate buvo numatytas veiksmų planas dviem aspektais.

2.2 Pirmasis klausimas susijęs su siekiu išplėsti biodegalų naudojimą, remiantis dvejopu požiūriu. Viena vertus, buvo numatyta pateikti į rinką vis daugiau su biodegalais sumaišyto benzino ir dyzelino siekiant sudaryti sąlygas privalomam reikalavimui įmaišyti biodegalų. Kita vertus, yra siūlomos mokesčių lengvatos siekiant, kad biodegalai būtų patrauklūs finansiskai, neatmetant šio pasiūlymo nuostatų dėl GD. Pirmuoju klausimu EESRK pateikė savo nuomonę 2002 m. balandžio 25 d.⁽⁹⁾ Vėliau buvo priimti abu pasiūlymai⁽¹⁰⁾.

2.3 Antruoju atveju buvo suburta ryšių grupė dėl alternatyvių degalų, turėjusi teisę teikti Komisijai siūlymus dėl alternatyvių degalų rinkos plėtros apskritai ir atskirai — dėl gamtinių dujų (GD) bei vandenilio (H₂). Ryšių grupės tyrimas apėmė artimiausius 20 metų, toks yra ir Komisijos tikslas — išplėsti alternatyvių degalų rinką tiek, kad 2020 m. jie pakeistų maždaug vieną penktadalį (20 proc.) iš naftos pagamintų degalų.

2.4 2003 m. gruodžio mėn. ryšių grupė paskelbė išsamią ir faktais pagrįstą ataskaitą⁽¹¹⁾.

3. 2020 m. planas ir jo įgyvendinimo būdai

3.1 Komisijos plane biodegalai, GD ir H₂ yra trys alternatyvių degalų rūšys, kurios turėtų atlikti svarbiausią vaidmenį siekiant tikslo dėl 20 proc., kaip išdėstyta toliau:

Metai	Biodegalai	Gamtinės dujos	Vandenilis	Iš viso
2005	2			2
2010	6	2		8
2015	7	5	2	14
2020	8	10	5	23

⁽⁶⁾ COM(2001) 547.

⁽⁷⁾ COM(2000) 769.

⁽⁸⁾ COM(2000) 370.

⁽⁹⁾ OL C 149, 2002 06 21

⁽¹⁰⁾ Direktyva 2003/30/EB (2003 m. gegužės 8 d. OL L 123/42) ir Direktyva 2003/96/EB (2003 m. spalio 27 d. OL L 283/51).

⁽¹¹⁾ Ryšių grupės dėl alternatyvių degalų ataskaita, Alternatyvių degalų rinkos plėtra, 2003 m. gruodžio mėn.

3.1.1 Nuo 2005 m. biodegalai turėtų sudaryti 2 proc. ir išaugti iki 8 proc. Biodegalais laikomi visi iš biomasės pagaminti degalai. Pagrindiniai transportui tinkami biodegalai yra šie:

3.1.1.1 **Bioetanolis**, t. y. etanolis (EtOH), žinomas kaip etilo alkoholis, gaminamas fermentuojant žaliavas, pavyzdžiui, javus ir cukrinius runkelius. Jis naudojamas grynas kaip dyzelino pakaitalas, pavyzdžiui, Brazilijoje, tačiau tokiu atveju reikalingi specialūs varikliai; arba yra įmaišomas į dyzeliną grynas arba kaip sintetinis chemikalas ETBE (etilretbutilo eteris). Atsižvelgiant į specifikacijas, nuo kurių priklauso benzino kategorija, etanolis gali būti maišomas su benzinu ir sudaryti iki 5 proc. nedarant jokių variklio pakeitimų.

3.1.1.2 **Biodyzelinas** — alternatyva dyzelinui, gaminamas peresterinant įvairius augalinius aliejus ir žinomas kaip RRME (riebalų rūgščių metilo esteris). Europoje plačiausiai naudojamas biodyzelinas yra rapsų metilesteris (RME). Europos standartizacijos komitetas (CEN) apibrėžė RRME standartą, ir CEN specifikacijas atitinkantis produktas jau gali sudaryti iki 5 proc. dyzelinėse transporto priemonėse. RRME gamyba iš augalų, pavyzdžiui, rapsų, iki šiol buvo pakankama, kad patenkintų poreikius pasinaudojus konkrečiomis mokesčių lengvatomis. 2001 m. lapkričio mėn. komunikate Komisija išreiškė susirūpinimą dėl plataus masto degalų gamybos iš augalų ir jos pagrįstumo ⁽¹³⁾.

3.1.1.3 **Biodujos** — tai GD artimos metano turinčios dujos, anaerobinės fermentacijos būdu gaminamos iš organinių medžiagų, įskaitant mėšlą, nuotekas arba kietąsias komunalines atliekas. Kad biodujos galėtų būti naudojamos paprastose transporto priemonėse, sukonstruotose naudoti GD, jų kokybė turi būti gerinama, kad atitiktų GD kokybę. Švedijoje biodujas naudoja daugiau kaip 5000 transporto priemonių. Švedijos patirtis rodo, kad metanas (biodujos arba GD) yra ekonomiškai tausūs degalai, pajėgūs gerokai sumažinti miesto transporto išmetamų teršalų kiekį.

3.2 **Gamtinių dujų** klausimu Europos Komisija nebuvo, kaip tikėtasi, aktyvi dėl 2020 m. tikslo ir iki šiol nėra pateikusi jokio pasiūlymo.

3.3 Komisija nerodo iniciatyvos ir tai kelia nerimą, kadangi Komisijos paskirtos ryšių grupės dėl alternatyvių degalų ataskaitoje, pagrįstoje nuodugnia alternatyvių degalų „tinkamumo ratams analize“, daroma išvada, kad gamtinės dujos yra vieninteliai alternatyvūs degalai, kurių dalis rinkoje iki 2020 m. galėtų sudaryti daugiau kaip 5 proc. ir kurie, galutinai susiformavus rinkai, galėtų varžytis su įprastiniais degalais tiekimo pelningumo požiūriu.

3.4 2001 m. lapkričio mėn. komunikate Komisija nurodė, kad gamtinėms dujoms teks didžiausia dalis siekiant 2020 m.

tikslo dėl alternatyvių degalų. Ryšių grupė irgi buvo tos pačios nuomonės, dėl šių priežasčių:

3.4.1 GD atitinka poreikį pagerinti tiekimo saugumą ne tik diversifikuojant degalus, kadangi jie nebėra priklausomi nuo naftos, bet ir todėl, kad poreikio neriboja pirminis tiekimas. Kadangi biodegalų naudojimo didėjimą ateityje gali imti riboti tiekimas, 10 proc. dalis, numatyta kelių transportui (t. y. Komisijos tikslas 2020 m.) sudarys apie 5 proc. viso tuo metu laukiamo GD suvartojimo ES. Ši pastaba pabrėžia poreikį bendrai plėtoti visas tris alternatyvių degalų rūšis.

3.4.2 GD padeda siekti strateginio tikslo sumažinti ŠESD emisiją. Sprendžiant pagal metano (CH₄) cheminę sudėtį, akivaizdu, kad GD sudėtyje yra mažiau anglies nei kitame iškastiniame kure, t. y. benzine ir dyzeline. „Tinkamumo ratams“ analizė atskleidė, kad suslėgtosiomis gamtinėmis dujomis varomų transporto priemonių (SGDT) ŠESD emisija yra mažesnė nei benzinu varomų transporto priemonių ir, esant šiuolaikinėms technologijoms, panaši į dyzelinu varomų transporto priemonių. Tikimasi, kad tobulėjant SGDT variklių technologijai, 2010 ir vėlesniais metais ŠESD emisija bus mažesnė nei vartojant dyzeliną.

3.4.3 Be ŠESD emisijos, gamtinės dujos, kaip motorinės transporto priemonės kuras, jau teikia papildomą naudą aplinkai išmetamųjų teršalų požiūriu. GD naudojančių dabartinių transporto priemonių išmetamosiose dujose yra labai nedidelis azoto oksidų (NO_x) kiekis ir nesusidaro kietosios dalelės (KD), keliančios ypač didelę problemą. Todėl Europos Sąjungos nustatytos griežtos ore esančių kietųjų dalelių ribinės vertės naudingos GD varomoms transporto priemonėms GD varomi miesto autobusai pasirodė esantys perspektyvus miesto transportas, o Europos Komisija, skirdama finansinę paramą pavyzdinių transporto priemonių kūrimui, paskatino jas intensyviau naudoti. Nesunkiai būtų galima pagerinti miestų aplinką reikalaujant, kad autobusų parkų ir šukšlių surinkimo transporto priemonės būtų varomos GD, nes tai yra išsamaus „ekologiškai švarių produktų pirkimo plano“ dalis.

3.4.4 Dar vienas svarbus žingsnis šia linkme yra neseniai pasiūlyta direktyva dėl skatinimo naudoti ekologiškas kelių transporto priemones ⁽¹³⁾. Patvirtinus šią direktyvą, valstybės narės bus įpareigosotos reikalauti, kad valstybės įstaigos iš kasmetinių sunkiųjų transporto priemonių viešųjų pirkimų (pirkimas arba nuoma) 25 proc. kvotą skirtų sunkiosioms alternatyviu kuru varomoms transporto priemonėms, kurių svoris viršija 3,5 t ir kurios atitinka nekenksmingumo aplinkai požiūriu patobulintos transporto priemonės (toliau — EEV) eksploatacijos standartą. EEV standartai ⁽¹⁴⁾ taikomi transporto priemonėms, kurios varomos biokuru, gamtinėmis dujomis, suskystintomis naftos dujomis (LPG), vandeniliu, taip pat hibridinėms ir elektros variklį turinčioms transporto priemonėms.

⁽¹³⁾ COM(2001) 547, 2.2 punktą „Žemės ūkio politika“.

⁽¹³⁾ COM(2005) 634 final, 2005 12 11.

⁽¹⁴⁾ Žr. Direktyvą 2005/55/EB

3.5 Laisvojo **vandenilio** gamtoje nėra. Gamtoje yra cheminių junginių, savo sudėtyje turinčių vandenilio, pavyzdžiui, toks yra vanduo ir angliavandeniai. Vandenį (H_2O) sudaro 11 proc. H_2 pagal svorį (2/18). Benzino ir dyzelino degalai yra angliavandenių mišiniai. Metanas yra angliavandenis. Jis yra pagrindinė sudedamoji GD ir biodujų dalis.

Kadangi gamtoje H_2 nėra, jį reikia gaminti. Iš tiesų jis yra gaminamas komerciniais tikslais ir naudojamas chemijos, naftos chemijos, naftos perdirbimo ir kitose pramonės šakose.

Gaminant angliavandenilį, pavyzdžiui, elektrolizės būdu iš vandens arba iš GD termiškai perdirbant garus, reikalinga energija, tiksliau — elektra elektrolizės atveju ir šiluma, jei termiškai perdirbama garais.

TB (tinkamumo bakui) analizė yra puiki priemonė suklasifikuoti etapus nuo pramonės žaliavų iki H_2 pagal energijos suvartojimą ir ŠESD emisiją.

Jau seniai H_2 yra pramoninė prekė, kuri gaminama ir pateikiama į rinką pramoninių dujų bendrovių arba yra gaminama ribotam naudojimui naftos perdirbimo gamyklose. Tačiau jo, kaip transporto kuro, naudojimas dar tik prasideda. Todėl siekis, kad 2015 m. H_2 pakeistų 2 proc. iš naftos pagamintų degalų šį procentą didinant iki 5 proc. 2020 m., yra pakankamai didelis iššūkis.

3.5.1 Ryšių grupė apibrėžė keletą variantų, susijusių su plačiu H_2 , kaip transporto kuro, naudojimu, pavyzdžiui:

- i) skystas H_2 , t. y. sustingstantis esant $-252\text{ }^{\circ}\text{C}$, kriogeniniuose rezervaruose, pvz., esančiuose transporto priemonėse su vidaus degimo varikliu (VDV), arba dujinis H_2 , pvz., suslėgtas balionuose (700 atmosferų), esančiuose transporto priemonėse su kuro elementu;
- ii) centralizuota H_2 gamyba didelio pajėgumo gamyklose, kuri galėtų būti optimizuota energijos suvartojimo atžvilgiu, arba išskirstyta į gamybą degalinėse naudojant mažus įrenginius;
- iii) kadangi transporto priemonės su kuro elementu yra efektyviausios esant vidutiniams pajėgumams, tikriausiai būtų protinga išskirti mažesnės galios transporto priemones su kuro elementu, pavyzdžiui, skirtas miesto eismui, ir turinčias VDV, skirtas ilgos trukmės vežimams, t. y. vežti ilgais intervalais, kai variklis turi veikti visu galingumu;
- iv) kitas susirūpinimą keliantis aspektas — paties kuro elemento technologija, t. y. prietaiso, kuriame H_2 išskiria elektronų srovę, virstančią elektros energija ir varančią elektroniką, kuris suka ratus. Šie klausimai šioje nuomonėje nenagrinėjami.

3.5.2 Apibendrinant reikia pabrėžti, kad alternatyvus kuras H_2 yra dvigubas iššūkis: i) dėl degalų paskirstymo; ir ii) transmisijos. Vis didėjančios mokslinių tyrimų ir technologijų plėtros lėšos, kurias ES skiria vandenilio ir kuro elementų tyrimams, juos įtraukiant į 5-ąją bendrąją programą (BP5) ir 6-ąją bendrąją programą (BP6), yra prasminga investicija. Pagal BP6, šiuo metu vandenilio ir kuro elementų tyrimai laikomi vienu iš tausiosios energijos sistemos tyrimų prioritetų, kuriems iš viso skirta 890 milijonų eurų. Šiuo metu vykstant diskusijoms dėl būsimos BP7, Europos Parlamentas siūlo dar kartą svarstyti naują prioritetą įgijusį klausimą dėl esančių ir būsimų energijos išteklių, kurią gaminant išmetami kiti, ne CO_2 dujos, teršalai ir jų tyrimams skirti dar daugiau lėšų. Šių pastangų prasmingumą pagrindžia ir nauda aplinkai, kurią lemia tai, kad H_2 oksidacijos kuro elemente proceso metu gaminamas vanduo, o ne kas nors kita.

4. Išvados

4.1 Europos Komisijos 2001 m. lapkričio mėn. nustatytas tikslas dėl 20 proc. alternatyvių degalų 2020 m. yra grindžiamas dviem pripažintomis technologijomis/produktais, t. y. biodegalais ir GD, taip pat viena perspektyvia naujove, t. y. H_2 ir kuro elementais.

4.2 Biodegalus ir GD, nepaisant tam tikrų kliūčių, galima naudoti jau šiandien; šie alternatyvūs degalai gali išspręsti problemas, susijusias tiek su degalų paskirstymo pažangiaja patirtimi, tiek su variklių technologija.

4.2.1 GD yra iškastinis kuras, todėl negali būti laikomos visiškai alternatyviais degalais; tačiau šiuo metu GD yra vienas iš realiausių pasirinkimų siekiant 2020 metais pakeisti 20 proc. iš žaliavinės naftos gaunamų degalų. Priežastys, dėl kurių GD gali atlikti pagrindinį alternatyvių degalų vaidmenį, yra šios:

- GD atsargos yra didelės ir jų užteks ilgiau nei žaliavinės naftos;
- geopolitinis pasiskirstymas, nepaisant dabartinių problemų, užtikrina palyginti stabilią rinką;
- joms būdingas aukščiausias H ir C santykis angliavandeniuose ir mažiausia CO_2 emisija;
- GD gali būti kelias, kuriuo einant ateityje bus naudojamas angliavandenis.

Tvirta GD sistema galų gale palengvins mažų vietinio pobūdžio vandenilio įrenginių kūrimą. Dabartinės kliūtys, dėl kurių neatsiranda daugiau GD varomų transporto priemonių, yra beveik visais atvejais susijusios su nepakankamu bei nevienarūšių paskirstymo tinklu.

4.2.2 Kalbant apie biodegalus, jie turi aplinkai palankias GD charakteristikas ir yra atsinaujinantis energijos šaltinis, mažinantis priklausomybę nuo iškastinio kuro. Be to, net jei tai nėra aiškiai įrodyta, tai yra reali galimybė padidinti arba bent jau nesumažinti darbo vietų žemės ūkio sektoriuje. Miškininkystė turi išteklių prisidėti prie biodegalų gamybos, pavyzdžiui, sulfatinių išvirų dujinimas ir biomasės iš lignino ir celiuliozės rauginimas. Šias dvi technologijas šiuo metu tik pradėdama taikyti eksperimentinėse gamyklose ir jų indėlį į biodegalų gamybą bus galima pajusti tik po kurio laiko ateityje. Tačiau atsižvelgiant į dabartinį degalų poreikį transportui⁽¹⁵⁾, pernelyg didelis biodegalų naudojimas gali turėti neigiamų pasekmių, pavyzdžiui:

- Biodyzelinui skirti augalai yra rinkos nišą užpildanti produkcija, nepajėgūs patenkinti ES degalų poreikio.
- Kad būtų pasiektas 2010 m. tikslas dėl 6 proc., maždaug 13 proc. visų ES žemės ūkio plotų turės būti skirti auginimui, iš kurių būtų gaminami biodegalai. Tam gali prireikti imtis sudėtingų priemonių, skirtų apsaugoti dirvožemį, požeminį vandenį ir biologinę įvairovę, taip pat išvengti tolesnės šiltnamio efekto sukeliančių dujų emisijos⁽¹⁶⁾. Importas tiesiog perkels problemą į kitas šalis ir padidins jūrų transporto eismą.

4.2.3 2006 m. vasario 7 d. Komisijos komunikate kalbama būtent apie šias problemas ir galimybes⁽¹⁷⁾. Drauge buvo sutelktos keletas priemonių, skirtų skatinti ir remti biodegalų gamybą ES ir jai nepriklausančiose šalyse. EESRK ir toliau su dideliu susidomėjimu stebės, kaip įgyvendinama paskelbtoji strategija.

4.3 Norint pasiekti 2020 m. tikslą dėl alternatyvių degalų, reikia laikytis sinerginio požiūrio, t. y. dėmesys turi būti tuo pačiu metu skiriamas visoms trims degalų rūšims.

4.4 Tikėtina, kad pastangos plėsti komerciniu požiūriu naudingų alternatyvių degalų rinką patirs mažesnes kliūti dėl to, kad šiuo metu jau yra praktinės patirties ir technologijų.

4.5 Europos Komisija kartu su pramonės atstovais turėtų aptarti, kodėl iki šiol nepavyko įtikinti degalams plačiau

naudoti gamtines dujas. Mūsų nuomone, kiekviena valstybė narė turėtų būti įpareigojama siekti bent minimalaus tikslo, kuris būtų nustatomas atsižvelgiant į konkrečią tos šalies padėtį.

4.6 Tokiame pasiūlyme taip pat turėtų būti persvarstomi SGDT degalinių techniniai ir saugos reikalavimai. Daugeliu atveju šie reikalavimai yra parengti seniai ir juose neatsižvelgiama į šiuolaikines technologijas. Jų atnaujinimas tikrai padėtų skatinti steigti kuo daugiau SGDT degalinių ir supaprastinti biurokratinę procedūrą. Labai dažnai siekiant gauti leidimą įsteigti SGDT degalinę susiduriama su pernelyg sudėtinga tvarka ir išeikvojama pernelyg daug laiko.

4.7 Kaip minėta 4.2.1 punkte, tokia programa paskatins perėjimą prie ateities transporto priemonių, varomų vandeniliu. Tiesą sakant, šiuolaikinės technologijos, leidžiančios įrengti degalų rezervuarus transporto priemonės viduje, bus panaudotos ir suslėgtajam vandeniliui laikyti. Ta pati taisyklė galioja ir projektuojant vandenilio siurblius, matuoklius ir degalines. Bet kuri investicija į GD technologijas paspartina vandenilio panaudojimą ateityje.

4.8 Greitas komerciniu požiūriu naudingų alternatyvių degalų plėtojimas gali tapti atsargine priemone tuo atveju, jeigu didelių užmojų H₂ plėtros grafikas netikėtai pradėtų vėluoti.

4.9 Galiausiai, EESRK dar kartą ragina prisiminti, kad tikroji pažanga pereinant prie ekologiškesnių transporto priemonių, suvartojančių mažiau degalų, susijusi ne tik su alternatyvių degalų plėtojimu; ji taip pat gali būti pasiekta gerinant infrastruktūrą, kurios sumažintų spūstis keliuose, skatinant naudotis visuomeniniu transportu, ir, svarbiausia, pakeitus vartotojų elgesį. Dabartinis susižavėjimas SA (sportiniais automobiliais) rodo, kad pokyčiams vartotojai dar nėra pasirengę. Dauguma tokių automobilių suvartoja daug degalų, o išmestų CO₂ dujų kiekis atitinkamai proporcingas degalų suvartojimui. Kadangi tokių automobilių paklausa vis didėja, automobilių gamintojams sunku išpareigoti gaminti ekologiškesnius automobilius.

2006 m. gegužės 17 d., Briuselis

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto

pirmininkė

Anne-Marie SIGMUND

⁽¹⁵⁾ Biodegalai šiuo metu sudaro apie 0,6 proc., atsižvelgiant vien tik į dyzelino ir benzino suvartojimą Europos Sąjungoje.

⁽¹⁶⁾ Europos aplinkos agentūra (EAA 2004/04). Tolesni tyrimai siekiant įvertinti, koks biomasės kiekis gali būti naudojamas Europoje nepaakenkiant aplinkai.

⁽¹⁷⁾ ES biodegalų strategija, COM (2006) 34 final

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Pasiūlymo priimti Tarybos direktyvą dėl lengviesiems automobiliams taikomų mokesčių

COM(2005) 261 final — 2005/0130 (CNS)

(2006/C 195/21)

Taryba, vadovaudamasi Europos bendrijos steigimo sutarties 262 straipsniu, 2005 m. rugsėjo 6 d. nusprendė pasikonsultuoti su Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetu dėl *Pasiūlymo priimti Tarybos direktyvą dėl lengviesiems automobiliams taikomų*

Ekonominės ir pinigų sąjungos, ekonominės ir socialinės sanglaudos skyrius, kuris buvo atsakingas už Komiteto darbo šiuo klausimu organizavimą, 2006 m. kovo 23 d. priėmė savo nuomonę. Pranešėjas Virgilio Ranocchiari.

427-ojoje plenarinėje sesijoje, įvykusioje 2006 m. gegužės 17–18 d. (gegužės 17 d. posėdis), Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas priėmė šią nuomonę 67 nariams balsavus už, 4 prieš ir 3 susilaikius.

1. Išvados ir rekomendacijos

1.1 EESRK visapusiškai remia šį pasiūlymą priimti direktyvą, kuria siekiama pagerinti vidaus rinkos veikimą ir tuo pačiu skatinti aplinkos tvarumą.

1.2 EESRK ypač pritaria tam, kad pirmą kartą yra naudojama trečiuoju ramsčiu (fiskalinėmis priemonėmis) išmetamo anglies dvideginio (CO₂) kiekiui mažinti.

1.3 EESRK taip pat sutinka su Europos Komisijos vertinimu dėl galimos pasiūlymo naudos laisvam piliečių judėjimui ir automobilių pramonei.

1.4 EESRK pripažįsta, kad, atsižvelgiant į tai, jog pasiūlymas yra susijęs su mokesčių klausimais, kuriuos pirmiausia reguliuoja valstybės narės, Europos Komisija negalėtų taikyti subsidiarumo principo plačiau ar labiau įtikinamai nei tai buvo padaryta šiame pasiūlyme.

1.5 Tačiau pasiūlyme nėra paminėta nemažai aspektų, galinčių kelti sunkumų perkeltiant direktyvą į nacionalinę teisę ir dėl to jos taikymas valstybėse narėse gali skirtis. Šiai rizikai sumažinti Komisija turės laiku išspręsti kai kuriuos techninius klausimus, kurie nėra išaiškinti pasiūlyme.

1.6 Pritardamas direktyvos projekto tikslams, EESRK mano, kad juos pasiekti bus įmanoma tik tuomet, kai valstybės narės suderins savo direktyvos gairių ir rekomendacijų aiškinimą. Kitaip iškyla grėsmė, kad bendrosios rinkos susiskaldymas ne sumažės, kaip to siekia direktyva, o priešingai, išaugs.

1.7 Todėl EESRK ragina Europos Komisiją ne vien atidžiai stebėti direktyvos įgyvendinimo nuostatas, kaip ji paprastai daro, bet ir kartu su valstybėmis narėmis atlikti tęstinį paly-

ginimą, kad naujoji automobilių apmokestinimo sistema būtų įgyvendinta koordinuotai.

1.8 EESRK taip pat yra įsitikinęs, kad, žengus šį pirmą svarbų žingsnį, tolesnės pažangos artimiausiu metu bus galima pasiekti kuriant apmokestinimo sistemą, kurios pagrindas pirmiausiai, ar net išimtinai, yra automobilio naudojimas, o ne įsigijimas ar jo turėjimas. Tik tuomet EESRK ryžtingai remiamas principas „teršėjas moka“ bus praktiškai įgyvendintas.

1.9 Galiausiai, EESRK turi dar kartą pabrėžti būtinybę taikyti integruotą požiūrį aplinkos apsaugos tvarumui stiprinti kelių transporto srityje. Kartu su apmokestinimu, kuris, be abejonės, yra svarbi priemonė, turi būti modernizuojama infrastruktūra, skatinamas viešasis transportas ir ypač veiksminga vartotojų švietimo kampanija, kurios tikslas būtų labiau informacija pagrįstas ir aplinkai palankus vartotojų pasirinkimas. Pavyzdžiui, šiuo požiūriu Europos komisijai nederėtų raginti valstybes nares sulygtinti dyzelinių degalų ir benzino mokesčius neatsižvelgiant į tai, kad dyzeliniais degalais varomi automobiliai išmeta mažiau CO₂ palyginti su benzinu varomais automobiliais.

2. Paaiškinimai

2.1 Pasiūlymo prielaidos ir bendra informacija

2.1.1 Europos Komisija apibrėžia automobilių pramonę kaip vieną iš Europos ekonomikos variklių, sukuriantį 7,5 proc. gamybos pramonės pridėtinės vertės ir 3 proc. BVP. Automobilių pramonė taip pat įneša 35 milijardus eurų į prekybos balansą, ir ne mažiau svarbu yra tai, kad, tiesiogiai sukurdamą 2 milijonus darbo vietų, o netiesiogiai – 10 milijonų, ji atlieka svarbų vaidmenį užimtumo srityje.

2.1.2 Todėl automobilių pirkimas ir naudojimas yra vienas pagrindinių valstybių narių pajamų šaltinių, duodantis joms 3 milijardų eurų, t.y. 8 proc. 15-os ES valstybių bendrojo mokesčio pelno ⁽¹⁾.

2.1.3 Šios milžiniškos sumos iš esmės gaunamos iš trijų specialių mokesčių: registracijos mokesčio (RM), metinio naudotojo mokesčio (MNM) ir degalų mokesčių. Be to, kiekviena valstybė narė šioje srityje vykdo savo mokesčių politiką, kuri lemia 25 skirtingas mokesčių sistemas, o tai labai prieštarauja suartėjimo tikslui - vienai iš tinkamo bendrosios rinkos veikimo prielaidų.

2.1.4 16-oje valstybių narių ⁽²⁾ šiuo metu taikomas automobilių registracijos mokestis, o 18-oje ⁽³⁾ – MNM. Įvairiose šalyse skaičiavimo kriterijai ir mokestinė bazė, ypač registracijos mokesčio, labai skiriasi. Pavyzdžiui, mokestis už 2 000 cc automobilį svyruoja nuo 1 proc. automobilio vertės Italijoje iki daugiau nei 170 proc. Danijoje. MNM dydis gali būti nuo 30 eurų iki 500 eurų už automobilį.

2.1.5 Atsižvelgdama į tai, Europos Komisija jau 2002 m. parengė komunikatą Tarybai ir Europos Parlamentui dėl automobilių mokesčių ⁽⁴⁾. Komunikate buvo išdėstyta dabartinių sistemų persvarstymo siekiant suderinti nacionalinius teisės aktus ir įtraukti aplinkos tikslus strategija.

2.1.6 Po tolesnių konsultacijų su Taryba ir Europos Parlamentu, automobilių pramone ir kitais suinteresuotais subjektais, Komisija gali pateikti šį pasiūlymą priimti direktyvą.

3. Komisijos pasiūlymas

3.1 Reikia pabrėžti, kad Komisijos pasiūlyme nėra aptariami PVM ir degalų mokesčiai; jis yra labiau susijęs su mokesčių normų pertvarkymu, o ne su jų derinimu, išskyrus pajamų sumą.

3.2 Pasiūlymas parengtas remiantis trimis pagrindiniais veiksniais:

3.2.1 Registracijos mokesčių panaikinimas

Jis turi būti įgyvendinamas palaipsniui visiškai šiuos mokesčius panaikinant po 10-ies metų, t.y. 2016 m. Šis laipsniškas metodas suteiks šiuo metu RM mokesčius taikančioms valstybėms narėms pakankamą pereinamąjį laikotarpį, kad jos galėtų imtis priemonių pajamų mažėjimui kompensuoti, pvz., perkeldamos mokesčių našta MNM.

3.2.2 RM ir MNM kompensavimo sistemos įsteigimas

⁽¹⁾ 2003 metų duomenys. Naujesnių ir papildytų 25 valstybių ES duomenų nėra.

⁽²⁾ RM netaiko Čekija, Estija, Prancūzija (kurioje, vis dėlto, yra privaloma „pilkoji korta“ (pranc. *carte grise*), panaši į RM), Vokietija, Lietuva, Liuksemburgas, Slovakija, Švedija, Jungtinė Karalystė.

⁽³⁾ MNM netaiko Čekija, Estija, Prancūzija, Lietuva, Lenkija, Slovakija, Slovėnija.

⁽⁴⁾ 2002 m. rugsėjo 6 d. COM(2002) 431.

3.2.2.1 Pagal direktyvą įvedama naujoji sistema būtų taikoma tiems lengviesiems automobiliams, kurie buvo įregistruoti valstybėje narėje ir vėliau buvo eksportuoti ar visam laikui pergabenti į kitą valstybę narę ar į ES nepriklausančią šalį.

3.2.2.2 Šia priemone siekiama dviejų tikslų: išvengti dvigubo apmokestinimo RM, kuris jau buvo surinktas perkant automobilį, ir užtikrinti, kad MNM būtų mokamas atsižvelgiant į automobilio naudojimą valstybėje narėje.

3.2.2.3 Registracijos mokesčio dalis, kuri turi būti grąžinta, yra tiesiogiai susijusi su automobilio likutine verte ir yra lygi registracijos mokesčio likučio sumai, įtrauktai į automobilio likutinę vertę.

3.2.2.4 Valstybėms narėms paliekama teisė apsispręsti dėl automobilio likutinės vertės apskaičiavimo metodo grąžinant RM tik tuo atveju, jei priimti kriterijai yra skaidrūs ir objektyvūs. Automobilio savininkui turi būti suteikiama galimybė kreipiantis į nepriklausomą instituciją ginčyti valstybės narės sprendimą dėl šio mokesčio grąžinimo.

3.2.2.5 Direktyvos projekte patvirtinama, kad metinis naudotojo mokestis, kurį, turint omenyje 18-os valstybių narių priimtus kriterijus, būtų teisingiau vadinti nuosavybės mokesčiu, gali būti taikomas automobiliui tik toje valstybėje narėje, kurioje jis yra įregistruotas. Automobilio registracijos valstybė narė laikoma ta valstybė narė, kurioje automobilis yra nuolatos naudojamas, nes ji yra automobilio savininko įprastinė gyvenamoji vieta arba jis buvo joje naudojamas ilgiau kaip 185 dienas per bet kuriuos dvyliką mėnesių. Iš to išplaukia, kad, perkėlus automobilį į kitą valstybę, įskaitant ir ne ES šalį, visam laikui, savininkui turi būti grąžintas MNM likutis, apskaičiuojamas *pro rata temporis* pagrindu.

3.2.3 RM ir MNM mokesčio bazės pertvarkymas siekiant, kad visa mokesčio suma ar jos dalis būtų apskaičiuojama atsižvelgiant į išmetamą CO₂ kiekį.

3.2.3.1 Direktyvos pasiūlyme pristatoma sistema MNM ir RM nustatyti (pereinamajam laikotarpiui), kuri taip pat vis labiau remiasi išmetamo anglies dvideginio kiekiu.

3.2.3.2 Ji turėtų būti įvesta palaipsniui: iki 2008 m. ne mažiau kaip 25 proc. visų pajamų, gaunamų iš MNM ir RM, turi būti surenkama mokesčio bazėse atsižvelgiant į išmetamo CO₂ kiekį, o iki 2010 m. ne mažiau kaip 50 proc. visų pajamų, gaunamų iš MNM ir RM, turi būti surenkama mokesčio bazėse atsižvelgiant į išmetamo CO₂ kiekį.

4. Bendrosios pastabos

4.1 Visų pirma, EESRK palankiai vertina Europos Komisijos ryžtą siekti dvejopo tikslo: gerinti bendrosios rinkos veikimą ir apmokestinimu suteikti postūmį išmetamo CO₂ kiekio mažinimo strategijai. Šiuo klausimu reikia pabrėžti, kad pirmą kartą direktyvoje yra naudojamosi trečiuoju (fiskaliniu) ramsčių, nustatytu Bendrijos lengvųjų automobilių išmetamo anglies dvideginio kiekio mažinimo ir taupaus degalų naudojimo skatinimo strategijoje⁽⁵⁾.

4.2 EESRK taip pat teigiamai vertina naudą, kurią pasiūlymas turėtų duoti tiek vartotojams⁽⁶⁾, tiek Europos automobilių pramonei.

Pasiūlymo tikslai yra visiškai priimtini, kadangi siekiama:

4.2.1 mažinti, jei ne panaikinti, laisvo ES piliečių judėjimo kliūtis labai mažinant administracinių procedūrų, taikomų automobilių eksportui ir gabenimui į kitą valstybę narę, kainą ir trukmę;

4.2.2 konkurencingesnės automobilių pramonės labiau integruotoje vidaus rinkoje. Rinkos susiskaldymas mokesčių atžvilgiu šiuo metu turi didelę įtaką galutinėms automobilių kainoms ir verčia automobilių gamintojus gaminti ir prekiauti skirtingais to paties modelio variantais įvairiose valstybėse narėse vien dėl su mokesčiais susijusių priežasčių. Tai reiškia, kad jie negali pasinaudoti tikrosios vidaus rinkos teikiama masto ekonomijos privalumais; taigi naudos negauna ir vartotojai. Be to, dideli registracijos mokesčiai paprastai turi neigiamos įtakos sprendimui įsigyti naują automobilį ir lėtina automobilių parko atsinaujinimą išsigyjant mažiau teršiančius ir saugesnius automobilius;

4.2.3 geresnio aplinkos apsaugos tvarumo, kadangi automobiliai yra vienas iš pagrindinių CO₂ išmetimo į atmosferą šaltinių. Šiuo klausimu reikia pabrėžti, kad du pasiūlyme nustatyti terminai dėl RM ir MNM bazių pertvarkymo įtraukiant į jas išmetamo anglies dvideginio veiksnį, yra ne atsitiktiniai, bet tam tikra prasme „simboliški“: 2008 m. prasideda Kioto protokole numatytų įsipareigojimų vykdymas, ir Taryba ir Europos Parlamentas tikisi, kad iki 2010 m. naujų automobilių išmetamo CO₂ lygis bus žemesnis nei 120 g/km.

4.3 EESRK taip pat yra įsitikinęs, kad direktyvos tikslus bus galima įgyvendinti tik tuo atveju, jei valstybės narės teisingai aiškins jos gaires ir rekomendacijas, be nukrypimų, kurie galėtų padidinti esamą rinkos susiskaldymą, ar, juo labiau, automobilių savininkų mokesčių našta.

4.4 Apmokestinimas yra itin opus klausimas, priklausantis valstybių narių kompetencijai, kuriam Europos Komisija

negalėtų pritaikyti subsidiarumo principo plačiau arba labiau įtikinamai, negu ji tai padarė šiame pasiūlyme.

4.5 Pavyzdžiui, pasiūlyme nustatomas struktūrinis apmokestinimo pakeitimas, kurio poveikis pajamoms yra neutralus, t.y., bendra mokesčių suma nepadidėja. Tai reiškia, kad RM naikinimo nulemtą iš mokesčių gaunamų pajamų mažėjimą bus galima kompensuoti lygiagrečiu pajamų iš MNM didinimu ir, jeigu būtina, kitomis fiskalinėmis priemonėmis pagal direktyvą dėl Bendrijos energetikos produktų ir elektros energijos mokesčių struktūros⁽⁷⁾.

4.6 Tiesioginis automobilių mokesčių ir CO₂ susiejimas tėra vienas, tačiau svarbus aspektas, kurį reikėtų įtraukti į bendrą anglies dvideginio mažinimo strategiją. Strategija turi būti kuriama remiantis holistiniu požiūriu į problemą užtikrinant jos nuoseklumą su kitomis Bendrijos politikos kryptimis.

4.7 Atsižvelgdamas į visa tai, EESRK rekomenduoja, kad, be įprastų nacionalinio direktyvos įgyvendinimo nuostatų ir jų atitikties pačiai direktyvai stebėjimo, Europos Komisija skatintų keitimąsi informacija valstybėse narėse ir tarp jų ir stebėtų dažniau negu kas penkerius metus, nustatytus tvarkaraštyje direktyvos taikymo ataskaitai pateikti.

5. Konkrečios pastabos

5.1 EESRK nuomone, tam tikri pasiūlymo aspektai gali kelti sunkumų perkeltant direktyvą į nacionalinę teisę ir nulemti skirtingo taikymo įvairiose valstybėse narėse riziką. Konkrečiau kalbant, turimi omenyje šie aspektai:

5.1.1 Progresyvūs apmokestinimo pakeitimai turi būti įvedami subalansuotai siekiant užtikrinti kad piliečiai, įsigiję automobilį, kuriam buvo taikomas RM, nepatirtų žalos dėl staigaus ir didelio MNM augimo.

5.1.2 CO₂ veiksnio naudojimas apmokestinant turėtų būti koordinuotai taikomas visose valstybėse narėse, kad dar labiau nesuskaldytų rinkos.

5.2 Šiomis sąlygomis Komisija turėtų kuo greičiau pasiūlyti valstybėms narėms dvių problemų, galinčių atsirasti tuo atveju, jeigu būtų priimta ši direktyvos redakcija, sprendimus.

⁽⁵⁾ Komisijos komunikatas Tarybai ir Europos Parlamentui COM(95) 689 ir 1996 m. birželio 25 d. Tarybos išvados.

⁽⁶⁾ Komisija apskaičiavo, kad valstybėms narėms, kuriose RM lygis yra aukštas, sumažinus jį 50 proc., automobilių kainos sumažėtų 10-25 proc.

⁽⁷⁾ OL L 283, 2003 10 31, p. 51.

5.2.1 Pirmoji problema yra susijusi su automobiliais, įregistruotais iki 2001 m. sausio mėn., dėl šių priežasčių:

- išmetamas CO₂ kiekis, išreikštas g/km, yra nurodomas visiems nuo 1997 m. sausio mėn. registruotiems automobiliams, anksčiau šie duomenys nebuvo renkami.
- Nuo 1997 iki 2000 metų išmetamo CO₂ kiekis buvo matuojamas Europos vairavimo ciklu, kuris 2001 m. sausio mėn. buvo pakeistas; todėl dviejų laikotarpių duomenys nevisiškai atitinka.
- Todėl mokestis, kuris remiasi objektyviu ir vieningu parametru, galėtų būti taikomas tik nuo 2001 m. sausio mėn. įregistruotiems automobiliams.

5.2.2 Antroji problema iškyla toms valstybėms narėms, kuriose MNM šiuo metu yra skaičiuojamas remiantis kilovatais išreikštu variklio galingumu. Tokia sistema užtikrintų progresyvesnius kriterijus negu mokestis, kuris remiasi vien CO₂ veiksnium. Šiose šalyse tik išmetamu CO₂ kiekiu pagrįstas MNM nulemtų didesnę rinkliavą už mažus automobilius ir staigų rinkliavų mažėjimą už didesnius, galingesnius ir todėl labiau

teršiančius automobilius, o tai prieštarautų siekiamam tikslui. Todėl jau dabar reikia pateikti šios sistemos taisymo variantus.

5.3 Ypatingai svarbu, kad kalbant apie mokesčių, susietų su išmetamu CO₂ kiekiu, dalį valstybės narės nustatytų aiškų, tiesioginį ir skaidrų surenkamo mokesčio ryšį su kiekvieno automobilio išmetamo CO₂ kiekiu. Taip būtų siekiama išvengti skirtingų techninių parametrų, pvz., variklio tūrio, dydžio, kt., kurie sukuria tolesnius skirtumus, iškreipiančius rinką.

5.4 Direktyvos perkėlimas turi būti neutralus ir technologijų požiūriu atsižvelgiant vien į automobilio išmetamo CO₂ kiekį ir neteikiant pirmenybės kuriai nors technologijai. Taip galėtų atsitikti, jei, pavyzdžiui, naujosios taisyklės nebūtų palankios automobiliams su dyzeliniais varikliais, o ši technologija suteikia Europai pranašumą konkuruojant su ne Europos gamintojais. Todėl kelia nuostabą tai, kad Europos Komisija ragina valstybes nares sulyginti dyzelinių degalų ir benzino mokesčius neatsižvelgdama į tai, kad dyzeliniais degalais varomi automobiliai išmeta mažiau CO₂ palyginti su benzinu varomais automobiliais.

2006 m. kovo 23 d., Briuselis

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto

pirmininkė

Anne-Marie SIGMUND

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Pasiūlymo priimti Europos Parlamento ir Tarybos direktyvą dėl aplinkos oro kokybės ir švaresnio oro Europoje

COM(2005) 447 final — 2005/0183 (COD)

(2006/C 195/22)

Taryba, vadovaudamasi Europos bendrijos steigimo sutarties 175 straipsniu, 2005 m. gruodžio 2 d. nusprendė pasikonsultuoti su Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetu dėl *Pasiūlymo priimti Europos Parlamento ir Tarybos direktyvą dėl aplinkos oro kokybės ir švaresnio oro Europoje*

Žemės ūkio, kaimo plėtros ir aplinkos skyrius, kuris buvo atsakingas už Komiteto darbo šiuo klausimu organizavimą, 2006 m. balandžio 26 d. priėmė savo nuomonę. Pranešėjas Stéphane Buffetaut.

427-ojoje plenarinėje sesijoje, įvykusioje 2006 m. gegužės 17–18 d. (gegužės 17 d. posėdis), Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas priėmė šią nuomonę 72 nariams balsavus už, 5 - prieš ir 9 susilaikius.

1. Išvados ir rekomendacijos

1.1 EESRK pritaria bendriesiems teminės strategijos tikslams dėl oro taršos ir pasiūlymui priimti direktyvą, kuri yra strategijos teisinė išraiška.

1.2 Kalbant apie teminę strategiją, kuri, kaip tai aiškiai nurodyta strategijos 4.1.1 punkte, yra neatsiejama nuo teisės akto pasiūlymo:

- Komitetas visiškai pritaria siekiui integruoti aplinkosaugos problemas į kitas Bendrijos politikos kryptis ir programas;
- ragina Komisiją peržiūrėti energetikos veiksmų planus, taikytus modeliui PRIMES, kuriame, atrodo, yra netikslumų, dėl to gali tekti keisti bazinę nuorodą CAFE („Clean Air For Europe“).

1.3 Dėl pasiūlymo priimti direktyvą:

- Komitetas visiškai pritaria ketinimui supaprastinti, išaiškinti ir kodifikuoti teisės aktus, susijusius su oro kokybe;
- pritaria siekiui užtikrinti veiksmingą esamų teisės aktų nuostatų įgyvendinimą valstybėse narėse;
- siūlo perkelti nustatytas suderinimo su direktyvos išpareigojimais datas iš 2010 m. į 2015 m. dėl $PM_{2,5}$ koncentracijos ribinių verčių ir iš 2015 m. į 2020 m. dėl poveikio žmogui sumažinimo, kadangi reikia laiko teisėkūros procesui užbaigti, numatyti būtinus terminus matavimo stotims valstybėse narėse įsteigti, o taip pat reikalingos investicinės sąnaudos;
- mano, kad prieš nustatant privalomas viršutines ribas būtų buvę naudinga numatyti pereinamąjį laikotarpį, per kurį valstybės narės turėtų priartėti prie siekiamų koncentracijos dydžių;
- prašo, kad natūraliai susidarančios smulkiosios dalelės būtų išbrauktos direktyvos taikymo srities.

2. Įžanga

2.1 Teminė strategija ir pasiūlymas priimti direktyvą yra Bendrijos šeštosios aplinkosaugos veiksmų programos (paskelbtos 2002 m. rugsėjo 10 d.⁽¹⁾) ir komunikato „Švarus oras Europoje“ (2001 m. CEFE, Clean Air For Europe) dalis. Bendrijos šeštojoje aplinkosaugos veiksmų programoje keliamas aukštas tikslas pasiekti „tokią oro kokybę, kuri neleistų pasireikšti neigiamam poveikiui ir nekeltų pavojaus žmonių sveikatai ir aplinkai“.

Strategijos 4.1.1 straipsnyje teigiama, kad „prie šios strategijos pridedamas teisės akto pasiūlymas...“. Tad aišku, kad abu tekstai yra susiję, todėl, norint pasisakyti dėl pasiūlymo priimti direktyvą, reikia išnagrinėti strategiją, kuri tam tikra prasme yra jų bendras pagrindas, nustatantis Komisijos strateginius tikslus oro kokybės srityje.

2.2 Teminė strategija

2.2.1 Mums pateikta teminė strategija nustato tarpinius tikslus oro užterštumo srityje. Joje prašoma, kad galiojantys teisės aktai būtų modernizuoti, labiau orientuoti į kenksmingiausius teršalus ir kad būtų daugiau nuveikta integruojant aplinkosaugos problemas į kitas politikos kryptis ir programas.

2.2.2 Tačiau bet kuriuo atveju, nepaisant pasiektos pažangos mažinant pagrindinių atmosferos teršalų kieki, net ir tuo atveju, jei bus taikomi visi esami teisės aktai, aplinkosaugos ir sveikatos problemos negalės būti išspręstos 2020 m. be papildomų priemonių.

2.2.3 Todėl Komisija siūlo:

- supaprastinti esamas nuostatas ir sujungti 1996 m. pagrindų direktyvą, pirmąją, antrąją ir trečiąją antrines direktyvas (1999 m., 2000 m., 2003 m.) ir Sprendimą dėl apsiikeitimo informacija (1997 m.). 2004-ųjų m. ketvirtoji antrinė direktyva turėtų būti įtraukta vėliau kodifikavimo būdu;

⁽¹⁾ OL L 242, 2002 m. rugsėjo 10 d.

- įvesti naujus oro kokybės standartus atmosferoje esančioms smulkiosioms dalelėms ($PM_{2,5}$);
- peržiūrėti direktyvą dėl tam tikrų atmosferos teršalų išmetimo nacionalinių ribų (2002 m. direktyva).

Visa tai yra atsakas į poreikį supaprastinti teisės aktus, juos padaryti aiškesnius, kad jie būtų geriau taikomi.

2.2.4 Kita strategijos dalis — su oro kokybe susijusių klausimų geresnis integravimas į kitas Bendrijos politikos sritis: energetiką, mažesnius kurą deginančius įrenginius, sausumos, oro, jūrų transportą, žemės ūkį, struktūrinius fondus.

2.2.5 Strategija bus peržiūrėta 2010 m., o gauti rezultatai bus įtraukti į galutinį Bendrijos šeštosios aplinkosaugos veiksmų programos įvertinimą.

3. Pasiūlymas priimti direktyvą dėl aplinkos oro kokybės ir švaraus oro Europoje

3.1 Pasiūlymu siekiama praktiškai įgyvendinti strategiją dėl teisės aktų, t. y. dėl penkių pirmiau minėtų teisinio priemonių sujungimo į vieną direktyvą.

3.2 Svarbiausi teisiniai pakeitimai pateikti III skyriuje apie oro kokybės valdymą. Siūloma ne keisti oro kokybės ribines vertes, o sustiprinti esamas nuostatas, kad valstybės narės būtų priverstos parengti ir įgyvendinti planus, kurie pradėtų laikytis šių ribinių verčių.

3.3 Antras svarbus klausimas yra susijęs su smulkiosiomis dalelėmis ($PM_{2,5}$). Jos yra pavojingesnės už didesnes daleles. Taigi, reikalingi nauji šių $PM_{2,5}$ dalelių kontrolės metodai, kurie papildytų dabartinius PM_{10} tikrinimo metodus.

3.4 Komisija siūlo aplinkos ore nustatyti $PM_{2,5}$ koncentracijos ribinę vertę, siekdama apsaugoti gyventojus nuo pernelyg aukštos rizikos. Šis tikslas turi būti pasiektas iki 2010 m. Šią nuostatą papildys neprivalomi tikslai 2010–2020 m. sumažinti smulkiųjų dalelių pavojų žmogui kiekvienoje valstybėje narėje.

3.5 V skyriuje numatyta, kad, siekdamas vykdyti Orhuso konvencijos įsipareigojimus, valstybės narės turės stengtis informuoti visuomenę ir su aplinkos oro klausimu susijusias įstaigas bei asociacijas. Valstybės narės, žinoma, turi rūpintis ir tuo, kad Komisija gautų visą būtiną informaciją. Siekiant palengvinti šių duomenų perdavimą, Komisija siūlo pereiti prie elektroninės sistemos, paremtos informacijos dalinimosi sistema INSPIRE infrastruktūroje.

3.6 Be to, kad surinkta informacija būtų pakankamai atspindinti padėtį ir palyginama, numatyta, siekiant įvertinti aplinkos

oro kokybę, naudoti standartizuotą matavimo techniką ir bendrus kriterijus dėl matavimo stočių skaičiaus ir jų steigimo vietos.

4. Bendrosios pastabos

A) Teminė strategija

4.1 EESRK gali tik pritarti bendriesiems strategijos ir pasiūlymo priimti direktyvą tikslams. Tačiau nors tikslai ir yra pagirtini, turime atsakyti į klausimą: koks yra sąnaudų ir veiksmingumo, siūlomų priemonių (jų taikymas konkrečioms šaltiniams atrodo paprastas, tačiau daug sudėtingesnis, jei kalbama apie neapibrėžtus šaltinius) tinkamumo ir realaus jų poveikio santykis tiek oro kokybės gerinimo, tiek ekonominiu požiūriu.

4.2 Komisija mano, kad strategijos tikslų įgyvendinimo sąnaudos turėtų sudaryti 7,1 milijardų eurų per metus, jie prisidėtų prie jau paskirtų lėšų kovai su atmosferos užterštumu (apie 60 milijardų eurų per metus), o pelnas išlaidų sveikatai atžvilgiu turėtų sudaryti 42 milijardus eurų per metus. Poveikis makroekonomikai tokiu būdu būtų labai teigiamas, bet ekonominė realija šiuo metu yra mikroekonomikos lygmenyje. Tačiau Komisija mano, kad, net jeigu naudotume visą turimą techniką, nauda vis vien būtų didesnė už sąnaudas. Problema yra ta, kad jeigu sąnaudos yra sąlyginai nesunkiai apskaičiuojamos, tai tikėtiną naudą yra žymiai sunkiau įvertinti ir atrodo, kad nėra labai aiškių visuomenės sveikatos apsaugos srityje sutaupytų lėšų skaičiavimo metodų. Tačiau Komisija pabrėžia, kad JAV teisės aktuose numatytos sąnaudos yra didesnės už Europos reglamentuose numatomas sąnaudas.

4.3 Noras supaprastinti, išaiškinti ir kodifikuoti teisės aktus yra teigiamas. Iš tiesų dėl kai kurių teisės aktų nuostatų sudėtingumo ir painumo neišvengiamai susidaro taikymo skirtumai, konkurencijos iškraipymai, neįmanoma gauti patikimos informacijos apie oro kokybę Europoje.

4.4 Tad reikia remti šią poziciją dėl siūlomo teisės akto.

4.5 Vis dėlto apgailestaujama, kad Komisija nenumatė, kokį vaidmenį transporto srityje (alternatyvių transporto rūšių, viešojo transporto, sunkvežimių eismo nukreipimo ir kitose politikos srityse) turėtų vaidinti vietos ir regionų valdžios institucijos, o ypač miestai. Be to, vietos ir regionų valdžios institucijos, ir ypač komunos, vaidina lemiamą vaidmenį praktiškai įgyvendinant Europos lygmeniu priimtas nuostatas, ypač kalbant apie priemones.

4.6 Tuo pačiu reikėtų pabrėžti, kad svarbų vaidmenį galėtų vaidinti aplinkosaugos srityje dirbančios NVO bei kai kurios sveikatos apsaugos ir socialinių reikalų srities specializuotos įstaigos ir apskritai organizuota pilietinė visuomenė didinant supratimą apie keliamus tikslus visuomenės sveikatos ir dirbančiųjų sveikatos srityse.

4.7 Galiausiai ekosistemų apsaugos srityje jau pasiekta pažanga sprendžiant azoto oksidų, sieros dioksidų ir amoniako klausimus. Geresnis teisės aktų taikymas ir supaprastinimas turėtų leisti dar pagerinti šiuos rezultatus.

B) Pasiūlymas priimti direktyvą

4.8 Noras kontroliuoti smulkiųjų dalelių lygį aplinkos ore yra suprantamas, kadangi jos daro poveikį žmogaus sveikatai. Tačiau nustatius ribinę vertę būtų susiduriama su principine problema, nes net PSO negalėjo nustatyti pavojaus sveikatai slenksčio ⁽²⁾. Be to, labai neaišku, kaip apskaičiuojamos PM ir kokia yra šių dalelių, dėl kurių PM yra labiau ar mažiau kenksmingos sveikatai, cheminė sudėtis, kadangi šiuo metu naudojama technika neleidžia to nustatyti.

4.9 Tad galima galvoti, ar nebūtų naudingiau nustatyti vertes, kurių reikėtų siekti, nei ribines vertes. Be to, numatytas terminas atrodo pernelyg trumpas (2010 m.), kadangi teisės akto leidimo procedūra prasidėjo 2005 m. pabaigoje, todėl, atsižvelgiant į teisėkūros proceso lėtumą, gali nepakakti laiko valstybėms narėms prisiderinti.

5. Konkrečios pastabos

5.1 Teminė strategija

5.1.1 EESRK palankiai vertina išsamioms konsultacijoms su suinteresuotaisiais subjektais, kurias surengė Europos Komisija, ir visiškai pritaria ketinimui integruoti aplinkosaugos problemas į kitas Bendrijos politikos kryptis. Tačiau dėl laiko stokos teko dirbti greitai, tad nebuvo įmanoma atlikti visų būtinų duomenų patikrinimų. Ši problema buvo ypatingai svarbi priimant strateginius scenarijus.

5.1.2 Tokie scenarijai yra išvystyti PRIMES modelyje. Jiems būdingi tam tikri netikslumai augimo prognozių, dujų vyrovimo anglies atžvilgiu, elektros importo ir eksporto disbalanso valstybėse narėse klausimais.

5.1.3 Beje, Europos Komisija, atsižvelgusi į tokią padėtį, buvo prašiusi Tarptautinio taikomųjų sistemų analizės instituto surengti dvišales konsultacijas su visomis valstybėmis narėmis laikotarpiu nuo 2005 m. balandžio iki rugsėjo mėn., kad būtų pagerinti veiksmų planai energetikos srityje neseniai pradėjus peržiūrėti direktyvą dėl tam tikrų atmosferos teršalų išmetimo nacionalinių ribų.

⁽²⁾ PSO neseniai pasiūlė 10 µg/m³ PM_{2,5} poveikio žmogui ribą.

5.1.4 Šiuo metu vyksta svarbus PRIMES modelio energetikos veiksmų planų atnaujinimas. Pagrindiniai pakeitimai bus šiais klausimais:

- mažesnis dujų ir didesnis anglies naudojimas;
- didesnis valstybių narių elektros importo ir eksporto nuoseklumas;
- didesnė branduolinės energijos gamyba elektros energijos srityje;
- numatomų kuro kainų ir ekonomikos augimo proceso suderinimas.

5.1.5 Taigi, CAFE programos energetikos scenarijai turėtų būti peržiūrimi, todėl turėtų būti iš dalies pakeista CAFE programos pagrindinė nuoroda ir nustatytas siekiamų tikslų lygis.

5.1.6 Be kita ko reikėtų įsitikinti šios strategijos ir kitų Europos Sąjungos vykdomų politikos kryptų nuoseklumu. Pavyzdžiui, deginant medienos kurą buityje, išsiskiria dalelytės PM 2,5, tačiau Komisija skatina naudoti medieną kaip alternatyvios energijos šaltinį, o tam reikėtų, kad būtų įdiegta dūmų filtravimo technika. Būtų galima pacituoti ir anglies pavyzdį.

5.1.7 Todėl teminė strategija ir naudinga tuo, kad ją įgyvendinant buvo atsižvelgta į dažnai neįvertintus sektorius, pavyzdžiui, žemės ūkį ar jūrų laivybą. Tačiau keista, kad nebuvo sprendžiamas oro transporto klausimas dėl teršalų išmetimo lėktuvams kylant ir leidžiantis. Vis dėlto ją įgyvendinant reikia tikėtis ir politinio pobūdžio sunkumų: pavyzdžiui, laivų išmetamoms SO₂ ir NO_x sumažinti prireiks ilgų ir sudėtingų tarptautinių derybų. Taip pat reikės pasirūpinti, kad sunkumai siekiant užsibrėžtų tikslų kai kuriuose sektoriuose (pavyzdžiui, dėl azoto ir amoniako naudojimo žemės ūkyje) nesukeltų didesnio spaudimo mažiau problemų turinčių objektų atžvilgiu, pavyzdžiui, pramonės vietovėse.

5.2 Pasiūlymas priimti direktyvą

5.2.1 EESRK pritaria dabartinių nuostatų supaprastinimui ir 1996 m. pagrindų direktyvos sujungimui su 1, 2 ir 3 antrinėmis direktyvomis ir Sprendimu dėl apskaitos informacija. Pernelyg daug skirtingų teisės aktų kenkia tinkamam jų taikymui ir šių penkių teisės aktų pakeitimas vienintele direktyva yra naudinga iniciatyva.

5.2.2 Komitetas taip pat pritaria ketinimui naudoti standartizuotą matavimo techniką ir bendrus kriterijus nustatant matavimo stočių skaičių ir jų įsteigimo vietą (II skyrius). Tačiau EESRK pabrėžia, kad kai kurios vietos ir regionų valdžios institucijos susirūpino dėl šių matavimo prietaisų įrengimo sąnaudų.

5.2.3 EESRK taip pat pritaria Europos Komisijos pasiūlymui nekeisti oro kokybės ribinių verčių, o sustiprinti dabartines nuostatas, kad valstybės narės išsipareigotų parengti ir įgyvendinti veiksmų planus siekiant realaus tų ribinių verčių laikymosi (13 str.). Šis realus dabartinių standartų taikymas yra pagrindinis tikslas, kuris turėtų padėti labai pagerinti oro kokybę ir apsaugoti žmonių sveikatą.

5.2.4 EESRK pabrėžia, kad pagrindinis pasiūlymo priimti direktyvą tikslas yra smulkiųjų dalelių ($PM_{2.5}$) koncentracijos ore viršutinės ribos įvedimas, kurį reikėtų pasiekti 2010 m., o šią nuostatą papildė neprivalomi tikslai nuo 2010 m. iki 2020 m. 20 proc. sumažinti smulkiųjų dalelių poveikį žmogui.

5.2.5 Komitetas pažymi, kad turima daug ir nepatikimų duomenų apie smulkiąsias dalelytes ir jų poveikį. Pati PSO pripažįsta, kad neįmanoma nustatyti konkrečią pavojaus sveikatai ribą, o Sveikatos ir aplinkos pavojų mokslinis komitetas pripažįsta, kad šiuo metu trūksta žinių apie smulkiąsias dalelytes ir jų ilgalaikį poveikį sveikatai.

5.2.6 EESRK mano, kad būtų naudingiau iš pradžių nustatyti siektinas ribas, o ne viršutinę koncentracijos ribą. Priešingu atveju Komitetas nerimauja, kad Komisijos nustatyti terminai gali būti per trumpi, nes teisės akto rengimo procedūra prasidėjo tik 2005 m. pabaigoje. Tad valstybėms narėms liktų labai nedaug laiko pasirengti, kadangi jau dabar kai kurioms jų nepavyksta laikytis dabartinių standartų iš dalies todėl, kad jos vėlavo juos įgyvendinti. Be to, Komitetas atkreipia dėmesį į tai, kad mažesnėms valstybėms narėms bus sunkiau laikytis viršutinių koncentracijos ribų, kadangi mažose šalyse teršalai mažiau sklaidosi. Tad Komitetas siūlo vietoj viršutinių koncentracijos

ribų nustatyti siektinas vertes. Siūlomi standartai pareikalautų valstybių narių ir (arba) vietos ir regionų valdžios institucijų didžiulių pastangų įsteigti matavimo stotis, kadangi tam prireiktų laiko ir didelių investicijų. PM_{10} lengva išmatuoti, jau gauti skaičiavimų rezultatai, be to, jos greitai nusėda. Vis dėlto reikia įvertinti šiuos matavimų rezultatus ir patikrinti, ar jų laikomasi valstybėse narėse. Tuo tarpu $PM_{2.5}$ yra tikrai sunku išmatuoti ir jos yra labai lakios. Jos labai lengvai sklendo atmosferoje, todėl yra „tarptautiniai teršalai“. Be to, yra natūraliai susidarantių smulkiųjų dalelių, pavyzdžiui, jūros druska, tad būtų logiška, kad joms direktyva nebūtų taikoma.

5.2.7 Be to Europoje dar nesuderintas $PM_{2.5}$ matavimas. Iš tiesų pirmojoje antrinėje direktyvoje yra rekomenduojamas pamatinis gravimetrinis PM matavimo metodas. Kadangi šis metodas užima daug laiko ir yra sudėtingas, direktyva taip pat leidžia taikyti alternatyvius matavimo metodus, su sąlyga, kad jie tikrai atitiks Komisijos paskelbtus metodus. Praktikoje šie metodai turi sisteminių nukrypimų palyginus su pamatiniu metodu ir valstybės narės naudoja skirtingus koregavimo veiksnius, ar net visai jų nenaudoja. Gali iškilti klausimas, ar protinga taip greitai prisiimti išsipareigojimų dėl teisėtai privalomų ribinių verčių, susiduriant su tiek netikslumų matavimo metoduose.

5.2.8 Galiausiai EESRK pažymi, kad siūlomų priemonių kainos ir veiksmingumo santykis yra sunkiai apskaičiuojamas, nes kartais bandoma rasti ryšį tarp aiškių kainų ir sunkiai tiksliai įvertinamos naudos visuomenės sveikatos srityje. Taigi, siūlomų nuostatų ribinė kaina gali būti didesnė už realią nedidelę naudą, o tai sudaro problemų skirstant išlaidas.

2006 m. balandžio 26 d., Briuselis

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto
pirmininkė
Anne-Marie SIGMUND

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Pilietinės visuomenės padėties Vakarų Balkanuose

(2006/C 195/23)

Europos Komisijos pirmininko pavaduotoja Margot Wallström, vadovaudamasi Europos bendrijos steigimo sutarties 262 straipsniu, 2005 m. birželio 14 d. raštu paprašė Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto parengti nuomonę dėl *Pilietinės visuomenės padėties Vakarų Balkanuose*.

Išorės santykių skyrius, kuris buvo atsakingas už Komiteto darbo šiuo klausimu organizavimą, 2006 m. kovo 27 d. priėmė savo nuomonę. Pranešėjas Dimitris Dimitriadis.

427-ojoje plenarinėje sesijoje, įvykusioje 2006 m. gegužės 17–18 d. (2006 m. gegužės 17 d. posėdis), Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas priėmė šią nuomonę 95 nariams balsavus už, nė vienam nariui nebalsavus prieš ir 1 susilaikius.

Ši nuomonė atitinka Europos Komisijos ir Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto pasirašyto bendradarbiavimo protokolo 9 straipsnio nuostatas ir pateikiama atsiliepiant į Europos Komisijos pirmininko pavaduotojos Margot Wallström prašymą parengti nuomonę dėl Pilietinės visuomenės padėties Vakarų Balkanuose ir padėti jai svarstant dalyvavimo stabilizacijos ir asociacijos procese (SAP) strategiją.

Šioje nuomonėje siekiama:

- suteikti kuo didesnę pagalbą Komisijai ir Tarybai rengiant ir įgyvendinant tinkamai apibrėžtas politikos kryptis siekiant įgyvendinti realius ir pagrįstus tikslus,
- padėti Europos visuomenei geriau susipažinti su vykdoma politika, kad atsižvelgdama į šią informaciją, ji paremtų ir įvertintų teigiamus ES aspektus,
- sudaryti palankesnes vertinimo sąlygas ir, prireikus, pakoreguoti arba persvarstyti politikos kryptis ir vykdomus veiksmus, kad jiems iškelti tikslai būtų aiškūs ir neginčijami, ypač tiesioginės naudos gavėjų atžvilgiu,
- pagerinti ES įvaizdį ir sustiprinti jos vaidmenį tarptautiniuose mastuose, ypač daug sunkumų patyrusiam Vakarų Balkanų regione, parodant, kad Europos Sąjunga sugeba suprasti skubius ir realius šio regiono žmonių poreikius ir gali perduoti jiems savo praktinę patirtį, leisiančią jiems susikurti gerovę,
- pabrėžti EESRK vaidmenį, kurį jis galėtų atlikti šiame regione būdamas tiltu, jungiančiu organizuotą pilietinę visuomenę ir atitinkamas vietos organizacijas.

1. Santrauka

1.1 EESRK pastabos

- Krizės Jugoslavijoje metu gerokai sumažėjo pasitikėjimas Europos Sąjunga tiek tarptautiniu, tiek regionų lygiu, todėl šiame regione ji pasirodo kaip politiškai silpna tarptautinio

lygio dalyvė, kuri dar galutinai neįvertino padėties Vakarų Balkanuose ir kuriai vis dar nepavyksta suderinti įvairių dalyvių veiklos.

- Daugelyje Vakarų Balkanų regionų, ypač Kosove, padėtis vis dar išlieka nesaugi ir etniniai konfliktai bet kuriuo metu gali peraugti į didelį priešišumą.
- Serbijos ir Juodkalnijos federacija nevisiškai atitinka demokratinių valstybių federacijos, kokios buvo tikėtasi ją kuriant, sampratą.
- Bosnijos ir Hercegovinos ir Kosovo valstybines sanklodus primetė tarptautinės organizacijos ir neaišku, kiek laiko jos išsilaikys.
- Kopenhagos kriterijai yra esminiai ir neginčijami.
- Plėtojant integruotą Europos strategiją ypač reikia atsižvelgti į pilietinę visuomenę, kuri nedrąsiai imasi jai skirtą vaidmenį, ir į pilietinės visuomenės organizacijas.
- Vakarų Balkanų šalims reikalinga nuolatinė, tiesioginė ir reali parama tiek jų ekonomikai, tiek didinant jų kompetenciją (parama tiesioginėms ir netiesioginėms investicijoms).
- Būtina skatinti daugialypį ir daugiašalį dialogą ir sukurti demokratinę teisinę bazę, sudarančią sąlygas pilietinės visuomenės veiklai.
- Kova su korupcija ir teisminių institucijų, ginančių visuomenės interesus, pozicijos stiprinimas yra svarbiausi prioritetai.
- Būtina skirti finansavimą pilietinės visuomenės organizacijoms.
- EESRK nuomone, su visomis Vakarų Balkanų regiono šalimis būtina sukurti jungtinius konsultacinius komitetus, kai tam bus tinkamos sąlygos.

1.2 EESRK atsakomybė ir vaidmuo

- Turėdamas didelius žmogiškuosius išteklius ir sukaupęs daug patirties, EESRK mano esantis visiškai pasirengęs aktyviau dalyvauti apibrėžiant pirmiau minėtas politikos kryptis. Tai liudija reikšminga Komiteto iniciatyva 2006 m. savo rūmuose surengti Forumą, kuriame dalyvaus Vakarų Balkanų regiono pilietinės visuomenės organizacijos.
- Įsijungdamas į šį procesą EESRK yra pasirengęs padėti Vakarų Balkanų pilietinės visuomenės organizacijoms užmegzti ryšį ir su Europos organizacijomis.
- Komisija galėtų įgalioti EESRK rengti informacinius susitikimus su pilietine visuomene vietos lygiu ir aptarti įvairius klausimus; taigi, Komitetas galėtų tapti tiltu, jungiančiu pilietinę visuomenę ir tarptautines organizacijas: Tarptautinį valiutos fondą (TVF), Pasaulio banką, EIB ir pan.
- Bendradarbiaudamas su Europos Komisija, EESRK turi numatyti, atlikti ir remti reguliarią vertinimą (tyrimus, susijusius su Vakarų Balkanų pilietine visuomene ir jos pasiekta pažanga).

1.3 EESRK rekomenduoja ir siūlo

A. Vakarų Balkanų šalių nacionalinėms ir regionų politinėms valdžios institucijoms:

- EESRK rekomenduoja Vakarų Balkanų šalims lygiuotis į *acquis communautaire*; be to, rekomenduoja šių šalių vyriausybėms dėti didesnes pastangas stiprinant demokratiją.
- EESRK ragina visas susijusias šalis ypač atsižvelgti į tautinių ir religinių mažumų interesus.

B. Politinėms ES institucijoms

- EESRK ragina dėti didesnes pastangas, kad būtų užbaigtas stabilizacijos ir asociacijos sutarčių su kitomis regiono šalimis pasirašymo procesas; be to, jų prašo parodyti daugiau tvirtos politinės valios ir geriau koordinuoti joms priklausančių politinių institucijų ir konsultacinių organų veiklą sprendžiant Salonikų darbotvarkės klausimus.
- EESRK mano, kad švietimas Vakarų Balkanų visuomenei yra labai svarbi sritis, kurią ES turėtų remti ir plėtoti.
- EESRK nuomone, galutinis sprendimas dėl Kosovo statuso yra ypač svarbus siekiant išspręsti regiono saugumo,

taikos ir stabilumo klausimus.

- EESRK mano, kad ES turi taip pat įvertinti socialinių partnerių organizacijų statusą ir tikslus.

C. Valstybėms narėms, kurios ribojasi su Vakarų Balkanų šalimis, ir Europos pilietinės visuomenės organizacijoms

- EESRK rekomenduoja ES valstybėms narėms imtis priemonių pilietinei visuomenei stiprinti.

2. Vakarų Balkanų pilietinės visuomenės raidos istorinė apžvalga

2.1 Šioje nuomonėje analizuojant regiono pilietinės visuomenės⁽¹⁾ raidą didžiausias dėmesys skiriamas šioms šalims: Albanijai, Bosnijai ir Hercegovinai, Kroatijai, buvusiai Jugoslavijos Respublikai Makedonijai bei Serbijai ir Juodkalnijai, įskaitant ir Kosovo regioną, kaip numatyta Jungtinių Tautų Saugumo Tarybos rezoliucijoje Nr. 1244.

2.2 2003 m. birželio mėnesį Salonikuose vykusiam Europos Vadovų Tarybos susitikime ES dar kartą pabrėžė savo įsipareigojimą, susidarius palankioms sąlygoms, siekti Vakarų Balkanų šalių⁽²⁾ integracijos į ES. Stabilizacijos ir asociacijos procesą (SAP) papildė nauji reformų vykdymą skatinantys instrumentai. Buvo apibrėžti prioritetai trumpajam ir vidutiniam laikotarpiui, o 2004 m. buvo patvirtintos pirmosios Europos partnerystės programos.

2.3 Tačiau politinė padėtis regione vis dar išlieka nestabili. Iki galo neišspręstas Kosovo statuso klausimas, nenusistovėję santykiai tarp Serbijos ir Juodkalnijos bei lėti ir galintys bet kuriuo metu visai nutrūkti pažangos tempai Bosnijoje ir Hercegovinoje — tik keli nestabilumo aspektai.

2.4 EESRK Vakarų Balkanų ryšių grupės darbo kelionės į Kroatiją, Bosniją ir Hercegoviną (2005 m. kovo 21–22 d.), Serbiją ir Juodkalniją (2005 m. gegužės 26 d.), buvusią Jugoslavijos Respubliką Makedoniją ir Albaniją buvo palankiai įvertintos EESRK surengto organizuotos pilietinės visuomenės forumo metu. Po šių apsilankymų buvo konstatuota, kad be tikrai aktyvaus socialinių partnerių dalyvavimo ir kai kurių organizacijų, priskiriančių save pilietinei visuomenei, nepakankamo teisėtumo⁽³⁾ sunku užmegzti konstruktyvų socialinį dialogą ir dialogą tarp pilietinės visuomenės organizacijų. Nors ryšys tarp vyriausybės ir pilietinės visuomenės palaipsniui stiprėja, vis dėlto jis dar nėra pakankamas, kad būtų galima pasiekti apčiuopiamų rezultatų ir sukurti sąveiką.

⁽¹⁾ Atsižvelgiant į anksčiau pateiktas EESRK nuomones šiame dokumente pateikiama pilietinės visuomenės sąvoka apima: 1) darbdavių ir darbuotojų organizacijas; 2) organizacijas, atstovaujančias ekonominiams ir socialiniams interesams; 3) nevyriausybinės organizacijos (NVO); 4) bazines organizacijas; 5) religines organizacijas.

⁽²⁾ EESRK nuomonė dėl Pietryčių Europos (PRE) pilietinės visuomenės organizacijų dalyvavimo skatinimo – praeitis, patirtis ir būsimi iššūkiai. Pranešėjas C. Wilkinson. (OL C 208, 2003 9 3, 82 p.)

⁽³⁾ EESRK nuomonė dėl Organizuotos pilietinės visuomenės vaidmens ir indėlio į Europos kūrimą (OL C 329, 1999 11 11) ir nuomonė dėl Organizuotos pilietinės visuomenės ir Europos valdymo – Komiteto įnašas rengiant baltąją knygą (OL C 193, 2001 7 10).

2.5 Demokratinių institucijų trūkumai, politinė aplinka ir saugumo padėtis šiame regione iki šiol neleido užmegzti struktūruoto dialogo su nepriklausomais ir galinčiais atstovauti socialiniais partneriais. Šį dialogą turėtų skatinti diskusijos su piliečiais šalies viduje, kurias vėliau pratęstų ES, šioje srityje turinti daug patirties ir žinių.

2.6 Ši nuomonė susijusi su Zagrebo aukščiausio lygio susitikimo metu priimtu susitarimu (2000 m. lapkritis), Salonikų darbotvarkė (2003 m.) ir daugeliu kitų iniciatyvų, kurias ES institucijos įgyvendina šiame regione ir kurios apima svarbiausius ekonomikos, politikos, socialinius ir kultūrinius klausimus.

2.7 Šiandieninė pilietinės visuomenės organizacijų padėtis nedaug pasikeitė palyginti su ankstesnėje EESRK nuomonėje dėl Pilietinės visuomenės vaidmens naujojoje Europos strategijoje Vakarų Balkanams⁽⁴⁾ apibūdinta padėtimi. Šią padėtį būtų galima apibendrinti taip:

- Profesinės sąjungos nuolat ir nenuilsdamos stengiasi gerai atlikti joms skirtą naują vaidmenį laisvos ekonomikos ir visuomenės sąlygomis, kur privatus sektorius skatina pažangų vystymąsi;
- Dedamos pastangos siekiant darbdavių organizacijas išlaisvinti iš valstybės valdžios gniaužtų. Tokia įtaka susijusi su anksčiau vyrausia kolektyvine nuosavybe. Susiklosčiusios naujos sąlygos ir senosios santvarkos griuvimas lėmė ir naują valstybės vaidmenį kurti naujas įmones ir rengti verslininkus naudojantis gausiu tarptautinių rėmėjų finansavimu;
- Įvairūs kiti veiksmai, kurie kartais neveiksmingi ir reikalaujantys labiau koordinuoto bendradarbiavimo;

2.8 Bendrąja prasme regione vyraujanti socialinė padėtis tebėra sudėtinga. Nepaisant pasiektos pažangos, socialinės ir politinės institucijos ir struktūros vis dar nėra stiprios. Karas lėmė sudėtingų konfliktų, kurie iki šiol dar neišspręsti, atsiradimą. Todėl tarptautinių ir Europos organizacijų dedamos pastangomis nebuvo pasiekta laukiamų rezultatų būtent dėl vieningo modelio stokos plėtojant pilietinės visuomenės

organizacijų socialinį dialogą, kuriame įvairių pilietinės visuomenės grupių ir organizacijų vaidmuo turėtų būti tiksliai ir aiškiai apibrėžtas kalbant apie jų teises, kompetenciją ir pareigas.

3. Bendra pilietinės visuomenės organizacijų padėtis

3.1 Socialiniai partneriai

Būtina, kad, regione pasirašant laisvosios prekybos sutartis, socialiniai partneriai būtų šiame procese atstovaujami ir nacionaliniu lygiu būtų kuriamos vientisos atstovaujamosios struktūros.

Europos gebėjimų stiprinimo programos⁽⁵⁾ labai svarbios, ypač atokių vietovių profesinėms sąjungoms ir darbdavių organizacijoms. Reikėtų pasitelkti geriausius tarpreregioninio bendradarbiavimo pavyzdžius, kadangi, numatant laisvosios prekybos susitarimo pasirašymą 2006 m., būtent bendradarbiaujant socialiniams partneriams teks spręsti regioninio pobūdžio klausimus.

Šiose šalyse dažnai yra sunku įtraukti viešąjį sektorių, todėl reikia užtikrinti ir skatinti viešojo ir privataus sektoriaus dialogą.

3.2 Kitos organizacijos

Šio regiono šalių organizacijas būtų galima suskirstyti į keturias kategorijas: a) organizacijos, sukurtos kovoti su ankstesnėmis santvarkomis; b) nevyriausybinių organizacijos, finansuojamos tik rėmėjų lėšomis ir įkurtos įgyvendinti tarptautinės vystymosi pagalbos programas; c) labai specializuotos organizacijos, dažniausiai besirūpinančios pažeidžiamiausiomis socialinėmis grupėmis; d) žemdirbių organizacijos.

Artimiausiu metu reikėtų pirmiausiai išspręsti šių organizacijų gyvavimo ir nepriklausomybės nuo finansinių rėmėjų klausimus. Pirmajai kategorijai priklausančios organizacijos, kurios dažniausiai yra sukaupusios didelės patirties ir tiesiogiai dalyvauja politinėse diskusijose, tapo plačiai pripažintomis organizacijomis, tačiau jos susiduria su rimtomis finansinio stabilumo problemomis. Antrajai kategorijai priklausančių NVO yra kur kas daugiau, tačiau jų veikla ne tokia reikšminga; atrodytų, kad jos įkurtos finansavimo teikėjų grupių norams tenkinti. Nekyla abejonių, kad be finansavimo teikėjų pagalbos dauguma jų tiesiog išnyktų.

Žinoma, reikėtų stiprinti gebėjimus ir skatinti bendradarbiavimą tiek tarp pačių pilietinės visuomenės organizacijų, tiek regionų lygiu, tačiau pagrindinis tikslas yra tinkamai valdyti laikotarpį, kai bus pereinama nuo šiuo metu vis mažėjančių tarptautinių fondų lėšų prie ateityje atsirasiančių vietinio finansavimo šaltinių. Yra tikimybė, kad bus prarasta pilietinės visuomenės dėka sukaupta didelė socialinio kapitalo dalis ir vėl gali kilti realus smurto pavojus.

⁽⁴⁾ EESRK nuomonė dėl Pilietinės visuomenės vaidmens naujojoje Europos strategijoje dėl Vakarų Balkanų (pranešėjas R. Confalonieri, OL C 80, 2004 3 30, 158 p.) ir Pietryčių Europos (PRE) pilietinės visuomenės organizacijų dalyvavimo skatinimo – praeitis, patirtis ir būsimi iššūkiai (pranešėjas C. Wilkinson, OL C 208, 2003 9 3, 82 p.).

⁽⁵⁾ CARDS (Bendrijos rekonstrukcijos, plėtros ir stabilizacijos programa), EB Tarybos reglamentas Nr. 2666/2000, 2000 12 5.

4. Struktūrinės regiono problemos ir jų poveikis organizuotos pilietinės visuomenės vystymuisi

4.1 Korupcija

Korupcija yra pagrindinė šio regiono struktūrinė problema. Jos atsiradimą lėmė neveiksmingas viešasis valdymas, gero ir veiksmingo institucinio ir teisinio pagrindo, nepriklausomos teisminės valdžios nebuvimas, blogos ekonominės sąlygos, skurdas ir nepakankamas pilietinės visuomenės organizacijų aktyvumas.

4.2 Žmogaus, asmens ir socialinių teisių pažeidimai

Šiuo metu, nepaisant tarptautinių organizacijų pastangų, kurios ne visuomet būna vaisingos, vis dar pasitaiko atvejų, kai valdžios institucijos pažeidžia asmens teises. Pagrindinė problema yra ta, kad teisminės institucijos, atrodo, nesuvokia joms tenkančios atsakomybės ir neatlieka savo vaidmens.

Tai, kad šios šalys jau visai integravosi į institucinę Europos Tarybos struktūrą, yra pozityvus žingsnis. Tačiau realiai pritaikant šią struktūrą daugeliu atvejų dar pritrūksta politinės valios, o socialinių derybų metu išsiplėskiantys ginčai dėl mažumų ar religinių klausimų trukdo suartėjimui ir susitaikymui.

4.3 Neveiksmingas valdymas — viešasis valdymas

Blogas valdymas regione iš esmės susijęs su politiniu ir socialiniu nestabilumu, kurį sukelia šalių viduje kylantys dideli politiniai konfliktai. Šis blogas valdymas pasireiškia blogu viešojo valdymo struktūrų veikimu, todėl atsiranda sąlygos savivalei ir korupcijai. Iki šiol pastangos modernizuoti viešojo valdymo institucijas Europoje ar tarptautiniu mastu nedavė laukiamų rezultatų.

4.4 Nevyksta dialogas su pilietine visuomene

Kad vyktų socialinis dialogas⁽⁶⁾ su pilietinės visuomenės organizacijomis, reikalingas ne tik teisinis pagrindas, bet ir abipusė susijusių šalių pagarba ir pastangos suprasti ir sušvelninti prieštaravimus, tačiau svarbiausia sprendžiant konfliktus — siekti kompromiso. Vakarų Balkanų regione dėl totalitarinių režimų ir pseudo organizacijų, kurios buvo griežtai kontroliuojamos, niekada nevyko tikras socialinis dialogas. Nėra jokios abejonės, kad prireiks laiko užmegzti tikrą ir pakankamai gilų socialinį dialogą.

4.5 Galinčių atstovauti ir tinkamai įteisintų pilietinės visuomenės organizacijų poreikis

Daugelis pilietinės visuomenės organizacijų teisėtai kelia klausimus dėl realios socialinės padėties regione. Didelė dalis šių

organizacijų buvo įsteigtos prašant arba skatinant tarptautinėms organizacijoms, kurios jas finansuoja ir dažnai užtikrina socialinę apsaugą bei paramą, kurią turėtų suteikti vyriausybė. Kitos buvo įkurtos tarptautinių pilietinės visuomenės organizacijų ir kitų NVO, kurios daro tiesioginę įtaką jų veiklai, iniciatyva. Galiausiai, yra ir tokių, kurios yra vietos lygio iniciatyvų rezultatas ir už kurių slypi politiniai, etniniai, religiniai ar mažumų interesai.

5. EESRK pastabos dėl socialinės, politinės, ekonominės padėties Vakarų Balkanuose ir dėl Europos strategijos

5.1 Krizės Jugoslavijoje metu ir per konfliktą buvusioje Jugoslavijos teritorijoje ES prarado didelę dalį pasitikėjimo tiek tarptautiniu, tiek regionų lygiu, nes nepakankamai išitraukė į politinį šios problemos sprendimą.

5.2 Stabilizacijos ir asociacijos proceso metu Europos Komisija turėtų numatyti aiškesnę politikos strategiją, kuri sutvirtintų jos buvimą regione. Komisija turėtų dėti daugiau pastangų, kad pagerintų savo veiksmų kokybę ir įvaizdį regione.

5.3 Reikėtų pabrėžti, kad daugelyje Vakarų Balkanų regionų, ypač Kosove⁽⁷⁾, etniniai konfliktai neleidžia įsivyrėti saugumui ir taikai, o Serbijos ir Juodkalnijos federacija neatitinka demokratinių valstybių federacijos, kokios buvo tikėtasi ją kuriant⁽⁸⁾, sampratos.

5.4 Reikia pažymėti, kad Bosnijos ir Hercegovinos bei Kosovo valstybines sanklodus primetė tarptautinės organizacijos ir neaišku, kiek laiko jos išsilaikys. Nuo šiol šių šalių politinėms problemoms spręsti reikia rasti sprendimus, kurie užtikrintų ekonomikos klestėjimą, mažumų teisių ir religinių bendruomenių apsaugą ir, padedant tarptautinėms organizacijoms, būtų stiprinamos demokratinės struktūros. Daugiašalės derybos dėl Kosovo ateities, kurias 2005 m. pradėjo Jungtinių Tautų Organizacija, yra vienintelė viltis rasti šios sudėtingos problemos sprendimą.

5.5 EESRK mano, kad ES turi stiprinti savo vaidmenį Vakarų Balkanuose: vykdyti tvirtą ir naudingą informavimo ir komunikacijos politiką ir aiškiai apibrėžti ne tik savo politiką šiame regione, bet ir numatyti lėšas šioms narystei ES besirengiančioms šalims⁽⁹⁾.

5.5.1 Kopenhagos kriterijai Vakarų Balkanų šalims, norinčioms prisijungti prie ES, yra esminiai ir neginčijami. Be to, reikėtų pasakyti, kad, norint paspartinti procesą ir užtikrinti šių kriterijų laikymąsi, ES, atsižvelgdama į šiuos reikalavimus, turėtų tiesiogiai padėti šių šalių valdžios institucijoms praktiškai įgyvendinti *acquis communautaire*.

⁽⁷⁾ EP rezoliucija P6TA (2005) 0131 dėl regioninės integracijos Vakarų Balkanuose padėties. EP rezoliucija dėl regioninės integracijos Balkanuose.

⁽⁸⁾ 2006 m. ES pirmininkaujanti Austrija, Austrijos užsienio reikalų ministras, 2005 m. lapkričio 23 d., Europos užsienio politika.

⁽⁹⁾ EESRK nuomonė dėl Pilietinės visuomenės vaidmens naujojoje Europos strategijoje dėl Vakarų Balkanų, (Pranešėjas R. Confalonieri, OL C 80, 2004 3 30, 158 p.)

⁽⁶⁾ Konferencija „Dialogo stiprinimas Vakarų Balkanuose“, Užimtumo, socialinių reikalų ir lygių galimybių GD, 2005 m. spalio 6–7 d., Skopjė.

5.6 Remiantis tuo, kas paminėta, integruotos Europos strategiją vystyti turi pilietinė visuomenė ir jos organizacijos. Konkrečiau, organizuota pilietinė visuomenė vienintelė gali užtikrinti, kad ilgas perėjimo procesas vyktų sklandžiai ir visos bendradarbiavimo ir pagalbos programos būtų iš tiesų naudingos tiems, kuriems jos skirtos.

5.7 Remdamasis turima informacija apie šį regioną ir žiniomis, įgytomis įsteigus Vakarų Balkanų grupę, EESRK formuluoja šiuo teiginius ir pastabas:

5.7.1 Rasiniai ir etniniai konfliktai Vakarų Balkanuose bet kuriuo metu gali peraugti į didelius neramumus, kadangi staiga gali prasiveržti paslėpta įtampa.

5.7.2 Pilietinė visuomenė⁽¹⁰⁾ nedrąsiai imasi savo vaidmens, tačiau daugeliu atvejų ją remia užsienio finansuotojai; be to, kartais jai trūksta patirties ir patikimumo.

5.7.3 Visoms šio regiono šalims, siekiančioms prisijungti prie ES, būtina sąlyga yra priimti ES Pagrindinių teisių chartiją.

5.7.4 Vakarų Balkanų šalims reikalinga nuolatinė, tiesioginė ir reali parama tiek jų ekonomikai, tiek didinant jų kompetenciją, kad būtų sustiprintos naujos valdžios institucijos ir pasiektas reikiamas demokratijos lygis. Šią pagalbą reikėtų geriau koordinuoti ir, ES atveju, užmegzti glaudesnę bendradarbiavimą su Europos rekonstrukcijos agentūra ir ES delegacijomis regione.

5.7.5 Daugialypio ir daugiašalio dialogo skatinimas ir demokratinio teisinio pagrindo kūrimas, užtikrinantis pilietinės visuomenės vystymąsi, yra būtinos sąlygos sklandžiam šių šalių ekonominiam ir socialiniam gyvenimui.

Skatinant socialinį dialogą reikėtų:

- a) pripažinti socialinių partnerių vaidmenį;
- b) pripažinti socialinių partnerių savarankiškumo svarbą;
- c) atsižvelgti į atstovaujamųjų organizacijų teisę į informaciją, galimybę konsultuotis ir teisę pareikšti nuomonę įvairiais ekonominiais ir socialiniais klausimais.

5.7.6 Taip pat būtina kovoti su korupcija nustatant griežtas, tačiau kuo aiškesnes taisykles ir jas griežtai taikyti pasitelkiant naujas technologijas.

5.7.7 Galiausiai, reikia finansuoti pilietinės visuomenės organizacijas: finansavimas yra pagrindinė kliūtis šių organizacijų ir dialogo vystymui.

5.7.8 Teisminės institucijos turi būti visuomenės ramstis. Būtent todėl reikėtų jas remti ir skatinti atlikti savo institucinį vaidmenį pagal Europos modelius.

5.7.9 Ekonominis šių šalių bendradarbiavimas yra esminis bendro ir integruoto pereinamojo proceso veiksnys įgyvendinant *acquis communautaire*. Be to, šis bendradarbiavimas padės smarkiai sumažinti įtampą ir atverti naujas vystymosi ir klestėjimo galimybes.

5.7.10 Kultūrų, religijų ir etninių grupių dialogas turi sudaryti palankias sąlygas Vakarų Balkanų šalių suartėjimui ir bendravimui. Šioje srityje regiono religiniai lyderiai raginami suvaidinti lemiamą vaidmenį mažinant įtampą ir remiant pastangas skatinti dialogą.

5.7.11 EESRK mano, kad regiono ekonominis vystymasis, susijęs su tiesioginių užsienio investicijų skatinimu ir privatizacijos būtinybe siekiant pervesti kapitalą ir perduoti patirtį, padės sumažinti viešąjį sektorių ir pradėti pozityvias permainas sprendžiant visus dar neišspręstus ekonominius ir socialinius klausimus. Siekiant šio tikslo, turi patikimai veikti ne tik institucinės struktūros, bet ir bankininkystės sektorius, kuris, atsižvelgdamas į tarptautiniu lygiu nustatytas ir patvirtintas taisykles, turėtų kovoti su bet kokiomis korupcijos apraiškomis (pinigų plovimu, nelegalia prekyba ir kt.).

Europos centrinis bankas ir EIB raginami regione atlikti koordinatorių vaidmenį.

5.7.12 Tarptautinės organizacijos (TVF, Pasaulio bankas, TDO, Jungtinių Tautų organizacija ir kt.) turi glaudžiai bendradarbiauti su pilietinės visuomenės atstovaujamosiomis organizacijomis siekdamos sustiprinti jų vaidmenį įvairiose Vakarų Balkanų organizacijose.

5.7.13 EESRK konstatuoja, kad palaipsniui gerėja koordinavimas tarp įvairių regione veikiančių ES subjektų. Europos rekonstrukcijos agentūra (ERA) valdo programas, kurioms skirta šimtai milijonų eurų: vienoje numatyta vystyti žmogiškuosius išteklius, ypač skiriant dėmesį darbuotojų mokymui, kitos skirtos šių išteklių skatinimui. Taip pat reikėtų paminėti Europos mokymo fondo ar Cedefop (Europos profesinio mokymo plėtos centro) veiklą, kuris, pasinaudodamas puikiu bendradarbiavimu su Europos mokymo fondu ir geografiniu artumu šio regiono šalių atžvilgiu, su jomis galėtų pasidalinti savo didele patirtimi ir žiniomis. Greta Europos subjektų taip pat reikėtų pabrėžti Stabilumo pakto vaidmenį, nepaisant to, kad jo ateitis neaiški, o tai galėtų susilpninti jo įtaką regionui.

⁽¹⁰⁾ EP rezoliucija, P6-TA (2005) 131.

6. EESRK pasiūlymai ir rekomendacijos

6.1 EESRK vaidmuo ir kompetencija

Kad, atsižvelgiant į pilietinę visuomenę, dabartinę Vakarų Balkanų ekonominę, socialinę ir kultūrinę padėtį būtų galima priartinti prie *acquis communautaire*, būtinas naujas požiūris į proceso eigą. Iššūkio esmė yra įvertinti didžiosios plėtos metu sukauptą patirtį pasitelkiant jungtinius konsultacinius komitetus (JKK) ir aktyviai įtraukti organizuotą pilietinę visuomenę kuriant ir plėtojant politikos kryptis. Be to, į politines ES ir Balkanų vyriausybių konsultacijas remiantis aiškiu instituciniu pagrindu būtina įtraukti ir abiejų šalių organizuotą pilietinę visuomenę. Galiausiai, kiekvienam regionui ir kiekvienam tikslui pasiekti reikalingi integruoti veiksmai.

6.1.1 EESRK turi daug puikių žmogiškųjų išteklių ir didelės patirties⁽¹⁾, įgytos jungtiniuose konsultaciniuose komitetuose vykusių derybų dėl dešimties naujų valstybių narystės ES metu — taip pat ir vis dar dirbančiuose Bulgarijos, Rumunijos bei Turkijos jungtiniuose konsultaciniuose komitetuose, todėl Komitetas mano, kad yra visiškai pasirengęs aktyviau dalyvauti šios politikos vystyme kartu su Regionų komitetu koordinuojat veiksmus ir su juo bendradarbiaujant bei rengiant bendras iniciatyvas regione.

6.1.2 Įkūrus Vakarų Balkanų ryšių grupę ir jos nariams nuvykus į regioną, šiuo metu Komitetas turi išsamios informacijos ir yra užmezgęs kontaktus, leisiančius sukonkretinti Salonikų darbotvarkės tikslus, susijusius su pagrindiniais ekonominiais, socialiniais ir kultūriniais klausimais, kurie reikalauja taikyti veiksmingesnes priemones ir europietišką požiūrį Vakarų Balkanų šalyse.

6.1.3 Be to, EESRK atkreipia ypatingą dėmesį į savo pateiktą iniciatyvą 2006 m. Komiteto rūmuose surengti Vakarų Balkanų pilietinės visuomenės organizacijų forumą, kuris suteiktų galimybę tiesiogiai suburti visas didžiąsias Vakarų Balkanų pilietinės visuomenės organizacijas, EESRK ir bendrąja prasme Europos institucijas. EESRK prašo Komisijos visomis turimomis priemonėmis paremti šią iniciatyvą. Jis taip pat prašo paremti

iniciatyvas, kuriomis siekiama stiprinti atstovaujamąsias pilietinės visuomenės organizacijas nacionaliniu ir regionų lygiu ir deramai atžvelgti į forumo metu padarytas išvadas.

6.1.3.1 Dalyvaudamas šiame procese, EESRK yra pasirengęs tarpininkauti pilietinės visuomenės organizacijoms užmezgant ryšius su Europos organizacijomis siekiant pasidalyti praktine patirtimi ir užtikrinti veiksmingesnę šių organizacijų veiklą Vakarų Balkanų šalyse.

6.1.3.2 EESRK pabrėžia, kad kartu skirs ypatingą dėmesį pilietinės visuomenės organizacijoms, turinčioms finansinių problemų ir savo pačių ištekliams negalinčioms padengti savo veiklos išlaidų. Jis pasisako už jų rėmimą atsižvelgiant į Stabilitumo pakto įgyvendinimą.

6.1.3.3 EESRK taip pat domisi problemomis, su kuriomis susiduria Vakarų Balkanų šalių žemės ūkio bendrovės. Jis ragina Komisiją atidžiai išnagrinėti šias problemas ir pateikti būtinos informacijos apie pirminio sektoriaus modernizavimo galimybes.

6.1.3.4 EESRK mano, kad ekonominių reformų skatinimas ir ekonominis regiono vystymasis yra esminiai struktūrinių problemų sprendimo veiksniai. Regiono ekonominė gerovė priklauso nuo paramos, kurią atstovaujamosios organizacijos skiria MVĮ⁽¹²⁾ ir žemės ūkio įmonėms, atsižvelgdamos į ES valstybių narių gerą praktiką. EESRK turi praktinės patirties ir žmogiškųjų išteklių tokioms pastangoms paremti.

6.1.3.5 Atsižvelgdamas į tai ir bendradarbiaudamas su Europos Komisija, EESRK nacionaliniu ir vietos lygiu galėtų dalyvauti informaciniuose susitikimuose su pilietine visuomene.

6.1.3.6 EESRK galėtų padėti skleisti informaciją apie tarptautinių organizacijų, svarbių pilietinės visuomenės organizacijoms, veiklą regione. Be to, vadovaudamasis TDO generalinio sekretoriaus ir EESRK pirmininkės bendruoju pareiškimu, EESRK kartu su TDO regione galėtų vykdyti bendrą veiklą, visų pirma siekdamas stiprinti socialinį dialogą.

⁽¹⁾ Iki šiol EESRK parengti dokumentai dėl Vakarų Balkanų: 1) Informacinis pranešimas apie Europos Sąjungos ir kai kurių pietryčių Europos santykius, priimtas 1998 07 23, pranešėjas Sklavounos (CES 1025/98 fin), 2) nuomonė savo iniciatyva dėl žmogiškųjų išteklių plėtojimo Vakarų Balkanuose, pranešėjas Sklavounos (OL C 193, 2001 7 10, 99 p.), 3) veiksmų planas, parengtas bendradarbiaujant su Europos mokymo fondu ir Tarptautine darbo organizacija (TDO) dėl socialinio dialogo kultūros skatinimo ir plėtojimo bei pietryčių Europos pilietinės visuomenės ir regiono tinklų dalyvavimo, 4) nuomonė savo iniciatyva dėl Pietryčių Europos (PRE) pilietinės visuomenės organizacijų dalyvavimo skatinimo – praeitis, patirtis ir būsimi iššūkiai; pranešėjas Wilkinson (OL C 208, 2003 9 3, 82 p.), 5) tiriamoji nuomonė dėl pilietinės visuomenės vaidmens Europos strategijoje dėl Vakarų Balkanų, pranešėjas Confalonieri (OL C 80, 2004 3 30, 158 p.), 6) EESRK nuomonė dėl išsiplėtusios Europos –Kaimynystė: naujas pagrindas santykiams su mūsų rytiniais ir pietiniais kaimynais, pranešėjas Alleweldt (OL C 80, 2004 3 30, 148 p.).

⁽¹²⁾ Komisijos komunikatas Tarybai ir Europos Parlamentui „Vakarų Balkanai ir Europos integracija“, COM(2003) 285 final, 2003 5 21.

6.1.3.7 Europos Komisija ir EESRK turi numatyti, įgyvendinti ir remti reguliariai atliekamus Vakarų Balkanų socialinės padėties ir pilietinės visuomenės pasiektos pažangos tyrimus. Šie tyrimai turėtų padėti nustatyti ryšį tarp iniciatyvų arba investicijų rezultatų. Todėl, vertinant didesnes ar mažesnes investicijas, būtų galima pasinaudoti „rentabilumo rodikliais“ (jei jų nėra, juos nustatyti) siekiant išsiaiškinti ES politikos ir iki šiol vykdytų veiksmų galimas silpnąsias vietas ar spragas juos tobulinti arba atlikti būtinus pakeitimus (pavyzdžiui, skirstant įvairias pilietinės visuomenės organizacijas pagal esminius kriterijus: jų tikslus, statusą, geografinę aprėptį, veikimo ir kontrolės būdus, finansavimo šaltinius, mastą ir t. t.).

6.2 Kai tik bus sudarytos sąlygos, EESRK yra pasirengęs sukurti jungtinius konsultacinius komitetus su visomis šio regiono šalimis.

6.3 EESRK, remdamasis sukaupta patirtimi ir ryšių su Vakarų Balkanų šalių pilietinės visuomenės organizacijomis dėka įgytomis žiniomis, pateikia šias rekomendacijas:

6.3.1 Vakarų Balkanų šalių nacionalinėms ir regionų politinėms valdžios institucijoms

6.3.1.1 EESRK Vakarų Balkanų šalims rekomenduoja dėti didesnes pastangas perimant *acquis communautaire*, ypač tą dalį, kurioje kalbama apie asmens, socialinių ir kolektyvinių teisių apsaugą kuriant laikinus nacionalinio vystymosi planus, kokį jau sukūrė Turkija siekdama pasirengti priimti būsimą ES paramą.

6.3.1.2 EESRK ragina vyriausybes dėti didesnes pastangas siekiant demokratizacijos ir remti socialinę sanglaudą skatinant dialogą su pilietinės visuomenės organizacijomis.

6.3.1.3 EESRK prašo visų susijusių šalių ypač atsižvelgti į nacionalines ir religines mažumas užtikrinant jų asmenines, religines ir politines laisves ir saugant religinį bei kultūrinį paveldą.

6.3.1.4 EESRK džiaugiasi pažanga, pasiekta visose šalyse baigiant sudaryti stabilizavimo ir asociacijos susitarimus.

6.3.2 Politinėms ES institucijoms

6.3.2.1 Kadangi nėra praktinės patirties ir nesukurta teisinė bazė, o su lyčių lygybe, aplinkos apsauga, vartotojų apsauga ir socialiai remtinomis grupėmis susijusios problemos regione yra itin svarbios, EESRK ragina Komisiją padėti Vakarų Balkanų šalims kuo greičiau imtis būtino modernizavimo.

6.3.2.2 Ateityje numatant priemones, leisiančias ES sustiprinti ryšius su šio regiono šalimis, ir jau pasirašius stabilizavimo ir asociacijos susitarimus su buvusią Jugoslavijos Respubliką Makedoniją ir Kroatiją, EESRK ragina Komisiją dėti didesnes pastangas siekiant užbaigti šį pasirašymo procesą su kitomis regiono šalimis. Be to, Komitetas kviečia parodyti tvirtesnę politinę valią ir geresnį koordinavimą įgyvendinant Salonikų darbotvarkės⁽¹³⁾ tikslus.

6.3.2.3 EESRK pabrėžė, kad Salonikų darbotvarkė bendradarbiavimo sričiai yra svarbus dokumentas, tačiau pridūrė, jog jį reikia nuolat atnaujinti.

6.3.2.4 EESRK mano, kad švietimas Vakarų Balkanų visuomenei yra labai svarbi sritis, kurią ES turėtų remti ir plėtoti. Gera švietimo sistema ir neraštingumo mažinimas padės smarkiai sumažinti didelius etninius, religinius ar tarp atskirų mažumų grupių egzistuojančius skirtumus ir, pasiekus ekonominę gerovę ir sustiprinus demokratines institucijas, leis Vakarų Balkanų šalims pasiekti geresnį valdymo lygį. Švietimo ir kultūros srityse Komisija gali suvaidinti ypač svarbų vaidmenį plėtodama paramos programas, kuriose būtų numatyti mokslininkų mainai ir naujų mokslininkų ugdymas.

6.3.2.5 Tokiame kontekste reikėtų ypač pabrėžti geopolitinę, ekonominę ir socialinę tuštumą, kuri po truputį atsiranda ES požiūryje, ir taip yra todėl, kad Vakarų Balkanų šalys dar neatsitovauja ES struktūrose.

6.3.2.6 Todėl EESRK rekomenduoja visiškai įtraukti Vakarų Balkanų šalis į ES tvarios plėtros strategiją skatinant stabilizacijos ir asociacijos procesą ir priimant būtinas papildomas priemones, atsižvelgiant į ypatingus regiono sunkumus.

6.3.2.7 EESRK taip pat rekomenduoja geriau koordinuoti ES politinių institucijų ir konsultacinių komitetų veiklą (EESRK ir Regionų komiteto) siekiant sukurti sąlygas sėkmingam šios programos plėtojimui.

6.3.2.8 EESRK nuomone, galutinis sprendimas dėl Kosovo statuso yra itin svarbus siekiant išspręsti regiono saugumo, taikos ir stabilumo klausimus. Taigi, EESRK ragina Tarybą, Komisiją ir Europos Parlamentą, vykdamą jiems priskirtus įsipareigojimus, prisidėti prie Jungtinių Tautų Organizacijos ir specialiojo JTO generalinio sekretoriaus įgaliojimo pastangų.

6.3.2.9 Organizuotos pilietinės visuomenės ir atstovaujamųjų organizacijų atstovams ES turi suteikti ypatingą statusą (išduodama vizas) ir, apskritai, pademonstruoti šioje srityje lankstų požiūrį⁽¹⁴⁾.

⁽¹³⁾ Salonikų Vakarų Balkanų darbotvarkė: Bendrųjų reikalų ir išorės santykių tarybos dokumentų ištraukos, 2003 m. birželio 16 d.

⁽¹⁴⁾ EP rezoliucija, P6-TA (2005) 131.

6.3.2.10 ES turi pradėti vykdyti socialinių partnerių organizacijų vertinimą. Šiame vertinime turi būti nagrinėjamas jų statusas, tikslai, struktūra ir veikimo būdas, veiklos sritys (viešasis ar privatus sektorius), atstovavimo lygis (lyginant įmonių ir darbuotojų arba atskiros sektoriaus mastu) ir t. t., siekiant nustatyti patikimas organizacijas, su kuriomis ES galėtų bendradarbiauti. Būtų dar lengviau atlikti tokio pobūdžio tyrimus, jei tokiems tyrimams būtinos informacijos rinkimą ir skelbimą (daugiau skaidrumo) ES nurodytų kaip būtiną sąlygą teikiant paramą viešojo ir privataus sektoriaus dalyviams ir pilietinės visuomenės atstovaujamosioms organizacijoms.

Šį darbą galėtų atlikti ES vidaus struktūros (Komisija, EESRK) arba, prireikus, visai arba iš dalies išorės darbuotojai.

6.3.3 *Vakarų Balkanų kaimyninėms valstybėms narėms ir Europos pilietinės visuomenės organizacijoms*

6.3.3.1 EESRK rekomenduoja ES valstybėms narėms (pavyzdžiui, Italijai, Vengrijai, Slovėnijai ir Graikijai) imtis pilietinę visuomenę stiprinančių veiksmų, ypač strategijos vystymo, žmogiškųjų išteklių plėtojimo, institucinių ir teisės aktų leidybos struktūrų valdymo ir europietiško modelio taikymo srityje.

6.3.3.2 EESRK taip pat rekomenduoja supažindinti ir labiau mobilizuoti Europos pilietinės visuomenės organizacijas, skatinti atitinkamų Vakarų Balkanų organizacijų integraciją į Europos struktūras ir veiklą.

6.3.3.3 Reikėtų pastebėti, kad kaimyninės Vakarų Balkanų valstybės narės ir Europos pilietinės visuomenės organizacijos turės dalyvauti pirmiau minėtose vidutinės trukmės ir ilgalaikio laikotarpio programose, aprėpiančiose ekonominės, socialinės ir politinės sričių vystymą.

6.4 **Finansavimas**

6.4.1 ES taiko įvairias finansines priemones, skirtas pilietinei visuomenei Vakarų Balkanuose stiprinti. Papildomai prie šių priemonių kitos tarptautinės organizacijos ir kitos šalys teikia vystymąsi remiančią pagalbą daugeliui regiono pilietinės visuomenės organizacijų. Nors tokia pagalba apskritai yra teigiama dalykas, egzistuoja tam tikras pavojus, kuris iš esmės yra susijęs su tokios pagalbos teikimo būdu. Toliau aprašomos pačios skaudžiausios problemos, pastebėtos Vakarų Balkanų šalyse vykdant tarptautinę veiklą vystymąsi remiančios pagalbos srityje.

6.4.1.1 Ekonominiu požiūriu tarptautinė pagalba Vakarų Balkanams gali būti santykinai nuosekli, tačiau dažniausiai ji atspindi rėmėjų prioritetus, o jie neatsižvelgia į tikruosius vietos lygio poreikius. Daugeliu atvejų pilietinei visuomenei teikiama

vystymąsi remianti parama nėra suderinta su atitinkamų vietos lygio subjektų interesais. Parama teikiama dedant pastangas pertvarkyti institucijas pagal atskiras iniciatyvas, visiškai nesusiėjusias su esančiomis struktūromis valdžios institucijų arba visuomeninių organizacijų lygiu ir nesuderintas nei su paramą gaunančių šalių interesais, nei su jų tradicijomis. Daugeliu atvejų visus darbus atlikti pavedama nevyriausybinėms organizacijoms, veikiančioms paramą gaunančiose šalyse. Šios NVO yra visiškai priklausomos nuo tarptautinės paramos programų ir siūlo atlikti tokius darbus, kurie atitinka rėmėjų prioritetus, o ne paramos gavėjų poreikius.

6.4.1.2 Įvairių rėmėjų veiklos suderinimo stoka ir itin trumpas programų, dažnai finansuojančių atskirus darbus, įgyvendinimo laikotarpis labai kenkia regione vykdomų tarptautinės vystymąsi remiančios paramos programų rentabilumui. Gana dažnai konkrečių rezultatų pradėję duoti darbai būdavo nutraukiami, kadangi rėmėjai staiga pakeitė finansavimo prioritetus arba dėl to, kad jie buvo numatę pernelyg trumpus įgyvendinimo laikotarpius negu iš tiesų reikėjo Vakarų Balkanų šalyse. ES ir kitų tarptautinių organizacijų finansinės tarnybos privalo suprasti, kad dažni finansavimo prioritetų keitimai nėra veiksmingi. Šiai kategorijai dažniausiai priklauso mokymo ir gebėjimų stiprinimo programos. Institucijoms teikiama parama taip pat yra nenuosekli; paprastai apie ją kalbama rengiant kongresus ar nedidelius seminarus, tačiau ji netampa tikra technine pagalba.

6.4.1.3 Daugelis NVO užsiima socialine veikla, kad užsitikrintų pajamas, o dėl šios priežasties labai sumažėja jų gebėjimai užmegzti stiprius ryšius su visuomene ir siekti jų įstatuose nustatytų tikslų. Didelis skaičius NVO ima eiti neteisingu keliu manydamos, kad jų paskirtis — administruoti techninės pagalbos programas, ir privačiam sektoriui taiko konkrečius ekonominius kriterijus, kad gautų didesnę finansavimą.

6.4.2 Analogiškų darbų finansavimo klausimu, atsižvelgdamas į būtinybę spręsti pirmiau nurodytas problemas siekiant teikti geresnę pagalbą organizuotai pilietinei visuomenei, EESRK teikia toliau išdėstytus pasiūlymus.

6.4.2.1 Ne tik jau pradėtose ES vystymąsi remiančiose paramos programose, bet ir šiuo metu rengiamose programose 2007–2013 m. laikotarpiui pagrindinis dėmesys turėtų būti skiriamas demokratinio valdymo, finansų administravimo ir aplinkos apsaugos valdymo sritims.

6.4.2.2 Vakarų Balkanų šalių vyriausybės turi parengti aiškias veiklos programas siekdamas sustiprinti pilietinę visuomenę. Šias programas reikia apsvarstyti su Europos Komisija. Šiuo tikslu EESRK siūlo palaikyti nuolatinius ryšius tarp Komisijos, EESRK ir vietos vyriausybės.

6.4.2.3 Reikia sukurti stiprų konsultacinį organą, kuris leistų stebėti vystymąsi remiančių pagalbos programų, susijusių su pilietine visuomene, veiksmingumą. Šioje veikloje EESRK galėtų atlikti svarbų vaidmenį.

6.4.2.4 Reikia suderinti vystymąsi remiančias pagalbos programas su tikraisiais pilietinės visuomenės poreikiais. Vystymąsi remiančiai pagalbai, kurios tikslas — steigti naujas pilietinės visuomenės institucijas, EESRK gali suteikti didelę techninę paramą.

6.4.2.5 Po Vakarų Balkanų forumo, kurį surengs EESRK, galima bus įsteigi nuolatinę techninio darbo grupę, kuriai priklausytų EESRK ryšių grupė ir Vakarų Balkanų pilietinės visuomenės atstovai. Ši grupė teiks pilietinės visuomenės organizacijoms reikalingą pagalbą rengiant strateginę ir veiklos darbotvarkę ir sudarys galimybes ES valstybėms narėms ir

Vakarų Balkanų šalims pasikeisti geros praktikos pavyzdžiais ir praktine patirtimi siekiant sustiprinti pilietinę visuomenę.

6.4.2.6 2007–2013 m. ES finansinėse perspektyvose pagal „teritorinio bendradarbiavimo“ tikslą reikia numatyti finansinių lėšų, kurios bus skirtos ES nepriklausančioms šalims. Reikia supaprastinti ES nepriklausančioms šalims taikomus finansinius mechanizmus, tačiau nepažeidžiant egzistuojančio skaidrumo, ir remti šias šalis vykdant kaimynystės programas. Reikia pasinaudoti tokių programų kaip CADSES patirtimi ir ją skleisti.

6.4.2.7 Rengdama pilietinei visuomenei skirtas vystymąsi remiančias pagalbos programas, ES taip pat turi atsižvelgti ir į kitų tarptautinių organizacijų vykdomas vystymosi programas. Bendradarbiavimas su Jungtinių Tautų Organizacijos programomis ir specializuotais skyriais turi būti stiprinamas ir plėtojamas įgyvendinimo lygiu.

2006 m. gegužės 17 d., Briuselis

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto

pirmininkė

Anne-Marie SIGMUND

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Biologinei įvairovei išsaugoti skirtos ES kampanijos — pilietinės visuomenės vaidmuo ir indėlis

(2006/C 195/24)

ES Tarybai pirmininkausianti Austrija, vadovaudamasi Europos bendrijos sutarties 262 straipsniu, 2005 m. rugsėjo 13 d. raštu paprašė Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto parengti tiriamąją nuomonę dėl *Biologinei įvairovei išsaugoti skirtos ES kampanijos — pilietinės visuomenės vaidmuo ir indėlis*

Žemės ūkio, kaimo plėtros ir aplinkos skyrius, kuris buvo atsakingas už Komiteto darbo šiuo klausimu organizavimą, 2006 m. balandžio 26 d. priėmė savo nuomonę. Pranešėjas Lutz Ribbe.

427-ojoje plenarinėje sesijoje, įvykusioje 2006 m. gegužės 17–18 d. (gegužės 17 d. posėdis), Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas priėmė šią nuomonę 125 nariams balsavus už ir 4 - susilaikius.

1. Komiteto išvadų ir rekomendacijų santrauka

1.1 Biologinė įvairovė yra mūsų gyvenimo šioje planetoje pagrindas ir garantas. Jau vien dėl ekonominių paskatų žmogus privalo siekti išsaugoti ekosistemų stabilumą. Tą daryti įpareigoja jo atsakomybė visai visatai - išsaugoti biologinę įvairovę. Biologinės įvairovės apsauga nėra „prabanga“, kurią žmogus gali sau leisti arba kurios galėtų atsisakyti.

1.2 Žmogus turi daugiausia naudos iš biologinės įvairovės, tačiau jam kartu tenka didžiausia atsakomybė dėl jos mažėjimo.

1.3 EESRK pastebi, kad Europos biologinei įvairovei vis dar gresia didžiulis pavojus. Ligšiolinės ES priemonės pasirodė esančios nepakankamos, kad galėtų sustabdyti neigiamas pastarųjų dešimtmečių tendencijas.

1.4 EESRK entuziastingai pritarė, kad ne tik visos Europos institucijos, bet ir ES valstybės narės pasirašiusios Biologinės įvairovės konvenciją įsipareigojo ne tik sustabdyti, bet ir pakeisti šias neigiamas tendencijas.

1.5 Vis dėlto EESRK neigiamai vertina tai, kad tarp tikrovės ir norų tyro praraja: viešasis sektorius lig šiol nesiėmė jokių priemonių biologinei įvairovei išsaugoti, kurių iš jo tikimasi. Nors valstybė privalo rodyti pavyzdį saugant biologinę įvairovę, tačiau planavimo sprendimai ir rėmimo programos biologinei įvairovei neretai sukelia dar didesnę grėsmę. Reikia pridurti, kad 2007–2013 m. finansinėje perspektyvoje numatoma ypatingai taupyti kaip tik tose politikos srityse, kurios susijusios su biologinės įvairovės apsauga.

1.6 Biologinės įvairovės nykimas yra lėtas procesas, besitęsiantis jau daugelį metų. Kadangi vis daugiau žmonių praranda tiesioginį ryšį su natūralia aplinka, jie neįsivaizduoja to tiesiogiai, todėl ir nedaro spaudimo politikams sustabdyti šį procesą. Tačiau politikai neturėtų dėl to nusiraminti, priešingai, jie privalo kurti strategijas, galinčias įveikti šiuos procesus.

1.7 Informuojant pilietinę visuomenę apie biologinės įvairovės išsaugojimo priežastis ir reikšmę, reikia taip pat rengti mokymo ir kvalifikacijos kėlimo kursus, skirtus vietos, regionų valdžios ir valstybės pareigūnams – juk daugelis iš jų net nežino, apie ką kalbama, ir neretai stokoja motyvacijos.

1.8 EESRK mano, kad biologinės įvairovės išsaugojimo kampanija, kurią svarsto pirmininkavimą ES perimanti šalis yra prasminga, o pilietinė visuomenė taip pat gali prisidėti savo praktiniu įnašu, ypač žadindama piliečių sąmoningumą. Tačiau tokia kampanija negali pašalinti esamų trūkumų, kuriuos paminėjo pati ES. Ji jokių būdu neturi sudaryti įspūdžio, kad problemos kyla daugiausia arba tik dėl to, kad pilietinė visuomenė nepakankamai aktyviai dalyvauja.

1.9 Reikia daugiau teigiamų praktinių pavyzdžių ir modelių projektų, daugiau aprašymų, galinčių apskritai padėti įsivaizduoti gamtovaizdžių ir biologinės įvairovės prasmę ir naudą, taip pat reikia pateikti plačiosios visuomenės aktyvumo pavyzdžių. Pagaliau juk sprendžiamas žmogaus egzistencijos pagrindų išsaugojimo klausimas.

2. Nuomonės esminiai punktai ir priežastys

2.1 2005 m. rugsėjo 13 d. raštu pirmininkavimą ES Tarybai perimanti Austrija paprašė EESRK parengti tiriamąją nuomonę dėl biologinei įvairovei išsaugoti skirtos ES kampanijos – pilietinės visuomenės vaidmens ir indėlio. Rašte nurodoma, kad tokia nuomonė tiek savo nuostatomis, tiek ir politiškai galėtų padėti Tarybai ir Komisijai įgyvendinant siekiamą tikslą – iki 2010 metų sustabdyti biologinės įvairovės mažėjimą. ⁽¹⁾

2.2 Rašte siūloma EESRK ištirti,

- kokios yra biologinės įvairovės nykimo priežastys,
- ar priemonių, kurių lig šiol ėmėsi Taryba ir Komisija, pakanka tikslui pasiekti,
- ar įvairių ES sričių politika yra nuosekli,
- kokių kitų iniciatyvų turi imtis Komisija ir valstybės narės,
- koks bus poveikis atsižvelgiant į Lisabonos ir darnaus vystymosi strategiją,
- koks galėtų būti pilietinės visuomenės indėlis.

2.3 Pateikti tokį prašymą pirmininkavimą ES Tarybai perimančiai Austrijai veikiausiai paskatino rašte minimas faktas, kad dabartiniai įvairių mokslinių tyrimų institucijų ir institutų, tarp jų ir EUROSTAT, surinkti duomenys įrodo, kad nepaisant dėtų pastangų rūšių įvairovė Europoje ir pasaulyje toliau nuolat mažėja, ir šiuo metu nematyti perspektyvų pakeisti šias tenden-

cijas. Komisija, peržiūrėdama ES darnaus vystymosi strategiją, savo komunikatuose taip pat remiasi neigiama šios srities tendencija.

2.4 EESRK savo ruožtu dėkoja pirmininkavimą ES Tarybai perimančiai Austrijai už tai, kad ji patikėjo jam apsvaistinti šį svarbų klausimą. Toliau EESRK išnagrinės iškeltus klausimus ir pateiks savo atsakymus, taip pat pasiūlys idėjų kampanijai šiais klausimais.

3. Bendrosios pastabos

3.1 Biologinė įvairovė yra mūsų gyvenimo šioje planetoje pagrindas. Nesant biologinės įvairovės, žmonės neišgyventų: augalai, paverčiantys saulės šviesą biomase, yra mūsų planetos energijos ir medžiagų apytakos pagrindas, su kuria žmogus yra susijęs diena iš dienos, pavyzdžiui, kvėpuodamas, valgydamas, arba užsiimdamas ūkine veikla. Net jei ir nebūtų tų rūšių, kurios naudoja ir perdirba žmogaus sukurtas atliekas, žmogaus gyvenimas ir veikla be jų yra neišsivaizduojami.

3.2 Taigi biologinė įvairovė nėra tai, ką visuomenė gali sau leisti, jei tai, jos nuomone, pasirodytų svarbu, arba ko ji gali atsakyti, jei būtų iškelti kiti prioritetai. Biologinė įvairovė yra būtinybė.

3.3 Komunikate „2003 m. aplinkos politikos persvarstymas“ Komisija ⁽²⁾ paaiškina, kas yra biologinė įvairovė. Biologinė įvairovė – tai įvairių ekosistemų kompleksiskumo, pusiausvyros ir būklės išraiška. Biologinė įvairovė ne tik atlieka svarbias gyvybės palaikymo funkcijas, bet ir sukuria tokių svarbių veiklos sričių – ekonomikos, poilsio ir kultūros – pagrindus.

3.4 Biologinė įvairovė išvertus į lietuvių kalbą reiškia „gyvybės įvairovė“. Tačiau šią sąvoką galima vartoti įvairiais lygmenimis. Ji gali reikšti genetinę vienos populiacijos įvairovę, taip pat rūšių įvairovę tam tikros buveinės ribose.

3.5 Žmogus, būdamas protinga būtybe, gauna daugiausia naudos iš biologinės įvairovės: nė viena iš Žemėje gyvenančių rūšių nenaudoja savo poreikiams tiek rūšių kaip žmogus. Tačiau kartu žmogus yra ir svarbiausias jų griovėjas. Žmogaus atliekamas rūšių skirstymas į „naudingas“ ir „žalingas“ yra grynai ekonominio antropocentrinio pobūdžio. Gamtoje tokio skirstymo nėra. Gamtai būdinga tik savireguliacijos principu pagrįsta pusiausvyra. Rūšių įvairovė yra vienas iš svarbiausių tvarumo rodiklių.

3.6 Pažeidus pusiausvyrą, iškyla sunkumų tiems, kuriems svarbūs stabilūs santykiai. Savo įvairiapuse, daugiausia ūkine veikla žmogus suardo ekologinę pusiausvyrą ir daro jai įtaką. Tai trunka jau ištisus tūkstantmečius, pvz., ekstensyviai naudojant žemę, dėl ko netgi atsirasdavo naujų, labai stabilų sistemų. Tačiau šiandien žmogaus įtaka biologinei įvairovei įgavo lig šiol neregėtą mastą. Daugybė galimybių, kurias susikūrė žmogus, ne tik nežymiai pakeičia rūšių įvairovę, bet ir dažnai ją visiškai sunaikina.

⁽¹⁾ Žr. 2001 m. birželio 15–16 d. Geteborgo Europos Vadovų Tarybos sprendimą.

⁽²⁾ COM(2003) 745/2.

Biologinės įvairovės nykimo priežastys ir esama padėtis

3.7 Pirmininkavimą Europos Sąjungai perimanti valstybė EESRK skirtame rašte (žr. 2.3 punktą) aiškiai ir nedviprasmiškai įvardijo dabartinę padėtį biologinės įvairovės išsaugojimo srityje. Atlikta analizė, be kita ko, atitinka JT aplinkosaugos programos pranešimo apie biologinę įvairovę nuostatas, kuriame teigiama, kad visame pasaulyje biologinė įvairovė mažėja sparčiau nei bet kada anksčiau.

3.8 Dar 1998 m. ⁽³⁾ pateiktoje biologinės įvairovės strategijoje ES atkreipia dėmesį į tai, kad padėtis Europoje taip pat kelia didelį susirūpinimą. Dėl žmogaus vykdomos veiklos ištisus šimtmečius laipsniškai mažėjo turtinga Europos Sąjungos biologinė įvairovė. Per pastaruosius dešimtmečius ši žmogaus įtaka įgavo milžinišką mastą. UNEP ataskaitoje rašoma, kad kai kuriose Europos šalyse sunaikinta iki 24 proc. tam tikrų kategorijų gyvūnų, pvz., drugelių, paukščių ir žinduolių, rūšių.

3.9 2001 m. Geteborgo strategijoje ⁽⁴⁾ (ES darnaus vystymosi strategija) rašoma, kad per pastaruosius dešimtmečius biologinės įvairovės nykimas Europoje įgijo nepaprastai didelį pagreitį. EESRK taip pat atkreipia dėmesį į tai, kad šiandien rūšių išnykimo lygis 100 — 1 000 kartų viršija natūralų mirštamumo lygį, o naujesnėje Utrechto universiteto atliktoje studijoje teigiama, kad šis lygis netgi viršijamas 1 000–10 000 kartų.

3.10 Rūšių išnykimo priežastys yra įvairios. Apskritai reikia pažymėti, kad natūralių gyvūnijos ir augalijos buveinių naikinimas arba materialus poveikis joms mažina biologinę įvairovę. Tikrosios priežastys - natūralių buveinių suskaldymas vystant struktūrą ir plėtojant miestus, eutrofizacija, statinių plėtra, masinis turizmas, taip pat aplinkos ir vandens tarša.

3.11 Ypatingą, galima sakyti dvigubą vaidmenį čia suvaidino Europos žemės ūkis, kuris anksčiau dėl savo ekstensyvių ir nepaprastai įvairių žemėnaudos formų iš pradžių didino rūšių įvairovę. Tačiau jau senokai daugelis šių ekstensyvios žemėnaudos formų tapo neekonomiškos, taigi jas pakeitė intensyvesni, t. y., didesnę įtaką natūraliems procesams darantys metodai. Tai savo ruožtu daro dvigubą poveikį biologinei įvairovei: dėl intensyvios žemdirbystės, viena vertus, labai mažėja rūšių skaičius, kita vertus, dėl naudojimo pobūdžio ir nuolat dirvonuojančių plotų, kurie lig šiol buvo naudojami ekstensyviai arba gamtoje įprastais būdais, arba pakeitus jų naudojimo paskirtį dingsta vertingi biotopai. Taigi žemės ūkis, atsižvelgiant į ūkininkavimo metodus, gali skatinti arba mažinti biologinę įvairovę.

3.12 Krūmynų pakeitimas kitomis kultūromis (sukcesija), konkurencinės pusiausvyros pasislinkimas (taip pat ir dėl eutrofizacijos), miškų įveisimas, tam tikrai teritorijai nebūdingų gyvūnų introdukcija ir žvejybos išteklių pereikvojimas yra ne mažiau svarbios priežastys.

3.12.1 Kitos, kol kas ne tokios svarbios priežastys ateityje gali dar labiau pabloginti padėtį. Europos aplinkos agentūra savo naujojoje ataskaitoje ⁽⁵⁾ mini artimiausio laikotarpio klimato pokyčius kaip didžiulį, ateityje galbūt netgi vyraujančią pavojų, sukeliantį negrįžtamus biologinės įvairovės pokyčius.

3.12.2 Žaliosios genų inžinerijos taikymas yra dar vienas pavojus, keliantis grėsmę Europos rūšių įvairovei. Genetiškai modifikuotų augalų auginimas komerciniams tikslams, mokslininkų nuomone, galėtų turėti didelį poveikį aplinkiniams augalams ir kartu drugeliams bei bitėms. Tokius rezultatus pateikia trejus metus trukęs, Didžiosios Britanijos vyriausybės užsakymu atliktas tyrimas, kuriame dalyvavo daugiau kaip 150 mokslininkų ⁽⁶⁾. EESRK ragina Komisiją aktyviai remti šios srities tiriamąją veiklą.

3.13 Galimas biologinės įvairovės nykimo pasekmės galima pailiustruoti konkrečiu pavyzdžiu. Pavyzdžiui, MŽŪO duomenimis, visame pasaulyje labai sumažėjo apdulkinančių vabzdžių populiacija. Žydinčių augalų apdulkinimo sistemos vystėsi toliau ir kartu prisitaikė prie apdulkinančių vabzdžių vystymosi, kurie savo ruožtu išsiugdė geresnes nektaro ir žiedadulkių rinkimo savybes, taip paskatindami geresnį sėklų subrandinimą ir apdulkinčių augalų paplitimą. Vabzdžių atliekamas kryžminis apdulkinimas didina genetinę įvairovę, sėklos būna atsparesnės, o vaisiai pasižymi geresne kokybe. 70–95 proc. apdulkinančių vabzdžių priskiriami plėviasparnių klasei (Hymenoptera), kuriai priklauso ir žmonių auginamos bitės. Pastebėtas apdulkinančių vabzdžių populiacijos sumažėjimas gali turėti pragaištingų (net ekonominių) padarinių.

3.14 Kadangi yra pakankamai daug tyrimų ir pasisakymų, rodančių akivaizdų biologinės įvairovės sumažėjimą, EESRK nebūtina šioje nuomonėje toliau nagrinėti pavienių priežasčių arba apskritai skatinti sąmoningumą šiuo klausimu. Visi politikai turi suprasti problemos opumą. Be to, yra pakankamai informacijos, tiksliai aprašančios padėtį.

3.15 EESRK džiaugiasi, kad visos ES institucijos nuolat pripažįsta biologinės įvairovės išsaugojimo svarbą. Nepaisant įvairių politinių įsipareigojimų ir deklaracijų, nepaisant pasirašytos Biologinės įvairovės konvencijos, kurią ratifikavo visos 25 ES valstybės narės ir ES, ir tikslingų ES gamtos apsaugos taisyklių, pvz., 1979 m. Direktyvos dėl laukinių paukščių apsaugos ⁽⁷⁾ ir 1992 m. Direktyvos dėl natūralių buveinių ir laukinės faunos bei floros apsaugos (Buveinių direktyva) ⁽⁸⁾, biologinė įvairovė ir toliau nyksta.

⁽⁵⁾ „The European Environment – State and outlook 2005“, EAA, 2005 m. lapkritis.

⁽⁶⁾ Mokslinis žurnalas *Nature*, 2005 3 22.

⁽⁷⁾ OL L 103 1979 4 25, p. 1.

⁽⁸⁾ OL L 206 1992 07 22, p. 7.

⁽³⁾ Plg. COM(1998) 42 final

⁽⁴⁾ COM(2001) 264 final

3.16 Johaneshurge vykusiame JT aukščiausio lygio susitikime darnaus vystymosi klausimais dalyvaujančios šalys susitarė iki 2010 metų gerokai pristabdyti biologinės įvairovės mažėjimo tempus. ES žengė dar vieną žingsnį ir įsipareigojo iki 2010 metų sustabdyti biologinės įvairovės nykimą⁽⁹⁾.

3.17 Biologinės įvairovės išsaugojimas yra visuotinai pripažintas, prasmingas ir būtinas, tačiau drauge ir labai sudėtingas uždavinys, kurį sprendamos visų lygių ES politinės institucijos (nuo ES iki vietos valdžios institucijų) kartu su pilietine visuomene turi dirbti sutartinai ir rodyti pavyzdį plačiai visuomenei.

Politinės ir socialinės biologinės įvairovės nykimo priežastys

3.18 Įdomus, tačiau, deja, per retai užduodamas klausimas, į kurį būtina atsakyti — kokios politinės priežastys lėmė, kad ištisus dešimtmečius, kartais net dramatiškai mažėjo rūšių skaičius ir nebuvo imtasi ir įgyvendinta pakankamai politinių priemonių?

3.19 To priežastys labai įvairios. Problema yra ta, kad biologinės įvairovės nykimas - tai labai lėtas, nepastebimas ir todėl iš pradžių beveik neįjuntamas procesas (jį galima palyginti su klimato pokyčiais). Nėra nei vienos kokios nors priemonės, su kuria galima sieti problemos atsiradimą, nei kontrapriemonės, kuri padėtų išspręsti problemą. Pastebėtas biologinės įvairovės nykimas - tai milijonų veiksmų ir sprendimų, priimtų pastaraisiais metais ir dešimtmečiais, suma, tuo tarpu pavienio sprendimo padariniai atrodo nereikšmingi arba net antraeiliai.

3.20 Todėl, viena vertus, yra nepaprastai sunku užkirsti kelią būsimiems sprendimams argumentuojant siekiu išsaugoti biologinę įvairovę arba jiems nepritarti, juo labiau kad vadinamosios intervencinės tarnybos nurodo, kad vienoje srityje padarius gamtai žalą kompensacinės arba pakaitinės priemonės bus taikomos kitoje srityje (o tai labai dažnai nepavyksta).

3.21 Kita priežastis - per palyginti trumpą laiką įvyko procesai, lėmę tai, kad vis mažiau žmonių tiesiogiai sužinodavo ir pajusdavo biologinės įvairovės ir gamtovaizdžio reikšmę bei jų pasikeitimus. Mes išgyvename savotišką atotrūkį nuo gamtos, prasidėjusį dar tada, kai vis mažiau žmonių ima apskritai suprasti ar išvelgti gamtovaizdžio **praktinę**⁽¹⁰⁾ ir **vidinę vertę**⁽¹¹⁾.

⁽⁹⁾ Geteborgo Europos Vadovų Taryba, pirmininkaujančios šalies išvados, žr. 31 punktą.

⁽¹⁰⁾ Kraštovaizdžio **praktinė vertė**, jo ekonominė vertė yra daug platesnė sąvoka už žemės ūkyje ir miškininkystėje vartojamą „gamybos vietas“ sąvoką. Tą galėtų iliustruoti turizmas arba užmieščio poilsiavietės. Turizmas plėtojamas vietovėse, pasižyminčiose įvairiapusiškumu ir rūšių įvairove, tiesiog „gražiu“ gamtovaizdžiu.

⁽¹¹⁾ Viena vertus, **vidinę** kraštovaizdžio **vertę** sudaro pačios gamtos vertė, kurią reikia pripažinti ir išsaugoti ir kuri neturi sunykti dėl vienpusio gamtos naudojimo technologiniams ir ekonominiams tikslams. Kita vertus, kraštovaizdžio vertė yra svarbi psichologinių, o ypač fizinių žmogaus jėgų atgavimui, jo išliejimui ir natūralią gyvenimo aplinką.

3.22 Dauguma žmonių (tarp jų ir didžioji dalis politikų) tikriausiai ne visiškai suvokia tikrąją „biologinės įvairovės apsaugos“ reikšmę (įskaitant ir didžiulę moralinę bei etinę atsakomybę). Jie tiesiog yra gamtovaizdžio „vartotojai“, džiaugiasi jo grožiu ir mėgaujasi jį stebėdami, praleidami savo laisvalaikį, sportuodami ir atostogaudami. Vis dėlto jie nedaug nutuokia apie tai, kaip gamtovaizdžio biotiniai veiksniai, pavienių augalų ir gyvūnų rūšių tarpusavio sąveika ir abipusis poveikis kuria gamtovaizdį ir užtikrina jo stabilumą ir kokią svarbią reikšmę turi šis trapus stabilumas, sudarantis mūsų gyvenimo ir ekonomikos sistemos pagrindą. Didelė visuomenės dalis gamtą suvokia tik sporadiškai, ne būdami gamtoje, o žiūrėdami televizijos laidas ir filmus, kuriuose rodomos Afrikos grožybės, Galapagų salos ar kiti tolimi kraštai, tačiau nenagrinėjamos Europos gamtos paveldo problemos.

3.23 Matyt neatsitiktinai gamtos apsaugos organizacijos su nuostaba pastebi, kad europiečiai veikiau yra pasirengę kovoti už dramblių išlikimą arba Sibiro tigrų apsaugą nei apsaugoti šalia gyvenantį paprastą žiurkėną.

3.24 Apie biologinės įvairovės nykimą žmonės sužino iš pasakojimų, reportažų, politinių dokumentų. Tačiau neigiamų padarinių jie tiesiogiai nepajunta. Kartais net pasitaiko atvejų, kad žmonės nėra net akyse matę to, kas lauke, gamtoje nyksta. Kaip žinoma, žmonės gina tik tai, ką jie iš tiesų pažįsta ir myli, iš ko jie tikisi kokios nors naudos.

3.25 Nors, remiantis kasdiene gyvenimiška patirtimi, biologinė įvairovė yra visuotinai pripažintas reiškinys, tačiau tuo pačiu metu vis mažiau piliečių yra asmeniškai su tuo susiję. Vertybės atsiranda tuomet, jei su tuo esi susijęs. Daugelis piliečių mano, kad su biologine įvairove jie nėra tiesiogiai susiję, taigi vis rečiau prisiimama atsakomybė už biologinės įvairovės išsaugojimą, ji perduodama valstybei.

3.26 Ar visame pasaulyje bus išsaugota biologinė įvairovė, priklausys nuo to, kokių mastų politikams pavyks pasiekti, kad žmonės už tai vėl pasijustų atsakingi. Žmonėms reikia paaiškinti, kad ne viskas, ką įmanoma padaryti, privalo būti padaryta. Žmogus privalo suvokti, kad tausojant gamtą reikia kai ko atsisakyti, kas mus, žinoma, praturtins. Norint tai pasiekti, reikia surengti ES informacinę kampaniją apie biologinės įvairovės nykimą.

3.27 O kadangi padėtis yra tokia kaip aprašyta aukščiau, šiuo metu tenka dažnai susidurti su tokiais atvejais, kai kiekvienas žmogus laiko save biologinės įvairovės apsaugos šalininku, tačiau užduoda tokius klausimus:

— ar gamtą reikia saugoti būtent ten, kur planuojama nutiesti aplinkkelių?

- ar gali taip būti, kad dėl 1992 m. Direktyvos dėl natūralių buveinių ir laukinės faunos bei floros apsaugos bus uždrausta kurti pramonės rajoną;
- ar iš tikrųjų gamtos apsauga (taip brangiai) kainuoja?

3.28 Dar daugiau — tariamai sunkiomis ekonominėmis sąlygomis gamtos apsauga nelaikoma gyvenimo ir ekonomikos pagrindu, ji tampa atpirkimo ožiu, savotiška kliūtimi, stabdančia „teigiamą“ vieno ar kito, ekonomikai svarbaus proceso raidą. Įdomumo dėlei reiktų paminėti, kad tokiais atvejais neretai pateikiami visiškai absurdiški argumentai: jei dėl gamtos saugos taisyklių negalima nutiesti kelio, kuris kam nors asmeniškai labai svarbus, pradedama purtyti galvą. Bet jei norima per privačią poilsiavietę ar rekreacinę zoną nutiesti kelią, tuomet siekiant apsaugoti tokią teritoriją argumentuojama noru išsaugoti gamtovaizdį.

3.29 Į gamtą vis dažniau žiūrima kaip į „visiems prieinamą bendrą turtą“, su kuriuo pramoninė, vis labiau urbanizuojama visuomenė, kelianti aukštus laisvalaikio reikalavimus, gali elgtis kaip tinkama ar daryti jam įtaką. O politikai klaidina teigdami, kad išsaugoti biologinę įvairovę pakanka kompensacinių ir pakaitinių priemonių.

Iki šiol Tarybos ir Komisijos taikytų priemonių poveikis

3.30 Tarybos ir Komisijos taikytų priemonių poveikis, kaip rodo dabartinė padėtis, lig šiol buvo visiškai nepakankamas. Todėl Komisijos iniciatyva 1979 m. priimta Direktyva dėl laukinių paukščių apsaugos ir 1992 m. Direktyva dėl natūralių buveinių ir laukinės faunos bei floros apsaugos apsaugoti natūralias Europos gyvūnijos ir augalijos buveines buvo ir yra teisinga bei prasminga. Svarbiausia problema — tai politinė valia, įgyvendinant ir vykdant direktyvą, o Komisija pati konstatuoja: pasirodė esą nelengva įgyvendinti **laukinių paukščių apsaugos** ir **buveinių** direktyvas. Pažeidimai, susiję su šiomis direktyvomis, sudaro apie ketvirtadalį atvejų, dėl kurių Europos Komisija turėjo kreiptis į teismą ⁽¹²⁾.

3.31 EESRK mano, kad yra du skirtingi atsakomybės lygiai:

3.31.1 Pirmasis lygmuo yra politinis, jam būdingas nepakankamas sąmoningumas. EESRK, pvz., visiškai nesuprantama, kodėl Taryboje valstybės narės priima sprendimus dėl tam tikrų gamtos apsaugos direktyvų, kurių pačios valstybės narės neįgyvendina arba įgyvendina nepakankamai. EESRK nuomone, tai visiškai nepriimtina. Patys politikai sukuria didžiules pasitikėjimo spragas, nesugebėdami įgyvendinti gamtos apsaugos priemonių.

3.31.2 Nekelia pasitikėjimo ir tokia politika, kuri žada iki 2010 m. sustabdyti biologinės įvairovės nykimą žinodama, jog

tai pareikalaus finansinių išteklių, tačiau atitinkamos svarbiausios Finansinės perspektyvos biudžeto eilutės asignavimus ⁽¹³⁾ senosioms valstybėms narėms sumažina daugiau kaip 30 proc. ES valstybių narių valstybių ir vyriausybių vadovai patys sukūrė gaires tokiai politikai, kuri negali patenkinti savo poreikių. Tokia politika yra blogas pavyzdys.

3.31.3 Tačiau tokiu atveju valstybės narės — o tai jau antrasis atsakomybės lygmuo — negali suversti kaltės dėl savo žlugusios politikos, pvz., gamtos naudotojams. EESRK daugelyje savo nuomonių nagrinėjo nepakankamo direktyvų, kurios yra svarbios biologinės įvairovės išsaugojimui, įgyvendinimo fenomeną. Jis gali tik dar kartą pakartoti: pvz., jei biologinės įvairovės išsaugojimo arba gerinimo priemonės susikirs su (suprantamais) ekonominiais žemės naudotojų interesais, turi būti bent jau atlyginama galima ekonominė žala. O dar geriau būtų skatinti atitinkamas biologinės įvairovės priemones. Svarbiausia kliūtis yra visiškai neužtikrintas Natura 2000 priemonių finansavimas artimiausiu finansiniu laikotarpiu, dėl kurio 2005 m. gruodžio 16 d. Europos Vadovų Taryba priėmė sprendimą. Bet kuris rimtas politinis pareiškimas apie biologinės įvairovės išsaugojimą ir vystymą yra nieko vertas, jei nebus sudarytos tinkamos ekonominės sąlygos!

3.32 Tol, kol nebus išspęstas Natura 2000 finansavimo klausimas, kaip to reikalauja EESRK ir Europos Parlamentas (atskira, pakankama Natura 2000 finansavimo eilutė, skirta kompensacinėms priemonėms), ES metodas ir toliau bus neveiksmingas. Niekuo nepagelbės net gerai surengtos viešųjų ryšių kampanijos.

3.33 Darnaus vystymosi strategijoje paskelbta priemonė, skirta biologinės įvairovės išsaugojimui, buvo agrarinės aplinkosaugos priemonių gerinimas atlikus bendrosios žemės ūkio politikos pusės laikotarpio peržiūrą, kad būtų pradėta taikyti skaidri tiesioginių išmokų sistema už paslaugas, susijusias su aplinkosauga. EESRK apgailestauja, kad nebuvo laikomasi šio svarbaus ir teisingo pažado, o dėl to sulaukta priešingų rezultatų. Didžiausia atsakomybė teko ne tiek Komisijai, kiek valstybėms narėms, ypač dėl jų pozicijos finansų atžvilgiu.

Ar įvairios ES politikos kryptys yra pakankamai nuoseklios?

3.34 EESRK mano, kad įvairios ES politikos sritys nėra tinkamai derinamos siekiant sustabdyti biologinės įvairovės nykimą. Priešingai, netgi tose politikos srityse, už kurias atsako ES, ir toliau kyla pavojus, kurio negalima pašalinti kukliomis gamtos apsaugos priemonėmis. To nepakeis ir pradėti įgyvendinti veiksmų planai ⁽¹⁴⁾, o šiuo metu rengiamos teminės strategijos, atrodo, nieko negalės iš esmės pakeisti ⁽¹⁵⁾.

⁽¹³⁾ Kaimo plėtra numatyta 2007-2013 m. finansinės perspektyvos 2-oje išlaidų kategorijoje.

⁽¹⁴⁾ Pvz., dėl ekologinės žemdirbystės.

⁽¹⁵⁾ EESRK rengia pavienių strategijų nuomones; čia pateikiama nuoroda į jas.

⁽¹²⁾ Žr. COM(2003) 745/2 ir analogiškai suformuluotą COM(2005) 17.

3.35 Tai rodo transeuropinių transporto tinklų projekto pavyzdys, taip pat ir žemės ūkio politika, kurią Komitetas nagrinėjo kitose nuomonėse. Dunojus, kurio ilgis 2 880 km ir kuris teka per 10 Europos šalių, yra, be abejonės, Europos upė tikrąja to žodžio prasme. Prie šios gyvybinės arterijos yra daugybė nepakartojamo grožio kampelių, kuriuos reikia įtraukti į Natura 2000 draustinių sąrašus. Tačiau ES laikosi nuomonės, kad apie 1 400 km (taigi pusė) šios upės vagos atkarpoje yra laivybai trukdančių susiaurėjimų, kuriuos reikia pašalinti. Tai daugiausia tos vietos, kur upės tėkmė dar išlikusi natūrali, pvz., Straubing-Vilshofen Vokietijoje, ties Hainburgu, ir Vachau Austrijoje, nemaža šios upės atkarpa yra Vengrijos teritorijoje ir beveik visa upės atkarpa Bulgarijoje ir Rumunijoje. Tokia politika, kuri baigiasi ekonomikos augimo ir gamtos apsaugos konfrontacija, pirmiausia išprovokuoja ir užprogramuoja konfliktus, nors politikai, laikydamiesi darnaus vystymosi strategijos ir biologinės įvairovės išsaugojimo tinklų, turėtų juos spręsti.

3.36 Šis EESRK teiginys, kad nėra pakankamai nuoseklios politikos, taikomas ne tik sektoriams, kurie „tradiciškai“ laikomi pavojingais gamtos ir rūšių apsaugai — pavyzdžiui, minėtoji transporto ir infrastruktūros politika arba pernelyg intensyviai plėtojami žemės ūkis, miškininkystė ir žuvininkystė –, tačiau ir toms politikos sritims, kurios iš pirmo žvilgsnio, atrodo, tiesiogiai nesusijusios su biologine įvairove.

3.36.1 Kaip pavyzdį galima paminėti kovos su galvijų spongioformine encefalopatija priemones. Šiame kontekste yra griežtai uždrausta palikti dvėseną gamtoje arba ją ten nugabenti⁽¹⁶⁾. Ūkininkai privalo nugaišusius naminius gyvūnus nugabenti į utilizavimo įmonę, o tai labai brangiai kainuoja.

3.36.2 Tose Europos vietose, kuriose dar yra išlikusių dvėsenų mintančių laukinių gyvūnų nepalietų populiacijų, tokių kaip maitvanagai, vilkai arba lokiai, kilo rimtų, su rūšių išsaugojimu susijusių problemų. Dešimtajame dešimtmetyje ir iki 2003 m. pvz., Astūrijoje per metus į gyvūnų utilizavimo įmones buvo vidutiniškai atvežta apie 3 000 naminių gyvūnų. 2004 m. pradėjus nuosekliai įgyvendinti ES reglamentą, jų skaičius išaugo iki 20 000.

3.36.3 Taigi Astūrijoje (plotas 10 604 km²) „nebeliko“ apie 17 000 nugaišusių gyvūnų, kurie anksčiau buvo svarbus maitvanagių, lokių, vilkų ir kitų dvėsenų mintančių gyvūnų rūšių maisto šaltinis. Skaičiuojant vienam gyvūnui 200 kg, tai sudaro 3 400 tonų baltyminės biomasės gamtoje⁽¹⁷⁾. Blieka tik palaukti ir įsitikinti, ar ką nors pakeis 2002 m. lapkričio mėn.

⁽¹⁶⁾ Tai įmanoma tik tam tikromis sąlygomis, kurias dėl jų sudėtingumo įvykdyti yra taip sunku, kad jos beveik netaikomos.

⁽¹⁷⁾ Pasekmės aprašytos tik paviršutiniškai. Valle del Trubia teritorijoje Ispanijos gamtos apsaugos organizacija FAPAS daugelį metų stebi palšuosius grifus. Iki 2003 m., kaip visuomet, būdavo 10 porų, kurios paprastai išmaitindavo 8–9 jauniklius. Palšieji grifai visada išperi tik vieną jauniklį. 2004 m. užaugo tik 4 jaunikliai. Lokų apsauga besirūpinantys gamtos augininkai praneša apie daug kritusių lokų jauniklių, kurie nugaišo pritrūkus maisto.

išleistas Karališkasis dekretas, leidžiantis šerti dvėseną mintančių laukinių gyvūnų tam tikrų naminių gyvūnų gaišenomis arba jų subproduktais. Kitos ES valstybės narės tokių nacionalinės teisės aktų nepriėmė.

Kokių kitų iniciatyvų turėtų imtis Komisija ir valstybės narės?

3.37 Komisija, peržiūrėdama 2003 metų aplinkosaugos politiką⁽¹⁸⁾, nurodo, kad reikia nustatyti šiuos prioritetus:

- numatyti priemones, sukuriančias tvaresnę žemės ūkio politiką,
- įgyvendinant bendrą žuvininkystės politiką naudoti ekologišką techniką,
- užtikrinti geresnę dirvožemio ir jūros aplinkos apsaugą,
- siekti geresnio įgyvendinimo gamtos apsaugos srityje,
- tiksliau nustatyti tendencijas biologinės įvairovės srityje,
- tarptautiniu lygiu stiprinti biologinės įvairovės apsaugą.

3.38 Be to, Komisija, svarstydamą 2007 metų strategiją paskelbė apie direktyvų dėl Buveinių ir laukinių paukščių apsaugos direktyvų persvarstymą, siekiant, kad šios atitiktų naujausias mokslines žinias⁽¹⁹⁾. EESRK labai džiaugtųsi, jei Komisija kiek galima greičiau paašikintų, apie kokias naujausias mokslo žinias kalbama ir kokio masto bus taisymai, kurie, Komiteto nuomone, tik padėtų gerinti Europos gamtos apsaugą.

3.39 EESRK neabejoja, jog reikia stiprinti buveinių apsaugą ir skirti tam būtinas lėšas. Direktyvos dėl natūralių buveinių ir laukinės faunos bei floros apsaugos ir Direktyvos dėl laukinių paukščių apsaugos nepakanka, kad Europos mastu būtų užtikrinta saugotinių rūšių ir natūralių buveinių apsauga. EESRK kritiškai vertina tai, kad valstybėse narėse (visais lygiais, netgi vietos lygiu) neretai elgiamasi vadovaujantis principu: gamta, neturinti Europos lygmens apsaugos statuso, o tik nacionalinio lygmens apsaugą, yra „antrarūšė“. Jei ES neskiria tam lėšų, tai mes irgi nieko nedarome. Dar blogesnė biologinės įvairovės apsaugos padėtis yra regionuose, nepriklausančiuose saugomoms teritorijoms, kuriuose viešasis sektorius beveik iš viso nevykdo jokios veiklos. Tačiau biologinės įvairovės apsaugos tikslai negali būti taikomi tik keletui saugomų teritorijų.

3.40 Toks požiūris ir nuostatos vis dėlto labai aiškiai parodo, kad dauguma gyventojų, tačiau ir daugelis už šią sritį atsakingų politikų nesupranta ekologinių sąsajų apskritai ir pirmiausia būtinybės saugoti biologinę įvairovę. Reikia paraginti visų pirma viešąsias institucijas rodyti pavyzdį. Jos turi visuomenei išaiškinti, kad biologinės įvairovės apsauga yra svarbi, kad jos yra pasirengusios savo teritorijose imtis reikiamų priemonių, net jei per trumpą laiką galima pasiekti ekonomiškai „veiksmingesnių priemonių“.

⁽¹⁸⁾ COM(2003) 745/2

⁽¹⁹⁾ COM(2006) 122

3.41 Todėl reikėtų pasinaudoti JT paskelbtu darnaus vystymosi švietimo aplinkosaugos srityje dešimtmečiu (2005–2015 m.) ir pradėti plataus masto kampaniją, kuria būtų siekiama sustabdyti pastebimą žinių ir patirties, susijusių su biologine įvairove, mažėjimą, ir siekti jas praturtinti. Būtina konstruktyvi plataus masto kampanija, kuri skelbtų, jog gamta nėra prabanga, kuria visuomenė mėgaujasi ekonominės gerovės metais ir kurios gali atsakyti susilpnėjus ekonomikai. Visuomenei reikia diegti biologinę įvairovę kaip ekonominę, kultūrinę ir dvasinę vertybę. Gamtos apsaugą reikia perteikti kaip teigiamą dalyką (ar yra kas nors aukštesnio nei gyvybės pagrindų išsaugojimas?), gamtos apsauga turi teikti žmogui džiaugsmo ir malonumo, o ne tapti našta. Šios kampanijos metu reikia visuomenei išaiškinti, kad tolesnio mūsų natūralių gyvenimo pagrindų griovimo kaina yra gerokai didesnė už apsaugai skirtas lėšas, o praradimų vertybių negalima įvertinti eurai ir centais.

3.42 EESRK supranta, kad ES, vykdydama savo gamtos apsaugos politiką, gali tik užtikrinti, kad bus įgyvendinti tikslai, kuriuos galima pasiekti tik daugeliui valstybių derinant savo veiksmus. Tačiau taip pat turi būti vykdoma atitinkama „biologinės įvairovės apsaugos politika“ nacionaliniu, regionų, vietos, netgi privataus sektoriaus lygiu. Taigi valstybės narės turi dėti bent jau ne mažiau pastangų nei ES.

3.43 Todėl EESRK labai pritartų, jei Komisija vykdydama atitinkamą kampaniją, bendradarbiautų su aplinkosaugos grupėmis ir suinteresuotomis žemės naudotojų asociacijomis, paremtų gamtos apsaugos modelinius projektus, skirtus visoje Europoje skatinti savimonę ir pradėti plačią informavimo kampaniją. Tokiai veiklai tiktų vadinamoji „Žalioji Europos juosta“, nevyriausybinių organizacijų iniciatyva, kurią iš dalies remia viešasis sektorius⁽²⁰⁾ ir kuria siekiama apsaugoti natūralias buveines, kurios vystėsi saugomos iš dalies netgi nehumaniskų šalių sienų. „Žalioji Europos juosta“, besitęsianti nuo Skandinavijos iki Balkanų, (iki šiol) yra ilgiausias Europos biotopo koridorius.

3.44 Kalbant apie biologinės įvairovės apsaugą tarptautiniu lygiu, EESRK laikosi nuomonės, kad biologinė įvairovė būdama vad. ne prekybiniu klausimu (angl. *non-trade-concern*) privalo tapti neatskiriama prekybos sistemos (taip pat ir PPO) dalimi.

Poveikis Lisabonos ir darnaus vystymosi strategijoms

3.45 EESRK apsiriboja savo nuomonėje teiginiais apie Lisabonos strategiją. Šiame dokumente nėra reikalo komentuoti darnaus vystymosi strategijos, nes, viena vertus, atitinkamame Komisijos komunikate⁽²¹⁾ pateikti teiginiai yra tiek migloti ir neprivalomi, kad vargu ar galima tikėtis ko nors labai apčiuopiamo biologinės įvairovės išsaugojimui. Kita vertus, EESRK šį dokumentą išsamiai analizuos atskiroje nuomonėje.

3.46 Jei pasitvirtins tai, ką 2005 m. pavasarį pažymėjo Briuselio Europos Vadovų Taryba, t. y. jog Lisabonos strategija yra

darnaus vystymosi strategijos dalis, Lisabonos strategija turėtų atsižvelgti ne tik į ekologinius poreikius, bet ir teisingais pripažintus ekonominius pokyčius tuo pačiu metu sąmoningai skatinant ir biologinės įvairovės apsaugą. Tačiau Lisabonos strategijos dokumentuose nėra net tokio požiūrio užuomazgų.

3.47 Komisija turėtų kuo greičiau bendrai įvertinti, kokią grynai ekonominę reikšmę turi biologinės įvairovės apsauga Europoje. Turėtų būti pateikiama ir aprašoma daug daugiau teigiamų pavyzdžių, rodančių, kad biologinės įvairovės apsauga ir ekonominis vystymasis vienas kitą skatina. Be to, pagaliau turi būti pradėtos visuomenei būtinos diskusijos apie konkrečius išorės išlaidų įtraukimo į vidaus sąnaudas būdus.

Pilietinės visuomenės indėlis

3.48 Pilietinės visuomenės indėlis išsaugant biologinę įvairovę yra svarbus ir šioje srityje galima dar daug ką nuveikti. Tačiau pilietinės visuomenės indėlis negali atitaisyti arba kompensuoti to, ko viešasis sektorius nepadarė arba padarė netinkamai. Reikalauti iš pilietinės visuomenės didesnio indėlio yra teisinga, tačiau tai neturėtų nukreipti visuomenės dėmesio nuo viešojo sektoriaus darbo trūkumų.

3.49 EESRK labai pritartų naujai kampanijai, apie kurią kalbama EESRK skirtame 2005 m. rugsėjo 13 d. ES pirmininkaujančios valstybės narės rašte. Ji turėtų skatinti motyvaciją ir geresnį būtinybės išsaugoti biologinę įvairovę suvokimą. Reikia labai anksti, dar vaikų darželiuose ir mokyklose pradėti švietimą ir siekti išaiškinti, jog kiekvienas žmogus privalo padėti saugoti žmonijos egzistencijos pagrindus. Biologinės įvairovės apsauga prasideda mūsų artimiausioje aplinkoje, perkant prekes parduotuvėse, tvarkant sodą ir pan.

3.50 Žmogui bus lengviau imtis veiklos, jei jis žinos, kam jis tą daro, kai žinos, kad jo veikla yra pageidaujama ir vertinama, ir kai galės sekti politiką pavyzdžiu. Atitinkamą kampaniją pagrįsti ne tik pagrindų žinių perteikimui, bet ir vardan biologinės įvairovės išsaugojimo pasitelkti į pagalbą savotiškus ambasadorius - roko muzikantus, literatus, aktorius, politikus, žurnalistus ir pan.

3.51 Ne tik nevyriausybinių organizacijų, bet ir daug asociacijoms ar grupėms nepriklausančių piliečių atlieka tikrai pagyrimo vertą darbą gamtos ir rūšių įvairovės apsaugos srityje. Ukininkai dalyvauja įgyvendinant agrarinės aplinkosaugos programas ir savanoriškas iniciatyvas. Nemažai kitų visuomeninių grupių aktyviai dirba saugant biologinę įvairovę, jos kartais prisiima ir tokias užduotis, kurios aiškiai priskirtinos valstybės kompetencijai. Jei nebūtų plėtojama ši veikla, biologinės įvairovės išsaugojimo srityje nebūtų pasiekta tokių gerų rezultatų. Būtent dėl privačių aplinkosaugos aktyvistų, tačiau ir dėl gamtos naudotojų darbo, padėtis dar labiau nepablogėjo. Politikai turėtų remti šią veiklą ir ne vien finansškai.

⁽²⁰⁾ Pavyzdžiui, Federalinė gamtos apsaugos tarnyba.

⁽²¹⁾ COM(2005) 658 2005 12 13 „Darnaus vystymosi strategijos peržiūra – veiksmų programa“.

3.52 Svarbi ne tik praktinė veikla gamtoje. Jei politikai iš tikrųjų ketina sustabdyti biologinės įvairovės nykimą, jie turi būti suinteresuoti, kad visuomenė pageidautų atitinkamos politikos; šiuo atveju netgi galima kalbėti apie politinį spaudimą. Europos gyventojai iš esmės pritaria būtinybei imtis veiksmų. 9 iš 10 Europos piliečių laikosi nuomonės, kad svarbius politinius sprendimus priimančios politikos aplinkosaugos reikalams turėtų skirti tiek pat dėmesio kaip ir ekonominiams ir socialiniams reikalams („Attitudes of Europeans towards the Environment“, EC Eurobarometer, 2004).

3.53 Gyventojus būtina šviesti, kad jie suprastų politines priemones (taip pat ir išlaidas). Pilietinė visuomenė gali ir turi prisidėti, tačiau būtina ir viešojo sektoriaus parama. Pavyzdžiui,

ji privalo siekti, kad gamtos apsauga nebebūtų įvardijama kaip „pažangos stabdys“, bet kad būtų pateikti tinkami atsakymai į iškeltus klausimus, kuriuos išsprendus biologinės įvairovės būtų daugiau, bet ne mažiau.

3.54 Šiame kontekste EESRK pritaria daugelio nevyriausybinių organizacijų iniciatyvai „Countdown 2010“, kuria siekiama, kad visos Europos valstybių vyriausybės iki 2010 m.⁽²²⁾ imtųsi būtinų priemonių iš tikrųjų sustabdyti biologinės įvairovės nykimą, kad iškeltą politinį tikslą lydėtų ir būtini veiksmai. Ši kampanija parodė: pilietinė visuomenė ir vyriausybės privalo drauge parengti didelį užduočių sąrašą.

2006 m. balandžio 26 d., Briuselis

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto

pirmininkė

Anne-Marie SIGMUND

⁽²²⁾ Žr. <http://www.countdown2010.net/>

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Pirmenybės Afrikai: Europos pilietinės visuomenės požiūris

(2006/C 195/25)

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas, vadovaudamasis Darbo tvarkos taisyklių 29 straipsnio 2 dalimi, 2005 liepos 14 d. nusprendė parengti nuomonę savo iniciatyva dėl *Pirmenybės Afrikai: Europos pilietinės visuomenės požiūris*

Išorės santykių skyrius, kuris buvo atsakingas už Komiteto darbo šiuo klausimu organizavimą, 2006 m. gegužės 4 d. priėmė savo nuomonę. Pranešėjas Adrien Bedossa.

427-ojoje plenarinėje sesijoje, įvykusioje 2006 m. gegužės 17–18 d. (gegužės 18 d. posėdis), Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas priėmė šią nuomonę 125 nariams balsavus už, nė vienam nariui nebalsavus prieš ir 1 susilaikius.

Santrauka

Šią nuomonę Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas parengė remdamasis AKR ir ES tęstinio darbo komiteto, kuris jau keletą metų stebi, kaip įgyvendinamas Kotonu susitarimas, ir kartu su AKR šalių pilietinės visuomenės organizacijomis aktyviai dalyvauja rengiant bei kuriant ekonominės partnerystės susitarimus (EPS), patirtimi.

Europos Komisijos komunikatas ⁽¹⁾ paskatino Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetą apžvelgti šias politikos kryptis, atkreipiant ypatingą dėmesį į nevyriausybių organizacijų dalyvavimą įgyvendinant Kotonu susitarimą ir ES pagalbos vystymuisi politiką. Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas apgailestauja, kad šios politikos kryptys nepasiteisino, kadangi nei Europa, nei Afrika netesėjo savo pažadų. Pastebimas tam tikras atotrūkis tarp skelbtų ketinimų ir realių veiksmų vietos lygiu, kadangi pagalbos politika negali būti veiksminga, jei ji nėra rengiama vietos lygiu.

Kotonu susitarimas, visų pirma, yra tarpvalstybinis ir jame vietos pilietinei visuomenei ir jos veiklai skiriamas nepakanamas vaidmuo. Be to, šiame susitarime numatytos priemonės ir pagalba taip ir nebuvo realiai įgyvendintos.

Kadangi neskubama vystyti pilietinės visuomenės organizacijų gebėjimų veiksmingai ir savarankiškai organizuoti savo veiklą, nederėtų stebėtis, kad kyla įvairių abejonių, būgštavimų ir klausimų dėl EPS ateities.

Nereikėtų užmiršti, kad Afrikos socialinė sankloda turi giliai įsišaknijusius socialinius ir politinius ypatumus, todėl jų suvokimas turėtų padėti įgyvendinti Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nustatytus tikslus. Komitetas mano, kad siekiant šios naujos ir aukštesnės tikslus keliančios Europos strategijos sėkmės, pagrindinis jo uždavinys būtų remti pilietinę visuomenę — svarbiausią vystymosi politikos veikėją — ir atkreipti dėmesį į dvi pagrindines sritis, kurioms pilietinės visuomenės organizacijų veikla gali turėti didelės įtakos:

— Žemyno socialinę raidą atitinkantis valdymas. Toks valdymas turi atitikti šiuos reikalavimus:

— žmogaus teisių laikymasis,

— teisė į nepriklausomą ir decentralizuotą informaciją,

— atitinkamų šalių organizacijų ir administracinių įstaigų skaidrumas,

— kova su korupcija kaip didžiausia gero valdymo kliūtis,

— teisė į aprūpinimą vandeniu, sveikatos apsaugą ir švietimą,

— teisė į maisto saugą.

Siekiant įvykdyti šiuos reikalavimus, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas ragina išplėsti ir palengvinti Afrikos pilietinės visuomenės organizacijoms galimybes gauti Bendrijos finansavimą, taip pat tiksliau nustatyti jos dalyvavimą apibrėžiant ir įgyvendinant bendradarbiavimo politiką bei strategiją.

— Kova su AIDS

Labai svarbus pilietinės visuomenės organizacijų dalyvavimas šioje kovoje, kadangi jos turi didesnes galimybes rūpintis sergančiais: imtis prevencinių veiksmų, diagnostikos, medicininės priežiūros ir t. t. Visų trijų pandemijų problemas reikėtų spręsti kompleksiskai, o pacientų asociacijos šioje kovoje yra pagrindinė jungiamoji grandis.

Europos Sąjunga privalo padėti išspręsti žmoniškųjų išteklių krizę, stiprindama techninius pajėgumus ir keldama dalyvių profesinę kvalifikaciją. Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas ragina visus politinius vadovus ir už ekonominius ir socialinius reikalus atsakingus asmenis vienyti šioje kovoje.

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas tvirtina, kad būtina neatidėliojant aprūpinti vaistais („all-in-one“), kurių kainą reguliuotų tarptautinės instancijos, o Europos Sąjunga privalo panaudoti savo įtaką, kad būtų toliau tęsiamas ir spartinamas visiems prieinamas vakcinos kūrimas.

⁽¹⁾ ES strategija Afrikai: Europos ir Afrikos paktas Afrikos vystymuisi spartinti, COM(2005) 489 final.

1. Įžanga

1.1 2005 m. spalio 12 d. Komisija priėmė komunikatą Europos Vadovų Tarybai, Europos Parlamentui ir Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui „Europos Sąjungos strategija Afrikai: Europos ir Afrikos paktas Afrikos vystymuisi spartinti“.

1.2 Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas pritaria pagrindinėms šio Europos ir Afrikos aukštus tikslus keliančio projekto gairėms ir nuoseklumo siekiui. Šį projektą skirtingai įvertino Afrikos nevyriausybinių organizacijų (NVO). Daugelį kartų nusivylusios organizacijos abejoja naujojo plano sėkme.

1.3 Šis dokumentas — ilgai trukusio darbo, kurio Europos Komisijos narys Louis Michel ėmėsi nuo pat 2004 m. lapkričio mėn. kadencijos pradžios, rezultatas. Įvertinus įvairialypį politinį kontekstą ir nevienodą, senas ištakas turintį išsivystymo lygį, 25 ES valstybėms narėms siūloma bendra bendradarbiavimo su Afrika politika, kuriai reikia suteikti naują kryptį.

1.4 Šios strategijos tikslai ypatingai aukšti: ji apima prioritetines sritis (žinoma, ne visas, kadangi jų yra labai daug), galinčias turėti įtakos žemyno vystymuisi.

1.5 Šiuo požiūriu strategija yra labai įkvėpanti, jos politinis akcentas nukreiptas į vystymą ir gali suteikti Europos Sąjungai galimybę išlikti įtakingiausiu Afrikos partneriu.

1.6 Naujuoju metodu siekiama geriau derinti veiksmus Europos lygiu ir apjungti Bendrijos patirtį, kadangi tai padės sustiprinti Europos Sąjungos veiksmus tais atvejais, kai stiprios Europos labiausiai pasigendama.

2. Bendrosios pastabos

2.1 Dažnai bandoma įspėti dėl nelaimių, galinčių ištikti Afriką, jei Europoje ir pasaulyje nebus imtasi skubių veiksmų.

2.2 Jei Afrika negalės vystytis savarankiškai, migracijos, ligų, kartu ir aplinkos apsaugos problemos, norime to ar ne, tik giles.

2.3 Privalome tai suprasti ir dar kartą pamąstyti apie išsivysčiusių šalių pagalbą Afrikai. Jau ne pirmą kartą nerimaujama dėl tokios padėties, o kai kurie politiniai vadovai ir už ekonominius reikalus atsakingi asmenys atvirai ragina stebėti išsivysčiusių šalių „veidmainiavimą“.

2.4 Manoma, kad, nuolat didėjant migracijai, grėsmė ateinančiais metais dar labiau stiprės. Afrikos gyventojų skaičius dar labiau išaugs, o ekonominio vystymosi perspektyvos lieka

labai neaiškios. Gyventojai turi teisę siekti gerovės, kol nebus išspręstos išsienėjusios vandens trūkumo, sveikatos apsaugos, švietimo ir maisto saugos problemos. Europos Komisijos pirmininkas taip pat yra susirūpinęs, kadangi jis pareiškė, jog reikia kovoti su struktūrinėmis Afrikos atsilikimo priežastimis. Jau prieš keletą mėnesių numatytas šios naujos strategijos paskelbimas sutapo su krize Seutoje ir Melilijoje.

2.5 Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas puikiai supranta šio komunikato tikslus:

— stiprinti Afrikos vystymosi politikos nuoseklumą,

— tvirtas noras iki 2015 m. Afrikoje įgyvendinti tūkstantmečio plėtros tikslus (TPT), sutelkiant pastangas ir apibrėžiant pagrindinius tikslus. Siekdamas teigiamų rezultatų, Europa ir Afrika turi susitarti, kadangi tik imantis veiksmų galima išspręsti pagrindines problemas — ligų, vandens trūkumo, švietimo ir užimtumo. Europos Komisija tikisi, kad naujoji strategija greitai duos teigiamų rezultatų, kadangi, turime tai pabrėžti, ji parengta glaudžiai bendradarbiaujant su afrikiečiais.

2.6 Vis dėlto Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas abejoja, ar šie tikslai nėra pernelyg sunkiai pasiekiami, visų pirma dėl šių priežasčių:

— daug neįvykdytų pažadų. Pastebimas aiškus atotrūkis tarp paskelbtų ketinimų ir veiksmų vietos lygiu, kadangi pagalbos politika negali būti veiksminga, jei ji rengiama nebendradarbiaujant su aktyviai dirbančiomis vietos organizacijomis. Tiesioginė pagalba pilietinei visuomenei, numatyta Kotonu susitarime, nebuvo ilgą laiką įgyvendinta, kadangi Kotonu susitarimas visų pirma yra tarpvalstybinis ir jame nebuvo deramai įvertinta vietos pilietinė visuomenė ir jos veikla;

— pagrindinė žemyno problema — AIDS. Prireikė penkiolikos metų, kad įvertintume tikrąsias mūsų galimybes padėti Afrikai;

— sunkumai, atsirandantys dėl valdymo trūkumų šiose šalyse, ypač begalinių įsiskolinimų problema, kylanti dėl neteisėtai ir nedemokratiškai paskirtos valdžios.

2.7 Šiems aukštiems tikslams įgyvendinti būtinos trys išankstinės sąlygos:

— siekti kuo didesnio piliečių saugumo,

— remiantis Kotonu, ypač Ekonominės partnerystės susitarimais (EPS), siekti deramo ekonomikos augimo,

— siekti geresnio valdymo visame pasaulyje.

2.8 Reikėtų pastebėti, kad šiuo tikslu labai didinami bendri Europos Sąjungos ir Didžiojo aštuoneto (G8) ištekliai. Po dešimties metų jų padvigubės ir pusė jų bus skirta Afrikai. Praeityje neįvykdyti abipusiai pažadai įspėja, kad reikia būti atsargiems. Nors pažadų tikrai buvo duota daug, reikėtų pabrėžti, kad kai kurių išsivysčiusių šalių reali pagalbos suma pastaraisiais metais sumažėjo.

2.9 Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas pritaria šio Komunikato idėjoms, ypač dėl žmogaus teisių politikos apibrėžimo. Nors nuo 2001 m. žmogaus teisių srityje ir kai kurių šalių demokratizacijos procese padaryta didelė pažanga, reikėtų dar labiau skatinti žmogaus teisių ir demokratijos stiprinimą. Siekiant skleisti teisingumo ir teisinės valstybės principus, reikėtų remti pilietinės visuomenės stiprinimą ir formavimą, ypatingą dėmesį skiriant socialiniams partneriams, kurių dialogas turi būti užtikrintas vadovaujantis Tarptautinės darbo organizacijos (TDO) taisyklėmis.

2.10 Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas mano, kad, siekiant apibrėžti prioritetus, būtina nuodugniau išnagrinėti išylančius svarbius klausimus:

- Bendrijos politikos kryptių koordinavimas, ypač svarbu užtikrinti valstybių narių politikos kryptių koordinavimą;
- tęsti apmąstymus ir kurti naujas solidarumu pagrįstas finansavimo formas, visų pirma suteikiant paramą tęstinio darbo grupei, sudarytai 2006 m. vasario mėn. Paryžiaus konferencijoje ir ieškančiai naujų finansavimo formų, galinčių papildyti valstybių pagalbą;
- išanalizuoti ir organizuoti būtiną regioninę integraciją ir tarpregioninę politiką; visų pirma, konkrečius socialinius ir aplinkos apsaugos reikalavimus atitinkančio konkurso tvarka sukurti tarpregionines infrastruktūras. Tai padėtų susikurti regionų valdžios institucijoms;
- išsamiai išnagrinėti emigracijos problemą, sudarant galimybę stabilizuoti gyventojų skaičių Afrikoje. Todėl būtina, kad Europos Sąjunga aiškiai ir nedviprasmiškai suvoktų padėtį: Vidurio ir Pietų Afrikoje migruojama pirmiausia iš kaimo vietovių. Todėl Europos Sąjunga, glaudžiai bendradarbiaudama su pilietinės visuomenės organizacijomis, privalo negailėti pastangų kaimo politikai apibrėžti ir įgyvendinti, kadangi tokia politika padėtų ieškoti galimybių šiuose regionuose išspręsti apsirūpinimo maisto produktais problemas;
- galiausiai, sustiprinant valdymo vaidmenį, pilietinės visuomenės dalyvavimas turi būti veiksmingas, kadangi (privalome tai pasakyti) Kotonu susitarimas šiuo požiūriu yra labai nuvilniantis, o Europos ir Afrikos forumas nedavė esminių rezultatų. Laikantis gero valdymo principų vals-

tybėse partnerėse reikėtų įvykdyti šiuos daugelį aspektų apimančius reikalavimus:

- žmogaus teisių laikymasis,
- lyčių lygybė,
- teisė į nepriklausomą ir decentralizuotą informaciją,
- vyriausybinių organizacijų ir jų administracijos skaidrumas,
- kova su korupcija — pagrindine gero valdymo kliūtimi,
- teisė į aprūpinimą vandeniu, sveikatos apsaugą ir švietimą,
- šešėlinės ekonomikos, kuri kai kuriose šalyse sudaro 80 proc. visos vykdomos veiklos, palaipsniui naikinimas.

2.11 Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas taip pat primena, kad kaimo plėtra, kurios svarba buvo dažnai nepakankamai įvertinta, yra aiškus prioritetas ir reikalauja ypatingo dėmesio. Žemės ūkis Afrikoje yra ypač svarbus dėl jau ne kartą minėtų priežasčių: apsirūpinimas maisto produktais, kuris yra svarbiausia vystymosi sąlyga, ir gyventojų skaičiaus stabilizavimas. Didžiausią aktyvios pilietinės visuomenės dalį sudaro ūkininkai ir gyvulių augintojai, todėl, rengiant kaimo plėtros politiką, labai svarbu suprasti jų problemas ir, tikintis didesnės sėkmės, juos įtraukti į šios politikos įgyvendinimą.

2.12 Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas primena, kad infrastruktūros problema išlieka ypač aktuali, kadangi jos paprasčiausiai nėra arba ji sunkiai išsivaizduojama šioje srityje. Šis teiginys tinka ir nacionalinėms ar tarpregioninėms ryšio priemonėms, ir geopolitinės svarbos problemai — aprūpinimui vandeniu.

2.13 Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas reikalauja, kad būtų sustabdyta bet kokia tiesioginė parama iš biudžeto.

2.14 To nebus galima pasiekti, jei prie bendro geresnio valdymo, kuris svarbus visoms valdžios, ekonominėms ir socialinėms institucijoms, neprisidės pilietinės visuomenės suinteresuoti subjektai.

3. Konkrečios pastabos

Tokiomis aplinkybėmis Afrikos problemos buvo svarbiausios 2005 m. tarptautinėje darbotvarkėje. G8 aukščiausio lygio susitikime Škotijoje praėjusių metų liepos mėnesį, 60-ųjų JTO metinių minėjime Niujorke, neseniai įvykusiame metiniame Bretton Woods institucijų pasitarime Tony Blair, Horst Kohler ir netgi naujai išrinktas Pasaulio banko prezidentas Paul Wolfowitz pritarė būtinybei gelbėti Afrikos šalis nuo pražūties.

Todėl Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas ir nori atkreipti ypatingą dėmesį į skubių sprendimų reikalaujančias problemas, apie kurias ne kartą yra pasisakęs išreišdamas įvairias pozicijas:

- suteikti pirmenybę Afrikai, žinoma, būtina, bet taip pat svarbu, įgyvendinant naujo valdymo principus, sudaryti galimybes pilietinei visuomenei įvairiapusiškai ir aktyviai dalyvauti.
- AIDS turi būti paskelbta neatidėliotino sprendimo reikalaujančia problema, kadangi šiuo metu mūsų akivaizdoje ir mums gana abejingai stebint vyksta dar viena „tragedija“.

3.1 Pirmenybė Afrikai

3.1.1 Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas pritaria Europos Komisijos ketinimui į Europos Sąjungos pagalbos vystymuisi prioritetines zonas įtraukti Vidurio ir Pietų Afrikos šalis. Tačiau, siekiant veiksmingumo, reikėtų geresnio valdymo Afrikoje tiek nacionaliniu, tiek ir regionų lygiu, kadangi tai svarbu ir tarpvalstybinėms Afrikos organizacijoms, valstybėms ir pilietinės visuomenės organizacijoms. Pastarosios, būdamos nepriklausomos (tačiau reikėtų dar labiau skatinti šių organizacijų nepriklausomybę), arti gyventojų ir galinčios reaguoti, yra pajėgios padėti tiesiogiai susijusioms gyventojų grupėms iš tiesų dalyvauti vystymosi politikos įgyvendinimo procese. Afrikos atsilikimo priežastys yra labai įvairios, tačiau vienos svarbiausių ir turinčių didelį poveikį — tai pilietinės visuomenės savarankiškumo ir jos stiprinimo stoka. Kotonu susitarime apibrėžta delegavimo koncepcija, sukurta pirmiausia šioms problemoms spręsti, yra neveiksminga, kadangi susitarime numatyta tiesioginė (o tik sąlyginė) pagalba asociacijoms yra sunkiai įgyvendinama.

3.1.2 Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas siūlo:

- Sudaryti daugiau ir geresnių galimybių Afrikos pilietinės visuomenės organizacijoms gauti Bendrijos finansavimą. Užtikrinti galimybes gauti tiesioginę pagalbą nacionaliniu lygiu. Be to, papildant nacionalines programas, turi būti sukurta horizontali programa nevalstybiniais suinteresuotiems subjektams finansuoti;
- išplėsti ir susisteminti pilietinės visuomenės dalyvavimą apibrėžiant ir įgyvendinant bendradarbiavimo politiką bei strategiją, siekiant skatinti jos dalyvavimą vystymosi procese ir taip prisidėti prie gero valdymo kūrimo. Jei ir pastebima vienokia ar kitokia pažanga, tai tik todėl, kad jau išgirstama visuomenė, kuri išdėsto savo nuomonę pamažu ir užtikrintai, pasitelkdama socialinius partnerius, patikimas ir garbingas asociacijas, pirmiausia tas, kurios imasi skatinti

moterų ir vyrų lygybę, vietos ekonomikos vystymą, švietimą ir informaciją.

3.1.3 Europos Sąjunga mano, kad būtina laikytis žmogaus teisių srityje skelbiamų vertybių. Todėl Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas ragina, kad Europos Sąjungos parama pilietinei visuomenei taptų realybe, o atsižvelgiant į problemas žmogaus teisių srityje būtina:

- laikytis pragmatiškos pozicijos apibrėžiant paramą,
- surasti tikrus partnerius, gebančius dalyvauti dialoge su vyriausybėmis, visų pirma sukuriant nepriklausomų NVO tinklus;
- teikti projektų pasiūlymus, kad būtų užtikrintas jų finansavimas, o mikroprojektus įgyvendinti vietos lygiu;

3.1.4 Su tais pačiais sunkumais galima susidurti ir vykdant ekonominės partnerystės susitarimus (EPS). Siekiant įvykdyti tikrą bendros rinkos programą, kaip tikrą reformų programą, reikėtų pastebėti, kad:

- pilietinės visuomenės ir Afrikos gyventojų žmogiškieji ir techniniai gebėjimai dar vystomi labai ribotai, ypač kai kalbama apie moteris;
- jei tikslinga Europos Sąjungos pagalba būtina gamybos veiksniams stiprinti, tai daryti reikėtų veiksmingiau, o vykdant EPS programą, būtina turėti suderintus tarptautinius tinklus.

3.1.5 Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas atkreipė dėmesį į pradėtas derybas, kuriomis siekiama sudaryti EPS su įvairiomis regionų grupėmis, ir tikisi, kad proceso pabaigoje suklestės prekyba, kuri turės teigiamą poveikį tvariam vystymuisi ir padės panaikinti skurdą. Tačiau siekdamas, kad šie susitarimai būtų naudingi gyventojams, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas ragina įvykdyti šiuos reikalavimus:

- skleisti kiek įmanoma išsamesnę informaciją, kuri suteiktų galimybę pilietinės visuomenės organizacijoms nuolat dalyvauti derybose ir rengiant poveikio tyrimus tiek nacionaliniu, tiek regionu lygiu;
- skatinti privataus sektoriaus dalyvavimą derybose ir pagalbą stiprinant gebėjimus;
- integruoti socialinių pasekmių ir lyčių lygybės aspektus į poveikio tyrimus;
- suteikti prekybos susitarimams lankstumo, kuris padėtų jų vykdymo laikotarpiu apsaugoti tokius susitarimus pasirašiusias įmones, sukurti besikuriančiai pramonei reikalingą apsaugą ir apsaugos priemones, kad ji gebėtų konkuruoti su naujomis išsivysčiusiomis šalimis.

— įvedus laikinas finansines kompensacijas, o kartu sudarius galimybę pasinaudoti lankstesnėmis priemonėmis, kad būtų išlaikoma bent minimali fiskalinė autonomija prekybos sektoriuje, būtina atkurti nuosavus išteklius. Iš tiesų, valstybių, praradusių viešuosius išteklius dėl muitų mokesčių mažinimo, finansinė padėtis dažniausiai jau yra nestabili ir jos negali užtikrinti minimalaus valstybės finansavimo švietimo ir sveikatos apsaugos srityse.

3.1.6 Tačiau, kad ekonominis vystymas duotų kuo daugiau naudos ir juo nebūtų piktnaudžiaujama, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas pageidautų, kad teikiant Europos Sąjungos pagalbą Afrikos vystymuisi būtų atsižvelgta į socialinės sanglaudos ir visų piliečių galimybės gauti tinkamą darbą principus. Šių principų bus dar labiau laikomasi, jei vyks tikras socialinis dialogas, o žvelgiant dar plačiau, visų pilietinės visuomenės suinteresuotų subjektų dialogas.

3.1.7 Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas siūlo: pritarti Europos Komisijos komunikate ⁽²⁾ išsakytiems raginimams bendradarbiauti su Afrikos ekonominių, socialinių ir kultūros reikalų komitetais siekiant dalinantis patirtimi ir žiniomis, ypač stengtis, kad tokie komitetai taptų naudingais partneriais skiriant investicijas ir pagalbą pagal sektorių ir geografinius poreikius;

— prireikus dalintis savo patirtimi ir įgūdžiais nacionaliniu lygiu ir, atsižvelgiant į Afrikos šalių kultūrų ypatumus, raginti steigti ekonomikos ir socialinių reikalų tarybas visose šalyse, kuriose tokių organizacijų dar nėra, ir remti jau susikūrusias, tačiau prarandančias matomumą ir įtaką; Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas pastebi teikiančius vilčių požymius: vis didesnė teigiama Afrikos Sąjungos įtaka, Europos konsensusas dėl vystymosi tarp ES Tarybos, Europos Parlamento ir Europos Komisijos; tam tikrų regionų pilietinės visuomenės organizacijų, pavyzdžiui ūkininkų, VMĮ, socialinių partnerių ir kt., apjungimas į bendrą tinklą.

Todėl galima daryti išvadą, kad Europos Sąjunga suvokia, kad pilietinė visuomenė mažai dalyvauja, ir todėl būtina į ją atsižvelgti įgyvendinant naują strategiją.

3.2 Kova su pandemijomis

3.2.1 Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas ragina visus politinius vadovus ir už ekonominius ir socialinius reikalus atsakingus asmenis vienyti sprendžiant AIDS problemą. Taip pat jis palankiai vertina TDO (Tarptautinės darbo organizacijos) ir TLPSK (Tarptautinės laisvųjų profesinių sąjungų konfederacijos) vadovų apsilankymą Komitete, kurio metu jie pakvietė Komitetą bendradarbiauti įgyvendinant 2003 m. aštuoniose pietinėse Afrikos šalyse pradėtus kovos su pandemijomis planus.

3.2.2 Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas privalo kalbėti apie šią kovą visose institucijose, regionų ir vietos seminaruose, plenariniuose posėdžiuose. Švietimo sistemos dėka ir pilietinės visuomenės suinteresuotiems subjek-

tams įtraukus šeimas, atsirado viltis, kadangi pirmą kartą pastebima, kad Senegale, Ugandoje, Zimbabvėje mažėja sergančiųjų AIDS, o gyvenimo trukmė pradėjo augti. Todėl negalima nuleisti rankų. Europos Komisija paskelbė kovos su AIDS planavimo vadovus, skirtus nacionaliniams partneriams.

3.2.3 Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas tvirtina, kad šioje kovoje būtinos didelės lėšos vykdant nuolatinę prevencijos politiką ir taikant gydymo strategiją, kuri tapo įmanoma sukūrus efektyvias ir paprastas terapijos priemones, kurių visos kainos turi būti reguliuojamos Pasaulinės prekybos organizacijos TRIPS (sutartys dėl intelektinės nuosavybės teisių aspektų, susijusių su prekyba) sutartimi. Taip pat būtina remti patikimos ir visiems prieinamos vakcinos kūrimą.

3.2.4 Besivystančių šalių poreikiai kovojant su visuotinėmis pandemijomis, pirmiausia ŽIV ir AIDS, Vidurio ir Pietų Afrikoje, yra labai dideli, kadangi žmogiškosios, socialinės ir ekonominės pasekmės jau dabar yra katastrofiškos. Tai neatidėliotino sprendimo reikalaujanti problema, kadangi šalyse, kuriose sergančiųjų AIDS skaičius labai didelis (45–49 proc.), kyla bado grėsmė. Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas Europos Sąjungai siūlo imtis veiksmų dviem lygiais:

— Pasauliniu lygiu

vykstant Dohos ciklo deryboms dėl Pasaulio prekybos organizacijos (PPO) veiklos išplėtimo, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas rėmė ir toliau remia Europos Komisijos poziciją, skatinančią aprūpinti vaistais šalis, nukentėjusias nuo visuotinių pandemijų. Be to, naujos priemonės skatina Europos Sąjungą dalyvauti bendrame dialoge su JTO kovos su AIDS organizacijomis, Pasauliniais fondais, Jungtinių Tautų Organizacijos pabėgėlių reikalų vyriausiojo komisaro valdyba ir Pasaulio sveikatos organizacija.

— Nacionaliniu lygiu

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas laikosi nuomonės, kad pilietinės visuomenės organizacijos lengviausiai gali pasiekti kaimo vietovių gyventojus šalyse, kuriose trūksta infrastruktūros, o viešosios valdžios institucijos neturi pakankamai priemonių teikti būtiniausias paslaugas visoje teritorijoje.

Todėl Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas, atsiliepdamas į AKR šalių ekonominių ir socialinių partnerių prašymą, ragina, kad Europa sukurtų atskirą finansavimo sistemą ir leistų pilietinės visuomenės organizacijoms skleisti gyventojams informaciją apie pandemijas.

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas mano, kad visų trijų pandemijų (AIDS, maliarijos ir tuberkuliozės) problemas reikia spręsti kompleksiskai ir remtis pilietine visuomene, visų pirma pacientų asociacijomis, kurios atstovauja sergantiems gyventojams. Šių asociacijų veikla šalyse, gaunančiose pagalbą, rodo, kaip pilietinė visuomenė gali prisidėti sprendžiant problemas.

Europos Sąjunga privalo padėti išspręsti žmogiškųjų išteklių krizę stiprindama žmogiškuosius ir techninius gebėjimus.

⁽²⁾ 2005 m. balandžio mėnesio COM(2005) 132 „Paspirtinti pažangą siekiant Tūkstantmečio vystymosi tikslų įgyvendinimo – Europos Sąjungos įnašas“.

Žmogiškųjų išteklių ir gebėjimų sustiprinimas paskatins šias organizacijas kurti sąjungas ir partnerystes su visais suinteresuotais subjektais kovoje su pandemijomis.

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas reikalauja, kad prevenciniams veiksams (pirmiausia sąlygų moterims planuoti šeimą sudarymui) ir pagalbai ligoniams bei jų artimiesiems būtų skiriama Europos finansinė parama.

3.2.5 Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas mano, kad NVO, socialiniai partneriai or politiniai vadovai turėtų dar labiau susitelkti. Komitetas turi būti visų suinteresuotų subjektų veiklos koordinatorius šioje svarbioje kovoje. Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas nori būti šios kovos atidus stebėtojas, kadangi šis mušis yra svarbus ir

lemiamas visoms šalims, kuriose išplitusi epidemija. Nereikia savęs apgaudinėti: dėl suinteresuotų subjektų veiklumo stokos jau iškilo ir bado problema ten, kur plinta AIDS.

3.2.6 Reikėtų, kad Europos Sąjunga, sukurdamą ypatingus partnerystės ryšius su Pasaulio prekybos organizacija (PPO), sutelktų dėmesį į vaistų kainų mažinimą. Komitetas ragina Europos Sąjungos valstybes nares prisijungti prie didelės apimties ir ilgalaikės vaistų finansavimo iniciatyvos (2006 m. vasario mėn. Paryžiaus konferencija). Jis pripažįsta, kad tokia iniciatyva sustiprintų nacionalinių ekonomikos ir socialinių reikalų tarybų dalyvavimą. Tarybos galėtų prisidėti prie iniciatyvos įgyvendinimo, vertinimo ir kontrolės, kad būtų užtikrintas realus šios naujos priemonės poveikis.

2006 m. gegužės 18 d., Briuselis

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto

pirmininkė

Anne-Marie SIGMUND

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Pasiūlymo priimti Europos Parlamento ir Tarybos rekomendaciją dėl bendrųjų visą gyvenimą trunkančio mokymosi gebėjimų

COM(2005) 548 final — 2005/0221 (COD)

(2006/C 195/26)

Taryba, vadovaudamasi Europos bendrijos steigimo sutarties 262 straipsniu, 2005 m. lapkričio 28 d. nusprendė pasikonsultuoti su Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetu dėl *Pasiūlymo priimti Europos Parlamento ir Tarybos rekomendaciją dėl bendrųjų visą gyvenimą trunkančio mokymosi gebėjimų*

Užimtumo, socialinių reikalų ir pilietybės skyrius, kuris buvo atsakingas už Komiteto darbo šiuo klausimu organizavimą, 2006 m. gegužės 3 d. priėmė savo nuomonę. Pranešėja Mária Herczog.

427-ojoje plenarinėje sesijoje, įvykusioje 2006 m. gegužės 17–18 d. (gegužės 18 d. posėdis), Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas priėmė šią nuomonę 124 nariams balsavus už, 2 — prieš ir 3 susilaikius.

1. Santrauka

1.1 Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas vienareikšmiškai palaiko Komisijos rekomendacijas dėl bendrųjų visą gyvenimą trunkančio mokymosi gebėjimų, kurios visiškai atitinka žinių visuomenės siekiančią Lisabonos strategiją ir 2005–2008 m. užimtumo politikos gaires.

1.2 EESRK mano, kad pasiūlymas (jeigu jis bus įgyvendintas) gali sušvelninti šiuo metu darbo rinkoje kylančias problemas, visų pirma sumažinti esamos darbo jėgos pasirengimo ir ekonominių poreikių neatitikimą.

1.3 Mokymo srityje sutelkus dėmesį į bendruosius gebėjimus, būtų galima įgyvendinti pagrindinį bendrą tikslą —

pasiekti, kad, pabaigę pradinio ugdymo ir mokymo programas, jaunuoliai turėtų tokius bendruosius gebėjimus, kurie yra būtini žengiant į suaugusiųjų gyvenimą, ir sėkmingai įsilietų į darbo rinką kaip samdomi darbuotojai arba darbdaviai, o suaugusieji tokius gebėjimus galėtų ugdyti ir lavinti visą gyvenimą remdamiesi tvirtu bendrųjų žinių pagrindu, kuris yra viena pagrindinių gebėjimo nuolat prisitaikyti sąlygų.

1.4 EESRK mano, kad įgyvendinant šį tikslą ypač svarbu, kad mokytojai būtų tinkamai pasirengę tiek valstybinio švietimo, tiek profesinio ir suaugusiųjų mokymo srityje ir galėtų veiksmingai padėti besimokantiejiems įgyti bendruosius gebėjimus, ir, kita vertus — patys įgyti ir nuolat lavinti savo profesinei veiklai būtinus bendruosius gebėjimus.

1.5 Pritardamas visiems išdėstytiems tikslams, EESRK laikosi nuomonės, jog svarbiausia jauniems asmenims, per anksti paliekančioms mokyklą, suteikti galimybę pasiūlyme minimus bendruosius gebėjimus įgyti pagal neformaliojo mokymo programas.

1.6 Turint omenyje tai, kad gyventojai senėja, būtina prailginti pagyvenusių darbuotojų profesinės veiklos laikotarpį. EESRK mano, jog ypač svarbu, kad valstybių narių vyresnio amžiaus darbuotojai irgi turėtų galimybę įgyti trūkstamus gebėjimus ir kad valstybės narės sukurtų švietimo ir mokymo infrastruktūrą, kuri leistų palaikyti ir lavinti jau įgytus gebėjimus.

1.7 EESRK pripažįsta, kad socialiniai partneriai, kaip svarbiausi darbo rinkos veikėjai, atlieka pagrindinį vaidmenį įgyvendinant nustatytus tikslus ir prižiūrint, kaip jie vykdomi. Europos socialinių partnerių bendri veiksmai visą gyvenimą trunkančio mokymo srityje pagal pirmąją daugiametę darbo programą, sudarytą 2003–2005 m. laikotarpiui, paskatino parengti visą gyvenimą trunkančio mokymosi gebėjimų ir kvalifikacijos tobulinimo veiksmų planą. Numatyta ir kita veikla, pavyzdžiui, daugiametėje 2006–2008 m. programoje, pagal kurią Europos socialiniai partneriai tarsis dėl galimybės šiuo klausimu sudaryti savanorišką susitarimą.

1.8 EESRK taip pat ragina nevyriausybinės organizacijas aktyviau dalyvauti visame procese ir rekomenduoja stiprinti dialogą su pilietine visuomene.

1.9 Iš esmės svarbu, kad stebint ir vertinant tikslų, susijusių su visą gyvenimą trunkančiu mokymusi, įgyvendinimą būtų galima naudotis patikimais statistiniais duomenimis. Dėl šios priežasties EESRK palaiko Europos Komisijos pasiūlymą priimti reglamentą dėl statistinių duomenų, susijusių su visą gyvenimą trunkančiu mokymusi, rinkimo. Šiuo pasiūlymu kuriami metmenys, kaip valstybėse narėse suderinti ar net suvienodinti valstybių narių taikomus duomenų rinkimo metodus ir užtikrinti didesnę duomenų patikimumą ir palyginamumą. Reikėtų dėti pastangas, kad tokiu būdu renkami duomenys būtų nuolat atnaujinami ir patikimi ir kad jais būtų galima remtis analizuojant pagrindinius Sąjungos politinių tikslų aspektus.

2. Įžanga ⁽¹⁾

2.1 Baigusi ilgą tyrimų, pasirengimo ir konsultacijų procesą, Komisija pateikė pasiūlymą visą gyvenimą trunkančio mokymosi srityje priimti kompleksinę veiksmų programą. Europos

⁽¹⁾ EESRK nuomonė dėl pasiūlymo priimti Europos Parlamento ir Tarybos sprendimą, nustatantį integruotą veiksmų programą švietimo ir mokymosi visą gyvenimą srityje, SOC/176, pranešėjas Koryfidis. OL C 221, 2005 9 8.

ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas palankiai vertina šį pasiūlymą ir nori atkreipti dėmesį į tai, kad šioje nuomonėje išdėstytiomis mintimis siekiama, kad konkretus Europos Komisijos pasiūlymas būtų kiek galima naudingesnis ir veiksmingesnis.

2.2 Atsižvelgiant į išsakytas pastabas, EESRK požiūrį į Komisijos pasiūlymą iš esmės nulėmė jo šioje srityje sukauptos žinios ir patirtis:

2.3 trūkdziai, atsiradę įgyvendinat Lisabonos strategijos tikslus,

2.4 vėlavimas mokymą ir švietimą derinti su produktyvumu ⁽²⁾,

2.5 Europos demografinė padėtis ir

2.6 neseniai Europos ir net pasaulio mastu pradėtas reikšti susirūpinimas, kaip minėtas problemas reikėtų spręsti ⁽³⁾.

3. Komisijos pasiūlymo esmė

3.1 Pagrindinių įgūdžių darbo grupė ⁽⁴⁾, sudaryta 2001 m. kuriant darbo programą *Švietimas ir mokymas 2010*, parengė žiniomis pagrįstoje visuomenėje būtinų bendrųjų gebėjimų metmenis ir pateikė rekomendacijų, kaip visiems piliečiams užtikrinti galimybę įgyti šiuos gebėjimus ⁽⁵⁾.

3.2 Svarbiausias bendras tikslas — imtis veiksmų, kad įgiję pagrindinį išsilavinimą jauni žmonės turėtų tokius bendruosius gebėjimus, kurie būtini suaugusiųjų gyvenime, o suaugusieji tokius gebėjimus galėtų ugdyti ir lavinti visą gyvenimą.

3.3 Rekomendacijoje nurodomi tokie bendrieji gebėjimai: 1) bendravimas gimtąja kalba; 2) bendravimas užsienio kalbomis; 3) matematiniai gebėjimai ir pagrindiniai gebėjimai mokslo ir technologijų srityse; 4) skaitmeninis raštingumas; 5) mokymasis mokyti; 6) tarpasmeniniai, tarpkultūriniai, socialiniai ir pilietiniai gebėjimai; 7) verslumas; 8) kultūrinė išraiška. Rekomendacijoje apibūdinamos kiekvienai iš šių sričių reikalingos žinios, įgūdžiai ir metodai.

3.4 Bendrųjų gebėjimų srityje pradėti darbai glaudžiai susiję su daugeliu kitų iniciatyvų bei įvairia šiuo metu vykdoma veikla, pavyzdžiui, su tebesitęsiančiu Europos kvalifikacinių sistemų (EKS) kūrimu arba pastangomis siekti didesnio kvalifikacinių sistemų skaidrumo (pavyzdžiui, neformaliojo mokymosi metu įgytų žinių pripažinimas).

⁽²⁾ EESRK nuomonė dėl mokymo ir produktyvumo, SOC/183, pranešėjas Koryfidis, OL C 120, 2005 5 20.

⁽³⁾ Žr. W. Kok vertinimo, atlikto įpusėjus Lisabonos strategijos įgyvendinimui, 2005 m. kovo mėn. ataskaitą (http://europa.eu.int/comm/libson_strategy/pdf/2004-1866-FR-complet.pdf).

⁽⁴⁾ Darbo grupė pasirinko terminus „gebėjimas“, kuris reiškia žinių, įgūdžių ir požiūrių visumą, ir „bendrasis gebėjimas“, kuriuo apibūdinami visiems būtini gebėjimai. Ši reikšmė apima daugiau nei tik pagrindinius įgūdžius.

⁽⁵⁾ Pagrindinių įgūdžių darbo grupės 2003 ir 2004 m. pažangos ataskaitos: http://europa.eu.int/comm/education/policies/2010/et_2010_fr.html.

3.5 Pasiūlyme numatyta pamatinė priemonė, nustatanti visiems būtinus bendruosius gebėjimus; taip remiami valstybių narių veiksmai, kuriais bendrieji gebėjimai įtraukiami į visą gyvenimą trunkančio mokymosi įgyvendinimo strategijas.

3.6 Šios pamatinės priemonės tikslas — padėti politinius sprendimus priimančioms asmenims, mokymo paslaugų teikėjams, darbdaviams ir patiems besimokantiems valstybės ir Europos mastu įgyvendinti bendrus tikslus.

3.7 Rekomendacijoje apibūdinami žinių ekonomikoje ir visuomenėje kiekvienam piliečiui būtini bendrieji gebėjimai. Joje pripažįstama, kad sprendimai dėl įgyvendinimo turi būti priimami valstybės, regiono ir vietos lygiu. Rekomendacijoje valstybės narės raginamos užtikrinti, kad visi pagrindinių išsilavinimą įgiję asmenys būtų įgiję bendruosius gebėjimus, ir, remiantis Europos pamatiniais kriterijais, raginamos spręsti nevienodų mokymosi galimybių klausimą.

3.8 Kalbant apie suaugusiuosius, rekomendacija ragina drauge su socialiniais partneriais kurti bendrą infrastruktūrą, užtikrinsiančią vyresnio amžiaus piliečiams galimybę naudotis priemonėmis, skirtomis gebėjimams įgyti.

3.9 Galiausiai, rekomendacijoje Komisijos prašoma remti nacionaliniu lygiu įgyvendinamas reformas — mokymąsi bendradarbiaujant, keitimąsi geros praktikos pavyzdžiais ir nuolatinį stebėjimą, kaip įgyvendinami tikslai.

3.10 Rekomendacijoje nenagrinėjami su Bendrijos biudžetu susiję klausimai.

4. Bendrosios EESRK pastabos

4.1 Rekomendacija siekiama remti valstybių narių pastangas plėtoti savo pagrindinio švietimo ir mokymo sistemas, suaugusiųjų mokymo galimybes ir visą gyvenimą trunkančio mokymosi sistemą parengiant pamatinę priemonę, skirtą bendriesiems gebėjimams įgyti. Nors dėl tikslaus gebėjimų turinio apibrėžimo ekspertai dar galėtų diskutuoti, ir šios diskusijos būtų pagrįstos (ir būtinos), tačiau visas rekomendacijos tekstas aiškiai nurodo mokykliniame ugdyme ir suaugusiųjų mokyme pageidautiną pagrindinio išsilavinimo kryptį.

4.2 Ankstesnėje nuomonėje dėl mokymo ir produktyvumo ryšio ⁽⁶⁾ EESRK visoms valstybėms narėms išsakė kritinių pastabų dėl to, kad mokymo sistemos yra nepakankamai sudėrintos ir joms trūksta nuoseklumo. Šiose kritinėse pastabose teigiama, kad visų šalių tęstinio profesinio mokymo sistemos

yra nesusijusios su kitomis ugdymo sistemomis ir nepakankamai atsižvelgiama į esamą ekonominę ir socialinę padėtį. Mokymo turinį dažnai lemia trumpalaikiai reikalavimai, o tai ilgina gali virsti bloga tendencija. Turėdamas tai omenyje, Komitetas mano, kad rekomendacijos dėl bendrųjų gebėjimų gali tapti įvairių ugdymo programų bendrosiomis gairėmis ir vienu iš svarbiausių principų siekiant darnesnės įvairių ugdymo sistemos sudėtinų dalių veiklos.

4.3 Kita vertus, Bendrijos strategijos įgyvendinimo vertinimas tiksliai atspindi bendrųjų gebėjimų aiškinimo skirtumus bei įvairių jos pagrindu parengtų praktinių programų tarpusavio prieštaravimus. Jau ilgus metus tiek Sąjungoje, tiek už jos ribų vyksta diskusijos dėl mokslinio ir konkretaus gebėjimo sąvokos apibrėžimo. Pavyzdžiui, EBPO savarankiškai vykdytame DeSeCo projekte apibrėžti tie bendrieji gebėjimai, kurie buvo laikomi svarbiausiais (ir jie iš dalies atitinka rekomendacijos pasiūlyme minimus gebėjimus).

4.4 Darbo rinkoje vertinamų ir socialinę sėkmę užtikrinančių žinių įsisavinimas (atsižvelgiant į vadinamosios žinių visuomenės elementarią logiką) vyksta visuomenę sudarančių grupių ir individų rungtyniavimo (konkurencijos) sąlygomis. Valstybės, įgyvendindamos strategines programas, turėtų visiems sukurti vienodas konkurencijos sąlygas.

4.5 Kalbant apie visą gyvenimą trunkantį mokymąsi ir gebėjimus, pritariant rekomendacijos tekstui, reikia pabrėžti ne tik tai, kad svarbu skatinti įvairių gebėjimų įgijimą, bet ir būtinybę specialiomis programomis palaikyti jau įgytus gebėjimus.

4.6 Rekomendacijų dėl bendrųjų gebėjimų įgyvendinimas — didžiulis darbas valstybių narių švietimo sistemoms. Jų integravimas, ypač susijęs su pagrindiniu išsilavinimu visų pirma tose švietimo sistemose, kurioms dar nepavyko panaikinti nelanksios ir dalykinės sistema pagrįstos švietimo struktūros, reikalauja iš esmės naujo požiūrio.

4.7 Rekomendacijoje keliamas ir kitas svarbus uždavinys, susijęs su švietimo sistemoje dirbančių mokytojų požiūrio ir jų parengimo keitimu. Dėl šios priežasties, EESRK nuomone, ypač svarbu, kad jie būtų pasirenkę tiek valstybinio privalomojo ugdymo srityje, tiek profesinio ir suaugusiųjų mokymo srityje realiai padėti besimokantiems įgyti bendruosius gebėjimus, o kita vertus — patys įgytų ir nuolat lavintų jų profesinei veiklai reikalingus bendruosius gebėjimus.

⁽⁶⁾ EESRK nuomonė dėl mokymo ir produktyvumo, SOC/183, pranešėjas Koryfidis, OL C 120, 2005 5 20.

4.8 Pasiūlyme nagrinėjamas socialinės sanglaudos požiūriu svarbus klausimas ⁽⁷⁾ dėl pagalbos vyresnio amžiaus asmenims įgyti reikiamų gebėjimų. Siekdamas prioritetinio Sąjungos tikslo — didinti užimtumą, valstybės narės savo dėmesį bei švietimui skiriamus išteklius nukreipia į pagrindinį išsilavinimą įgyjančius asmenis bei į aktyvius gyventojų sluoksnius. Vis dėlto vyresnio amžiaus gyventojų gebėjimų trūkumas pagrįstai kelia daug klausimų. Kai kuriose srityse, pavyzdžiui, skaitmeninio raštingumo, atotrūkis tarp kartų jau yra akivaizdus. Dauguma valstybių narių nusistato nacionalinius strateginius tikslus, susijusius, pavyzdžiui, su e. vyriausyste arba skaitmeninės informacijos ir svarbių paslaugų prieinamumu piliečiams. Tai reiškia, kad galimybę gauti informaciją ir dalyvauti visuomenės gyvenime suteikiama tik įgijus bendruosius gebėjimus (pavyzdžiui, pagrindines informatikos žinias). Kadangi vyresnio amžiaus asmenys ir kitos nepalankioje padėtyje esančios grupės negali pasinaudoti programomis, skatinančiomis įgyti pagrindinius gebėjimus, siekiant šių tikslų galima sulaukti socialinės sanglaudos požiūriu neigiamų pasekmių.

4.9 Turint omenyje tai, kad gebėjimais grįstos švietimo sistemos įgyvendinimo pasekmės yra labai sudėtingos švietimo politikai, labai svarbu visoje Sąjungoje pradėti nuolatinį šios srities ekspertų dialogą ir plačiai skelbti tokio keitimosi nuomonėmis išvadas. Kadangi klausimas yra sudėtingas, pageidautina, kad Komisija, atsižvelgdama į Europos bendrijos steigimo sutartimi jai suteiktus įgaliojimus ir į subsidiarumo principą, padėtų valstybių narių ekspertams ne tik nustatyti švietimo politikos tikslus, bet ir jų įgyvendinimo būdus, konkrečias priemones ir kliūtis. (Reikėtų keistis geros praktikos pavyzdžiais ir analizuoti nesėkmes).

5. Statistinių duomenų apie visą gyvenimą trunkantį mokymąsi rinkimas

5.1 Šiuo požiūriu visą gyvenimą trunkančio mokymosi klausimas glaudžiai susijęs su reglamento dėl švietimo ir visą gyvenimą trunkančio mokymosi statistikos rengimo ir plėtotės projektu ⁽⁸⁾.

5.2 Reglamento projekte numatoma, jog, norint atviro koordinavimo metodo įgyvendinimui švietimo ir mokymo srityje sukurti palankias sąlygas, Europos Sąjungai reikia vis daugiau švietimo, mokymo ir visą gyvenimą trunkančio mokymosi statistinių duomenų ir palyginamųjų rodiklių.

5.2.1 Šiandien bendradarbiavimas ir keitimasis duomenimis tarp valstybių narių vyksta nebyliu susitarimu. Reglamento projektu siekiama sukurti teisinį pagrindą, leisiantį sukurti tvarią švietimo duomenų rengimo sistemą, kuri gali tapti Bendrijos lygmeniu įvairiose srityse vykstančių politinių diskusijų išeities tašku.

⁽⁷⁾ „Vyresnio amžiaus asmenų“ grupės apibrėžimas: nedirbantys ir (arba) galutinai baigę dirbti asmenys?

⁽⁸⁾ Pasiūlymas dėl Europos Parlamento ir Tarybos reglamento dėl švietimo ir visą gyvenimą trunkančio mokymosi statistikos rengimo ir plėtotės, COM/2005/0625 final - COD 2005/0248.

5.2.2 Rekomendacijos tikslas — sukurti metmenis, apimšančius visą esamą ir numatomą veiklą visą gyvenimą trunkančio mokymosi statistikos srityje, išskyrus mokymą įmonėse, kuriam skirtas Eurostato atliekamas tęstinio profesinio mokymo tyrimas, tapęs neseniai priimto specialaus reglamento tema.

5.2.3 Pasiūlyme kalbama tik apie švietimo, mokymo ir visą gyvenimą trunkančio mokymosi statistinius duomenis, kurie Komisijai turi būti teikiami siekiant parengti Bendrijos statistiką.

5.2.4 Pagrindinis reglamento tikslas — sukurti bendruosius statistinius standartus, leisiančius kaupti suderintus duomenis ir tokiu būdu kurti nuoseklios Bendrijos statistikos formavimo visą gyvenimą trunkančio mokymosi srityje bendruosius metmenis.

5.3 Nepaprastai svarbu, kad statistiniai duomenys leistų susidaryti realų bendrą požiūrį į minėtus procesus, nes juo remiantis bus formuojami Europos Sąjungos strateginiai tikslai. Lygiai taip pat svarbu, kad vertinimai, kurie bus laikomi tinkamais įgyvendinant strategijas, galėtų būti pagrįsti surinktais duomenimis ir metodikos požiūriu patikimų ir tinkamai surinktų duomenų grupėmis bei jais paremtomis išvadomis. Svarbu turėti duomenų ir rodiklių, leisiančių atlikti tarptautinio masto palyginimus.

5.3.1 Mokymo ištekliai skirstomi ypač nelygiai. Suaugusiųjų mokymas daugeliu atveju ne padeda atkurti pusiausvyrą, o tik padidina šią nelygybę (tai rodo surinkti šios srities duomenys). Stebint ir vertinant šioje srityje pasiektą pažangą, reguliarius duomenų, pagrįstų pamatiniais principais ir bendromis metodinių duomenų bazėmis, pateikimas gali tapti atspirties tašku.

5.4 Šiuo metu daugelis tuo pačiu metu (bet dažniausiai nepriklausomai) atliekamų statistinių tyrimų yra susiję su skirtingomis švietimo, mokymo ir suaugusiųjų mokymo sritimis. Europos Sąjungos duomenų rinkimo priemonės, netgi pasitelkus šiuo metu pradedamus naujuosius statistinius tyrimus, negali aprėpti visos šios srities. Turint omenyje Eurostato veiklos ypatybes, tarp jo ir kitų duomenų rinkimo įstaigų atliekamų statistinių tyrimų, jų turinio bei kryptių yra tam tikras skirtumas.

5.5 Siekiant teisingiau panaudoti išteklius pageidautina, kad tinkamai renkant duomenis būtų išvengta moksliniu požiūriu nepateisinamo dalinio dubliavimosi, bet tuo pat metu reikia stengtis, kad skirtingų tyrimų rezultatai vienu ar kitu būdu galėtų būti lyginami. Tikrai glaudus bendradarbiavimas mokslo srityje su Europos Sąjungos nepriklausomomis specializuotomis įstaigomis (EBPO, Tarptautine švietimo pasiekimų vertinimo asociacija) ir duomenų lyginimas su jų statistinių tyrimų rezultatais gali garantuoti ir viena, ir kita.

5.6 Esamomis sąlygomis glaudus techninis bendradarbiavimas su Sąjungos nepriklausomomis organizacijomis, atrodo, iš esmės svarbus, kadangi šiuo metu bendrųjų gebėjimų vertinimas nepriklauso Eurostato — Europos statistikos instituto — kompetencijai. (Gebėjimų vertinimo srityje svarbiausią vaidmenį turi atlikti EBPO atliekami tyrimai, visų pirma tarptautinė moksleivių vertinimo programa (PISA) ir šiuo metu rengiama programa, kuria siekiama vertinti suaugusiųjų gebėjimus, pavadinta Tarptautinio suaugusiųjų gebėjimų vertinimo programa (PEICA).

5.7 Statistiniai duomenys labai reikalingi politikos rengimui ir pasiektos pažangos vertinimui. Esamą padėtį atspindinčių statistinių duomenų paklausa netgi pastebimai didėja. Svarbiausia, kad valstybės narės duomenis rinktų vadovaudamosi panašia metodika ir kad pirmumas būtų teikiamas statistikos duomenų patikimumui ir palyginamumui.

6. Konkrečios pastabos

6.1 Duomenų rinkimo sistemų veikla yra labai brangi. Suvokdamas šią problemą, EESRK mano, kad, atsižvelgiant į

valstybių narių gebėjimą priimti šią naštą, būtų teisinga išanalizuoti galimybę ilgainiui sutrumpinti duomenų apie visą gyvenimą trunkantį mokymąsi rinkimo penkmečio ciklus, t. y. tyrimus atlikti dažniau. Duomenų rinkimo srityje didelių statistinių tyrimų, susijusių su politiniu požiūriu svarbiausiomis sritimis, papildymas dažniau, gal net kasmet atliekamais tiksliniais tyrimais ir mažesnio masto tyrimais galėtų tapti trumpalaikiu sprendimu. Tokie tiksliniai tyrimai bei jų išvados pagrįsta analizė politiniu požiūriu padės sekti svarbiausių procesų pažangą ir vertinti Bendrijos tikslus visą gyvenimą trunkančio mokymosi įgyvendinimo srityje.

6.2 Atrodytų teisinga, kad duomenų apie mokymą įmonėje rinkimui irgi būtų taikomas siūlomas reglamentas, turint omenyje, kad jie susiję su svarbia visą gyvenimą trunkančio mokymosi dalimi. Dalis šio mokymo (tas, kuris vyksta įmonėse, turinčiose dešimt arba daugiau darbuotojų) šiuo metu analizuojama pagal tęstinio profesinio mokymo tyrimus, atliekamus kas penkeri metai. Vis dėlto šis tyrimas neteikia jokių duomenų apie mokymą įmonėse, kuriose dirba mažiau negu dešimt asmenų.

2006 m. gegužės 18 d., Briuselis

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto
pirmininkė
Anne-Marie SIGMUND